

Series II. — « ANALECTA OSBM » — Sectio I.
Серія II. — « ЗАПИСКИ ЧСВВ » — Секція I.

HIERONYMUS CHIMY, O.S.B.M.

DE FIGURA IURIDICA ARCHIEPISCOPI MAIORIS IN IURE CANONICO ORIENTALI VIGENTI

Ed. 2

ROMAE 1968

PP. BASILIANI - VIA S. GIOSAFAT, 8 (PIAZZA S. PRISCA)

ANALECTA ORDINIS S. BASILII MAGNI

SECTIO I

Series II. — «ANALECTA OSBM» — «ЗАПИСКИ ЧСВВ» — Серия II.

Sectio 1:

OPERA

Vol. XXIII

HIERONYMUS CHIMY, OSBM
DE FIGURA IURIDICA ARCHIEPISCOPI MAIORIS
IN IURE CANONICO ORIENTALI VIGENTI

ROMAE

Series II. — « ANALECTA OSBM » — Sectio I.
Серія II. — « ЗАПИСКИ ЧСВВ » — Секція I.

HIERONYMUS CHIMY, O.S.B.M.

DE FIGURA IURIDICA ARCHIEPISCOPI MAIORIS IN IURE CANONICO ORIENTALI VIGENTI

Ed. 2

ROMAE 1968

PP. BASILIANI - VIA S. GIOSAFAT, 8 (PIAZZA S. PRISCA)

IMPRIMI POTEST

Romae, e Curia Gen. Ordinis Basiliani S. Josaphat, die 18. II. 1968.

P. ATHANASIVS G. WELYKYJ, OSBM
Protoarchimandrita

IMPRIMATUR

Romae, E Vicariatu Urbis, die 27. II. 1968.

✠ HECTOR CUNIAL
Archiep. pus Soteropolitan., Vicesgerens

PRAEFATIO

Archiepiscopus maior in iure vigenti apud Ecclesias Orientales constituit gradum hierarchicum super-episcopalem, intermedium scilicet inter Patriarcham et Metropolitam. Huiusmodi gradus non est omnino novus, quia iam ante codificationem Iuris Canonici Orientalis aderant Archiepiscopi Metropolitae, scilicet Ucrainus et Rumenus, qui potiore auctoritate pollebant quam ceteri Metropolitae in suis provinciis ecclesiasticis, ac proinde veri Archiepiscopi maiores de facto habebantur. Attamen eorum figura iuridica non erat accurate definita et unusquisque regebatur normis iuris particularis. In ea parte Iuris Canonici Orientalis, quae hucusque codificata est, gradus archiepiscopalis instauratus et confirmatus, etiam nunc viget. Unde oritur quaestio: quanam revera est figura iuridica Archiepiscopi maioris in Iure Canonico Orientali vigenti? Quaestio sic posita propositum indicat huius operis.

Finis, idcirco, huius dissertationis est ut potestates, iura, obligationes et privilegia, quae in iure vigenti Archiepiscopo maiori agnoscuntur, describantur. Quapropter mihi curae fuit canones et praescripta ad Archiepiscopum maiorem quomodocumque spectantia colligere; quamobrem ea per argumenta disposui, additis commentariis, ac denique dubia et quaestiones resolvere conatus sum.

Praecipui fontes, quibus in hac dissertatione usus sum, constant quattuor partibus Iuris Canonici Orientalis iam codificatis: MP « Crebrae Allatae » - De Disciplina matrimoniali, an. 1949; MP « Sollicitudinem Nostram » - De Iudiciis, an. 1950; MP « Postquam Apostolicis » - De Religiosis, De Bonis Ecclesiae Temporalibus, De Verborum Significatione, an. 1952; et maxime MP « Cleri Sanctitati » - De Ritibus Orientalibus et De Personis, an. 1957.

Decretum Concilii Oecumenici Vaticani II De Ecclesiis Orientalibus Catholicis, necnon alia decreta vel acta nuper a Romano Pontifice promulgata, quae cum materia huius dissertationis rationem habent, etiam citantur.

Cum mihi deessent sufficientes commentarii ad partes codificatas Iuris Canonici Orientalis, quae ad nostram materiam

spectant, interpretibus Codicis Iuris Canonici usus sum, quotiescumque canones utrius Codicis inter se consentiunt.

In introductione breviter datur conspectus historicus instituti archiepiscopalis, itemque ostenditur quibus normis, apud Orthodoxos, regantur Ecclesiae archiepiscopales autocephalae, quae eandem originem habent. Materiam vero de autocephalia sumpsi praecipue ex auctore orthodoxo O. Lotocky, qui de hoc argumento opus scripsit.

Rev.mo Athanasio G. Welykyj, Superiori Generali Ordinis Basiliani S. Josaphat, qui facultatem hoc opus scribendi mihi dedit eiusque praedecessori Rev.mo Paulo P. Myskiw, qui me vitae missionariae et apostolicae operam dantem ad studia iuridica prosequenda vocavit, gratissimum animum profiteor.

Maximas gratias ago etiam Rev.mo P. Danieli Faltin, O.F.M. Conv., cuius consilio argumentum huius dissertationis selegi, qui, uti Moderator, mihi in hoc opere conficiendo diligenter adfuit et auxilio fuit. Gratias denique ago Rev.mo D.no Stephano Bentia, Relatori, qui de scripto iudicium tulit et animadversiones dedit.

Ad extremum omnibus, qui quacumque ratione in hac dissertatione exaranda me adiuverunt, grati animi mei sensus patefacio.

Romae, die 25 Martii 1966,
in Festo Annuntiationis B.M.V.

HIERONYMUS CHIMY, O.S.B.M.

INDEX GENERALIS

<i>Praefatio</i>	5
<i>Index generalis</i>	7
<i>Fontes et bibliographia</i>	11
<i>Sigla</i>	20

INTRODUCTIO

CONSPECTUS HISTORICUS INSTITUTI ARCHIEPISCOPI MAIORIS	21
Articulus I. De origine instituti Archiepiscopi maioris	21
Articulus II. De Ecclesiis autocephalis apud Orthodoxos	35

CAPUT I

DE NOTIONE ET NATURA POTESTATIS ARCHIEPISCOPI MAIORIS	45
Articulus I. De notione Archiepiscopi maioris	46
Articulus II. De natura potestatis Archiepiscopi maioris	52

CAPUT II

COMPARATIO ARCHIEPISCOPI MAIORIS CUM PATRIARCHA	63
Articulus I. De similitudine inter Archiepiscopum maiorem et Patriarcham	64
Articulus II. De differentia inter Archiepiscopum maiorem et Patriarcham	70

CAPUT III

COMPARATIO ARCHIEPISCOPI MAIORIS CUM METROPOLITA	79
--	----

Articulus I. Similitudines inter Archiepiscopum maiorem et Metropolitanas	79
Articulus II. Differentia inter Archiepiscopum maiorem et Metropolitanas	84

CAPUT IV

DE ARCHIEPISCOPI MAIORIS ELECTIONE	87
A. De Convocatione Synodi pro electione Archiepiscopi maioris	88
B. De ipsa electione	92
C. Conclusio electionis	98

CAPUT V

DE IURIBUS ET POTESTATIBUS ARCHIEPISCOPI MAIORIS IN UNIVERSO ARCHIEPISCOPATU	101
Articulus I. De iuribus et potestatibus Archiepiscopi maioris in Metropolitanas sibi subiectos	102
Articulus II. De iuribus et potestatibus Archiepiscopi maioris in Episcopos sibi subiectos	108
Articulus III. De potestate Archiepiscopi maioris supra Exarchos archiepiscopales	122
Articulus IV. De potestate Archiepiscopi maioris in uni- verso archiepiscopatu	130

CAPUT VI

DE POTESTATE IUDICIARIA ET ADMINISTRATIVA ARCHIEPISCOPI MAIORIS	151
Articulus I. De Synodo permanenti eiusque competentia	151
Articulus II. De administratione iustitiae in archiepiscopatu	167
Articulus III. De potestate Archiepiscopi maioris circa bona temporalia archiepiscopatus	177

CAPUT VII

DE OBLIGATIONIBUS ARCHIEPISCOPI MAIORIS . . .	195
---	-----

A. Obligationes erga Romanum Pontificem	195
B. Aliae obligationes Archiepiscopi maioris	199

CAPUT VIII

DE PRIVILEGIIS ARCHIEPISCOPI MAIORIS	201
A. Privilegia apud Sedem Apostolicam	201
B. Privilegia intra et extra archiepiscopatus territorium	202
CONCLUSIONES ET CONSECTARIA	211
INDEX CANONUM IURIS CANONICI ORIENTALIS . .	217

FONTES ET BIBLIOGRAPHIA

1. FONTES

ACTA APOSTOLICAE SEDIS, Commentarium officiale, voll., V (1913), VI (1914), IX (1917), XVI (1923), XXI (1929), XXII (1930), XXX (1938), XXXIII (1941), LVI (1964), LVII (1965), LVIII (1966), LIX (1967), Typis Pol. Vaticanis.

ACTA ET DECRETA Concilii nationalis Armenorum Romae habiti anno 1911, Romae 1913.

ACTA ET DECRETA Synodi provincialis Ruthenorum Galiciae habitae Leopoli anno 1891, Romae 1896.

ANNUARIO PONTIFICIO per l'anno 1966, Città del Vaticano 1966.

CODEX IURIS CANONICI Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus, Typis Pol. Vaticanis 1948.

CODIFICAZIONE CANONICA ORIENTALE, Fonti:

Serie I

a) fasc. VIII - *Studi Storici sulle Fonti del diritto canonico orientale*, Typis Pol. Vaticanis 1932.

b) fasc. X - *Testi di Diritto particolare dei Romeni*, Typis Pol. Vaticanis 1933.

c) fasc. XI - *Ius particolare Ruthenorum*, Typis Vaticanis 1933.

Serie II

a) fasc. III - *Patriarchatus Constantinopolitani Acta selecta*, Typis Pol. Vaticanis 1941.

b) fasc. IV - *Patriarchatus Constantinopolitani Acta selecta*, II, Grottaferrata (Roma) 1967.

c) fasc. V - *Textus selecti ex operibus Commentatorum byzantinorum iuris ecclesiastici*, Typis Pol. Vaticanis 1939.

Serie III

a) fasc. I - *Acta Romanorum Pontificum*, Typis Pol. Vaticanis 1943.

CONCILIUM PRIMUM PROVINCIALE Alba Iuliense et Fogariense habitum anno 1872, Romae 1881.

CONCILIUM SECUNDUM PROVINCIALE Alba Iuliense et Fogariense habitum anno 1882, Romae 1885.

CONCILIUM PROVINCIALE TERTIUM Provinciae ecclesiasticae

- Graeco-Catholicae Alba Iuliensis et Fogarasiensis celebratum anno 1900*, Blaj 1906.
- CONSTITUTIONES Congregationis Ruthenae Ordinis S. Basilii Magni*, Żowkwa 1910.
- CORPUS IURIS CIVILIS*, vol. III, (Novellae), Berolini 1899.
- DE MARTINIS, *Ius Pontificium de Propaganda Fide*, Pars I, vol. III, Typ. Polyg. 1890.
- DOCUMENTI, *Il Concilio Vaticano II*, Edizioni Dehoniane, Bologna 1966.
- GAMS PIUS BONIFATIUS, *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae*, Ratisbonae 1873.
- JOANNOU PÉRICLES-PIERRE, *Fonti*, fasc. IX, Discipline Générale Antique, tt. I-1, 2, Grottaferrata 1962.
- LEONIS XIII *Pontificis Maximi Acta*, vol. XIV, « Orientalium dignitas », p. 358 ss., Typographia Vaticana, Romae 1895.
- LE QUIEN MICHEL, *Oriens Christianus*, in quattuor patriarchatus digestus, quo exhibentur Ecclesiae, Patriarchae caeterique praesules totius Orientis, t. II, Parisiis 1740.
- MANSI JOANNES DOMINICUS, *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio*, vol. LIII, Graz-Austria 1961.
- MIGNE J. P., *Patrologiae Cursus completus*. Series Graeca, tt. XVIII, LXVII, LXXXVI, CXXI, CXXXVII, CXXXVIII, Parisiis 1865 ss.
- PAULUS VI, *Litterae Apostolicae Motu proprio datae* (« Pastorale Munus ») die 30.XI.1963 in AAS, LVI (1964), pag. 5-12.
- *Constitutio Apostolica qua ecclesiastica paenitentiae disciplina aliquatenus immutatur* (« Paenitemini ») die 17.II.1966 in AAS, LVIII (1966), pag. 177-198.
- « *Ecclesiae Sanctae* », *Litterae Apostolicae motu proprio datae*, die 6 aug. 1966, quibus normae ad quaedam exsequenda SS. Concilii Vaticani II decreta statuuntur, Typis Polyg. Vaticanis 1966.
- « *Indulgentiarum doctrina* », AAS, LIX (1967), pag. 5-24.
- PITRA IOANNES-BAPTISTA CARD., *Iuris ecclesiastici Graecorum Historia et Monumenta*, 2 tt., Romae 1864-1868.
- PIUS XII, *Litterae Apostolicae motu proprio datae* (« *Crebrae Allatae* ») *De Disciplina matrimoniali*, die 22 feb., 1949, Typis Pol. Vaticanis 1957.
- *Litterae Apostolicae motu proprio datae* (« *Sollicitudinem Nostram* ») *De Iudiciis*, die 6 ianuarii 1951, Typis Pol. Vaticanis 1958.
- *Litterae Apostolicae motu proprio datae* (« *Postquam Apostolicis* ») *De Religiosis, De Bonis Ecclesiae Temporalibus, De Verborum Significatione*, die 9 feb., 1952, Typis Pol. Vaticanis 1958.

- *Litterae Apostolicae motu proprio datae (« Cleri Sanctitati »)* De Ritibus Orientalibus et De Personis, die 2 iunii 1957, Typis Pol. Vaticanis 1957.
- SACRA CONGREGATIO PRO ECCLESIA ORIENTALI, *Decretum de matrimoniis mixtis inter catholicos et orientales baptizatos a catholicos*, die 22.II.1967, AAS, LIX (1967) n. 2, pag. 165-166.
- SACROSANCTUM OECUMENICUM CONCILIUM VATICANUM II, *Decretum de Ecclesiis Orientalibus Catholicis*, Typis Pol. Vaticanis.
- SYNODUS PROVINCIALIS RUTHENORUM *habita in civitate Zamosciae anno 1720*, ed. 3-a, Romae 1863.
- WELYKYJ ATHANASIUS G., OSBM., *Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustrantia*, voll. I, II, ed. *Analecta OSBM*, Sectio III, Romae 1953-1954.
- *Congregationes particulares Ecclesiam Ucrainae et Bielarussiae spectantes*, voll. I-II, Romae 1956-1957, in *Analecta OSBM*, Sectio III.
- *Epistulae Metropolitanarum Kioviensium Catholicorum*, voll. I-IV, Romae 1956-1959, in *Analecta OSBM*, Sectio III.
- *Litterae S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam Ucrainae et Bielarussiae spectantes*, voll. I-VII, Romae 1953-1955, in *Analecta OSBM*, Sectio III.

2. OPERA

- A CORONATA MATTHAEUS, O.F.M. CAP., *Institutiones Iuris Canonici*, voll. II, III, ed. 4-a, Marietti (Taurini) 1950-1956.
- AMMAN A. M., S. J., *Storia della Chiesa Russa*, Torino 1948.
- BAČYNSKYJ ALEXANDER, *Tserkowne Pravo (Ius ecclesiasticum)*, Lwow 1900.
- BENDER LUDOVICUS, O. P., *Potestas Ordinaria et Delegata*, ed. Desclée 1957.
- BELLUCO BARTHOLOMAEUS, O.F.M., *Novissimae Ordinariorum Locorum Facultates*. (Commentarium in Motu Proprio « Pastorale Munus »), Pont. Athenaeum Antonianum, Romae 1964.
- BENEDICTUS XIV, *De Synodo Dioecesana*, Romae 1748.
- BLAŠEJOWSKYJ DMYTRO, *De Potestate Metropolitanarum Kioviensium Catholicorum in Clerum Regularem*, Romae 1943.
- BULIS L., S. J., *Facultates et Privilegia Episcoporum concessa MP « Pastorale Munus » cum commentario*, ed. altera, Romae 1964.
- CHELODI IOANNES, *Ius Canonicum de Personis*, ed. 4, curavit Pius Ciprotti, Vincenzo 1957.
- COCCHI G., *Commentarium in Codicem Iuris Canonici*, vol. III, Augustae Taurinorum 1920-1928.

- COUSSA ACACIUS, *Epitome Praelectionum de Iure ecclesiastico Orientali*, vol. I, Grottaferrata 1948.
- *Epitome Praelectionum de Iure ecclesiastico Orientali*, vol. I, Supplementum ratione habita Litterarum Apost. P. Pii XII « Cleri Sanctitati » Motu proprio datarum die 2 iunii 1957, Grottaferrata 1958.
- *E Praelectionibus in librum secundum CIC de Personis. De Clericis in specie*, Grottaferrata 1953.
- *Epitome Praelectionum de Iure ecclesiastico Orientali*, vol. III, De Matrimonio, Romae 1950.
- DALMAIS IRENÉE-HENRI, O.P., *Eastern Liturgies* (Versio ex lingua gallica a Donald Attwater), ed. Hawthorn Books, New York 1960.
- DAN IOANNES D., *Pravila Magna eiusque auctoritas in Ecclesia Romena. Excerpta ex dissertatione ad lauream in facultate theologica*, Romae 1944.
- D'AVRIL ADOLPHE, *Les Hiérarchies Orientales*, Paris 1901.
- *Les Églises Autonomes et Autocephales*, Paris 1895.
- DE CARLO CAMILLUS, M. I., *Ius Religiosorum*, ed. Desclée 1950.
- DE MEESTER PL., *Studi del Rito Byzantino*, libro II, Romae 1930.
- DUCHESNE LOUIS, *The Early History of the Christian Church*, vol. II. Versio in sermonem Anglorum a 4-a ed. Gallica, London 1957.
- EID EMILE, *La Figure Juridique du Patriarche*, ed. 2-a, Romae 1962.
- ESPOSITO ROSARIO F. SSP., *Il Decreto Conciliare sulle Chiese Orientali « Orientalium Ecclesiarum »* (Textus et commentarium), Edizioni Paoline 1966.
- FALTIN DANIEL, OFMC nv., *De obligatione impendendi fructus fructus beneficium superfluos pro pauperibus aut pro causis piis*, Romae 1963.
- FLICHE AUGUSTIN, MARTIN VICTOR, *Histoire de l'Église*, voll. II, IV, ed. Bloud et Gay 1935-1937.
- GALTIER F., S.J., *Code Oriental de Procédure Ecclésiastique*, Beyrouth 1951.
- GATTI CARLO, KOROLEVSKIJ CIRILLO, *I Riti e le Chiese Orientali*, vol. I, Il Rito Byzantino e le Chiese Bizantine, Genova 1942.
- GOLUBINSKY E., *Istorija Russkoji Tserkvy*, t. I, 1, Mosqua 1901.
- GORDILLO MAURICIUS, S.I., *Compendium Theologiae Orientalis*, ed. 3-a, Romae 1950.
- HAJJAR JOSEPH, *Le Synode Permanent dans l'Église Byzantine des Origines au XI-e siècle*, Romae 1962.
- HARASIEWICZ M., *Annales Ecclesiae Ruthenae*, Leopoli 1862.

- HEFELE-LECLERCQ, *Histoire des Conciles d'après le documents originaux*, tt. I, 1; II, 2, Paris 1907-1908.
- HELLIN JOSEPHO, S.I., GONZALES IRENAEO, S.I., *Philosophiae Scholasticae Summa*, vol. III, Theodicea-Ethica, *Biblioteca de Autores Cristianos*, Matriti 1952.
- JOANNOU PÉRICLES-PIERRE, *Pape, Concile et Patriarches dans la tradition canonique de l'Église orientale jusqu'au IX-e s.*, Grottaferrata 1962.
- JUGIE MARTINUS, A.A., *Theologia Dogmatica Christianorum Orientalium ad Ecclesia Catholica dissidentium*, vol. IV, Parisiis 1931.
- KOROLEVSKY CYRIL, *Living Languages in Catholic Worship* (Versio in sermonem Anglorum a Donald Attwater), The Newman Press 1957.
- KORTCHAGIN CLEMENTE, OSBM., *La Iglesia Ortodoxa Autocefala Ucrainiana* (1917-1937), *Dissertatio historico-dogmatica*, 1955.
- KURTSCHIED B., *Historia Institutionum Iuris Canonici* (reimpresio), Romae 1951.
- LACKO MICHAËL, S.J., *Atlas Hierarchicum Ecclesiae Catholicae Orientalis*, ed. 2-a, Romae 1963.
- LEGA CARD. MICHAËL, BARTOCETTI VICTORIUS, *Commentarius in Iudicia Ecclesiastica iuxta CIC.*, vol. I, Romae 1950.
- LOTOCKYJ O., *Autokefalia*, voll. I, II, Warszawa 1935-1938.
- LOZOVEI P., OSBM., *De Metropolitanarum Kioviensium Potestate* (988-1596), *Dissertatio ad Lauream in facultate Iuris Canonici*, Romae 1962.
- MAROTO PHILIPPUS, *Institutiones Iuris Canonici ad normam novi Codicis*, t. II, ed. 3-a, Romae 1921.
- MAXIM VIRGILIO, *I Romeni e la Santa Sede nel secolo XV*, Tipografia Pol. Vaticana, 1940.
- MICHIELS GOMMARUS, O.F.M. CAP., *Normae Generales Iuris Canonici*, vol. I, ed. altera, Desclée 1949.
- *Principia Generalia de Personis in Ecclesia*, ed. altera, Desclée 1955.
- MILAŠ NICODEMUS, *Pravoslavno Cerkovno Pravo* (trad. bulgara), Sofia 1904.
- NAZARKO IRENAEUS, OSBM., *Sv. Volodymyr Velykyj, Volodar i Chrystytel Rusy-Ukrainy*, ed. *Analecta OSBM*, Sectio I, Romae 1954.
- NYKOLSKYJ CONSTANTIN, *Posobije k Izučeniju Ustava Bohosluženia Pravoslavnoji Tserkvy*, ed. 6-a, S. Peterburg 1900.
- ORIENTE CATTOLICO (Cenni storici e statistiche), ed. S. Congregationis pro Ecclesia Orientali, Città del Vaticano 1962.
- OTTAVIANI ALAPHRIDUS, *Institutiones Iuris Publici Ecclesiastici*,

- vol. I, *Ius Publicum Internum*, ed. 3-a, Typis Pol. Vaticanis 1947.
- PARARNAU JOSE PBRO., *Decreto Sobre las Iglesias Orientales Católicas*, Castellón de la Plana 1965.
- PATRYLO ISIDORUS I., OSBM., *Archiepiscopi-Metropolitani Kievo-Halicienses attentis praescriptis MP « Cleri Sanctitati »*, *Analecta OSBM.*, Sectio I, ed. 2-a, Romae 1962.
- POSPISHIL VICTOR J., *The Law on Persons*, Ford City, Pa. 1960.
— « *Orientalium Ecclesiarum* », The Decree on the Eastern Catholic Churches of the Second Council of Vatican. Canonical-pastoral commentary, Fordham University 1965.
- PUJOL CLEMENT, S.J., *The Conciliar Decree on the Eastern Catholic Churches*, Reprinted from « *Unitas* », vol. XVII, n. 1, 1965, pp. 28-41.
- ROBERTI FRANCISCUS, *De Processibus*, vol. I, ed. 4-a, 1956.
- SOKOLOV I. I., *Eparchijalnoje Upravljenje v Pravie i Praktike Konstant. Tserkvy Nastojaščevo Vremeni*, S. Peterburg 1914.
- STAFFA DINO, *Le Delegazioni Apostoliche*, ed. Desclée 1959.
- TAUTU ALOISIO L. CAN., *I Romeni (Cenni Storici)*. Estratto dalla rivista « *L'Oriente Cristiano e l'Unità della Chiesa* », An. V, vol. VI, nn. 1-3. Typ. Pol. Vaticana 1942.
- STATISTICA con cenni storici della Gerarchia e dei Fedeli di Rito Orientale*, ed. S. Congregationis pro Ecclesia Orientali, Typ. Pol. Vaticana 1932.
- VALIMAREANU PETRE, *Il Metropolita Gabriele Banulescu-Bodoni* (Estratto della tesi di laurea), Pont. Inst. Orient. Studiorum, Romae 1949.
- VASILIEV A. A., *Histoire de l'Empire Byzantin*, versio Gallica a P. Brodin et A. Bourguina, vol. I, Parisiis 1932.
- VERMEERSCH A., CREUSEN J., *Epitome Iuris Canonici*, t. II, Romae 1934.
- VOIX DE L'ÉGLISE EN ORIENT* (choix de textes du Patriarche Maximos IV et de l'Épiscopat Grec-melchite catholique), Herder Bâle 1962.
- VROMANT G., *De Bonis Ecclesiae Temporalibus*, ed. 3-a, Desclée de Brouwer 1953.
- WERNZ FRANCISCUS XAV. S.I., VIDAL PETRUS, S.I., *Ius Canonicum*, vol. I, Normae Generales, ed. altera, Romae 1952.
— *Ius Canonicum*, vol. II, De Personis, ed. 3-a a P. Philippo Aguirre, S.I. recognita, Romae 1943.
— *Ius Canonicum*, vol. IV, 2, De Rebus, Romae 1935.
- WOJNAR MELETIUS M., OSBM., *De Capitulis Basilianorum*, ed. *Analecta OSBM.*, Series II, Sectio I, vol. III, Romae 1954.

— *De Regimine Basilianorum Ruthenorum a Metropolita Josepho Velamin Rutskyj instauratorum*, vol. I, Romae 1949.

3. ARTICULI

- AUCTOR ANONYMUS, « *S. E. Mons. Slipyj Arcivescovo Maggiore* », in *L'Osservatore Romano*, n. 30, 6 feb. 1964, p. 2.
- BARTOCETTI VICTORIUS, « *Annotationes in 'De Iudiciis' pro Ecclesia Orientali* », *Apollinaris* an. XXIV, 1951, n. 1-2, pag. 99-101.
- BERUTTI CHRISTOPHORUS, O.P., « *Adnotationes ad MP 'Apostolica Sollicitudo' quo Synodus Episcoporum pro Universa Ecclesia Constituitur* », *Monitor Ecclesiasticus*, an. LXXX, Series VII, fasc. IV, 1965, pp. 531-549.
- DE CLERCQ CHARLES, « *Les Personnes selon le nouveau droit canonique Oriental* », (Commentarium), *Revue de Droit Canonique*, vol. VIII, n. 1, mars 1958, pp. 3-33.
- « *Le nouveau Droit canonique Oriental* », *Revue de Droit Canonique*, vol. II, n. 2, juin 1952, pag. 195-239.
- DE VRIES GUGLIELMO, S.I., « *La S. Sede ed i Patriarcati Cattolici d'Oriente* », in *Orientalia Christiana Periodica*, pag. 313-361, vol. XXVII, fasc. II, Romae 1961.
- HAJJAR JOSEPH, « *The Synod in the Eastern Church* », in *Concilium* vol. 8, n. 1, pag. 30-34, Oct. 1965.
- HERMAN AEMILIUS, S.I., « *Appunti sul Diritto metropolitico nella Chiesa Byzantina* », in *Orientalia Christiana Periodica*, pag. 522-550, vol. XII, nn. III-IV, Romae 1947.
- « *De Conceptu Ritus* », in *The Jurist*, vol. II (1942), pag. 333-345.
- « *De Motu proprio 'Postquam Apostolicis' die 9 feb. 1952 ad Ecclesias Orientales dato* », in *Monitor Ecclesiasticus*, an. LXXVII, series VII, fasc. II, 1952, pag. 233-260.
- MONČAK IHOR, « *Concilium Vaticanum de Ecclesiis Orientalibus* », (lingua ucraina), in *Bohoslovia*, vol. XXIX, n. 1-4, pp. 132-186, Romae 1965.
- « *De Archiepiscopi maioris statu in hierarchia ecclesiastica* » (lingua ucraina), in *Bohoslovia*, vol. XXV-XXVIII, n. 1-4, pag. 125-151, Romae 1964.
- OESTERLE D. G., OSB., « *De Disciplina Sacramenti Matrimonii pro Ecclesia Orientali sub luce CIC* », in *Monitor Ecclesiasticus*, an. LXXVI, Series VII, fasc. II, 1951, pag. 291-306.
- REZÁČ IOANNES, S.I., « *De nova legislatione matrimoniali orientali* », in *Orientalia Christiana Periodica*, vol. XX, fasc. III-IV, 1954, pag. 371-405.

- RIZZI MARIUS, « *De Personis iuxta novum ius orientale* » (annotationes ad Litt. Apostolicas « Cleri Sanctitati »), in *Apollinaris*, vol. XXXI, fasc. I-II, 1958, pag. 89-101.
- ROMITA FLORENTINUS, « *Adnotationes ad Const. 'Paenitemini'* », in *Monitor Ecclesiasticus*, an. LXXXI, Series VII, fasc. I-II, 1966, pag. 198-219.
- TOMAŠIVSKYJ S. « *Sv. Volodymir Velykyj* », in *Analecta OSBM*, vol. IV, fasc. 1-2, 1931, pag. 78-84.
- WAWRYK MICHAËL, OSBM., « *Tsinnyj Pamiatnyk Obriadovosty Kyjivskoji Mytropoliji XV-XVI Stolitja* », in *Analecta OSBM*, Series II, Sectio II, vol. IV, fasc. 3-4, 1963, pag. 391-460.
- WELYKYJ ATHANASIUS G., OSBM., « *Anonimnyj Projekt P. Mohyly po Ziedynennju Ukrajinskoji Tserkvy 1645* », in *Analecta OSBM*, Series II, Sectio II, vol. IV, fasc. 3-4, 1963, pag. 485-497.
- WOJNAR MELETIUS, OSBM., « *Decree on the Oriental Catholic Churches* », in *The Jurist*, vol. XXV, n. 2, april 1965, pag. 173-255.
- « *The Code of Oriental Canon Law, De Ritibus Orientalibus and De Personis* », in *The Jurist*, vol. XIX, 1959, n. 2, pag. 212-245, n. 3, pag. 277-299, n. 4, pag. 413-464.
- WUYTS A., S.I., « *Il diritto delle persone nella nuova legislazione per la Chiesa Orientale* », in *Orientalia Christiana Periodica*, vol. XXIV, fasc. I-II, pag. 175-201, Romae, 1958.

4. DICTIONNARIA, PERIODICA, EPHEMERIDES

- APOLLINARIS*, vol. XXXI, fasc. I-II, 1958.
- BOHOSLOVIA*, vol. XXV-XXVIII, lib. 1-4 (volumen unicum), an. 1964.
- vol. XXIX, an. 1965.
- DICTIONNAIRE D'Archéologie Chrétienne et de Liturgie*, vol. 1-2, Paris 1907.
- DICTIONNAIRE De Droit Canonique*, voll. I, II, Paris 1935-1937.
- DICTIONNAIRE de Théologie Catholique*, vol. IV-2, Paris 1939.
- ENCICLOPEDIA Cattolica*, vol. II, Città del Vaticano 1949.
- ENCYKLOPEDIA Ukrajinoznavstva*, vol. III, Paris-New York 1955-1957.
- LA CIVILTA' CATTOLICA*, vol. I, 1965.
- LITTERAE-NUNTIAE Archiepiscopi maioris Ritus Byzantino-*

- Ucraini (Graeco-Rutheni)*, an. I, fasc. I, Castello Gandulphi 1965.
- MONITOR ECCLESIASTICUS*, vol. LXXVI, Series VII, fasc. II, 1951.
- vol. LXXVII, Series VII, fasc. II, 1952.
- vol. LXXX, Series VII, fasc. IV, 1965.
- vol. LXXXI, Series VII, fasc. I-II, 1966.
- ORIGINES ET RAISON de la Liturgie Catholique en forme de Dictionnaire*, P. Gabriel Avedichian, versio gallica a J.B.E. Pascal, Petit, Montrouge 1844.
- OSSERVATORE ROMANO*, n. 30, die 6.II.1964.
- n. 40, die 18.II.1966.
- n. 57, die 10.III.1966.
- UKRAJINSKA ZAHALNA Encyklopedia*, vol. I.

SIGLA

- AAS - *Acta Apostolicae Sedis*, Commentarium officiale.
- CIC - *Codex Iuris Canonici*.
- COI - MP « *Sollicitudinem Nostram* », De Iudiciis.
- COM - MP « *Crebrae Allatae* », De Disciplina matrimoniali.
- COP - MP « *Cleri Sanctitati* », De Ritibus Orientalibus et de Personis.
- COR - MP « *Postquam Apostolicis* », De Religiosis, De Bonis Ecclesiae Temporalibus, De Verborum Significatione.
- CP - WELYKYJ A. G., OSBM., *Congregationes particulares Ecclesiam Ucrainae et Bielarussiae spectantes*.
- CPR - *Concilium Provinciale Rumenum*. Sigla (CPR), sequitur numerus Concilii.
- DDC - *Dictionnaire de Droit Canonique*.
- DEOC - Decretum Concilii Vaticani II, « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* ».
- DP - WELYKYJ A.G., OSBM., *Documenta Romanorum Pontificum historiam Ucrainae illustrantia*.
- DTC - *Dictionnaire de Théologie Catholique*.
- EM - WELYKYJ A.G., OSBM., *Epistulae Metropolitanarum Kioviensium Catholicorum*.
- F - *Fonti*. Codificazione canonica orientale. Sigla (F), sequitur indicatio numeri fasciculi.
- FS. II - *Fonti. Serie II*. Codificazione canonica orientale. Sigla (FS. II), sequitur indicatio numeri fasciculi.
- FS. III - *Fonti. Serie III*. Codificazione canonica orientale. Sigla (FS III), sequitur indicatio numeri fasciculi.
- LPF - WELYKYJ A.G., OSBM., *Litterae S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam Ucrainae et Bielarussiae spectantes*.
- OSBM - Ordo S. Basilii Magni (Ordo Basilianus S. Josaphat).
- PG - MIGNE J. P. *Patrologiae cursus completus: Series Graeca*.
- SCO - *Sacra Congregatio pro Ecclesia Orientali*.
- SLP - *Acta et Decreta Synodi provincialis Ruthenorum Galliciae habitae Leopoli anno 1891*.
- SZ - *Synodus provincialis Ruthenorum habita in civitate Zamosciae anno 1720*.
- TDCO - JUGIE M., *Theologia Dogmatica Christianorum Orientalium ab Ecclesia Catholica dissidentium*.

INTRODUCTIO

CONSPECTUS HISTORICUS INSTITUTI ARCHIEPISCOPI MAIORIS

Nota peculiaris Ecclesiarum Orientalium in eo sita est, quod in illis diversi gradus hierarchiae super-episcopalis habentur, scilicet Metropolita, Archiepiscopus maior, cui aequiparantur Catholicus et Maphrianus,¹ et Patriarcha.

Metropolita est Praelatus, qui provinciae ecclesiasticae praeest et alios Episcopos comprovinciales sub se habet.²

Patriarcha est Episcopus, cui competit iurisdictio in omnes Episcopos, Metropolitis non exceptis, et in omnem clerum et populum proprii territorii vel ritus, ad normam iuris et salvo primatu Romani Pontificis.³

Archiepiscopus maior gradum medium inter Metropolitam et Patriarcham constituit et est Metropolita, qui ratione tituli archiepiscopalis praeest ecclesiae particulari seu ritui, et habet vel potest habere sub se plures Metropolitas cum eorundem Episcopis comprovincialibus.⁴

Agimus in hac dissertatione de figura iuridica Archiepiscopi maioris in Iure Canonico Orientali vigenti. Ad melius cognoscendam istam figuram iuridicam, pauca praemittere iuvat de origine instituti archiepiscopalis, de attributis Archiepiscoporum Metropolitanarum, qui potestates suprametropolitanas exercebant, ac denique de Ecclesiis archiepiscopalibus autocephalis apud Orthodoxos.

ARTICULUS I

DE ORIGINE INSTITUTI ARCHIEPISCOPI MAIORIS

Apostoli Evangelium maxime praedicaverunt in praecipuis civitatibus ibique ecclesias fundarunt. Inde ad alias civitates minores missi sunt alii praedicatores, qui alias pariter ecclesias

---

¹ COP. c. 335.

² COP. c. 315.

³ DEOC. n. 7; cfr. COP. c. 216 § 2, n. 1.

⁴ COP. cc. 324-339; DEOC. n. 10.

ibi constituerunt. Ecclesiae matres, sive ob originem apostolicam sive ob praeeminentiam civilem, ex rei natura, quandam iurisdictionem ecclesiasticam super alias ecclesias sibi dependentes exercere coeperunt, proindeque Episcopi metropoleon civilem Metropolitae vocabantur.⁵

Postquam Diocletianus (284-305) administrativam divisionem Imperii in provincias ordinavit,⁶ etiam Ecclesia hanc divisionem in Oriente imitari coepit. At cum metropoles, quae erant sedes Praefecti provinciae atque centrum administrationis civilis, haberent magnum influxum in totam provinciam, Episcopi quoque harum civitatum voluerunt maiorem auctoritatem super alias ecclesias in provincia exercere. Eorum conatus successum in Concilio Nicaeno I (an. 325) assecuti sunt, ubi ordinatio metropolitana confirmata fuit et ubique imposita.⁷ Tempore subsequenti, synodi, sive generales sive topycae, iura et officia Metropolitanarum definiverunt ac determinaverunt, et ita institutum metropolitanum suam peculiarem figuram iuridicam obtinuit.

⁵ Cfr. COUSSA, *Epitome Praelectionum de Iure Eccl. Orientali*, vol. I, (1948), p. 286; CORONATA, *Institutiones Iuris Canonici*, vol. I, (1950), p. 424.

⁶ Sub Diocletiano, anno 292, suscepta erat reformatio politica et administrativa Imperii Romani. Politice Imperium divisum erat in quattuor Praefecturas: duas Orientales: 1. Illyrici, 2. Orientis, et duas Occidentales: 1. Galliarum, 2. Italiae.

Huic reformationi politicae addita erat reformatio administrativa. Sic singulae Praefecturae dividebantur in dioeceses. In parte orientali Imperii ad Praefecturam Illyrici pertinebant dioeceses: 1. Dacia, 2. Macedonia; ad Praefecturam Orientis, dioeceses: 1. Thraciae, 2. Asiae, 3. Ponti, 4. Orientis, 5. Aegypti.

In occidentali parte Imperii, ad Praefecturam Galliarum pertinebant dioeceses: 1. Galliae, 2. Hispaniae, 3. Britanniae; ad Praefecturam Italiae, dioeceses: 1. Italiae, 2. Illyrii, 3. Africae (Cfr. LACKO, *Atlas Hierarchicum Ecclesiae Catholicae Orientalis*, Romae 1963, p. 5; DUCHESNE, *The Early History of the Christian Church*, vol. II, pp. 3-5; FLICHE-MARTIN, *Histoire de l'Eglise*, vol. II (1935), pp. 394-402; VASILIEV, *Histoire de l'Empire Byzantin*, vol. I (1932, pp. 76-81).

Episcopi, qui praeerat dioecesibus, superiorem gradum hierarchiae constitutebant et vocabantur Exarchi, quorum aliqui, in Oriente, titulum Patriarchae assecuti sunt, e.g. Episcopus Alexandriae, Antiochiae. (Cfr. DTC., IV-2, col. 1362-1363).

Dioeceses vero dividebantur in provincias, quae « eparchiae » in Oriente vocabantur. Episcopus civitatis principalis seu metropolis provinciae, Metropolitae appellabatur, et iurisdictionem super alios Episcopos in provincia exercebat (Cfr. DTC., I.c.; BALSAMON in c. IX Conc. Chalc. in PG 137, col. 419).

In aliis civitatibus provinciae erant Episcopi, quorum territorium « parochia » vocabatur (DTC., I.c.).

Primum in Oriente Ecclesia civilem divisionem Imperii in provincias imitari coepit et in Concilio Nicaeno I hunc ordinem confirmavit (Cfr. DUCHESNE, I.c.; HEFELE-LECLERQ, *Histoire des Conciles*, vol. I-1, pp. 540-543).

⁷ Cfr. COUSSA, I.c.; CORONATA, I.c.

A. POTESTATES METROPOLITARUM IN IURE ANTIQUO

Metropolita in iure antiquo, uti ex canonibus illius temporis eruitur, maxima potestate in sua provincia ecclesiastica gaudebat, quam tamen non nisi cum Episcopis comprovincialibus exercere potuerat. Ille erat caput provinciae, ac proinde omnia maiora negotia ad provinciam spectantia, nemo Episcoporum, inscio aut saltem non approbante Metropolita, pertractare poterat, neque Metropolita quid facere poterat sine Episcoporum comprovincialium consilio.⁸

1) Electio Metropolitae, prioribus temporibus, fiebat eodem modo ac electio Episcopi: scilicet Metropolita eligebatur a reliquis provinciae Episcopis in synodo coadunatis, a quibus ille ordinatus erat.⁹ Serius, Patriarcha designabat Metropolitam ex tribus candidatis ipsi a synodo praesentatis.¹⁰ Circa autem saec. X, ut Cl. Herman dicit, et certe saec. XII, Metropolitae designatio et ordinatio translata erat ad Patriarcham cum synodo permanenti.¹¹ Ita saltem erat in patriarchatu constantinopolitano.

2) Ad Metropolitam spectabat synodum provinciam convocare in loco ab eodem designato, eidemque praesedere. Propterea synodus non habebatur perfecta seu valida, nisi ipse Metropolita intervenisset aut saltem illam approbavisset.¹²

In synodo provinciali negotia maiora ad provinciam spectantia expediebantur; ideoque canones praescribebant ut huiusmodi synodi celebrarentur statis temporibus, initio bis in anno,¹³ deinde semel in anno.¹⁴

3) Sede comprovinciali vacante, ius et obligatio Metropolitae erat, intra tres menses,¹⁵ convocandi synodum ad novum

⁸ c. 34 SS. Apost.; c. 9 Conc. Ant.; c. 30 Conc. Chalc.

⁹ Cfr. HERMAN, *Appunti sul Diritto metropolitico nella Chiesa Byzantina*, «Orient. Christ. Periodica», vol. XII, nn. III-IV, Romae 1947, pp. 528-529; IDEM, *Conspectus Historiae Iuris eccl. Byzantini*, Romae 1963 (pro usu privato), p. 107; BALSAMON in c. 6 Conc. Sard. (FS II f. V, n. 269); c. 4 Conc. Cpolit. IV (869).

¹⁰ Cfr. HERMAN, *Appunti...*, p. 529.

¹¹ Cfr. HERMAN, *Conspectus...*, p. 108; IDEM, *Appunti...*, pp. 529, 539 ss.; HEFELE-LECLERQ, *Histoire des Conciles*, vol. I-2, pp. 829-834; BALSAMON in c. 28 Conc. Chalc. (PG 137, col. 486); in c. 6 Conc. Sard. (PG 137, col. 1446).

¹² cc. 16, 18, 19, 20 Conc. Ant.; c. 4 Conc. Nic. I; c. 19 Conc. Chalc.; c. 8 Trull.

¹³ c. 37 SS. Apost.; c. 5 Conc. Nic. I; c. 20 Conc. Ant.

¹⁴ c. 18 Conc. Carth.; c. 8 Trull.; c. 6 Conc. Nic. II; Novellae 123, c. 10 et 137 c. 4.

¹⁵ c. 25 Conc. Chalc.

Episcopum eligendum eumque consecrandi.¹⁶ Omnes Episcopi provinciae huiusmodi synodo interesse tenebantur vel, si impedimento detinerentur, suffragium per litteras mittere. Attamen requirebatur ut saltem tres Episcopi praesentes essent.¹⁷ Metropolita unum e tribus candidatis sibi praesentatis seligebat, eumque una cum praesentibus Episcopis ordinabat.¹⁸ Extra synodum vero Episcopus non poterat valide designari.¹⁹

4) Metropolitae agnoscebatur amplissima potestas iudicialia, ita ut ille posset, in synodo, causas criminales et civiles Episcopi comprovincialis, etiam cum ipsius seditis, diiudicare, eumque punire, coërcere, necnon deponere vel excommunicare propter quaedam delicta.²⁰

Episcopis vero aut presbyteris punitis a Metropolita semper patebat appellatio ad Romanum Pontificem.²¹

In synodo provinciali etiam appellationes a tribunali Episcopi comprovincialis tractabantur.²²

5) Iam in iure antiquo Episcopi obligabantur ad residentiam, ita ut sine licentia Metropolitae non possent discedere ab eparchia, ac speciatim adire Imperatorem.²³

6) Erectio novae eparchiae²⁴ necnon translatio Episcopi ab una ad aliam sedem, nonnisi in synodo Episcoporum fiebat.²⁵

7) Iure devolutivo, Metropolita supplebat negligentiam Epi-

¹⁶ c. 1 SS. Apost.; c. 4 Conc. Nic. I; cc. 10, 19 Conc. Ant.; c. 12 Conc. Laod.; BALSAMON in c. 4 Conc. Nic. I (PG 137, col. 235) et in c. 19 Conc. Ant. (PG 137, col. 1327) et c. 13 Syn. Carth. (PG 138, col. 62ss.); Novellae 137, c. 4.

¹⁷ Cfr. c. 19 Conc. Ant.; c. 4 Conc. Nic. I.

¹⁸ c. 4 Conc. Nic. I; Cfr. HERMAN, *Appunti...*, pp. 528-529, 542.

¹⁹ c. 19 Conc. Ant.

²⁰ V. g. si Episcopus illegitime recepisset clericum ex alia dioecesi; si non voluisset Metropolitam commemorare aut generatim non fuisset obediens. (HERMAN, *Appunti...*, p. 549); Cfr. c. 16 Conc. Nic. I; c. 6 Conc. Cpol. I; cc. 4, 14, 15, 17, 20 Conc. Ant.; cc. 4, 7 Conc. Sard.

²¹ In Ecclesia, omnibus saeculis, Episcopi, clerici vel monachi, qui putabant sibi iniuriam a suis Superioribus illatam fuisse, ad Romanum Pontificem appellabant et auxilium impetrabant. Agebatur, in Ecclesia antiqua, non solum de appellatione strictae dictae a sententia iudicis, cum normae hac de re nondum accurate definitae essent, sed etiam de appellatione sensu latiore, scilicet de recurso a decreto vel ab iniusta accusatione alicui facta a Praelato superiore. Permulta exempla huiusmodi appellationum exhibentur in FS. III, vol. I (Vide ibid. t. II, *Indices*, sub vocabulo « appellatio ».); Cfr. JOANNOU, *Pape, Concile et Patriarches*, (Roma 1962), pp. 45-50, ubi aptae animadversiones in c. 15 Conc. Ant. et cc. 3-5 Conc. Sard. dantur.

²² cc. 6, 12, 14 Conc. Ant.; BALS. et ZOCARAS in c. 31 Conc. Carth. (PG 138, col. 134).

²³ c. 11 Conc. Ant.; c. 9 Syn. Sard.; c. 5 Conc. Chalc.; Novellae 123 c. 9.

²⁴ Cfr. PITRA II, p. 90; c. 17 Conc. Chalc.; c. 98 Conc. Carth.; c. 6 Conc. Nic. I; c. 17 Conc. Carth.

²⁵ c. 14 SS. Apost.; c. 120 Conc. Carth.

scopi, speciatim in nominando oeconomio ad administranda bona temporalia eparchiae.²⁶

8) Metropolita etiam habebat ius praecedentiae in tota provincia²⁷ et commemorandus erat in divina Liturgia ab omnibus Episcopis et clericis sibi subiectis.²⁸

9) Denique Metropolitae competebat ius vigilandi super Episcopos et eparchias, ut vera fides et disciplina ecclesiastica servarentur; eidem praeterea ius erat interveniendi contra abusus, et delinquentes puniendi vel poenis coërcendi.²⁹ Generatim, ad Metropolitam ius spectabat omnibus maioribus negotiis provinciae prospiciendi, ita ut Episcopis comprovincialibus nullum maioris momenti negotium agere liceret, nisi cum eius approbatione.³⁰

Nihilominus nonnullae limitationes potestati Metropolitae apponebantur. Ille maiora negotia in provincia non poterat expedire, nisi cum Episcopis comprovincialibus,³¹ neque poterat sese immiscere in officio Episcopi comprovincialis aut in regimine eius eparchiae, neque in eadem leges ferre, praedicare, sacras functiones peragere, nisi ab Episcopo invitatus fuerit.³²

Habitis prae oculis praecipuis praerogativis Metropolitarum in Ecclesia antiqua, videbimus, decursu huius operis, quanta similitudo sit inter Metropolitas iuris antiqui et Archiepiscopos maiores iuris vigentis. Hanc ob causam iure dici potest, institutum Archiepiscopi maioris originem duxisse ab instituto metropolitano Ecclesiae antiquae.

Posterioribus vero temporibus, orto instituto patriarchali, potestates Metropolitarum sensim sine sensu a Patriarchis, praesertim Constantinopolitanis, absorptae fuerunt, ita ut ad ipsos Metropolitas spectaverit tantummodo titulus honorificus sine Episcopis comprovincialibus. Deinde fere omnes Episcopi titulo Metropolitae vel Archiepiscopi ornabantur. Haec praxis probabiliter iam saec. IX invaluit.³³

Similiter in Occidente, sub influxu Pseudo-Isidori, Metropolitae, non raro de abusibus accusati, iure Decretalium, mul-

²⁶ c. 11 Conc. Nic. II; cfr. cc. 25, 26 Conc. Chalc.; cfr. HERMAN, *Appunti...*, p. 546.

²⁷ c. 9 Conc. Ant.

²⁸ c. 14 Syn. 1-ae et 2-ae in PG 137, col. 1066; cfr. HERMAN, *op. c.*, p. 543.

²⁹ cc. 8, 9, 15 Conc. Nic. I; PG 102, col. 788; Idem 111, col. 329.

³⁰ c. 34 SS. Apost.; c. 9 Conc. Ant.

³¹ c. 34 SS. Apost.; c. 9 Conc. Ant.

³² BALSAMON in c. 35 SS. Apost.; in c. 10 Conc. Ant.; in c. 14 SS. Apost.; cfr. HERMAN, *Appunti...*, pp. 544-545.

³³ Cfr. HERMAN, *op. c.* pp. 532-533; IDEM, *Conspectus...*, pp. 98-108; PATRYLO, *Archiepiscopi-Metropolitani Kievo-Halicienses* (Romae 1962), pp. 16-17; HEFELE-LECLERCQ, *op. c.*, I-1, p. 539ss.

tas suas praerogativas amiserunt. Postea autem (saec. XIII), amisso iure confirmandi et consecrandi Episcopos, cui aliquae aliae limitationes a Concilio Tridentino additae sunt, potestas Metropolitanarum redacta erat ad eam, quae in CIC determinatur.³⁴ Titulus Archiepiscopi adhuc remanet mere honorificus sedi vel personae adiectus, ita ut omnis Metropolitana sit Archiepiscopus, non autem vice versa.

B. TITULUS ARCHIEPISCOPI

Tempore ordinationis iuridicae metropolitanae ortus est titulus Archiepiscopi,³⁵ qui dabatur insignioribus ac potioribus Metropolitanis, qui postea Patriarchae appellati sunt. Ipse titulus nullam peculiarem potestatem tribuebat, sed solum indicabat Episcopum, qui iam ex alio titulo maiorem auctoritatem in alios Episcopos exercebat.³⁶

Inde a saec. IV Episcopus Alexandriae erat primus, qui titulo Archiepiscopi appellabatur,³⁷ et a tempore Concilii Ephesini (431), speciatim in Concilio Chalcedonensi (451), omnes maiores Metropolitanae, etiam Romanus Pontifex, Archiepiscopi vocabantur.³⁸

Illo tempore Episcopi, ob favorem Imperatoris vel aliam ob causam, etiam titulo Archiepiscopi ornabantur, et noti erant uti Archiepiscopi autocephali. De his autem fusius dicemus infra.

Haec praxis ornandi titulo Archiepiscopi Metropolitae et Episcopos continuabat, speciatim post saec. VI, ita ut saec. VIII fere omnes Metropolitanae necnon simplices Episcopi hunc titulum ferrent.³⁹

Ineunte autem saec. IX, tam in Oriente quam in Occidente, Archiepiscopus significabat idem ac Metropolitana, et in iure Decretalium haec nomina indiscriminatim utebantur, scilicet Archiepiscopus vel Metropolitana.⁴⁰

³⁴ CHELODI, *De Personis*, n. 181; REZÁČ, *Institutiones Iuris Can. Orientalis*, vol. I (Romae 1961, ad usum privatum auditorum), p. 248.

³⁵ S. ATHANASIUS, in *Apologia* contra Arianos an. 348, prima vice, praedecessorem Alexandrum vocat, semel quidem, Archiepiscopum (PG 25, col. 377).

³⁶ PATRYLO, *op. c.*, p. 4; DDC. I, col. 927.

³⁷ Anno 375 S. Epiphanius in opere « *Adversus haereses* » de Archiepiscopo Petro, Praesule Alexandrino, et de aliis Archiepiscopis loquitur (PG 18, col. 188); Circa an. 383 sacerdotes Faustinus et Marcellinus in epistula ad Valentinum II, Papam S. Damasum Archiepiscopum vocant (DDC. I, col. 947).

³⁸ DDC. I, col. 927-928; *Origines et Raison de la Liturgie Catholique* (1844), sub nomine Archevêque.

³⁹ DDC. I, col. 928.

⁴⁰ *IBID.* col. 931-932.

Posterioribus tamen saeculis, in Occidente, post varias reformationes instituti metropolitani factas, titulus Archiepiscopi mere honorificus remansit, distinctus ab instituto metropolitano. Itaque omnes Metropolitanae titulum Archiepiscopi habebant, sed non vice versa, quia habebantur Archiepiscopi qui, licet Metropolitanae non essent, tamen ornabantur hoc titulo ex privilegio sedi aut personae concesso.⁴¹ Haec disciplina in Ecclesia occidentali hucusque viget et in Codice Iuris Canonici recepta est.

C. ARCHIEPISCOPI AUTOCEPHALI

Post Concilium Ephesinum, uti iam innuimus, ortus est particularis ordo Episcoporum, qui Archiepiscopi, nempe autocephali (sui iuris, independentes) appellabantur. Duplex species, possumus dicere, huiusmodi Archiepiscoporum distinguebatur: Archiepiscopi autocephali minores et maiores.

Archiepiscopi minores erant illi Episcopi, qui subtracti ab auctoritate proprii Metropolitanae, ornabantur titulo Archiepiscopi et immediate subiiciebantur Patriarchae. Illi neque veri Metropolitanae erant neque alios Episcopos sub se habebant.⁴²

Archiepiscopi maiores autem erant veri Metropolitanae cum Episcopis comprovincialibus, qui, condecorati titulo Archiepiscopi, independenter regebant suam provinciam ecclesiasticam. Primus, qui talem autocephalam obtinuit, fuit Episcopus Constantiae in Cypro, cuius independentia a Patriarcha antiocheno in Synodo Ephesina (431) agnita fuit, deinde confirmata ab Imperatore Zenone (474-491) et can. 39 Synodi Trullanae. Archiepiscopo Cypriensi subiiciebantur 15 Episcopi comprovinciales.⁴³

Serius Iustinianus huiusmodi autocephalam concessit Episcopo civitatis suae Neo-Iustiniae: « ut Primae Iustinianae patriae nostrae pro tempore sacro-sanctus Antistes non solum Metropolitanus, sed etiam Archiepiscopus fiat, et certae provinciae sub eius sint auctoritate, idest tam ipsa Mediterranea Dacia, quam Dacia ripensis necnon Mysia prima et Dardania et Praevalitana provincia et pars secundae Pannoniae quae in Bascensi est civitate ».⁴⁴

⁴¹ *IBID.* col. 933.

⁴² Vide infra, de Autocephalia; cfr. BALSAMON in c. 12 Conc. Chalc. (PG 137, col. 431ss.).

⁴³ Cfr. LE QUIEN, *Oriens Christianus...*, vol. II, col. 1038-1076; GAMS, *Series Episcoporum Ecclesiae Cath.*, pp. 438-439; GOLUBINSKY, *Istorija...*, vol. I-1, p. 264, in nota 2.

⁴⁴ Novellae XI.

In altera specie Archiepiscoporum (autocephalorum) praefiguratur hodiernum institutum Archiepiscopi maioris. Hic, iure vigente, est Metropolita qui, titulo Archiepiscopi ornatus, regit plures provincias ecclesiasticas, extra patriarchatus sitas, sub auctoritate Romani Pontificis.⁴⁵ Archiepiscopus vero autocephalus maior in iure antiquo erat etiam Metropolita, qui, titulo Archiepiscopi condecoratus, independenter a Patriarcha, regebat suum territorium potestate metropolitana, more illius temporis.

Posterioribus vero temporibus, praesertim post infaustam separationem Ecclesiae Constantinopolitanae (1054) ab Ecclesia Romana, cum autocephalia significaret plenam independentiam etiam ab auctoritate Romani Pontificis, Archiepiscopi autocephali in Ecclesia Catholica ignoti fuerunt. In Ecclesia autem Orthodoxa in dies multiplicabantur.⁴⁶ Attamen in Ecclesia Catholica Orientali habebantur Archiepiscopi-Metropolitae, nempe Ucrainus et Rumenus, qui in suis provinciis potestates supra-metropolitanas exercebant, et, de facto, Archiepiscopi maiores habebantur. De his mox pauca dicemus.

D. ARCHIEPISCOPUS METROPOLITA KIOVIENSIS ET HALICIENSIS

Metropolia Kioviensis constituta est ineunte saec. XI,⁴⁷ postquam S. Volodimirus, Princeps Kioviensis, fidem catholicam amplexus est et baptismum ritu byzantino recepit.⁴⁸ Orta in territorio iurisdictionis Patriarchae Constantinopolitani, metropolia Kioviensis aliquam dependentiam ab eodem profitebatur et formaliter adnexa erat patriarchatui Constantinopolitano. Attamen haec dependentia non erat plena subordinatio Patriarchae, uti historia docemur, sed naturale ligamen, quod nova constituta Ecclesia, sive ex reverentia et amicitia, sive ex propria insufficientia, habebat cum Ecclesia-matre, in cuius ritu fidem

⁴⁵ Cfr. COP. cc. 324-339.

⁴⁶ Cfr. MILAŠ NICODEMUS, *Pravoslavno Crkovno Pravo*, §§ 78, 84.

⁴⁷ Verus annus erectionis metropoliae Kioviensis adhuc caligine volvitur et historiographi hac de quaestione adhuc minime concordantes sunt. Alii affirmant hierarchiam, proinde et metropoliam, statim post S. Volodimiri conversionem erectam fuisse, dum alii affirmant illam a designatione Metropolitae Theopemptis (1039) originem ducere. De hac agitata quaestione copiose tractat P. LOZOVEI, OSBM., *De Metropolitanarum Kioviensium Potestate*, Romae 1962, pp. 4-6.

⁴⁸ Christianismus in Regno Rus' iam saec. IX, uti ex documentis constat, vigeat. Attamen officialis conversio Kioviensium ad fidem catholicam communiter ab auctoribus versus an. 988 accipitur (Cfr. NAZARKO, *Sv. Volodymyr Velykyj...*, (Romae 1954) p. 30; *Encyklopedija Ukrajinovnavstva* (1949), vol. I, p. 601.

christianam suscepit.⁴⁹ Revera Ecclesia Kioviensi in suis primordiis, suffulta auctoritate civili, quandam independentiam a Patriarcha Constantinopolitano assecuta est, illamque post multa conamina et contentiones retinuit, cum in Orthodoxiam lapsa est.

Illo tempore Metropolitanæ Kiovienses illis potestatibus utebantur, quæ in Ecclesia antiqua omnibus Metropolitanis agnoscebantur.

Unione cum Ecclesia Catholica conclusa (1596) et a Romano Pontifice confirmata, hæc prærogativæ Metropolitanarum neque revocatae neque restrictæ sunt, sed tacite et implicite acceptatae et approbatae.⁵⁰ Sic Patres Unionis reditum ad Ecclesiam Catholicam intelligebant⁵¹ ac proinde Metropolitanæ pergebant exercere pristinas potestates in provincia ecclesiastica, Sede Apostolica non dissentiente.

---

⁴⁹ Quaestio adhuc apud auctores vexatur utrum S. Volodimirus christianismum receperit directe a Constantinopoli an a Bulgaria (Cfr. AMMAN, *Storia della Chiesa Russa*, pp. 11-14; GOLUBINSKY, *Istorija...*, vol. I-1, p. 267ss; TOMAŠIVSKYJ S., S. *Volodymyr Velykyj*, in *Analecta OSBM* (1931), vol. IV, fasc. 1-2, pp. 78-84).

⁵⁰ Inter condiciones reditus Hierarchiæ Ucrainæ ad Ecclesiam Catholicam, imprimis quaestiones fidei et obedientiæ Romano Pontifici pertractabantur, non autem disciplinae ecclesiasticæ. Quoad fidem, fundamentum Unionis constituiebant articuli Concilii Florentini. Dein, in signum subiectionis et obedientiæ Romano Pontifici, Metropolitanæ Kiovienses Haliciensesque, sive electi sive alio modo nominati, semper confirmandi erant a Romano Pontifice. Cfr. Bulla «*Decet Romanum Pontificem*», DP. I. n. 152.

Ad disciplinam ecclesiasticam quod attinet (nempe, ritum, cultum, caeremonias, consuetudines et ordinem iuridicum), quam Patres Unionis petebant ut immutata remaneret, generali modo acceptata et confirmata fuit, exceptis iis quæ fidei catholiciæ et Unioni adversabantur. «*Hac nostra perpetua constitutione Venerabiles fratres Michaëlem Archiepiscopum Metropolitanam et caeteros Episcopos ruthenos supradictos... una cum eorum Clero et populo Nationis Ruthenæ seu Russæ... uti membra nostra in Christo recipimus, unimus, adiungimus, annectimus et incorporamus atque ad maiorem charitatis nostræ erga ipsos significationem omnes sacros ritus et caeremonias, quibus rutheni Episcopi et Clerus iuxta sanctorum Patrum Graecorum instituta in Divinis Officiis et sacrosanctæ Missæ officio, caeterorumque Sacramentorum administratione aliisve sacris functionibus utuntur, dummodo veritati et doctrinæ Fidei Catholiciæ non adversantur et communionem cum Romana Ecclesia non excludant, eisdem ruthenis Episcopis et Clero et indulgemus, non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis caeterisque contrariis quibuscumque*». (Bulla Clementis VIII die 23. XII. 1595. «*Magnus Dominus*», DP. I, n. 132). Fere iisdem verbis dicitur in Bulla «*Decet Romanum Pontificem*» (DP. I, n. 152).

«*Quæ enim expetere visi sunt, libenter, quantum cum Domino licuit, concessimus, ritus enim et caeremonias vestras, quæ Fidei Catholiciæ integritatem et mutam nostram coniunctionem nequaquam impediunt, eadem ratione, et modo, quo a Concilio Florentino permissum est, et nos quoque vos retinere permisimus*» (Breve Clementis VIII die 7. II. 1596, «*Benedictus sit Pastor*», DP. I. n. 145).

⁵¹ Cfr. decretum (die 2. XII. 1594) quo Episcopi Ucraini reditum ad Ecclesiam Catholicam manifestarunt, «*salvis tamen et in integrum observatis caeremoniis et ritibus cultus divini peragendi et ss. Sacramentorum iuxta consue-*

Ad Metropolitam igitur Kioviensem Haliciensemque haec pertinebant :

1) Ipsi agnoscebatur ius ut eligeretur a ceteris Episcopis comprovincialibus, cum approbatione tamen Romani Pontificis;⁵²

2) Habebat usum pallii,⁵³ sed tempus, intra quod Archiepiscopus debebat pallium petere, non statuitur;

3) Electionem Episcoporum moderabatur, de electis processum informativum instruebat, eosque nomine Romani Pontificis confirmabat, deinde ordinabat et instituebat;⁵⁴

4) Coadiutores Episcopis residentialibus ipse nominabat, etiam absque Synodi convocatione, eosque ordinabat et instituebat. Inde a medio saec. XVIII licentia Sedis Apostolicae indigebat et, post instauratam metropoliam Haliciensem (1807), hoc ius ablatum fuit;⁵⁵

5) Episcopos ab una ad aliam sedem transferebat; quae praxis post Synodum Zamostenam (1720) cessavit;⁵⁶

6) Limites eparchiarum mutabat; quod ius medio saec. XVIII ablatum fuit;⁵⁷

7) Episcopos iudicabat eosque poenis coërcebat et censuris plectebat et, in Synodo Episcoporum, excommunicare vel degradare poterat. Restaurata metropolia Haliciensi (1807), hoc ius ablatum fuit;⁵⁸

8) Ius habebat compellendi ad residentiam Episcopos

---

itudinem Ecclesiae Orientalis, correctis tantummodo iis articulis, qui ipsam Unionem impedirent, ut more antiquo fierent omnia, sicut olim, Unione durante, fuerunt » (HARASIEWICZ, *Annales Ecclesiae Ruthenae*, Leopoli 1862, p. 174). Vide litteras Episcoporum Ucrainorum ad Papam Clementem VIII Unionem cum Ecclesia Catholica petentium, in HARASIEWICZ, *op. c.*, p. 194.

Fere eadem verba leguntur in Decreto promulgationis Unionis iam conclusae (HARASIEWICZ, *op. c.* p. 233).

Cfr. WELYKYJ A.G., *Anonimnyj projekt P. Mohyly...*, pp. 490-493.

⁵² Bulla Clementis VIII die 23. II. 1596, « *Decet Romanum Pontificem* » (DP. I, n. 152); Bulla Pii VII die 24. II. 1807, « *In Universalis Ecclesiae Regimine* » (DP. II, n. 871).

Electio Archiepiscopi Metropolitae non potuit in praxim deduci diversas ob circumstantias, speciatim quia Reges Poloniae, postea Austriae, ius praesentandi Episcopos Romano Pontifici sibi vindicabant, quibus Sedes Apostolica annuit. Cfr. CP. II, p. 110; LPF. II. p. 211; EM. IV, p. 261; PATRYLO, *op. c.*, P. II, cap. I, art. 4.

⁵³ SZ. tit. VII, cap. II, n. 4.

⁵⁴ « *Decet Romanum Pontificem* » (DP. I, n. 152); « *In Universalis Ecclesiae Regimine* » (DP. II, n. 871); PATRYLO, *op. c.*, P. II, cap. II, art. 1; LOZOVEI, *op. c.*, pp. 51-68.

⁵⁵ Cfr. PATRYLO, *op. c.*, P. II, cap. II, art. 2; LOZOVEI, *op. c.*, pp. 69-73.

⁵⁶ Cfr. PATRYLO, *l.c.*, art. 3; LOZOVEI, *op. c.*, pp. 73-76.

⁵⁷ Cfr. PATRYLO, *l.c.*, art. 6; LOZOVEI, *op. c.* pp. 105-109.

⁵⁸ Cfr. PATRYLO, *l.c.*, art. 5; LOZOVEI, *op. c.*, pp. 72-102.

comprovinciales, et absque causis canonicis absentes ad Sedem Apostolicam deferendi;⁵⁹

9) Visitabat eparchias et Episcopos in sua provincia ad promovendam Unionem cum Ecclesia Catholica; quae praxis post instauratam metropoliam Haliciensem (1807) cessavit;⁶⁰

10) Negligentiam Episcoporum in administratione eparchiae supplebat; negligentes in explendo suo officio poterat monere ac etiam ad illud obeundum cogere aut ad Sedem Apostolicam deferre;⁶¹

11) Sede Episcopi comprovincialis vacante, Metropolitae competit ius duos Vicarios, a Capitulo electos, confirmandi, unum pro administratione spirituali eparchiae, alterum pro administratione bonorum mensae episcopalis.⁶² Ubi Capitula non habebantur, Metropolita ipse per se vel per Episcopum viciniorem eparchiam administrabat. Administrator autem, quicumque fuerit, exactissimam rationem futuro Episcopo reddere tenebatur;⁶³

12) Metropolita commemorandus est in divinis officiis post Romanum Pontificem ab omnibus Episcopis comprovincialibus;⁶⁴

13) Ad privilegia honorifica quod attinet, praeter ea quae ex iure communi Metropolitis competunt, Metropolita Haliciensis hoc etiam retinet, ut ante ipsum crux cum duplici hasta transversali anteferatur, necnon ut in culmine mitrae, pastoralis et dicaerii crux similiter bitransversalis habeatur.⁶⁵

Ad titulum Metropolitarum Kioviensium, postea Haliciensium, quod attinet, magna diversitas in historia notatur. Primi Metropolitae Kiovienses ferebant titulum Archiepiscopi, ex quo aliqui auctores arguunt autocephaliam Ecclesiae Kioviensis.⁶⁶ In Ecclesia antiqua, uti iam diximus, collatio tituli Archiepiscopi semper indicabat autocephaliam seu independentiam ab immediato Superiore. Usque ad saec. XIV, illi solum nomen Metropolitae ferebant, deinde titulum Archiepiscopi et Metropolitae aut alterutrum et ita usque ad hodiernos dies.

⁵⁹ SZ. tit. VI; F. X, n. 223.

⁶⁰ PATRYLO, *l.c.*, art. 4; LOZOVEI, *op. c.*, pp. 109-112.

⁶¹ SZ. tit. V; in tit. VI, VII Metropolitae agnoscebatur ius compellendi Episcopum comprovincialem ad nominandum Officialem, Theologum; in tit. VIII, negligente Episcopo, constituendi Cancellarium.

⁶² SLp. tit. VII, cap. II, n. 5.

⁶³ SZ. tit. V.

⁶⁴ SLp. tit. VII, cap. II, n. 4; cfr. LOZOVEI, *op. c.*, p. 117.

⁶⁵ SLp. *l.c.*

⁶⁶ Cfr. AMMAN, *Storia della Chiesa Russa*, p. 14; PATRYLO, *op. c.*, p. 24.

E. ARCHIEPISCOPUS METROPOLITA ALBA-IULIENSIS ET FOGARASIENSIS

Rumeni a primordiis religionis christianae in suo territorio ritum latinum sequebantur usque ad saec. IX. Eo tempore, adnexi Imperio Bulgarico, subiecti fuerunt Archiepiscopo Ochridensi proindeque ritum byzantinum et Orthodoxiam amplexi sunt. Deinde a saec. XIV Patriarchae Constantinopolitano subiiciebantur.⁶⁷

Reditus Rumenorum ad Ecclesiam Catholicam incipit anno 1697, quando Episcopus Alba-Iuliae, Theophilus Szeremi (provincia Transylvaniae) in synodo eo anno celebrata fidem catholicam amplexus est.⁶⁸

Anno 1853 Papa Pius IX Bulla « *Ecclesiam Christi* » provinciam ecclesiasticam Rumenorum instauravit sub iurisdictione Metropolitae Alba-Iuliensis. Haec provincia tres synodos celebravit annis 1872, 1882, 1900 (omnes a Sede Apostolica approbatae),⁶⁹ in quibus iura et officia Metropolitanarum definiuntur.

Notare hic oportet, in Ecclesia Rumena, iam in Orthodoxia, magnam auctoritatem habuisse « *Pravila (regulas) Magna* » (publicatas an. 1652), in quibus iura et potestates Metropolitanarum definiebantur iuxta canones antiquorum Conciliorum et Patrum Ecclesiae.⁷⁰ Unione cum Ecclesia Catholica peracta, haec *Pravila*, licet numquam ab Ecclesia approbatae fuerint, tamen practice pristinam auctoritatem retinuerunt, salvis iis, quae fidei et moribus Ecclesiae Catholicae adversabantur, et magnum influxum in legislationem Synodorum provincialium exercuerunt.⁷¹

Archiepiscopi-Metropolitae Rumeni, similiter ac Ucraini, in sua provincia potiore iure ceteris Metropolitanis fruuntur, proindeque veri Archiepiscopi maiores de facto habentur.⁷² Eorum attributiones sunt sequentes:

1) Electio Metropolitae ita fit, ut Episcopi comprovinciales, canonici ecclesiae metropolitanae necnon deputati singularum aliarum eparchiarum in synodo coadunati, praesentent tres candidatos, ex quibus Romanus Pontifex seligat unum;⁷³

2) Metropolitae debet pallium a Romano Pontifice petere, licet non statuatur intra quod tempus. Pallio ille potest uti in sollemni Liturgia intra quamlibet ecclesiam suae provinciae,

⁶⁷ DAN, *Pravila Magna* (Romae 1944), pp. 21-23; COUSSA, *Epitome* I, p. 156.

⁶⁸ F. VIII, p. 480; DAN, *op. c.*, p. 162.

⁶⁹ F. VIII, pp. 524-529.

⁷⁰ Cfr. DAN, *op. c.*, pp. 48-68.

⁷¹ Cfr. IBID. pp. 162ss.

⁷² COUSSA, *Epitome*, I, nn. 190, 285.

⁷³ CPR. I, tit. II, cap. III, § 3; S.C.O. 16 maii 1932 in F. X., nn. 796-797.

etiam exemptam; nullatenus vero extra provinciam, etsi Hierarcha loci consentiat;⁷⁴

3) Metropolita habet ius vigilantiae in totam provinciam; potest, sine recursum ad Sedem Apostolicam, instituere visitationem canonicam ad abusus tollendos in casibus a synodo provinciali comprobatis;⁷⁵

4) Electiones Episcoporum comprovincialium, ubi usus ferat, moderari, de electis examen peragere et de electione Romano Pontifici referre.⁷⁶ Episcopum a Sede Apostolica nominatum, (h.e. postquam electus canonicam institutionem a Romano Pontifice et Apostolicum suae consecrationis mandatum receperit) ius habet consecrandi et inthronizandi;⁷⁷

5) Eparchiarum vacantium curam gerit et iure devolutivo Vicarium Capitularem nominat;⁷⁸

6) Episcopos comprovinciales absque causis canonicis absentes ad residentiam potest compellere, et etiam poenis coercere;⁷⁹

7) Episcopi comprovinciales negotia maioris momenti, nescio et non cooperante Metropolita, non possunt perficere, neque ipse Metropolita sine voto Episcoporum comprovincialium;⁸⁰

8) Instituere commissionem liturgicam ad libros liturgicos recognoscendos, eosque a Sede Apostolica recognitos, approbare et in lucem edere;⁸¹

9) Habet curam de Rumenis in America commorantibus;⁸²

10) Potest dispensare ab impedimento mixtae religionis, nulla obtenta facultate a Sede Apostolica.⁸³

Metropolitae Rumeno titulus quoque Archiepiscopi collatus est tempore instaurationis provinciae ecclesiasticae.⁸⁴

Conclusio: Pervestigata evolutione instituti Archiepiscopi maioris, affirmandum est illud fundari in instituto metropolitano et praefigurari in potestatibus Archiepiscoporum autocephalorum Ecclesiae antiquae.

⁷⁴ CPR. I, tit. II, cap. III, n. 7.

⁷⁵ CPR. I, tit. II, cap. III; F.X, nn. 787, 793.

⁷⁶ CPR. I, tit. II, cap. III, n. 3; F. X, nn. 535, 789.

⁷⁷ CPR. I, tit. II, cap. III, n. 3; F. X, n. 538.

⁷⁸ CPR. I, tit. II, cap. III, n. 5; F. X, n. 788.

⁷⁹ CPR. I, tit. II, cap. III, nn. 3, 5; F. X, nn. 558-559.

⁸⁰ CPR. I, tit. II, cap. III, n. 2; CPR. III, tit. II, cap. II, n. 1; F. X, nn. 557, 792.

⁸¹ CPR. I, tit. VI, cap. VI; CPR. III, tit. III, cap. I, n. 1; S. Congr. de Prop. Fide, Litt. 22. III. 1881, (F. X, nn. 711-715).

⁸² S. Congr. de Prop. Fide, Litt. 5 Iulii 1907, n. 22868 (F. X, n. 790).

⁸³ F. X, n. 480, nota 1.

⁸⁴ Litt. Apost. Papae Pii IX « *Ecclesiam Christi* », 26. XI. 1853 (F. X, n. 800).

Potestas, quae nunc supra-metropolitana vocatur, revera erat potestas metropolitana in iure antiquo. Decursu temporis tamen, potiores Metropolitanae, cum Patriarchae appellati sunt, omnia iura metropolitaram sensim sine sensu ad se avocaverunt, ita ut Metropolitanae solum titulum retinissent, sine potestatibus metropolitanis. Similiter in Occidente, sub influxu iuris Decretalium, pristina iura Metropolitanarum pedetentim sublata sunt. Unde evenit, ut potestates, quae initio revera metropolitanae erant, hodie supra-metropolitanae dicantur.

Attamen in Ecclesia antiqua, quando Patriarchae conabantur centralizare omnem potestatem apud se, orti sunt Archiepiscopi autocephali (maiores), qui divisi a Patriarcha, independenter regebant suum territorium cum pristina potestate metropolitana. Huiusmodi Archiepiscopi nonnisi Metropolitanae erant qui, more illius temporis, aucti erant titulo Archiepiscopi, ad significandam eorum independentiam a Patriarcha.

Posterioribus temporibus, et in specie post solutionem ecclesiasticae communionis inter Patriarchatus orientales et Sedem Romanam, Archiepiscopi autocephali multiplicati sunt in Ecclesia Orthodoxa, sed ignoti erant in Ecclesia Catholica, quia autocephalia significabat plenam independentiam, etiam a Romano Pontifice.

Nihilominus in Ecclesia Catholica Orientali recenter non defuerunt Metropolitanae qui, conversi ex Orthodoxia, retinuerunt, approbante Sede Apostolica, aliquas pristinas potestates, quae ad eos tunc pertinebant, quique titulo Archiepiscopi et Metropolitanae praediti, potestatibus supra-metropolitanis gaudebant, ac proinde, de facto, veri Archiepiscopi maiores habebantur, licet eorum figura iuridica non esset accurate definita.

Hucusque, igitur, vidimus quomodo eformatum sit institutum Archiepiscopi maioris, cur Archiepiscopus maior primario sit Metropolita, unde veniat eius similitudo cum Patriarcha, et denique qua de causa Archiepiscopus maior semper inveniat extra patriarchatus.

ARTICULUS II

DE ECCLESIIS AUTOCEPHALIS APUD ORTHODOXOS

Institutum Archiepiscopi maioris, uti vidimus, originem repetit ab Archiepiscopis autocephalis Ecclesiae antiquae. Ex eodem fonte etiam ortae sunt, postquam Patriarcha Constantinopolitanus secessit ab Ecclesia Catholica, Ecclesiae archiepiscopales autocephalae apud Orthodoxos. Expedit proinde pauca innuere, quibus principiis nitantur et quibus normis regantur Ecclesiae autocephalae apud Orthodoxos.

A. NOTIO AUTOCEPHALIAE

Vox « *autocephalus* » significat sibimet ipsi caput, independens seu nulli Superiori subiectus.

« *Ecclesia autocephala* » vocatur communitas christiana quae non pendet ab alia Ecclesia, vel quae est exempta ab auctoritate superiore, saltem ab ordinaria auctoritate superiore.¹

Duplex autocephalia in Ecclesiis Orientalibus distinguitur: relativa ed absoluta.

1. *Autocephalia relativa* habetur quando aliquis Episcopus, a iurisdictione proprii Metropolitae subtractus, directe Patriarchae subiicitur. Talis Episcopus plerumque titulum Archiepiscopi vel Metropolitae habet, licet Episcopis comprovincialibus careat.

In Ecclesia antiqua, autocephalia relativa non erat ignota et eius vestigia iam ante Concilium Chalcedonense (451) inveniuntur.² Hoc institutum haud parum debetur favori Imperatorum, qui autocephalam concedebant insignioribus vel benevolis Episcopis. Ita approbata fuit in Synodo Chalcedonensi (451), iam antea ab Imperatore concessa, autocephalia aliquorum Episcoporum.³ Haec praxis vero fere ubique invaluit post saec. VI; initio Episcopus, obtenta autocephalia, titulo Metropolitae augebatur, etsi Episcopis comprovincialibus careret, dein, in patriar-

¹ Cfr. DDC. I, col. 1475; *Enciclopedia Cattolica*, II, col. 461.

² Circa an. 431 Episcopus Vetrano, civitatis Tomes in Scythia, in simili conditione iuridica inveniabatur. Cfr. PG 67, col. 1345.

³ « Quaecumque vero civitates litteris imperialibus metropolitani nominis honore subnixae sunt, honore tantum perfruantur, et qui ecclesiam eius gubernat episcopus, salvis scilicet verae metropolis privilegiis suis ». Cfr. c. 12 Conc. Chalc., in PITRA, I, p. 527.

chatu Constantinopolitano, Archiepiscopi vocabantur.⁴ Ultimis temporibus autem solo titulo Metropolitanæ ornantur.⁵

2. *Autocephalia absoluta* habetur quando aliqua Ecclesia particularis, divisa a Patriarcha vel ab aliquo alio Superiore ecclesiastico, regitur ab Archiepiscopo. Huiusmodi Archiepiscopus vocatur autocephalus, et obtinet in suo territorio iura patriarchalia. Praeclarum exemplum autocephaliae est Ecclesia Cypriensis, quae per saecula usque ad hodiernos dies independentes remanet a quolibet Patriarcha.⁶

Post solutionem ecclesiasticae communionis inter patriarchatus orientales et Sedem Apostolicam, autocephalia apud Orthodoxos coepit significare independentiam a qualibet auctoritate ecclesiastica, etiam Romani Pontificis.⁷ Mox invaluit principium, omnem gentem vel nationem, obtenta independentia politica, ius habere ad independentiam in ordine ecclesiastico. Ideoque plurimae communitates christianae ortae extra fines Imperii Byzantini, cum autonomia statali, sese liberaverunt a iurisdictione Patriarchae Constantinopolitani. Ita, brevi tempore, orta est Ecclesia autocephala Bulgara, Serbica, Ucraina, Russica, etc. Posterioribus temporibus, speciatim saec. XIX, numerus autocephaliarum crevit in Austro-Hungarico Imperio et adeo multiplicatur, ut omnis Natio vel saltem Status studeat suam Ecclesiam habere autocephalam.⁸

⁴ Cfr. DDC. I, col. 1475; Nilus Doxopatrius loquitur de huiusmodi Metropolitanis et Archiepiscopis: « Si quae vero essent urbes in eadem provincia, et magnitudine praestantes, et a prima illa (metropolitana) parum differentes, in illis archiepiscopos constituiebant (sc. Patriarchae), qui nullos sub se episcopos habebant. Siquidem duos in eadem provincia metropolitanos esse haud probatum est; nisi postea imperatoria liberalitate episcopatus quispiam a sua metropoli excisus, in metropolis dignitatem assumptus fuerit; vel archiepiscopus propter episcopi, qui tunc vivebat, praestantiam, et haec quidem metropolis dicitur, licet nullas alias urbes sub se habeat, aut episcopatus, quorum metropolis fuerit ». FS. II, fasc. V, n. 390.

⁵ Cfr. DDC. I, col. 1476; COUSSA, *Epitome*, I, p. 215.

⁶ In Synodo Ephesina (c. 8) agnita fuit autocephalia Ecclesiae Cypriensi, quam dein confirmavit Imperator Zeno (474-491) et Synodus Trullana (c. 39). Cum inventae sint in Cypro reliquiae beati Apostoli Barnabae cum Evangelio S. Matthaei, hac occasione Imperator Ecclesiae Cypriensi plenam autocephalam a patriarchatu antiocheno concessit: « Qua de causa Cyprii obtinuerunt ut metropolis ipsorum libera esset ac sui iuris, nec antiochenae sedi amplius subiaceret » (PG 86, col. 183; Idem 121, col. 674); Cfr. LE QUIEN, *op. c.*, II, col. 1038-1076.

Cfr. Novella XI Iustiniani, qua sedem episcopalem civitatis suae natalis Neo-Iustinianae, more illius temporis, honore archiepiscopali ampliavit: « Ut primae Iustinianae patriae nostrae pro tempore sacro-sanctus Antistes non solum Metropolitanus, sed etiam Archiepiscopus fiat, et certae provinciae sub eius sint auctoritate, idest tam ipsa mediterranea Dacia, quam Dacia ripensis necnon Mysia prima et Dardania et praevalitana provincia et pars secundae Pannoniae quae in Bacensi est civitate ». Cfr. ЛОТЦКЪ, *Autokefalija*, II, p. 4.

⁷ *Enciclopedia Cattolica*, II, col. 461-462.

⁸ DDC. I, col. 1477; *Enciclopedia Catt.*, l.c.; COUSSA, *op. c.*, pp. 213-214; TDCO.

Antistites harum Ecclesiarum generatim titulum Archiepiscopi vel Metropolitae habent. Plures titulum Patriarchae assecuti sunt. Revera titulus est mere accidentalis, et ad potestatem quod attinet, nulla inter eas differentia fundamentalis existit.⁹

B. AUTOCEPHALIA ET AUTONOMIA

Vocabula « *Ecclesia autocephala* » et « *Ecclesia autonoma* », licet etymologice fere idem significant, tamen iuridice multum inter se differunt. Ecclesia autocephala habet plenam independentiam a qualibet auctoritate, regit seipsam independentem a quocumque Superiore ecclesiastico, ideoque omnia negotia auctoritate propria solvit. Theoretice tamen agnoscit supremam potestatem Synodi Oecumenicae Ecclesiarum Orthodoxarum, quae tamen adhuc convocata non est.¹⁰

Autonoma e contra, est revera autocephalia in fieri, id est in statu formationis. Ecclesia autonoma habet quidem propriam administrationem, verumtamen agnoscit aliquod vinculum subiectionis cum Ecclesia-matre, hoc est cum patriarchatu. Ecclesia-mater exercet quoddam ius vigilantiae in Ecclesiam-filiam, dein Caput Ecclesiae-matris sibi reservat ius ordinandi Antistitem Ecclesiae autonomae, conficiendi Chrisma, accipiendi appellationes et alia huiusmodi. Itemque Antistes Ecclesiae-matris commemorandus est in divinis officiis apud omnes Ecclesias autonomas.¹¹ Huiusmodi Ecclesiae autonomae habentur in Estonia, Latvia, Lituania, Finlandia et Cecoslovakia.¹²

C. QUONAM FUNDAMENTO AUTOCEPHALIA APUD ORTHODOXOS NITATUR

Fundamentum autocephaliae ex doctrina Theologorum et Canonistarum Ecclesiarum Orthodoxarum desumitur. Iuxta eos Christus Dominus totam iurisdictionis potestatem non uni personae, sed collegio Apostolorum contulit; unde omnes Apostoli inter se aequales sunt, quia unusquisque eorum eundem gradum potestatis acceperat.¹³ Proinde Episcopi, qui Apostolis legitime succedunt, inter se aequales sunt et nemo alteri est subiectus. Ergo suprema potestas Ecclesiae in collegio Episcoporum reponitur, cuius vices Synodus Oecumenica gerit, quo nomine

vol. IV (1931), pp. 228-240; KORTCHAGIN, *La Iglesia Orthodoxa autocefala Ucrainiana*, pp. 55-89.

⁹ LOTOCKY, *op. c.*, I, p. 159; DDC. I, col. 1477.

¹⁰ DDC. I, col. 1478; LOTOCKY, *op. c.*, I, p. 191; *Enciclopedia Catt.* II, col. 462.

¹¹ TDCO. vol. IV (1931), p. 226.

¹² Cfr. *Enciclopedia Catt.* II, col. 462-463; DDC. I, col. 1480; TDCO. IV, pp. 225-226; LOTOCKY, *op. c.*, II, pp. 504-517.

¹³ LOTOCKY, *op. c.*, I, p. 147ss.

haec suprema potestas cognominatur. Supra hanc supremam potestatem seu Synodum Oecumenicam solus Christus agnoscitur, qui est invisibile Caput Ecclesiae. Titulus Patriarchae, Archiepiscopi, Exarchae, Metropolitanæ, etc., est nonnisi accidentalis; isti habendi sunt solum primi inter pares, quin tamen unus Episcopus potestatem habeat super alium.¹⁴

Hoc principium Theologi et Canonistae Orthodoxi ita explicant, ut Christus, qui est invisibile Caput Ecclesiae, noluerit centralizare totam potestatem in una persona, sed hanc potestatem contulit corpori morali, in quo universa Ecclesia repraesentata est, scilicet non solum Episcopi, sed etiam clerici et laici repraesentati sunt. Haec repraesentatio oecumenicitas ab iis vocatur, cuius organon, pro tota Ecclesia, est Synodus Oecumenica. Porro, unaquaqueque particularis Ecclesia autocephala idem systema oecumenicitatis habet intra limites proprii territorii.¹⁵

Propterea, Canonistae Orthodoxi docent, unamquamque Ecclesiam autocephalam constituere societatem religiosam numericè distinctam et iuridice independentem a qualibet alia Ecclesia; unamquamque Ecclesiam habere propriam particularem organizationem, propriam supremam auctoritatem et repraesentationem penes collegium Episcoporum seu Synodum Oecumenicam. Aliis verbis, Ecclesia Orthodoxa, uti dicit Jugie, est conglomeratio Ecclesiarum autocephalarum, scilicet invicem independentium et profitentium unum invisibile Caput Jesum Christum.¹⁶ Suprema autem potestas Synodi Oecumenicae revera in theoria tantum recognoscitur, sed practice est quasi quaedam fabula, quia apud Ecclesias Orthodoxas Synodus Oecumenica hucusque numquam convocata fuit, nec practice convocari potest, propter diversitatem opinionum circa talem conventum.¹⁷

Ex hac Theologorum Canonistarumque Orthodoxorum doctrina patet constitutionem Ecclesiae autocephalae non esse quaestionem iuris, sed facti, quia quaecumque communitas

¹⁴ *IBID.*

¹⁵ Cfr. *LOTOCKY, op. c.*, II, pp. 147-148; *Enciclop. Catt.* II, col. 463; *COUSSA, op. c.*, p. 64.

¹⁶ Non possunt veri nominis foederationem seu confoederationem constituere, quia carent una suprema auctoritate communi, cui omnes Ecclesiae autocephalae consociatae obediant. Synodus autem Oecumenica huius communis auctoritatis partes tenere non potest, tum quia non est permanens iurisdictio, tum quia de facto pro Ecclesiis autocephalis numquam existit (*TDCO.*, IV, p. 266ss.).

¹⁷ *Enciclopedia Catt.* II, col. 463; *LOTOCKY, op. c.*, I, p. 148; *DDC.* I, col. 1427; Vide *TDCO.*, vol. IV, pp. 263-266, ubi explicantur conamina huiusmodi Synodum vel Conventum panorthodoxum convocare, sed incassum.

christiana, quae absoluta independentia gaudet, nullam difficultatem habet ad proclamandam propriam autocephaliam.

Quaeritur nunc, quonam principio fundetur vel potius iustificetur autocephaliae proclamatio? Principium est semper illud ethnicum seu nationale, quod ita sonat: quaecumque gens seu natio, politice autonoma, ius habet ad independentiam in ordine ecclesiastico.¹⁸ Hoc principium Theologi et Canonistae Orthodoxi deducunt ex c. 3 Concilii Constantinopolitani I; c. 9 Concilii Antiocheni; c. 28 Concilii Chalcedonensis; c. 38 Concilii Trullani, et praecipue ex c. 34 Apostolorum ubi dicitur: « Episcopos gentium singularum scire convenit quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existiment ».¹⁹ Itemque ex c. 17 Concilii Chalcedonensis quod statuit: « Si qua vero civitas potestate imperiali novata est, aut si protinus innovetur, civiles dispositiones et publicas ecclesiasticarum quoque parochiarum ordines subsequantur ».²⁰

Ex supradictis canonibus hoc principium deducitur: sicuti ex Imperio byzantino orti sunt diversi independentes Status civiles, ita, in ordine ecclesiastico, Ecclesiae studere debent propriae independentiae.²¹ Secundum hoc principium proclamatio autocephaliae alicuius Ecclesiae practice est quaestio facti, non iuris. Dicitur « facti », quia Ecclesia-mater non potest abstinere a formali agnitione Ecclesiae nationalis alicuius novi Status, secus ageret contra Patrum canones. Haec est doctrina ipsius Patriarchae « Oecumenici ».²² Ecclesia igitur autocephala idem est ac nationalis et potest describi: Ecclesia independens alicuius Regni vel Status independentis.²³

D. AGNITIO ECCLESIAE AUTOCEPHALAE

Agnitio novae Ecclesiae autocephalae eiusdemque territorii determinatio ordinario reservatur Synodo Oecumenicae.²⁴ Quo-

¹⁸ TDCO. IV, p. 245; LOTOCKY, *op. c.*, I, pp. 154-156; GORDILLO, *Compendium Theologiae Orientalis* (Romae 1950), p. 21; GOLUBINSKY, *op. c.*, I-1 p. 262ss.

¹⁹ Cfr. LOTOCKY, *op. c.*, I, pp. 123-128; DDC., I, col. 1478; PITRA, I, p. 20.

²⁰ PITRA, I, p. 528.

²¹ LOTOCKY, *op. c.*, I, p. 128.

²² LOTOCKY, *op. c.*, I, p. 130; D'AVRIL, *Les Églises Autonomes et Autocephales* (Paris 1895), pp. 27-28; IDEM, *Les Hierarchies Orientales* (Paris 1901), p. 11ss; TDCO., IV, p. 245ss; PATRYLO, *op. c.*, p. 27.

Alia ratione usi sunt Bulgari, qui vocem « ethnos » accipiebant de natione sensu non politico, i.e. non de Statu, sed de stirpe seu familia tantum; quare antequam politicam independentiam nanciscerentur, Bulgari sese reputabant Ecclesiam autocephalam. Hanc vero theoriam, quae audit phyletismus (a voce « phyle » sc. tribus) damnavit Synodus Constantinopolitana an. 1872 (GORDILLO, *op. c.*, p. 21).

²³ Cfr. GORDILLO, *l.c.*

²⁴ LOTOCKY, *op. c.*, I, pp. 132-149, passim.

niam Synodus Oecumenica in Ecclesiis Orthodoxis numquam convocata fuit, nova Autocephalia practice oritur eodem modo ac novus Status civilis, scilicet per agnitionem alius Ecclesiae vel Ecclesiarum. Revera talis agnitio Ecclesiae autocephalae ab Ecclesia-matre fere numquam obtenta fuit pacifico modo, ideoque Ecclesia autocephala, promulgata sua independentia, initio excommunicata fuit, dein post aliquod tempus recepta in communionem.²⁵

E. DE CUIUSQUE ECCLESIAE AUTOCEPHALAE REGIMINE INTERNO

Apud Orthodoxos distinguuntur Ecclesiae synodales et non synodales.

In Ecclesiis non synodalibus regimen unius seu monarchicum viget et suprema auctoritas ab uno Praesule, ad normam canonum, exercetur, qui titulo Patriarchae, Archiepiscopi, Exarchi vel Metropolitanæ condecoratur. Titulus est nonnisi accidentalis seu quid extrinsecum et, praeter praecedentiam, non est indicativus potioris potestatis. Praesul Ecclesiae autocephalae, quocumque titulo sit ornatus, eadem suprema potestate pollet.

Revera Ecclesiae autocephalae proprie archiepiscopales sunt, licet alii tituli non excludantur, et earum Praesules nulli Patriarchae subiiciuntur.²⁶ E.g. Praesul Ecclesiae Kioviensis antiquitus Metropolita vel Archiepiscopus vocabatur; titulus tamen Metropolitanæ dein praevaluit.²⁷

In Ecclesiis synodalibus suprema auctoritas non ab uno tantum Praesule, sed a pluribus in unum synodaliter seu collegialiter adunatis exercetur. Huiusmodi collegium plerumque synodus vocatur, unde nomen Ecclesia synodalis, licet etiam aliis nominibus veniat, e.g. Consilium, Consilium mixtum, Consilium Centrale Episcoporum, etc. Revera, ut dicit Lotocky,²⁸ synodus non differt a Consilio quoad essentiam, sed quoad formam tantum, quia indoles Ecclesiae synodalis in eo sita est, ut eam regat non una persona, sicuti contingit in Ecclesia non synodali, sed corpus morale. Praesul huiusmodi Ecclesiae, quocumque titulo sit decoratus, habet tantum praecedentiam honorificam estque primus inter pares, ideoque nihil aut fere nihil potest agere sine synodo, quae ei assidet.²⁹

²⁵ Ita orta est Ecclesia Serbica, Rumena, Graeca, Moscovita, Bulgara et aliae. Cfr. LOTOCKY, *op. c.*, pp. 131-132, 148-149.

²⁶ LOTOCKY, *op. c.*, I, p. 159; DDC., II, col. 1478.

²⁷ LOTOCKY, *l.c.*

²⁸ LOTOCKY, *op. c.*, II, p. 9.

²⁹ LOTOCKY, *op. c.*, I, pp. 147-149; DDC., I, col. 1478; TDCO., IV, p. 248ss.

Neque constitutio et forma huiusmodi synodi una eademque est in singulis Ecclesiis. Quaedam habent synodum permanentem, quae continenter sedet; quaedam synodum periodicam, quae coadunatur prouti necessitas requirat. Multae habent Consilium constans ex solis Episcopis, ad quod conveniunt aut omnes aut eorum determinata pars, secundum praescriptum ordinem. Plurae praeter Episcopos habent membra ex clero inferiore, et multoties Consilium mixtum ex laicorum maiore numero, clericorum minore, quod praesertim bonorum ecclesiasticorum administrationi aliisque mixti generis rebus curandis praeficitur.³⁰

Systema synodale a pluribus Theologis et Canonistis, praesertim Russicis, multum extollitur. Hi omnes arguunt Christum omnem potestatem iurisdictionis collegio Apostolorum contulisse, quorum nemo praecelluit alteri, eosdemque in quaestionibus maioris momenti tractandis vel controversiis dirimendis plerumque collegialiter egisse. Item dicunt huiusmodi regimen habere characterem oecumenicitatis, quia in eo repraesentantur, praeter Episcopos, etiam clerici et laici.³¹ Denique conten-

³⁰ Regimen quarundam Ecclesiarum autocephalarum:

1. *Ecclesia Constantinopolitana* habet « Mixtum Consilium », constans ex 12 membris: quattuor Episcopis et octo laicis. Sigillum componitur tribus partibus: aliam partem custodiunt Episcopi, alias duas laici. Clavem habet Praeses Consilii, Episcopus vel Patriarcha. *Competentia*: Omnia negotia exceptis stricte spiritualibus.

2. *Ecclesia Rumena* habet « Centrale Repraesentativum Corpus totius Ecclesiae Rumenaee » constans ex sodalibus Synodi et sex delegatis ex unaquaque eparchia, 2 clericis, 4 laici. *Competentia*: Negotia spiritualia naturae administrativae, educativae, charitativae, oeconomicae. *Consilium Supremum* efficitur 15 membris, quorum 1/3 sunt clerici, 2/3 laici. Ex hoc Consilio componitur etiam Synodus Nationalis.

3. *Ecclesia Serbica* regitur « Supremo Consilio Administrativo », quod coalescit quattuor Episcopis, quattuor delegatis cleri dioecesani et religiosi, quinque laicis. Caput est Patriarcha. *Competentia*: Res oeconomicae.

4. *Ecclesia Bulgarica* habet « Ecclesiasticam Nationalem Synodum », quae coalescit ex membris Synodi, delegatis monasteriorum, scholarumve ecclesiasticarum, delegatis ex paroeciis (3 laici, 2 clerici), Administro Religionum, quinque presbyteris in disciplina theologica peritis, delegatis ex paroeciis Bulgaricis exteris. *In exarchiis*, Synodus constat ex Episcopo, tribus clericis. *Competentia*: Institutio publica, constructio ecclesiarum nosocomiorumque, bona ecclesiastica, recognito relationum ecclesiarum et monasteriorum, inquisitio rerum matrimonialium ex parte civili.

5. *Ecclesia Moscovita* habet « Supremum Consilium Ecclesiasticum » iuxta ordinationes seu normas Synodi 1917-1918. Caput est Patriarcha. Hoc Consilium coalescit ex 3 Episcopis (sodalibus Synodi), 1 monacho, 5 clericis et 6 laicis. Nonnullae causae expediuntur in sessione communi una cum Synodo (Лорocky, *op. c.*, I, p. 168ss.); cfr. TDCO. IV, pp. 249-252; DDC. I, col. 1478. Vide GATTI-KOROLEVSKIJ, *I Riti e le Chiese Orientali*, ubi diversae formae regiminis Ecclesiarum Orthodoxarum explicantur.

³¹ Ita erat in Synodo Moscuensi an. 1917-1918 et in Consiliis Ecclesiae Rumenaee, ubi laici habuerunt semper maiorem membrorum partem. Cfr. DDC. I, col. 1478.

dunt synodalitatem cum praecepto fraternae charitatis potissimum congruere.³²

F. DE ECCLESIARUM AUTOCEPHALARUM MUTUA RELATIONE

Ecclesiae autocephalae, ut iam diximus, in regimine ab invicem omnino independentes sunt et inter se pares. Attamen apud eas non desunt conamina inter se ecclesiasticam communionem retinendi, seu, uti dicunt, unitatem amicitiae et charitatis, proindeque sororis nomine se invicem appellant et alloquuntur. Huius communionis ecclesiasticae seu unitatis visibiles manifestationes ad haec potissimum reducuntur:

1) Cuiusque Ecclesiae autocephalae Summus Praesul, per litteras irenicas (pacs) seu inthronisticas, suam electionem aliis Ecclesiis significat;³³

2) Antistes unius Ecclesiae inscribit nomina Antistitum aliarum Ecclesiarum, communionem ecclesiasticam habentium, in diptychis commemorationis causa;³⁴

3) Quaestiones gravioris momenti, praesertim illae quae ad communem fidem vel disciplinam spectant, solvuntur approbantibus ceteris Ecclesiis sororibus;

4) Personae excommunicatae ab una Ecclesia sunt excommunicatae ab omnibus aliis; personae autem, quae sunt reconciliatae seu receptae ab una Ecclesia, ab omnibus aliis recipiuntur;

5) Omnes Ecclesiae autocephalae, profitentes ecclesiasticam communionem, ius habent participandi in « Synodo Oecumenica » ibique mittendi suos delegatos.³⁵

Inter omnes Ecclesias autocephalas, Patriarcha Constantinopolitanus praeeminentiam honoris obtinet. Ipse etiam confi-

³² Cfr. Лотоцкий, *op. c.*, I, pp. 147-159, passim; TDCO., IV, pp. 252-253; DDC. I.c.

³³ In Ecclesia antiqua Papa et Patriarchae vel Episcopi maioris auctoritatis invicem propriam electionem et fidei professionem mittere solebant per litteras inthronisticas seu synodicas, e.g. Iohannes Antiochenus (an. 433) ad Papam Xystum III (432-440), (FS III, vol. I, p. 841); Synodus endemousa C-politana (an. 431) ad Papam Coelestinum (ibid. p. 839); Papa Gelasius (492-496) suam electionem significat Euphemio Episcopo C-politano (ibid. p. 349) et Episcopis Dardaniae (ibid. p. 355); Papa Gregorius Magnus (590-604) ad Cyriacum Episcopum C-politanum (ibid. p. 489), ad Athanasium presbyterum de Isauria (ibid. p. 488).

³⁴ Antiquitus signum unionis manifestabatur inscriptione in diptychos; e.g. Papa Felix III (483-492) Episcopum Vetranionem exorat ad Imperatorem intercedat, ut nomen Acacii et Petri a diptychis Ecclesiae C-politanae deleatur (FS III, vol. III, p. 346); vide etiam epistolam eiusdem Papae ad Archimandritam Thalassium (ibid. p. 347); epistolam Papae Gelasii (492-496) ad Euphemium Episcopum C-politanum (ibid. p. 349); cfr. FLICHE-MARTIN, *op. c.*, vol. IV, pp. 295-306.

³⁵ TDCO., IV, p. 262ss.; DDC. II, col. 1479.

cit Chrisma, quod distribuit nonnullis Ecclesiis, idemque componit causas contentiosas, quae oriuntur inter aliquas Ecclesias.³⁶

Conclusio: Ecclesia autocephala apud Orthodoxos, uti vidimus, est illa, quae regitur a suo Superiore ecclesiastico independenter ab alia Ecclesia vel auctoritate ecclesiastica. Titulus, quem habet Antistes huiusmodi Ecclesiae, est nonnisi accidentalis, plerumque est archiepiscopalis vel metropolitanus; quaedam tamen titulum patriarchalem obtinuerunt.

Potestas in Ecclesia autocephala non synodali exercetur ab eius Antistite, ad normam canonum. Attamen, in Ecclesiis synodalibus, omnis potestas residet in Synodo, in qua Episcopus solum praecedentiam honorificam habet. Huiusmodi Synodus vel Consilium diversis nominibus appellatur, et eius constitutio differt in unaquaque Ecclesia. Tamen omnes hanc unam communem notam habent, quod nempe ibi repraesentantur clerici et laici; in multis laici praevalet.

Proclamatio autocephaliae plerumque sequitur autonomiam politicam alicuius populi vel nationis ita ut, iuxta doctrinam Orthodoxorum, unusquisque populus vel natio politice autonoma ius habeat ad independentiam in ordine ecclesiastico.

Nihilominus omnes Ecclesiae autocephalae conantur sustinere inter se quandam unitatem amicitiae et charitatis atque agnoscunt Synodum Oecumenicam habere supremam auctoritatem super omnes.

---

³⁶ Hodierno die sunt patriarchatus: C-poli, Alexandriae, Antiochiae, Hierosolymis, dein patriarchatus Russicus restauratus an. 1917. Ultimis temporibus patriarchatum promulgavit Ecclesia Serbica, Bulgara et Rumena. Habetur etiam Ecclesia autocephala Graeca, Cypriensis, Georgiana, Polonica, Lettonica, Finlandica et Americana (Foederatae Civitates Sept. Americae). Recenter Albania, invito Patriarcha C-politano, promulgavit suam autocephaliam, quae dein agnita erat (DDC. II, col. 1479).

CAPUT I

DE NOTIONE ET NATURA POTESTATIS ARCHIEPISCOPI MAIORIS

Iam vidimus in Ecclesia Catholica Archiepiscopos-Metropolitae fuisse, qui potestate supra-metropolitana pollebant, atque, de facto, veri Archiepiscopi maiores habebantur.¹ Eorum tamen figura iuridica non erat undequaque determinata, ac proinde illi plerumque normis iuris particularis regebantur.

Etiam quoad eorum titulum deerat forma fixa. Plerumque illi vocabantur Metropolitae, sed titulus Archiepiscopi quoque adhibebatur aut uterque, scilicet Archiepiscopi et Metropolitae.² Iure vigente, vero, huiusmodi Praesuli datur titulus Archiepiscopi tantum: « Inter Metropolitas excellit Archiepiscopus » (MP « *Cleri Sanctitati* » c. 324). In doctrina autem usurpatur nomen Archiepiscopi *maioris* ad distinguendum eum ab Archiepiscopo minore seu honoris causa.³ Eo sensu, censeo, nomen « Archiepiscopus maior » adhibetur in Decreto de Ecclesiis Orientalibus Catholicis (n. 10), ideo eodem nomine utimur et nos in hac dissertatione.

In hoc capite intendimus adumbrare summariam descriptionem notionis Archiepiscopi maioris in Iure Orientali vigenti, necnon naturam eius potestatis. In duobus sequentibus capitibus Archiepiscopus maior comparabitur cum Patriarcha et Metropolita, ut ipsius figura iuridica melius cognoscatur.

---

¹ Cfr. COUSSA, *Epitome*, I, nn. 190, 285.

² Ita apud Ucrainos. De titulis Metropolitanarum Ucrainorum cfr. PATRYLO, *op. c.*, p. 51ss.; Rumeni in synodis provincialibus adhibent titulum Metropolitae, sed in Bulla erectionis eorum provinciae ecclesiasticae occurrit titulus Archiepiscopi Metropolitae (cfr. F. X, n. 736).

³ Ita in doctrina distinguuntur *Patriarchae* in *maiores*, sc. Romanus, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus, et *minores*, sc. Venetus, Ulyssiponenses, Indiarum orientalium et occidentalium (WERNZ-VIDAL, *Ius Canonicum*, vol. II, Romae 1943, p. 635).

Eodem modo in doctrina distingui possunt *Metropolitae maiores*, sc. qui praesunt provinciae, et *Metropolitae minores*, sc. honoris causa.

ARTICULUS I

DE NOTIONE ARCHIEPISCOPI MAIORIS

Archiepiscopus maior ita describitur in MP « *Cleri Sanctitati* »: « Dignitas (sc. Archiepiscopi maioris) coniuncta est cum sede metropolitana, extra patriarchatus sita, determinata vel agnita a Romano Pontifice aut a Synodo Oecumenica ».⁴

Archiepiscopus maior, igitur, primario est Metropolita in sua provincia ecclesiastica, in qua ei competunt potestates, iura et officia, quae iure vigente, omnibus Metropolitanis tribuuntur.⁵ Praeterea, ei, ratione tituli Archiepiscopi, competunt alia iura et privilegia, quae supra-metropolitana vel quasi patriarchalia dicuntur.

Revera figura iuridica Archiepiscopi maioris in eo rependa est, quod ille, instar Patriarchae, habet vel potest habere sub se plures provincias ecclesiasticas, quas regit potestate supra-metropolitana, ad normam canonum iuris vigentis. Haec potestas non consistit in mera vigilantia, uti accidit in potestate metropolitana, sed secumfert quandam iurisdictionem supra Metropolitanas, Episcopos, ceterosque Hierarchas sibi subiectos. V.g. Archiepiscopus maior in suo territorio, ad normam canonum, designationem Episcoporum curat,⁶ Metropolitanas et Episcopos transferre ab una ad aliam sedem valet,⁷ eparchias vel exarchias erigere, suppressere vel earundem fines mutare potest,⁸ et alia huiusmodi.

Diximus Archiepiscopum maiorem posse habere sub se plures Metropolitanas seu provincias ecclesiasticas. Attamen hoc non est absolute necessarium. Nam titulus Archiepiscopi maioris legitimus habetur, quamvis ille, de facto, numeret unam tantum provinciam ecclesiasticam. Idcirco, Archiepiscopus-Metropolita Ucrainus et Rumenus, qui numerant unam dumtaxat

⁴ COP. c. 324.

⁵ *IBID.* cc. 324; 326 § 1; Idem autem non potest dici de Patriarcha, quae dignitas non est coniuncta cum sede metropolitana, nam « nomine Patriarchae venit *Episcopus* » (COP. c. 216 § 2, n. 1; DEOC. n. 7). Patriarcha igitur est Episcopus in propria eparchia in qua ei competunt omnes potestates Hierarchae loci (Cfr. COP. cc. 282; 286 § 1; COI. cc. 72 § 1, n. 2; 85). Praeterea illi uti Patriarchae competunt potestates patriarchales in universo territorio. Archiepiscopus maior autem est Episcopus in sua eparchia, Metropolita in provincia et Archiepiscopus in universo archiepiscopatu (COI. 72 § 1, n. 2; COP. c. 325 § 1).

⁶ COP. 326 § 1, n. 1.

⁷ *IBID.* cc. 327 § 1; 248 § 1.

⁸ *IBID.*

provinciam ecclesiasticam, iuxta cl. Coussa, iam erant, de facto, veri Archiepiscopi maiores.⁹

Igitur titulus Archiepiscopi maioris non est mere honorificus, sed constituit verum novum gradum hierarchicum, gradum scilicet intermedium inter Metropolitam et Patriarcham, cum suis peculiaribus potestatibus, iuribus ac privilegiis, uti videbimus in cursu huius opusculi. Cum potestas Archiepiscopi maioris aliquo modo ad potestatem Patriarchae accedat, communiter potestas quasi-patriarchalis vocatur.

Archiepiscopus maior vero universum territorium, cui praefficitur, regit non ipse per se, sed, instar Patriarchae, adiuvatur a Synodo permanenti,¹⁰ cuius consensus vel saltem iudicium requiritur ad expedienda negotia universum archiepiscopatum respicientia, in casibus a iure praescriptis. Haec est novitas addita curiae archiepiscopali, quia hucusque Praelati Catholici, qui veri Archiepiscopi maiores putabantur, non habebant Synodum permanentem, sed, in regenda provincia ecclesiastica, adiuvabantur a Capitulo metropolitano.¹¹

Iuxta Decretum Concilii Vaticani II « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* », Archiepiscopus maior est Caput « ecclesiae particularis seu ritus ». ¹² Duas observationes hic notare oportet: 1) In dicto Decreto notio « Ecclesiae particularis », usque adhuc accepta, mutata est; 2) Ritus territorialiter sumitur in quantum identificatur cum patriachatu vel archiepiscopatu.

1) Usu ecclesiastico, uti notum est, nomine « Ecclesiae particularis » ordinarie venit dioecesis seu eparchia.¹³ Quae notio

⁹ Cfr. COUSSA, *Epitome*, I, p. 212, nota 44; p. 283. Archiepiscopus Leopoltitanus declaratus est Archiepiscopus maior, quamvis unam provinciam numerat. (AAS. vol. LVI (1964), p. 214).

¹⁰ COP. c. 327 § 2.

¹¹ F. X, nn. 202, 203: « Capitulum metropolitanum institutum... ad adiuvandum Metropolitam in gubernanda dioecesi ac integra provincia ecclesiastica dirigenda ». Cfr. F. XI, nn. 90, 94, 98.

¹² Describimus notionem Archiepiscopi maioris, quae traditur in iure vigenti. In DEOC (n. 10) loquitur de Archiepiscopis maioribus, qui « universae cuidam ecclesiae particulari seu ritui praesunt », quibus ex verbis aliqui deducunt duas species Archiepiscoporum maiorum dari: 1) Archiep. maior, qui *universae* Ecclesiae particulari seu ritui praest, de quo agitur in dicto Decreto; 2) Archiep. maior, qui *non universae*, sed alicui *parti* Ecclesiae particularis seu ritus praest. Ex quo sequitur in uno eodemque ritu possunt dari plures Archiepiscopi maioris, sicuti e.g. in Ecclesia Orthodoxa Graeca sunt duo Archiepiscopi maiores: unus Cypriensis, alter Atheniensis, insuper est Patriarcha C-politanus (Cfr. WOJNAR, *Decree on the Oriental Catholic Churches*, in *The Jurist*, vol. XXV, April 1965 n. 2, pp. 203-204).

Utrum huiusmodi distinctio Archiepiscoporum maiorum sustinenda est, spectat ad ius condendum.

¹³ Dioecesis seu eparchia describitur: territorium iuris communis, quod obtinet Episcopus in titulum, illudque potestate ordinaria propria regit.

adhuc retinetur in Constitutione dogmatica « de Ecclesia ».¹⁴ In Decreto autem « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » « Ecclesia particularis » latius patet et significat idem ac patriarchatus vel archiepiscopatus.

Iuxta doctrinam Decreti « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » (nn. 2, 3), Ecclesia particularis est pars Ecclesiae catholicae seu universalis, quae constat ex pluribus Ecclesiis particularibus seu ritibus inter se aequalibus, sub Romani Pontificis auctoritate. Unde nulla Ecclesia particularis praecellit ceteris ratione ritus.

Porro, ad constituendam Ecclesiam particularem requiritur, praeter elementa tum Ecclesiae universali tum Ecclesiae particulari communia, (quae sunt: unitas fidei, unitas sacramentorum, unitas regiminis sub auctoritate Romani Pontificis), ut coetus fidelium regatur propria hierarchia¹⁵ seu ut habeat suam supremam auctoritatem secundum disciplinam proprii ritus, subiectam Romano Pontifici. At, uti notum est, Ecclesiae Orientales sunt patriarchales vel non patriarchales. In Ecclesiis patriarchalibus haec suprema auctoritas est Patriarcha; in Ecclesiis archiepiscopalibus est Archiepiscopus maior eique aequivalens.¹⁶ Quapropter Ecclesia particularis significat idem ac patriarchatus vel archiepiscopatus, quibus praeficitur Patriarcha vel Archiepiscopus maior.

2) Ritus vero duplicem conceptum complectitur: liturgicum et iuridicum. *Ritus liturgicus* idem est ac determinata forma cultus liturgici, et, iuxta rerum liturgicarum cultores, describi potest: complexus legum, quae cultus divini ordinem, scilicet divinam Liturgiam, sacramentorum administrationem, festa et ieiunia spectant.¹⁷

Ritus iuridicus autem, iuxta cl. Herman definitur: « Coetus fidelium, qui propriis regitur legibus et usibus antiqua tradi-

¹⁴ Vide e.g. nn. 23, 27 (DOCUMENTI, *Il Concilio Vaticano II*, Edizioni Dehoniane, Bologna 1966, pp. 168, 180).

¹⁵ Quenam hierarchia requiritur? Resp.-Hierarchia ecclesiastica iurisdictionis in aliquo territorio iam constituta dicitur cum sit Episcopus et populus, ideoque sufficit saltem unus Exarchus Apostolicus (cfr. COR. c. 303 § 1, n. 3). Decretum conciliare saltem non videtur hoc excludere. Huiusmodi ecclesia particularis seu ritus esset in statu inchoativo, dummodo notas habeat quibus distinguatur ab aliis ecclesiis particularibus, nempe propriam liturgiam, ecclesiasticam disciplinam et patrimonium spirituale (Cfr. DEOC. nn. 2, 3).

¹⁶ Scilicet Catholicus vel Maphrianus, qui Archiepiscopo maiori aequiparantur, (Cfr. COP. c. 355 §§ 1-2).

¹⁷ Cfr. GORDILLO, *Compendium Theologiae Orientalis*, ed. III, Romae 1950, pp. 3-4; CICOGNANI-STAFFA, *Commentarium ad lib. I CIC.*, vol. I, Romae 1939, p. 11; HERMAN, *De Conceptu Ritus*, p. 339; Commissio Conc. Vat. I, in MANST, t. LIII, col. 901ss.

tionem innixis, non solum quoad res liturgicas, sed etiam ad canonicam disciplinam attinet, et qui tamquam autonomus et a ceteris distinctus a S. Sede agnoscitur». ¹⁸ In Decreto « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » (nn. 2, 3) conceptui ritus additur « patrimonium spirituale », et inde ritus describi potest: coetus fidelium, qui propriam liturgiam, disciplinam et patrimonium spirituale habet.

In hac definitione vero, ritus primario coniunctus est cum « coetu fidelium » ideoque personalis est seu adhaeret personae; neque respicitur hierarchia neque territorium. Non hierarchia, quia ritus potest sine illa existere, e.g. Italo-Graeci per multa saecula Episcopis latinis subiiciebantur; ¹⁹ non territorium, quia aliquis potest esse extra regiones vel territorium ritus orientalis, ²⁰ at semper remanet suo ritui adscriptus. ²¹

Iure vigente, ritus territorialiter quoque concipitur in quantum identificatur cum determinato territorio seu cum patriarchatu vel archiepiscopatu. V.g. in MP « *Cleri Sanctitati* » (c. 216 § 1) dicitur: « Patriarchae... patriarchatui seu ritui tamquam pater et caput praesunt ». Eadem identificatio ritus cum determinato territorio fit in Decreto « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » (n. 7), ubi Patriarcha describitur uti Episcopus, cui competit iurisdictio in omnes Episcopos, Metropolitans, clerum et populum « *proprii territorii vel ritus* ». ²² Ergo ritus territorialiter sumptus indicat territorium cui praeficitur Patriarcha.

Idem dicendum est de Archiepiscopis maioribus, qui aliquo modo Patriarchis assimilantur, quique « universae cuidam ecclesiae particulari seu ritui praesunt » (DEOC. n. 10). Ecclesia particularis, uti iam explicavimus, significat idem, in Decreto conciliari, ac patriarchatus vel archiepiscopatus ac proinde circumscriptur territorio. Unde concludendum est, Archiepiscopum

¹⁸ HERMAN, l.c.

¹⁹ IBID.

²⁰ Nomine regionum orientalium intelliguntur loca omnia, etsi in eparchiam, provinciam, archiepiscopatum vel patriarchatum non erecta, in quibus orientalis ritus ab antiqua aetate servatur. Territorium ritus orientalis significat loca in quibus erecta est saltem exarchia pro fidelibus ritus orientalis extra regiones orientales commorantibus (COR. c. 303 § 1, nn. 2-3).

²¹ DEOC. nn. 4, 5, 6; Leo XIII, Litt. Ap. « *Orientalium dignitas* », § 9.

²² Notat cl. WOJNAR: In c. 216 § 1, MP « *Cleri Sanctitati* » dicitur: « Patriarcha praestit patriarchatui seu ritui », tamen in n. 7 Decreti « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » loco coniunctivi « seu » adhibetur « vel », nempe « territorii vel ritus » ad removendam tam arctam identificationem patriarchatus cum ritu, quia ritus latius patet (*Decree on the Oriental Catholic Churches*, in *The Jurist*, vol XXV, April 1965 n. 2, pp. 192, 196).

Non constat autem Decretum conciliare dictam distinctionem intendere, nam Patriarcha, ex MP « *Cleri Sanctitati* », habet, ad normam canonum, curam fidelium eiusdem ritus extra proprii territorii limites commorantium. (Cfr. COP. cc. 260 § 2, n. 2; 260 § 1, n. 2d; 261; 262).

maiolem Caput esse ritus territorialiter sumpti, scilicet praeesse fidelibus eiusdem ritus, qui intra archiepiscopatus limites inveniuntur. Eo sensu ritus idem est ac Ecclesia particularis seu archiepiscopatus vel patriarchatus.

Territorium, cui praeesst Archiepiscopus maior, archiepiscopatus vocatur²³ et invenitur extra patriarchatus.²⁴ Nam Archiepiscopus maior neque subiicitur Patriarchae, neque ullo modo ab eodem pendet, sed regit suum territorium sub immediata dependentia Romani Pontificis.²⁵

Cum desiderium Concilii Vaticani II sit, ut Orientales suum ritum liturgicum, traditiones et disciplinam ubique servent,²⁶ oritur quaestio, qualis sit Archiepiscopi maioris conditio erga fideles eiusdem ritus atque erga ritum liturgicum extra archiepiscopatus limites. Responsum hoc est: Absque dubio desiderium Concilii Vaticani II est, ut omnis ritus secundum propriam peculiarem disciplinam, suam supremam auctoritatem habeat, subiectam Romano Pontifici. Quomodo autem hoc desiderium in praxim deducendum sit, spectat ad ius condendum. In Decreto « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » loquitur de hierarchiae extra territorium patriarchale aggregatione hierarchiae patriarchatus eiusdem ritus (n. 7), quod facile Archiepiscopis maioribus applicari potest. At normae aggregationis adhuc definiendae sunt in iure condendo. Iure vigente tamen retinendum est Archiepiscopum maiorem esse Caput spirituale proprii ritus ubique terrarum; ipsi tamen extra territorium archiepiscopatus nulla competit iurisdictio, saltem ex potestate ordinaria.²⁷

Videamus nunc quomodo Archiepiscopus maior differt ab Archiepiscopo latino, Metropolita et Archiepiscopo minore.

Archiepiscopus maior differt ab Archiepiscopo in iure latino; ille condit distinctum gradum hierarchicum, scilicet supra-metropolitanum; hic est Metropolita, qui semper titulo Archiepiscopi ornatur; Archiepiscopo maiori, ratione tituli, competunt quaedam iura, officia ac privilegia, dum vero Archiepiscopus in iure latino est titulus mere honorificus, qui conceditur unoquoque Metropolitae sine ulla peculiari potestate ratione huius tituli. Unde de Archiepiscopo maiore sermo est uti de dignitate, scilicet de novo gradu hierarchico, dum de Archiepiscopo simplici semper loquendum est tamquam de titulo mere honori-

²³ COP. c. 326 § 1.

²⁴ COP. c. 324.

²⁵ COP. cc. 324; 329; 273.

²⁶ DEOC. nn. 2, 5, 6, 11.

²⁷ Vide infra, De potestate Archiepiscopi maioris circa ritum.

fico. In iure orientali, secus ac in iure latino, omnis Archiepiscopus maior est Metropolita, sed non vice versa; in iure latino e contra, omnis Metropolita est Archiepiscopus, sed non vice versa.²⁸

Deinde Archiepiscopus maior et Metropolita, in iure orientali etiam, inter se clare distinguuntur, unusquisque pollens propriis iuribus ac officiis; quapropter sunt duo instituta inter se distincta, duo gradus hierarchici diversi. Archiepiscopus maior habet vel potest habere, uti diximus, sub se plures provincias ecclesiasticas, quas regit potestate quasi-patriarchali, cum Metropolita praeficiatur uni tantum provinciae ecclesiasticae, quam administrat potestate metropolitana.²⁹

Denique Archiepiscopus maior differt ab Archiepiscopo minore seu honoris causa. Illi ratione tituli competit potestas archiepiscopalis vel quasi-patriarchalis in universo archiepiscopatu; huic autem ratione tituli nulla potestas tribuitur, praeter praerogativam honoris et ius praecedentiae.³⁰

Erectio archiepiscopatus, uti negotium maius, reservatur, iure vigente, supremae auctoritati Ecclesiae, nempe Romano Pontifici aut Synodo Oecumenicae,³¹ aequo iure. Uterque hoc facit potestate propria:³² Romanus Pontifex enim ratione Primatus, iure divino, supremam et plenam potestatem obtinet in Ecclesia;³³ Synodus Oecumenica, quatenus repraesentat universum collegium Episcoporum, una cum et sub Romano Pontifice, ab eodem Summo Pontifice legitime convocata, etiam pollet suprema potestate in universam Ecclesiam.³⁴ Omnes ceteri, sive personae physicae, sive morales, quarum mentio non fit in canonibus, excluduntur ab hoc negotio expediendo.³⁵

Unde nova legislatio pro Ecclesiis Orientalibus restauravit antiquam traditionem Ecclesiarum Orientalium, vi cuius maior divisio territorii etiam a Synodo Oecumenica expediebatur.³⁶

²⁸ COP. cc. 324-339; CIC. cc. 272-274.

²⁹ Cfr. COP. cc. 315-321; 324-339.

³⁰ COP. cc. 338-339.

³¹ COP. cc. 159; 324.

³² Curia Romana potestate vicaria, ut a Papa participata; cfr. COP. c. 195.

³³ COP. c. 162.

³⁴ COP. c. 173; cfr. COUSSA, *De Personis*, p. 11; WERNZ-VIDAL, *op. c.*, II, n. 457.

³⁵ COP. cc. 159; 324.

³⁶ Antiquis temporibus, divisio territorii in provincias ecclesiasticas et patriarchatus a Conciliis Oecumenicis expediebatur. Ita Conc. Nicaenum I can. 6 divisionem agnovit, pristina consuetudine inductam, in provincias et patriarchatus (Alexandrinum et Antiochenum). Item, de aliis patriarchatibus provinciisque alia concilia deciderunt, v.g. Conc. Cpolit. I, cc. 2, 3; Conc. Eph. c. 8; Conc. Chalc. c. 28.

Inde a saec. XI erectio aliaque dioecesium negotia uni R. Pontifici reservata

Duplici modo archiepiscopatus, iure vigente, erigi potest: expresso actu formalis erectionis, aut formali agnitione.³⁷

Expressus actus erectionis est actus, quo suprema Ecclesiae auctoritas, scilicet Romanus Pontifex vel Synodus Oecumenica, formali decreto erectionis condit novum archiepiscopatum, vel aliquem Metropolitanam evehit ad dignitatem Archiepiscopi maioris eumque praeficit particulari Ecclesiae seu ritui cum proprio territorio.

Agnitio est recognitio seu approbatio rei seu facti iam existentis. Canone 324 MP « *Cleri Sanctitati* » implicite admittitur in Ecclesia Catholica esse Archiepiscopos-Metropolitanas, qui potestate supra-metropolitana pollent suntque veri Archiepiscopi maiores.³⁸ Agnitio hoc in casu non est nova erectio archiepiscopatus, neque nova nominatio ad officium, sed solum formalis promulgatio facti iam existentis. Ita agnitus est Archiepiscopus-Metropolita Leopoltanus, qui, de facto, erat Archiepiscopus maior.³⁹

ARTICULUS II

DE NATURA POTESTATIS ARCHIEPISCOPI MAIORIS

A. POTESTAS ORDINARIA. Potestas Archiepiscopi maioris est ordinaria, utpote quae ipso iure adnexa sit officio, non autem delegata, quae commissa est personae.⁴⁰ Archiepiscopus maior obtinet potestatem in universum archiepiscopatum mediante officio, quod ipsi conceditur, ita ut recepto officio intelligatur recepta potestas, quin alius actus Romani Pontificis requiratur ad conferendam hanc potestatem. Propterea, vi officii, Archiepiscopo maiori, ad normam canonum, competit, v.g. ius moderandi electiones Episcoporum,⁴¹ potestas dividendi territorium archiepiscopatus,⁴² erigendi exarchiam archiepiscopalem, nominandi Exarchum archiepiscopalem;⁴³ deinde ratione dignitatis, Legislator peculiaria privilegia Archiepiscopo maiori annexuit,

---

sunt, quae praxis subsequentibus saeculis etiam ad patriarchatus extendebatur, post reditum patriarchatum ad fidem catholicam. Cfr. COUSSA, *op. c.*, p. 10; IDEM, *Epitome*, I, nn. 178, 182, 203; CHELODI, *De Personis*, p. 294.

³⁷ COP. c. 324.

³⁸ Vide supra, De Archiepiscopo-Metropolita Kioviensi et de Archiep.-Metrop. Alba Iuliensi.

³⁹ « Ad dubium an Metropolita Leopoltanus Ucrainorum habendus sit Archiepiscopus maior, ad normam Litterarum Apostolicarum die 2 Iunii 1957 (can. 324-339), quae verbis incipiunt « *Cleri Sanctitati* », Sacra Congregatio pro Ecclesia Orientali respondendum censuit « affirmative » (AAS. vol. LVI (an. 1964), p. 214.

⁴⁰ COP. c. 139 § 1.

⁴¹ COP. c. 326 § 1, n. 1.

⁴² COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, n. 1.

⁴³ COP. cc. 328; 388.

v.g. privilegium Praelati assistentis solio pontificio,⁴⁴ nominandi, servatis de iure servandis, apocrisarium apud S. Sedem,⁴⁵ et ita porro.

Quaeritur nunc cuiusnam naturae sit potestas Archiepiscopi maioris, quam ille exercet in expediendis negotiis, quibus apponitur clausula « salva Sedis Apostolicae confirmatione », « praevio consensu S. Apostolicae », etc.; agitur scilicet de potestate ordinaria vel delegata?

Respondeo dicendum, interventum Romani Pontificis induere videtur naturam specialis mandati, proinde potestatis delegatae, sine quo illicite et invalide ageret Archiepiscopus maior. Natura potestatis delegatae in eo reponitur, quod obtinetur non vi officii, sed ex alterius commissione.⁴⁶ Hoc fieri potest vel ipso iure vel ab homine. Etenim potestas delegata conceditur alicui, quia est haec persona individua independentem ab officio quod habet, aut si datur ratione officii, non est stabili modo huic officio adnexa. Potestas autem ordinaria, uti vidimus, est officio ipso iure et stabiliter adnexa, ita ut quicumque obtineat hoc officium illi competat haec potestas.

Insuper nonnumquam potestatis ordinariae exercitio a iure ponitur obex, qui removendus est, ut quis suam potestatem licite et valide exercere possit. Remoto obice, aliquis agit potestate ordinaria, quae eius officio adnectitur, non autem potestate delegata.⁴⁷

Unde dicendum est, Archiepiscopum maiorem, « obtenta confirmatione », vel « consensu Romani Pontificis », obicem exercitio suae potestatis a iure positum remove, ideoque agere potestate nativa seu ordinaria, quae ei competit vi officii, non autem vi commissionis a Romano Pontifice factae.

At hic notare oportet. Si ad exercendam potestatem requiritur praevious consensus Romani Pontificis vel Sedis Apostolicae, quod exprimitur verbis, v.g. « beneplacitum », « consensus », « licentia », « confirmatio », vel aliis huiusmodi, Archiepiscopus maior invalide agit si huiusmodi consensum non obtinuerit aut illum omnino non petierit.⁴⁸ Cum autem requiratur consilium Sedis Apostolicae, quod exprimitur verbis « consulta » vel « inconsulta », (prout casus ferat), Sede Apostolica, vel aequivalenter, Archiepiscopus maior valide agit, si ageret contra consilium Sedis Apostolicae, tamen illicite.

⁴⁴ COP. c. 333.

⁴⁵ COP. c. 331.

⁴⁶ COP. c. 139 § 1.

⁴⁷ Cfr. MAROTO, *Institutiones Iur. Can.* (1920), vol. II, nn. 699-704; WERNZ-VIDAL, *op. c.*, II, p. 366.

⁴⁸ Cfr. COR. c. 22 § 1.

B. POTESTAS AD INSTAR PROPRIA. Potestas ordinaria,⁴⁹ qua Archiepiscopus maior universum archiepiscopatum regit, dicenda est ad instar propria. Haec potestas describi potest: Potestas ad instar propria est potestas ordinaria, quae exercetur nomine proprio, praehabito tamen interventu praescripti collegii. Sunt enim negotia maiora universum archiepiscopatum spectantia, quae Archiepiscopus maior expedire potest nonnisi cum interventu Synodi permanentis aut Synodi Episcoporum. Hoc praescriptum iuris est ad validitatem actus.

Potestas propria est ea potestas ordinaria, quae exercetur nomine proprio. Praecipua differentia inter potestatem propriam et potestatem ad instar propriam in eo reponenda est, quod illa exercetur sine interventu alicuius collegii, potestas autem ad instar propria utique nomine proprio exercetur, sed praevio interventu requisiti collegii.

Duplex distinguitur potestas ad instar propria: collegialis et non collegialis. *Potestas collegialis* est ea, quae valide exerceri potest nonnisi post obtentum consensum praescripti collegii, v.g. ad exarchiam archiepiscopalem erigendam vel supprimendam, Archiepiscopus maior indiget consensu Synodi permanentis.⁵⁰ In nonnullis autem negotiis excluditur interventus Synodi permanentis et requiritur, ut valide agatur, consensus Synodi Episcoporum totius archiepiscopatus, v.g. ad transferendam sedem episcopalem, ad suppeditandum Coadiutorem vel Auxiliarem Episcopo residentiali, etc.⁵¹

Obtento autem consensu a iure requisiti collegii, Archiepiscopus maior praecepto non obstringitur ulterius procedere, scilicet ille potest abstinere ab ulteriore exercitio suae potestatis, quia revera Archiepiscopus maior regit archiepiscopatum, non autem collegium, cuius consensus requiritur. Sic, v.g. Archiepiscopus maior, obtento consensu Synodi permanentis ad erigendam vel supprimendam exarchiam, non tenetur hanc decisionem exsequi, aut obtento consensu Synodi Episcoporum ad transferendam sedem episcopalem, ille non tenetur rem deferre ad Romanum Pontificem, confirmationis causa.

Potestas non collegialis est ea, quae exercetur audito vel monito praescripto a iure collegio. In negotiis pro quibus requiritur consilium Synodi, Archiepiscopus maior non tenetur sequi iudicium collegii, sed ad validitatem actus debet audire eius sententiam.⁵² Sic Archiepiscopus maior, audita Synodo perma-

⁴⁹ Potestas ordinaria dividitur in potestatem propriam et vicariam (COP. c. 139 § 2).

⁵⁰ COP. c. 328.

⁵¹ COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, n. 4.

⁵² Cfr. COP. c. 35 § 1.

menti, nominat v.g. Exarchum archiepiscopalem,⁵³ designat locum celebrationis Synodi archiepiscopalis,⁵⁴ etc.

Potestas Archiepiscopi maioris ad instar propria non est vicaria, quia illa non exercetur vice aut nomine alterius. Non est vicaria Romani Pontificis, quia ille regit archiepiscopatum potestate ordinaria, uti vidimus, licet cum interventu a iure praescripti collegii; non est vicaria Synodi permanentis, quia Synodus permanens ex se nihil potest, hoc est, non est fons potestatis Archiepiscopi maioris, sed tantum conditio apposita exercitio eius potestatis. Ceterum, archiepiscopatum regit non Synodus permanens, ut in Ecclesia Orthodoxa synodali,⁵⁵ cuius Caput est veluti substitutus seu vicarius, sed ipse Archiepiscopus maior regit suum territorium, licet cum interventu Synodi permanentis. Synodus permanens datur Archiepiscopo maiori ad adiuvandum eum in regendo archiepiscopatu; proinde omnes actus imputantur Archiepiscopo maiori, non Synodo permanenti.⁵⁶

Neque dici potest, potestatem Archiepiscopi maioris esse delegatam. Non est delegata a Romano Pontifice, quia obtinetur vi muneris; non est delegata a Synodo permanente, ob rationes supra allatas.

Nihilominus occurrunt casus in quibus Archiepiscopus maior potestate propria agit in universo archiepiscopatu, v.g. convocat Hierarchas ad collationes habendas,⁵⁷ mittit encyclicas ad omnes Hierarchas locorum,⁵⁸ indulgentias ducentorum dierum concedit,⁵⁹ etc. Haec autem sunt res minoris momenti. Tamen potestas, qua Archiepiscopus maior regit suum archiepiscopatum in negotiis gravioribus, exerceri nequit, nisi prae habito interventu collegii, scilicet Synodi permanentis aut Synodi Episcoporum; ac proinde illa dicenda est potestas ad instar propria.

C. POTESTAS TERRITORIALIS ET PERSONALIS. Potesta Archiepiscopi maioris duplici modo coarctatur, scilicet territorio et personis. Diximus « *territorio* », quia Archiepiscopus maior potestatem exercere valet infra fines dumtaxat sui archiepiscopatus. « *Personis* », quia ex se attingit tantum fideles *sui ritus* commorantes in archiepiscopatu, pro quibus primario constitutus est, non autem pro fidelibus alius ritus.

⁵³ COP. c. 388 § 2.

⁵⁴ COP. c. 340 § 1.

⁵⁵ Vide supra, de Autocephalia, n. E.

⁵⁶ COP. cc. 327 § 1; 288.

⁵⁷ COP. cc. 326 § 1, n. 8; 247.

⁵⁸ COP. c. 326 § 1, n. 5.

⁵⁹ COP. c. 326 § 1, n. 10; 319, n. 6.

1. *Potestas territorialis*: Principium generale territorialitatis est in canonibus antiquissimis et in traditione Ecclesiae, Orientalis quoque, Patriarchas, Metropolitans et Episcopos ordinarie nihil posse extra limites proprii territorii, etiam in sui ritus fideles, sibi tamen non subiectos.⁶⁰

Iam Apostoli praefecerunt suos discipulos quibusdam Ecclesiis aliquo territorio circumscriptis. Ita Titus in insula Crentensi,⁶¹ Timotheus in Asia proconsulari,⁶² dein, teste Hegesippo, Simeon in ecclesia Hierosolymitana successor fuit S. Iacobi; Evodius, teste Eusebio, successor S. Petri Antiochiae; S. Marcus primus Episcopus Alexandriae; Dionysius Areopagita, teste Dionysio Corinthio, primus Episcopus Atheniensium.⁶³

Instituto metropolitico confirmato in Synodo Nicaena I, iurisdictio Metropolitanarum coarctabatur circumscriptionibus provinciae civilis,⁶⁴ extra quam Metropolita non poterat iurisditionem exercere. Idem dicendum est de ceteris Episcopis provinciae ecclesiasticae, quorum actus extra territorium positi irriti erant.⁶⁵ Ita in Ecclesia invaluit principium, vi cuius omnis Episcopus, cuiusvis gradus hierarchici est, exercere potest suam potestatem tantum intra fines territorii, cui ille assignatus est.

Unica exceptio huic principio in Ecclesia Catholica est Romanus Pontifex, qui ratione Primatus iurisditionis, habet supremam et plenam iurisditionem in universam Ecclesiam, limites territoriales non agnoscens.⁶⁶ Eius potestas est cumulativa cum omnibus Hierarchis orbis terrarum. Omnes ceteri Hierarchae locorum, cuiusvis gradus hierarchici, Patriarchis haud exclusis, nonnisi iurisditionem territorialem habent. Ab hoc principio sane non excluduntur Archiepiscopi maiores. Pro his in c. 326 §2 MP « *Cleri Sanctitati* » hoc generale principium statuatur: « Nisi aliud ex natura rei vel iure constet,⁶⁷ Archiepiscopus (maior) potest valide exercere potestatem suam *in archiepiscopatu tantum* » (Notetur hic nota canonis invalidans). Ad removendum omne dubium quoad territorialitatem potestatis Archiepiscopi maioris, hoc praescriptum saepius iteratur plurimis in aliis canonibus iuris vigentis, v.g. in eodem MP

⁶⁰ V.g. c. 35 SS. Apost.; c. 2 Conc. Cpol. I; c. 5 Conc. Chalc.; c. 20 Trull.

⁶¹ Ad Titum, 1, 5.

⁶² I ad Timotheum, 1, 3.

⁶³ KURTSCHIED, *Historia Iuris Can.*, p. 28.

⁶⁴ c. 6 Conc. Nic. I; c. 2 Conc. Cpol. I; c. 5 Conc. Chalc.

⁶⁵ V.g. cc. 13, 21, 22 Conc. Ant.; c. 16 Conc. Nic. I; c. 20 Trull.

⁶⁶ COP. 162.

⁶⁷ COP. c. 142; « Iudex e territorio suo vi expulsus vel a iurisditione ibi exercenda impeditus, potest extra territorium iurisditionem suam exercere et sententiam ferre, certiore tamen hac de re facto loci Hierarcha ». (COI. cc. 7; 152).

c. 326 § 1 dicitur: « ad Archiepiscopum... *in universo archiepiscopatus territorio* spectat », et enumerantur sub 12 numeris iura et officia Archiepiscopi maioris; c. 332 audit: « Archiepiscopus *in archiepiscopatu* gaudet privilegio... »; c. 330 § 2: « Metropolitae, Episcopi ceterique Hierarchae *totius archiepiscopatus* debent Archiepiscopum commemorare in divina Liturgia... ». Dein praescripta in eodem MP tradita pro Patriarchis, quae etiam pro Archiepiscopis maioribus valent, eandem territorialitatem potestatis enuntiant, v.g. cc. 329, 242, 316 dicunt: « Restitutio sedium Metropolitanarum... *in patriarchatibus (archiepiscopatus)* reservatur Patriarchae (Archiepiscopo maiori)... »; can. 329; 269 n. 1: « Patriarcha (Archiepiscopus maior) potest legata... *pro patriarchatu (archiepiscopatu)* recipere... »; eodem can. n. 2: « ab Hierarchis locorum *sui patriarchatus (archiepiscopatus)*... a fidelibus et a personibus moralibus consuetas decimas... exigere ». Denique Archiepiscopus maior non potest convenire in iudicium Episcopos sui ritus, qui domicilium vel quasi-domicilium *extra archiepiscopatum* habent.⁶⁸ Adducta exempla sat probant exercitium potestatis Archiepiscopi maioris stricte ad territorium archiepiscopatus limitari. Addendum est, nullibi in iure vigenti conceditur Archiepiscopo maiori exercitium suae potestatis, ne mediantibus quidem Hierarchis locorum, *extra archiepiscopatum*. Hoc corroboratur ex Decreto « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » Concilii Vaticani II, ubi iurisdictio Patriarcharum, quibus Archiepiscopi maiores aequiparantur, stricte limitatur ad eorundem territorium.⁶⁹

Porro, christifidelium classificatio in subiectos et fideles Patriarchae⁷⁰ non applicatur ad Archiepiscopum maiorem. Patriarchae, nempe, in fideles proprii ritus, *extra patriarchatum* commorantes, competit cura et vigilantia, quatenus iure communi vel particulari expresse statuitur,⁷¹ obtento tamen Sedis Apostolicae consensu et incolumi iure Hierarchae loci, ubi fideles Patriarchaeveniuntur.⁷² Archiepiscopo maiori autem cura et vigilantia in fideles proprii ritus *extra archiepiscopatum*, iure vigente, nullibi conceditur. Proinde dicendum est, eius

⁶⁸ COI. c. 16 § 1, n. 2.

⁶⁹ Cfr. DEOC. nn. 7, 9, coll. cum n. 10.

⁷⁰ « Fideles Patriarchae » vocantur fideles eiusdem ritus *extra limites patriarchatus*, in aliis dioecesibus vel eparchiis commorantes, in quos Patriarcha, iuxta normas a iure communi vel a Sede Apostolica traditas, quandam vigilantiam exercet, speciatim quoad ritum, integra autem in ceteris manente Hierarcharum locorum auctoritate. COUSSA, *Építome*, I, n. 210; cfr. COP. cc. 216 § 2, n. 2; 261; 262.

⁷¹ COP. 216 § 2, n. 2.

⁷² COP. cc. 260 § 1, n. 2d; 261; 262.

potestatem non sequi fideles proprii ritus, sed stricte limitari territorio archiepiscopatus.

Extra territorium tamen Archiepiscopo maiori, iure vigente, agnoscenda est quaedam vigilantia in ritum, uniformatis causa, ex qua vero nulla iurisdictio sequitur.⁷³ Tamen haec vigilantia determinanda est adhuc in iure condendo.

2. *Potestas personalis.* Potestas Archiepiscopi maioris personalis sub duplici aspectu considerari potest: sub aspectu subiecti activi, seu ipsius Archiepiscopi maioris, et sub aspectu subiecti passivi, seu fidelium in quos iurisdictio exercetur.

a) *Aspectus subiecti activi.* Potestas, quae Archiepiscopo maiori tribuitur in universo archiepiscopatu est personalis eo sensu, quod non nisi ab eo ipso exerceri potest. Archiepiscopus maior neque eam alicui delegare potest, neque in ea exercenda ab aliquo substitui. Non potest illam alicui delegare, quia nulli in iure vigenti conceditur ei facultas constituendi Syncellum seu Vicarium archiepiscopalem⁷⁴ pro toto archiepiscopatu,⁷⁵ neque potest substitui a Synodo permanenti, quae datur Archiepiscopo maiori ad eum adiuvandum in regimine archiepiscopatus.⁷⁶ Unde dicendum est potestatem Archiepiscopai maioris personalem esse eo sensu, quod inhaeret eius personae, ita ut illam ipse personaliter exercere debeat, non per alium.

b) *Aspectus subiecti passivi.* Sub aspectu subiecti passivi, seu ratione ritus, potestas Archiepiscopi maioris est personalis eo sensu, quod ordinarie non potest exerceri directe nisi in fideles sui ritus tantum, pro quibus in determinato territorio constitutus est.⁷⁷ Hoc verificiatur praesertim in territorio ubi est permixtio rituum et hierarchia pro diversis ritibus constituta est.

At hoc non obstat exercitio potestatis indirecte in fideles diversi ritus, quod fit ratione circumstantiarum vel connexionis inter personas diversi ritus. Liquido exemplo patet in concessione dispensationis, qua Caia diversi ritus, ideoque non subdita, dispensatur, v.g. ab impedimento consanguinitatis, quia Archiepiscopus maior suum subditum Sempronium ab hoc im-

⁷³ Cfr. DEOC. n. 10 coll. cum n. 7; nn. 19, 20, 23; MP « *Paenitemini* », n. 8; vide infra, De potestate Archiep. maioris circa ritum.

⁷⁴ Patriarcha Armenus, iure moderno, potuit constituere Vicarium patriarchalem de consilio et consensu Synodi patriarchalis. (*Synodus Armena*, n. 188).

⁷⁵ in propria eparchia autem, Archiepiscopus maior potest Syncellum pro illa nominare. Quoad Patriarchas, expresse statuitur, eos non posse Syncellum pro toto patriarchatu constituere (COP. c. 241). Quoad Archiepiscopos maiores, a fortiori, canones nihil dicunt.

⁷⁶ COP. cc. 327 § 2, n. 1; 288.

⁷⁷ Cfr. COI. c. 7; COP. cc. 4, 5, 22 § 1 et 4; COM. c. 86 § 3, n. 3.

pedimento dispensat, ut contrahat matrimonium cum Caia.⁷⁸ Propter individuitatem instituti matrimonii, in Caiam indirecte exercetur potestas, licet non sit subdita.

Ergo potestas Archiepiscopi maioris est personalis eo sensu, quod extenditur ad fideles dumtaxat sui ritus, et tantum stricte intra limites sui archiepiscopatus exerceri potest.

D. IMMEDIATUM ET MEDIATUM EXERCITIUM POTESTATIS ARCHIEPISCOPALIS

In exercenda potestate, Archiepiscopus maior diverso modo regit seu attingit suos subditos in archiepiscopatu: alios immediate, alios mediate.⁷⁹ Haec est naturalis inductio ex eo, quod non omnes personae in archiepiscopatu eodem modo subduntur Archiepiscopo maiori. Metropolitanæ, Episcopi, ceterique Hierarchæ immediate ei subduntur in casibus a iure praevisis, ceteri autem clerici et fideles, non nisi mediantibus suis respectivis Hierarchis. Archiepiscopus maior non est Hierarcha loci in universo archiepiscopatu; est enim Archiepiscopus, cui competit potestas archiepiscopalis, quæque diverso modo in diversas personas exercetur. Itaque, in Metropolitanas, Episcopos ceterosque Hierarchas locorum, Archiepiscopus maior immediate exercet suam potestatem in casibus a iure expresse praevisis atque iuxta modum a canonibus praescriptum. Quo modo et qua mensura potestas Archiepiscopi maioris in illos exerceri possit, videbimus in sequentibus paginis huius dissertationis.

Ceteros autem clericos et fideles in archiepiscopatu Archiepiscopus maior in exercenda sua potestate regit seu attingit non nisi mediate, scilicet mediantibus Episcopis vel Hierarchis locorum, exceptis casibus a iure enumeratis. Nam, ex iure divino, Episcopi sunt immediati pastores, quibus sub auctoritate Romani Pontificis concredita est aliqua gregis Christi portio; illi

⁷⁸ Exercitium indirectum potestatis semper fundatur in exercitio directo potestatis. Superior potest exercere suam potestatem directe non nisi erga personam sibi subditam, quia natura potestatis eiusque exercitii secumfert actum solum erga subditum (COP. c. 142 § 1). Qui nullum habet subditum, nullatenus et nullo modo exercere potest suam potestatem. Attamen accidit, ut Superior exercendo potestatem directe in subditum, indirecte attingat personam non subditam, propter connexionem quæ inter has personas existit (Cfr. BENDER, *De Potestate Ordinaria et Delegata* (1957), pp. 49-50).

⁷⁹ In iure ecclesiastico abest distinctio in potestatem mediatam vel immediatam. Nam omnis potestas quomodocumque ea exercentur est semper una eademque potestas absque distinctione in mediatam et immediatam, licet diversis modis subditos attingat (Cfr. BENDER, *Potestas Ordinaria et Delegata*, p. 48ss.).

sunt doctores, rectores et patres populi christiani, necnon pro eodem apud Deum intercessores.⁸⁰

Archiepiscopus maior, uti iam diximus, non venit nomine Hierarchae loci in toto archiepiscopatu,⁸¹ proindeque non habet potestatem cumulativam cum ceteris Episcopis, sicuti Romanus Pontifex in universa Ecclesia.⁸² Illius est potestas archiepiscopalis, cui a iure apponuntur nonnullae restrictiones aut condiciones. Propterea Archiepiscopus maior non potest sese immiscere in regimen Episcoporum, praeter casus a iure statutos, nec potest exercere suam potestatem directe super clericos et fideles archiepiscopatus, praetereundo Hierarchas, quibus illi subiecti sunt. En pauca exempla ex iure. Archiepiscopus maior, quamvis ei competat ius peragendi pontificalia in universo archiepiscopatu, tamen prohibetur quominus illa occasione exerceat ea quae iurisdictionem requirant.⁸³ Ille solum mediantibus Episcopis potest litteras encyclicas ad clericos populumque archiepiscopatus mittere,⁸⁴ acta Romani Pontificis iisdem communicare,⁸⁵ invigilare ut fides et disciplina ecclesiastica a clero populoque custodiantur,⁸⁶ et ita porro. Haec enumeratio in iure vigenti est exemplificativa, seu ad significandam naturam potestatis archiepiscopalis necnon modum, quo ea exercenda est.

Attamen exceptiones huic principio expresse statuuntur in iure vigenti, v.g. ex privilegio, Archiepiscopus maior potest in toto archiepiscopatu audire confessiones omnium fidelium, etiam religiosorum utriusque sexus, et absolvere eos ab omnibus peccatis et censuris, etiam reservatis, exceptis excipiendis;⁸⁷ dein, ille supplet negligentiam Metropolitanarum in casibus a iure praescriptis,⁸⁸ et ita porro.

Corollarium: Ex enuntiato principio inducitur altera conclusio, scilicet, quod clerici et fideles nequeunt petere gratiam vel dispensationem directe ab Archiepiscopo maiore, praetermisso proprio Hierarcha loci, salvo recursu a decretis ab eodem datis.⁸⁹ Illi primario et immediate subiiciuntur proprio Hierarchae, proindeque, mediantibus vel saltem approbantibus his, debent dispensationes vel gratias petere.

⁸⁰ Cfr. COP. cc. 392 § 1; 397 § 1; 399 § 1; 400; 404 § 1.

⁸¹ Cfr. COR. c. 306, ubi Archiepiscopus maior non enumeratur inter Hierarchas locorum.

⁸² COP. c. 162.

⁸³ COP. cc. 326 § 1, n. 10; 319, n. 5.

⁸⁴ COP. c. 326 § 1, n. 5.

⁸⁵ COP. cc. 329; 244.

⁸⁶ COP. 326 § 1, n. 3.

⁸⁷ COP. cc. 332; 283, n. 1; 185 § 1, n. 1.

⁸⁸ COP. c. 326 § 1, n. 4.

⁸⁹ IBID. n. 12.

Conclusio. Peculiaris nota Archiepiscopi maioris est ea, quod ille est Metropolita, qui, ratione tituli archiepiscopalis, habet vel potest habere sub se plures Metropolitans cum eorundem Episcopis comprovincialibus, in quos obtinet potestatem supra-metropolitanam seu quasi-patriarchalem. Ille est Caput Ecclesiae particularis seu ritus, cui competit ordinaria potestas, ad normam iuris, intra limites archiepiscopatus, et spiritualis cura proprii ritus etiam extra proprium territorium, quae autem adhuc definienda est in iure condendo. Igitur titulus Archiepiscopi maioris non est mere honorificus, sed constituit novam dignitatem, novum gradum hierarchicum, intermedium scilicet inter Metropolitam et Patriarcham, a quibus prorsus distinguitur.

Potestas Archiepiscopi maioris est ordinaria, quia ipso iure adnectitur officio, sed est ad instar propria, quia, licet proprio nomine exerceatur, tamen ad actus validitatem requiritur prae-vius consensus vel saltem consilium a iure praescripti collegii.

Tandem potestas Archiepiscopi maioris diversimode limitatur: est enim potestas territorialis, quia circumscribitur territorio; est personalis ex duplici ratione: primum, quia potest exerceri non nisi ab eo ipso, non ab alio; secundum, quia potest exerceri directe supra fideles sui ritus tantum; est denique archiepiscopalis, quia exercetur immediate, ad normam canonum, in omnes archiepiscopatus Episcopos, mediate autem in clerum et populum, scilicet mediantibus Hierarchis locorum.

CAPUT II

COMPARATIO ARCHIEPISCOPI MAIORIS CUM PATRIARCHA

Ad aptius definiendum institutum Archiepiscopi maioris, intendimus summariam comparisonem afferre huius gradus hierarchiae cum instituto patriarchali. Antequam vero de similitudine ac differentia inter Archiepiscopum maiorem et Patriarcham sermonem faciamus, primum videtur solvenda quaestio hodiernis diebus valde agitata, scilicet utrum revera aliqua sit differentia inter Archiepiscopum maiorem et Patriarcham. Haec controversa quaestio orta est post promulgatum a Concilio Vaticano II Decretum « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* », in quo dicitur: « Quae de Patriarchis sunt dicta, valent etiam, ad normam iuris, de Archiepiscopis maioribus, qui universae cuidam Ecclesiae particulari seu ritui praeesunt » (n. 10). Nonnulli innixi in n. 10 huius Decreti, asseverant Concilium Vaticanum II Archiepiscopis maioribus concessisse omnes Patriarcharum potestates ac privilegia, ac proinde inter eos nullam intercedere differentiam realem, sed nominalem tantum.¹

Ad n. 10 Decreti conciliaris quod attinet, tota difficultas revolvitur per clausulam « ad normam iuris » in dicto numero adhibitam, quae in iure ecclesiastico est magni momenti.² Nemo non ignorat hanc clausulam non significare absolutam concessionem, sed, ut ita dicam, restrictivam concessionem, idest inspicienda esse praescripta canonum. Talis vero est sensus n. 10 Decreti conciliaris, vi cuius quidquid de Patriarchis dictum est, Archiepiscopos maiores spectat tantum, quantum in iure vigenti hoc statuitur. At ius vigens pro Archiepiscopis maioribus traditur praesertim in MP « *Cleri Sanctitati* » aliisque MP,

---

¹ Cfr. *Litterae-Nuntiae*, an. I, lib. 1, p. 3; *Bohoslovia*, vol. XXV-XXVIII, p. 149; Idem, vol. XXIX, p. 169-172; *The Jurist*, vol. XXV, n. 2, pp. 173, 204.

² Vide MONČAK IHOR, qui nimis arbitrarie interpretatur dictionem « ad normam iuris » dicens eam referre non ad ius conditum, sed ad ius condendum. (Concilium Vaticanum de Ecclesiis Orientalibus, lingua Ucraina), *Bohoslovia*, vol. XXIX, 1965, pp. 161-170).

nisi quid decretis conciliaribus aliisque decretis, sive ex rei natura sive expresse, abrogatum vel derogatum fuerit.³

Loquimur non de iure condendo, sed de iure condito, quod nunc servandum est. Decretum autem « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* », nisi aliter in eo expresse statuatur,⁴ generalia principia vel desideria posuit, quae nunc in iuris interpretatione et speciatim in futura iuris canonici Orientalis revisione prae oculis habenda sunt. Quoniam autem modo ea in praxim deducantur, nos adhuc latent, proindeque non obligant.

Igitur quidquid ius condendum de Archiepiscopo maiori- bus dixerit, ipsi, iure vigente, saltem ex potestate ordinaria, fruuntur iis tantum iuribus, potestatibus ac privilegiis, quae eis conceduntur in MP « *Cleri Sanctitati* » aliisque MP, ad quae videlicet n. 10 dicti decreti refert, nisi quid, uti diximus, aliter statutum fuerit.

Diximus Archiepiscopum maiorem gaudere in proprio territorio potestate archiepiscopali, quae communiter dicitur quasi-patriarchalis. Dictio haec eo sensu iustificatur, quod Archiepiscopus maior revera, multis in casibus, iisdem aut fere iisdem potestatibus in suo territorio pollet ac Patriarcha in suo. Hoc non obstante, illa sunt duo instituta ab invicem prorsus distincta. Ad dilucide autem dignoscendum institutum archiepiscopale ab instituto patriarchali, in hoc capite agemus, primo, de similitudine inter Archiepiscopum maiorem et Patriarcham, dein videbimus praecipuas notas quibus Archiepiscopus maior differt a Patriarcha.

ARTICULUS I

DE SIMILITUDINE INTER ARCHIEPISCOPUM MAIOREM ET PATRIARCHAM

1. POTESTATES IN METROPOLITAS ET EPISCOPOS

Praecipua nota qua Archiepiscopus maior aequiparatur Patriarchae ea est quod uterque, sub dependentia Romani Pontificis, regit aliquam Ecclesiam particularem seu ritum cum determinato territorio, et habet sibi subiectos Metropolitae cum

³ Cfr. praesertim DEOC.; MP « *Paenitemini* », die 17.II.1966 (AAS. LVIII (1966), pp. 177-198); MP « *Pastorale Munus* », die 30.XI.1963 (AAS. LVI (1964), pp. 5-12); MP « *Indulgentiarum doctrina* », die 30.I.1967 (AAS. LIX (1967), pp. 5-24.

⁴ Ubi autem in eodem Decreto potestates Archiepiscoporum maiorum absolute ampliuntur, Legislator non utitur clausula « ad normam iuris ». Vide DEOC. e.g. nn. 19, 23; Decretum « *Paenitemini* », pars altera, n. VIII.

eorundem Episcopis comprovincialibus, in quos, ad normam canonum, exercere possunt quasdam potestates.⁵

Itaque Archiepiscopus maior cum consensu Synodi archiepiscopalis vel Episcoporum,⁶ sicuti Patriarcha cum suis Synodis, potest Metropolitans vel Episcopus residentiales aut titulares ab una ad aliam eparchiam residentialem vel titularem transferre; Episcoporum renuntiationes ipsi factas acceptare; Episcopo residenti Coadiutorem vel Auxiliarem dare.⁷ Attamen, ut singula haec negotia ad effectum deduci possint, Archiepiscopus maior semper indiget confirmatione Sedis Apostolicae,⁸ Patriarcha autem, vi Decreti « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » (n. 9), videtur nulla praevia approbatione Sedis Apostolicae indigere.⁹

Archiepiscopo maiori, haud secus ac Patriarchae, competit ius Metropolitans subiectos ordinare et inthronizare,¹⁰ eisdem invigilare, eorundemque negligentiam iure devolutivo, ad normam canonum, supplere,¹¹ sede metropolitana vacante, iura exercere et officia metropolitana in universa provincia implere,¹² item provincias ecclesiasticas, de facto, sed non de iure, suppressas regere, donec iurium et officiorum exercitium Metropolitans restitatur.¹³

Archiepiscopo maiori, aequo iure ac Patriarchae, tribuitur ius moderandi electiones Episcoporum in suo territorio ad normam canonum MP « *Cleri Sanctitati* » (can. 251-255) atque de idoneitate candidatorum inquirendi;¹⁴ convocandi singulis annis Episcopos archiepiscopatus ad habendas collationes seu conferentias iuxta praescripta iuris;¹⁵ mittendi litteras encyclicas ad omnes territorii Hierarchas;¹⁶ exigendi ab Hierarchis locorum sui archiepiscopatus, iuxta vigentem consuetudinem, moderatum canonicum,¹⁷ itemque tributa, pro mensura a Synodo archiepiscopalis definita, ad solvendas expensas Curiae archiepiscopalis, si necessitas hoc exigit.¹⁸

⁵ COP. cc. 324; 325; 216.

⁶ Synodus Episcoporum convocatur etiam ad eligendum Archiepiscopum maiorem vel Patriarcham, ad normam cc. 325 § 2; 221-239 MP. « *Cleri Sanctitati* ».

⁷ COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, nn. 2, 3, 4.

⁸ COP. c. 327 § 1.

⁹ Iuxta MP « *Cleri Sanctitati* » Patriarcha tenebatur Sedem Apostolicam de his negotiis certiore facere (c. 248 § 3).

¹⁰ COP. cc. 326 § 1, n. 2; 256 § 1, nn. 1, 3.

¹¹ COP. cc. 326 § 1, nn. 3, 4; 258, n. 2.

¹² COP. cc. 326 § 1, n. 11; 258, n. 3; 329.

¹³ COP. cc. 329; 242.

¹⁴ COP. c. 326 § 1, n. 1.

¹⁵ COP. cc. 326 § 1, n. 8; 247.

¹⁶ COP. cc. 326 § 1, n. 5; 245 § 1, n. 3 et § 2.

¹⁷ COP. cc. 329; 269 § 1, n. 2.

¹⁸ COP. cc. 329; 305.

2. POTESTATES IN TERRITORIUM ARCHIEPISCOPATUS

Potestates Archiepiscopi maioris in universum archiepiscopatus territorium accedunt ad potestates Patriarchae in eo, quod ille de consensu Synodi archiepiscopalis vel Episcoporum valet novas provincias ecclesiasticas et eparchias erigere, easdemque aliter circumscribere, unire, dividere, earumve gradum hierarchicum immutare, sedemque episcopalem transferre. Archiepiscopus maior autem ad haec negotia efficienda semper indiget confirmatione Sedis Apostolicae, quae nunc videretur non semper requiri a Patriarchis ex praescripto Decreti « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* ».¹⁹

Dein, in locis archiepiscopatus in quibus propter exiguum numerum fidelium vel aliam ob gravem causam eparchiae constitutae non sunt, Archiepiscopus maior similiter ac Patriarcha,²⁰ de consensu Synodi permanentis, potest exarchiam erigere, eiusdem fines immutare, supprimere, certiore facta quamprimum Sede Apostolica.²¹ Itemque pari iure ac Patriarcha, Archiepiscopus maior valet, audita Synodo permanenti, Exarchos archiepiscopales nominare, qui regant territorium nomine Archiepiscopi maioris, eosdemque amovere de consensu Synodi permanentis.²²

3. ELECTIO ARCHIEPISCOPI MAIORIS

Archiepiscopus maior aut libere nominatur a Sede Apostolica aut eligitur in Synodo electionum, obtenta confirmatione Sedis Apostolicae.²³ Patriarcha autem semper eligitur in Synodo electionum.²⁴ Si designatio Archiepiscopi maioris fit per electionem, haec peragitur eodem modo ac electio Patriarchae,²⁵ praeterquam quod antequam ad proclamationem et inthronizationem electi Archiepiscopi maioris procedatur, semper, etsi electus sit Episcopus, necessaria est praevia confirmatio Romani

---

¹⁹ COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, n. 1; ex DEOC n. 9 Patriarcha haec negotia, ad normam iuris, expedire potest, semper tamen « salvo inalienabili Romani Pontificis iure in singulis casibus interveniendi ». Qui interventus esse potest antecedens, concomitans, subsequens.

²⁰ COP. cc. 248 §§ 2-3; 388 § 1.

²¹ COP. cc. 328; 388 § 1.

²² COP. c. 388.

²³ COP. c. 325 § 1.

²⁴ COP. c. 221.

²⁵ COP. cc. 325 § 2; 221-239.

Pontificis,²⁶ quae in electione Patriarchae requiritur solum si electus non sit Episcopus.²⁷

Electus Archiepiscopus maior sicuti electus Patriarcha tenetur a Romano Pontifice expostulare ecclesiasticam communionem et pallium, quod est plenitudinis officii pontificalis insigne.²⁸ Ante pallium receptum, Archiepiscopus maior non potest Synodum archiepiscopalem convocare neque Episcopos eligere vel ordinare; quae praescripta ad Patriarcham quoque referuntur, relate ad eosdemque actus.²⁹

4. CURIA ARCHIEPISCOPALIS

Curia archiepiscopalis accedit ad curiam patriarchalem, (etsi haec amplior sit),³⁰ eo quod constat Synodo permanenti vel Consilio archiepiscopali,³¹ tribunali archiepiscopali,³² officio administrationis bonorum archiepiscopatus,³³ et consilio seu commissione de re liturgica.³⁴ Ad rem liturgicam quod attinet, Archiepiscopus maior cum Consilio Episcoporum, Patriarcha tamen cum Synodo,³⁵ ius habet moderandi usum linguarum in sacris actionibus liturgicis necnon, facta relatione ad Sedem Apostolicam, probandi versiones textuum in linguam vernaculam.³⁶

Constitutio et functio singulorum officiorum curiae archiepiscopalis iisdem canonibus reguntur ac similia officia curiae patriarchalis.³⁷

5. POTESTATES IN CLERUM ET POPULUM

Potestates quae Archiepiscopo maiori conceduntur in clerum populumque item accedunt ad potestates Patriarchae. Archiepiscopus maior enim potest more Patriarcharum:

a) dispensare subditos in archiepiscopatu ab impedimentis matrimonialibus;³⁸

²⁶ COP. c. 325 § 3, n. 2.

²⁷ COP. c. 235 § 3, n. 1.

²⁸ COP. cc. 325 § 2; 236 § 1.

²⁹ COP. cc. 325 § 2; 238 § 3.

³⁰ COP. cc. 286-304.

³¹ COP. cc. 327 § 2; 287 § 1; COI. cc. 90; 91.

³² COP. cc. 329; 298; COI. cc. 91; 85.

³³ COP. cc. 329; 299.

³⁴ COP. cc. 329; 302.

³⁵ Videtur cum Synodo permanenti, habita ratione potioris iuris Patriarchae. Haec quaestio tamen solvenda est in iure condendo. (Cfr. WOJNAR, *Decree on the Oriental Catholic Churches*, in *The Jurist*, vol. XXV, n. 2, April 1965, p. 235).

³⁶ DEOC n. 23.

³⁷ COP. cc. 327 § 2; 288-297.

³⁸ COP. cc. 326 § 1, n. 9; COM. c. 32 § 2.

b) recursus recipere a decisionibus vel decretis Hierarcharum locorum;³⁹

c) leges Synodi archiepiscopalis, cum consensu Synodi permanentis, authentice interpretari, donec futura Synodus rem dirimat;⁴⁰ Patriarcha autem leges Synodi patriarchalis, audita tantum Synodo permanenti, interpretari potest;⁴¹

d) oblationes fidelium, tum a propriis subditis tum ab extraneis, pro archiepiscopatu recipere easdemque iuxta pias benefactorum voluntates et normas canonicas in tuto loco collocare vel in necessitate occurrenti impendere.⁴² Item a fidelibus et a personis moralibus archiepiscopatus consuetas decimas, oblationes, collectas exigere, cum praevia approbatione Synodi archiepiscopalis;⁴³

e) orationes et pietatis exercitia in universo archiepiscopatu praecipere, audita Synodo permanenti, si res gravis momenti sit;⁴⁴

f) dies festos pro sua Ecclesia particulari, in Synodo archiepiscopali sicuti Patriarcha in Synodo patriarchali, constitutere, transferre aut suppressere;⁴⁵

g) denique, dies ieiunii et abstinentiae, cum Concilio Hierarcharum (Patriarcha cum Synodo), determinare.⁴⁶

6. OBLIGATIONES ARCHIEPISCOPI MAIORIS

Obligationes quibus Archiepiscopus maior ligatur plerumque eadem sunt ac obligationes Patriarcharum. Archiepiscopus maior igitur tenetur erga Romanum Pontificem plenam oboedientiam et subiectionem exhibere necnon venerationem profiteri;⁴⁷ intra annum a sua electione, ad Urbem venire, beatorum Apostolorum Petri et Pauli veneraturus, et Summo Pontifici se sistere;⁴⁸ statim post electionem, facta fidei professione et iureiurando fidelitatis praestito, a Romano Pontifice ecclesiasticam communionem et pallium petere;⁴⁹ singulis quinquenniis Romano Pontifici de suo archiepiscopatu relationem exhibere;⁵⁰

³⁹ COP. cc. 326 § 1, n. 12; 260 § 1, n. 3.

⁴⁰ COP. c. 326 § 1, n. 7.

⁴¹ COP. c. 243 § 3.

⁴² COP. cc. 329; 269 § 1, n. 1.

⁴³ COP. cc. 329; 269 § 1, n. 2, et § 2.

⁴⁴ COP. cc. 329; 279 § 1.

⁴⁵ DEOC. n. 19.

⁴⁶ Constitutio P. Pauli VI «*Paenitemini*», pars altera, n. VIII.

⁴⁷ COP. cc. 329; 273 n. 1.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ COP. cc. 325 § 2; 236 § 1.

⁵⁰ COP. cc. 329; 275 §§ 1-2, n. 1.

Summi Pontificis acta suum archiepiscopatum, Orientalem vel universam Ecclesiam respicientia, et de quibus a S. Congregatione pro Ecclesia Orientali certior factus, omnibus quorum interest communicare, eaque fideliter exsequi aut eorundem fidelem executionem curare.⁵¹ Denique, ipse tenetur commemorare Romanum Pontificem in divina Liturgia ceterisque divinis officiis, ac curare ut omnes Metropolitanae, Episcopi, Hierarchae et clerici sui territorii, eandem obligationem impleant.⁵²

7. CONSTITUTIO TRIBUNALIUM

In archiepiscopatibus constitutio et functio tribunalium ordinariorum iisdem principiis reguntur ac in patriarchatibus. Iure vigente, in Ecclesia Orientali, ubi patriarchatus et archiepiscopatus constituti sunt, tres ordines tribunalium distinguuntur, scilicet:

a) tribunalia ordinaria primae instantiae,⁵³ b) tribunalia ordinaria secundae instantiae,⁵⁴ c) tribunalia archiepiscopalibus (patriarchalibus in patriarchatibus), quae Archiepiscopus maior pariter ac Patriarcha constituere potest ad definiendas causas in altera et ulteriori instantia.⁵⁵

Praeterea, iure vigente, pro tribunalibus patriarchalibus et archiepiscopalibus eadem norma traditur: « Quoties ipse Patriarcha vel Archiepiscopus partes iudicis per se egerit in instantia praecedenti, appellatio semper, hoc in casu, deferenda est ad Sanctam Sedem.⁵⁶

8. PRIVILEGIA

Denique nonnulla specialia privilegia, quae Archiepiscopo maiori conceduntur, accedunt ad privilegia Patriarcharum. Itaque, praeter praecedentiam et privilegia honorifica, quae omnibus Hierarchis, ratione ordinationis episcopalis, ipso iure conceduntur, Archiepiscopus maior:

a) fruitur ipso iure privilegio Praelati assistentis solio pontificio;⁵⁷

b) apud Sedem Apostolicam apocrisarium habere potest,

⁵¹ COP. cc. 329; 244.

⁵² COP. cc. 330 § 1; 274.

⁵³ COI. cc. 37 § 1; 38 § 1, n. 2; 72 § 1, n. 2; 85 § 1.

⁵⁴ COI. cc. 72 § 1, nn. 1, 3, 5.

⁵⁵ COI. c. 73 § 1, coll. cum. c. 72 § 1, nn. 2-3; 85 §§ 1-3.

⁵⁶ COI. c. 73 § 2.

⁵⁷ COP. cc. 333; 283 n. 12.

qui designandus est, audita Synodo permanenti et praevio consensu Sedis Apostolicae;⁵⁸

c) uti supercamelaucio albo, ubi talis usus vigeat;⁵⁹

d) adhibere, ad normam legum liturgicarum, baculum pastorale et pallium in universo archiepiscopatu, haud exceptis locis a sua iurisdictione exemptis. Baculo pastorali, non autem pallio, uti potest etiam extra archiepiscopatum, sed in ecclesiis sui ritus tantum.⁶⁰

Hucusque enumerata sunt praecipua iura, obligationes et privilegia, quibus Archiepiscopus maior aequiparatur Patriarchae; ideoque ille dicitur gaudere potestate quasi-patriarchali. Accedimus nunc ad definiendas notas, quibus Archiepiscopus maior differt a Patriarcha, ut pateat quibus in rebus potestas Patriarchae excedat potestatem Archiepiscopi maioris.

ARTICULUS II

DE DIFFERENTIA INTER ARCHIEPISCOPUM MAIOREM ET PATRIARCHAM

Praeter potestates iam enumeratas, Patriarchis agnoscuntur aliae potestates quae, iure vigente, non conceduntur Archiepiscopis maioribus.

1. POTESTATES PATRIARCHAE SUPER EPISCOPOS SUBIECTOS.

a) Patriarchae, iure vigente, competit singularis potestas omnibus Metropolitae Episcopisque sibi subiectis, servatis de iure servandis,⁶¹ patriarchales litteras provisionis canonicae conferre, quae provisio ceteroquin ab uno Romano Pontifice datur.⁶²

b) Electus candidatus ad episcopatum, ante canonicam provisionem, praeter fidei professionem atque iusiurandum fidelitatis erga Romanum Pontificem, etiam emittere debet iusiurandum oboedientiae erga Patriarcham, si ius particulare hoc praescribat.⁶³

c) Patriarcha potest, si ita ius particulare ferat, sibi reservare confectionem chrismatis idque distribuere omnibus Episcopis patriarchatus.⁶⁴

⁵⁸ COP. cc. 331; 220.

⁵⁹ COP. cc. 334; 285 § 1, n. 3.

⁶⁰ COP. cc. 332; 283, n. 6.

⁶¹ COP. c. 256 § 2.

⁶² COP. cc. 256 § 1, n. 2; 395 § 1.

⁶³ COP. cc. 395 § 2; 260 § 1, n. 2, e.

⁶⁴ COP. c. 285 § 2.

d) Peculiaritas iuris vigilantiae Patriarchae in eo sistit, quod ille debet directe invigilare omnibus Episcopis ceterisque Hierarchis locorum patriarchatus, ut muneri pastorali fideliter satisfaciant, negligentem in suis officiis Episcopos monere debet et, si monitiones optatum effectum non sortiantur, ad normam iuris debet procedere. Archiepiscopus maior autem ius vigilantiae in Episcopos exercere potest non directe, sed mediantibus Metropolitibus.⁶⁵

e) Item ad Patriarcham spectat directe invigilare sedi eparchiali vacanti, supplere negligentiam collegii consultorum in eligendo Administratore eparchiali,⁶⁶ curare ut, sede eparchiali vacante, patrimonium eparchiae et res defuncti Episcopi ad ecclesiam devolvendae, diligenter conserventur et fideliter administrantur ut futuro Episcopo integre et debita forma tradantur. Huiusmodi directa vigilantia in sedem episcopalem vacantem non competit Archiepiscopo maiori.⁶⁷

f) Denique ad potestatem iudicalem quod attinet, Patriarcha potest cum Synodo permanenti causas criminales minores Episcoporum sibi subiectorum iudicare atque sententiam ferre, dummodo poena non secumferat privationem officii aut quamlibet depositionem.⁶⁸ In causis autem criminalibus maioribus Patriarcha potest processum instruere, cuius acta Romano Pontifici transmittere debet, sed non potest sententiam ferre. Interim vero ipse potest opportuna remedia contra delinquentes Episcopos adhibere ad scandalum vitandum.⁶⁹ Archiepiscopo maiori autem conceditur solum in causis criminalibus Episcoporum minoribus processum instruere; sed ille nequit sententiam ferre sine speciali delegatione a Romano Pontifice obtenta.⁷⁰

Nulla autem enumerata iura Archiepiscopo maiori competunt.

2. POTESTATES IN CLERICOS

Patriarchae etiam tribuitur amplior potestas in clericos sui territorii quam quae conceditur Archiepiscopo maiori. Illius ius et officium est vigilandi in clericos totius patriarchatus, negligentem eorum Hierarchae denuntiare ut hic illos moneat,

⁶⁵ COP. cc. 278; 326 § 1, n. 3.

⁶⁶ COP. c. 249 § 1, nn. 2-3.

⁶⁷ COP. cc. 250; 326 § 1, n. 4.

⁶⁸ COI. c. 17 § 1, n. 1.

⁶⁹ *IBID.* nn. 1-2.

⁷⁰ *IBID.* § 2.

et si Hierarcha loci nihil egerit, ipse ad normam canonum clericum admonere debet.⁷¹

Item, si ita ius particulare ferat, ius et officium Patriarchae est:

a) mittendi proprios presbyteros in eparchiam patriarchatus, ubi inopia sit presbyterorum, de consensu Hierarchae huius eparchiae;⁷²

b) committendi cuilibet clerico, de consensu huius Hierarchae, munus expediendi negotia ecclesiastica vel saecularia patriarchatus, et quamdiu munus perduraverit, eundem clericum a proprii Hierarchae iurisdictione eximere, sibi que immediate subiicere;⁷³

c) concedendi clericis indultum medicinam vel chirurgiam exercere, tabelliones seu publicos notarios laicales agere, vel assumere alia officia publica, quae exercitium laicalis iurisdictionis vel administrationis secumferat;⁷⁴

d) denuo admittendi inter clericos, de consensu Synodi permanentis, clericum ad statum laicalem a Superiore infra Romanum Pontificem redactum;⁷⁵

e) concedendi, audita Synodo permanenti, permissionem ut paroeciae inamovibiles amovibiles fiant;⁷⁶

f) ferendi praescripta de militum capellanis;⁷⁷

g) approbandi confessarios et praedicatores pro universo patriarchatu, quibus tamen ministerium exercere non licet, nisi de consensu Hierarchae.⁷⁸ Nulla ex supra enumeratis potestatibus competit Archiepiscopo maiori.

3. POTESTAS IN UNIVERSO PATRIARCHATU

In universo patriarchatus territorio Patriarchae tribuuntur potiora iura quam Archiepiscopo maiori.

a) Patriarchae ius et officium est in toto patriarchatu ordinariam visitationem peragere decimo quoque anno; extraordinariam autem, ubi et quoties necessitas id exigit. Tempore visitationis ipse omnia potest negotia resolvere, quae competunt Hierarchae loci in canonica visitatione.⁷⁹

⁷¹ COP. c. 260 § 1, n. 1.

⁷² *IBID.* n. 2 a.

⁷³ *IBID.*

⁷⁴ *IBID.* n. 2 b; can. 80 § 2.

⁷⁵ COP. 260 § 1, n. 2 c.

⁷⁶ *IBID.* n. 2 f; can. 494 § 3; distinctio inter parochum amovibilem et inamovibilem abrogata est decreto Conc. Vat. II, « *Christus Dominus* », n. 31; cfr. Litt. Apost. « *Ecclesiae Sanctae* », die 6 aug. 1966, n. 20 §§ 1-2.

⁷⁷ COP. c. 260 § 4.

⁷⁸ COP. c. 270.

⁷⁹ COP. c. 246.

b) Edicta, mandata atque ordinationes generales pro toto patriarchatu ferre ad legum applicationem definiendam earumque executionem urgendam, itemque instructiones ad clerum populumque dirigere, quando necessarium id existimet.⁸⁰

c) Audita Synodo permanenti et gravi de causa, abstinencias et ieiunia imponere in casibus extraordinariis et ad actum.⁸¹

d) Ipse in universo patriarchatu potest, servatis servandis, Sacramenta baptismi et chrismatis administrare, necnon matrimonii sive promissioni sive celebrationi assistere seu benedicere.⁸²

e) Obtento consensu Sedis Apostolicae et Synodi permanentis, conventiones cum auctoritate civili inire, servatis de iure servandis, et obtenta praevia confirmatione Sedis Apostolicae, quod ad capita conventionis attinet.⁸³

f) Denique ipsi reservatur collatio beneficii in patriarchatu, quod invalide concessum fuerit ob vitium simoniae ab Hierarcha loci.⁸⁴

Nulla ex potestatibus enumeratis Archiepiscopo maiori competit.

4. DISPENSATIONES

In concedendis dispensationibus potestas Patriarchae excedit potestatem Archiepiscopi maioris. Patriarcha enim, vi MP « *Cleri Sanctitati* », potest:

a) Sanare in radice matrimonium invalidum propter defectum formae vel propter impedimentum, a quo ipse dispensare potest.⁸⁵

b) Dispensare ab omnibus impedimentis, quae obstant receptioni sacrae ordinationis et ab irregularitatibus sive ex delicto sive ex defectu ortis, salvo iure S. Congregationis pro Doctrina Fidei.⁸⁶

⁸⁰ COP. c. 245 § 1, nn. 1-2.

⁸¹ COP. c. 264.

⁸² COP. c. 284.

⁸³ COP. c. 281.

⁸⁴ COP. c. 266.

⁸⁵ COP. c. 267; COM. c. 130 § 2.

Praesenti hoc tempore, vi facultatum MP « *Pastorale Munus* » (30.XI.1963) concessarum, omnes Episcopi residentiales possunt, attentis praescriptis cautionibus (c. 1061 CIC; c. 51 MP « *Crebrae Allatae* »), sanare in radice, dummodo consensus perseveret, matrimonia invalida ex impedimentis gradus minoris, vel ex defectu formae, etiam si agatur de matrimoniis mixtis, necnon sanare matrimonia invalida ex impedimento disparitatis cultus, etiamsi invalida quoque sint ex defectu formae. (AAS. LVI (1964), pag. 5-12, nn. 21-22).

⁸⁶ COP. c. 265, n. 1.

c) Iusta de causa, dispensare ab abstinentiae et ieiunii legibus, ad singulos annos, sive in toto patriarchatu sive in aliqua eiusdem parte.⁸⁷

d) Absolvere vel dispensare a censuris et poenis vindictivis a iure latis in foro cum interno tum externo, exclusis autem casibus ad forum iudiciale deductis, et exceptis illis, quae Sedi Apostolicae reservatae sunt, et quae adnexae sunt revelationi secreti S. Congregationis pro Doctrina Fidei.⁸⁸

e) Dispensare ab infamia iuris et a poenis inhabilitatis vel privationis vocis activae vel passivae. Si de Episcopo agatur, consensus Synodi permanentis requiritur. Haec potestas autem non extenditur ad delicta, cuius censura Sedi Apostolicae reservatur.⁸⁹

f) Ipse, iusta de causa, dispensare potest a legibus Synodi patriarchalis in singularibus casibus, etiam pro toto patriarchatu. Si dispensatio singulos casus excedat, Patriarcha indiget consensu Synodi permanentis.⁹⁰

g) Sanare, ad normam iuris, acta processus invalida⁹¹ aut irrita⁹² propter formae vitium, consentientibus aut praesentibus iis quorum interest.⁹³

Enumeratae dispensationes non possunt concedi ab Archiepiscopo maiore.

5. POTESTATES IN RELIGIONES ET RELIGIOSOS

In Ordines et Congregationes religiosas nova legislatio pro Ecclesiis Orientalibus nullam peculiarem potestatem Archiepiscopo maiori tribuit, praeter illam quae omnibus Hierarchis locorum communis est. Patriarcha vero, hac in re, sat amplius potestatibus gaudet, quorum praecipuae sunt sequentes:

a) In specie, servatis iuris praescriptis, Ordines et Congregationes iuris patriarchalis condere.⁹⁴

b) Ordines, Congregationes iuris eparchialis in provincias dividere, constitutas iam provincias coniungere, vel aliter cir-

---

⁸⁷ *IBID.* n. 2. Distinguenda autem est haec facultas a facultate data Constitutione Papae Pauli VI « *Paenitemini* » die 17. II. 1966, Patriarchis cum Synodo, et supremis cuiusvis Ecclesiae auctoritatibus cum Concilio Hierarcharum, determinandi dies ieiunii et abstinentiae, facta, de re, relatione ad Sedem Apostolicam (n. 8).

⁸⁸ COP. c. 265, n. 3.

⁸⁹ *IBID.* n. 4.

⁹⁰ COP. c. 243 § 4.

⁹¹ COI. c. 56 § 1; COP. c. 268.

⁹² COI. c. 63 § 1; COP. c. 268.

⁹³ COP. c. 268.

⁹⁴ COR. c. 13 § 1, n. 2.

cumscribere, novas condere, conditasque suppressere;⁹⁵ dare licentiam vel consensum Hierarchis locorum, ut in eorundem eparchiis prima domus supra dictarum Religionum erigatur.⁹⁶

c) Itemque suppressere potest Congregationem iuris patriarchalis vel eparchialis, auditis iis quorum interest, de consensu Synodi permanentis, obtentaque approbatione Sedis Apostolicae. Suppressio tamen Ordinis iuris patriarchalis unice reservatur Sedi Apostolicae.⁹⁷

d) Congregationem religiosam iuris eparchialis in plures eparchias diffusam, per suum decretum facere iuris patriarchalis, auditis iis quorum interest, obtentoque consensu Synodi permanentis.⁹⁸

e) De consensu Synodi permanentis et in actu foundationis eximere a iurisdictione Hierarchae loci, loca, instituta ecclesiastica vel monasteria, iisdemque concedere privilegium stauropogii.⁹⁹ Tamen privilegium stauropogii Patriarcha nequit dare alicui domui Ordinis vel Congregationis iam conditae.¹⁰⁰

Ad monasteria stauropogica quod attinet, Patriarchae sat amplae potestates conceduntur, e.g. iura et officia exercere circa bonorum Ecclesiae temporalium administrationem necnon circa contractus;¹⁰¹ fines clausurae praescribere;¹⁰² visitationem peragere;¹⁰³ Superiores electos confirmare vel rescindere;¹⁰⁴ typicon approbare;¹⁰⁵ pluribus monasteriis stauropogiacis, de consensu Synodi permanentis, licentiam dare confoederationem ineundi;¹⁰⁶ dimittere religiosam votis temporaneis vel perpetuis adstrictam, salvo iure Antistitae, si agatur de monasterio stauropogico mulierum;¹⁰⁷ sententiam a tribunali monasterii stauropogiaci vel Ordinis iuris patriarchalis latam in dimissione religiosi, probare antequam executioni tradatur.¹⁰⁸

f) Indultum exclaurationis religiosis concedere, demptis Religionibus exemptione pontificia fruentibus.¹⁰⁹

⁹⁵ COR. c. 15.

⁹⁶ COR. cc. 17 § 2; 19 § 1, n. 1.

⁹⁷ COR. c. 14.

⁹⁸ COR. c. 13 § 2.

⁹⁹ COP. c. 263 § 1; COR. cc. 11 § 2; 164 § 2, n. 1.

¹⁰⁰ COR. c. 164 § 2, n. 1.

¹⁰¹ COP. c. 263 § 3.

¹⁰² COR. c. 140 § 3, n. 2.

¹⁰³ COR. c. 42.

¹⁰⁴ COR. c. 34 § 3, n. 2.

¹⁰⁵ COR. c. 18.

¹⁰⁶ COR. c. 11 § 2.

¹⁰⁷ COR. c. 199 § 2, n. 3.

¹⁰⁸ COR. c. 218 § 2.

¹⁰⁹ COR. c. 188 § 1, n. 2.

g) Indultum saecularizationis concedere omnibus religionis cuiusvis condicionis professione minore adstrictis.¹¹⁰

h) Transitum, in patriarchatu, ab uno monasterio sui iuris ad aliud monasterium sui iuris, consentiente utriusque monasterii Superiore vel utriusque Religionis Supremo Moderatore.¹¹¹

Archiepiscopo maiori non conceduntur enumeratae potestates in Religiones religiososque.

6. PRIVILEGIA ET FACULTATES

Denique Patriarcha, vi MP « *Cleri Sanctitati* », gaudet pluribus facultatibus et privilegiis, instar Cardinalium, quae Archiepiscopo maiori non conceduntur. Itaque Patriarchae hisce praecipue facultatibus et privilegiis fruuntur:

a) Audiendi ubique terrarum confessiones fidelium ritus Orientalis, etiam religiosorum utriusque sexus et absolvendi ab omnibus peccatis et censuris etiam reservatis, exceptis iis quae Sedi Apostolicae specialissimo modo reservata sunt et illis, quae adnexa sunt revelationi secreti S. Congregationis pro Doctrina Fidei. Archiepiscopo maiori huiusmodi facultas conceditur, vi MP « *Cleri Sanctitati* », solum intra fines archiepiscopatus;¹¹²

b) Verbum Dei ubique praedicandi;¹¹³

¹¹⁰ COR. c. 190 § 2, n. 1.

¹¹¹ COR. c. 182 § 2.

¹¹² COP. cc. 283 n. 1: 332.

Ex privilegio MP « *Pastorale Munus* » die 30. XI. 1963 (AAS. LVI (1964), pag. 5-12, nn. 2-4), omnibus Episcopis sive residentialibus sive titularibus facultas datur audiendi confessiones fidelium, etiam religiosarum, ubique terrarum, nisi loci Ordinarius expresse renuerit. Ibidem, porro, conceditur facultas iisdem Episcopis: 1. « fideles quoslibet ubique absolvendi ab omnibus peccatis reservatis, excepto tamen peccato falsae delationis, qua sacerdos innocens accusatur de crimine sollicitationis apud iudices ecclesiasticos; 2. « fideles quoslibet ubique absolvendi in actu sacramentalis confessionis ab omnibus censuris, etiam reservatis, exceptis tament: a) censuris ab homine; b) censuris specialissimo modo Apostolicae Sedi reservatis; c) censuris, quae sunt adnexae revelationi secreti S. Congregationis pro Doctrina Fidei; d) excommunicatione, qua plectuntur sacerdotes omnesque cum illis matrimonium, etiam civiliter tantum contrahere praesumentes et actu simul conviventes. Hac facultate Episcopi residentiales pro suis subditis uti possunt etiam pro foro externo ».

Notetur supradictam facultatem concessam MP « *Pastorale Munus* » posse renui a Hierarcha loci; facultatem, e contra, concessam MP « *Cleri Sanctitati* » non posse renui a Hierarcha loci.

¹¹³ COP. c. 283 n. 2. MP « *Pastorale Munus* » hoc idem privilegium concedit omnibus Episcopis, etiam titularibus, addita tamen clausula: « nisi loci Ordinarius expresse renuerit ». (P. II, n. 1). Cfr. animadversionem in ultima paragrapho notae praecedentis.

c) Solo signo crucis obiecta devotionalia benedicendi, cum indulgentiis a Sede Apostolica adnexis;¹¹⁴

d) Concedendi indulgentiam trecentorum dierum;¹¹⁵

e) Declarandi in qualibet ecclesia sui ritus, etiam extra patriarchatum, unum altare privilegiatum;¹¹⁶

f) Peragendi pontificalia, adhibito quoque baculo, in ecclesiis sui ritus etiam extra regionem seu territorium orientale, non exceptis Cathedralibus, praemonito Hierarcha loci;¹¹⁷

g) Utendi insignibus ornamentisque suae dignitatis ubique terrarum;¹¹⁸

h) Titulo Beatitudinis,¹¹⁹ et iure praecedentiae, ubique terrarum, omnibus Primatibus, Archiepiscopis, Metropolitibus et Episcopis cuiusvis ritus orientalis, licet hi omnes sint in suo cuiusvis territorio;¹²⁰

i) Assistendi a latere Romano Pontifici in caeremoniis pontificalibus;¹²¹

j) Nominandi procuratores seu delegatos ad negotia patriarchatus eius nomine gerenda;¹²²

k) Committendi presbytero, in dignitate constituto, ecclesiarum altariumve benedictionem, minorum ordinum collationem, calicum, patenarum, tabularum consecrationem;¹²³

l) Monachos cuiusque monasterii, quod non sit iuris pontificii, ad ordines, auditis Superioribus, necessitate urgente, promovendi;¹²⁴

m) Denique, iure particulari ita ferente, conficiendi chrisma, Hierarchis patriarchatus gratis distribuendum.¹²⁵

Enumeratis privilegiis et facultatibus caret Archiepiscopus maior.

¹¹⁴ COP. c. 283 n. 3. Eadem facultas conceditur MP «*Pastorale Munus*» omnibus Episcopis, etiam titularibus (n. 7).

¹¹⁵ COP. c. 283, n. 4; Papa Paulus VI Decreto «*Indulgentiarum doctrina*», de die 1 Jan., 1967, omnem numericam indulgentiarum computationem, e.g. trecentorum dierum, trium annorum, abolivit, proindeque nunc dicitur de indulgentia plenaria aut partiali, nulla addita dierum vel annorum determinatione (norma 2-3).

¹¹⁶ COP. c. 283, n. 5.

¹¹⁷ *IBID.* n. 7.

¹¹⁸ *IBID.* n. 9.

¹¹⁹ *IBID.* n. 10.

¹²⁰ *IBID.* n. 11.

¹²¹ *IBID.* n. 12.

¹²² *IBID.* n. 13.

¹²³ COP. c. 285 § 1, n. 1.

¹²⁴ *IBID.* n. 2.

¹²⁵ *IBID.* § 2.

7. POTESTATES PATRIARCHARUM EXTRA PATRIARCHATUM

Supra enumerata iura, officia, atque privilegia, quae Patriarchae in suo territorio tribuuntur vel agnoscuntur, sat ampla sunt et longe excedunt potestates Archiepiscopi maioris in suo territorio. Praeterea, Patriarchae ius et officium est, quatenus iure communi vel particulari id statuatur, habere curam fidelium proprii ritus etiam extra patriarchatum commorantium,¹²⁶ quod non conceditur, iure vigente, Archiepiscopo maiori. Potestas Archiepiscopi maioris limitatur stricte ad proprium dumtaxat territorium et non potest exerceri extra illud, exceptis casibus a iure praevisis.

Patriarcha proinde potest pro suis fidelibus, extra patriarchatum commorantibus, si eorum cura iure particulari ipsi commissa sit, Hierarcham designare, obtento consensu Sedis Apostolicae,¹²⁷ vel ad eosdem fideles, obtento quoque Sedis Apostolicae consensu, mittere presbyterum, qui eorum curam suscipiat, sub dependentia tamen Hierarchae loci, in cuius territorio iidem degant.¹²⁸

Porro, Patriarcha ad dictos fideles valet, praehabito consensu Sedis Apostolicae, mittere sacerdotem ad paternam visitationem peragendam, non autem canonicam, et ad relationem exhibendam tum ipsi tum Sacrae Congregationi pro Ecclesia Orientali.¹²⁹

Conclusio. Facta comparatione inter Patriarcham et Archiepiscopum maiorem, vidimus, in primo articulo, quantum potestas Archiepiscopi maioris pluries aequiparatur potestati Patriarchae, qua de causa dicitur potestas Archiepiscopi maioris esse quasi-patriarchalis.

Ex altera parte autem vidimus quantum potestas Patriarchae superat potestatem Archiepiscopi maioris, non solum intra fines territorii, cui ille praeficitur, sed etiam extenditur extra fines patriarchatus in fideles eiusdem ritus, quatenus a iure statuitur. Proinde dicendum est Patriarcham potiore ac latiore gaudere potestate quam Archiepiscopum maiorem.

¹²⁶ COP. c. 216 § 2, n. 2.

¹²⁷ COP. c. 260 § 1, n. 2 d.

¹²⁸ COP. c. 261.

¹²⁹ COP. c. 262.

CAPUT III

COMPARATIO ARCHIEPISCOPI MAIORIS CUM METROPOLITA

Metropolita, iure vigente, est Praelatus, qui provinciae ecclesiasticae praest et alios Episcopos sub se habet, qui comprovinciales vocantur.¹ Iura et officia cuiusvis Metropolitae, sive extra sive intra patriarchatum vel archiepiscopatum, fere eadem sunt, et consistunt plerumque in vigilantia supra Episcopos comprovinciales et in suppletione eorundem negligentiae.² Idem dicendum est de Metropolita seu Archiepiscopo in iure latino,³ a quo tamen differt in hoc, quod in iure latino omnis Metropolita ornatur titulo Archiepiscopi et non vice versa; in iure autem orientali non omnis Metropolita est Archiepiscopus.⁴

Quoniam dignitas Archiepiscopi maioris in iure orientali coniuncta est cum sede metropolitana,⁵ videamus nunc quae similitudines et differentiae existant inter Archiepiscopum maiorem et Metropolitam.

ARTICULUS I

SIMILITUDINES INTER ARCHIEPISCOPUM MAIOREM ET METROPOLITAS

Ad similitudines quod attinet, eas considerabimus sub triplici aspectu: 1) sub aspectu similitudinis unius instituti cum altero, 2) sub aspectu potestatis metropolitanae tantum, et 3) sub aspectu correlationis ad suum territorium cui unusquisque praest.

---

¹ COP. c. 315.

² COP. c. 320.

³ CIC. c. 272.

⁴ COP. c. 315.

⁵ COP. c. 324.

1. PRAECIPUA SIMILITUDO INTER ARCHIEPISCOPUM MAIOREM ET METROPOLITAS

Si absolute comparamus Archiepiscopum maiorem cum Metropolita extra patriarchatum et archiepiscopatum, iidem solum his paucis in rebus conveniunt:

a) Provincia ecclesiastica sicuti archiepiscopatus erigitur, determinatur vel agnoscitur a Romano Pontifice aut a Synodo Oecumenica.⁶ In archiepiscopatu autem provincia ecclesiastica erigitur vel restauratur ab Archiepiscopo maiore, praehabito tamen consensu Synodi archiepiscopalis vel electionum atque obtenta confirmatione Sedis Apostolicae.⁷

b) Uterque tenetur a Romano Pontifice petere pallium, quod est insigne plenitudinis pontificalis.⁸ Ante pallii impositionem, illi nequeunt synodum convocare et Episcopos ordinare.⁹ Itemque Archiepiscopus maior et Metropolita possunt uti pallio, ad normam legum liturgicarum, intra quamlibet ecclesiam, etiam exemptam, sed in suo territorio tantum, non autem extra illud.¹⁰

c) Uterque tenetur, ad normam canonum, promulgare et publicare acta Summi Pontificis quae respiciunt eorum territorium aut universam vel orientalem Ecclesiam, et curare ut praescripta illorum actorum fideliter impleantur.¹¹

d) Denique uterque potest indulgentias ducentorum dierum concedere.¹²

2. COMPARATIO ARCHIEPISCOPI MAIORIS CUM METROPOLITIS SUB ASPECTU POTESTATIS METROPOLITANAE TANTUM

Uti iam diximus, Archiepiscopus maior primario est Metropolita in sua provincia, in qua ei competunt omnia iura metropolitana.¹³ Proinde, si praescindamus ab Archiepiscopo maiore ceteras potestates, quae ei competunt ratione tituli archiepiscopalis, et comparemus eum uti Metropolitam cum ceteris Metropolitanis, dicendum est, inter eos, sub hoc aspectu, nullam essen-

⁶ COP. cc. 315; 324.

⁷ COP. cc. 327; 248 § 1, n. 1; 329; 316; 242.

⁸ COP. cc. 321 § 1; 236 § 1.

⁹ COP. cc. 321 § 2; 238 § 3.

¹⁰ COP. cc. 321 § 3; 283, n. 6; 332.

¹¹ COP. cc. 320 § 2 n. 1; 244; 329.

¹² COP. c. 326 § 1, n. 10; 319, n. 6. Ex decreto « *Indulgentiarum doctrina* », die 1. I. 1967, indulgentia dividitur in partialem et plenariam, abolita determinatione numerica, v.g. ducentorum dierum, trium annorum (norma 2).

¹³ COP. c. 326 § 1.

tialem differentiam existere. Uterque praeest provinciae ecclesiasticae, habet sub se Episcopos comprovinciales, quibus invigilare debet et quorum negligentiam supplere tenetur ad normam canonum.¹⁴

3. COMPARATIO ARCHIEPISCOPI MAIORIS CUM METROPOLITIS SUB ASPECTU RELATIONIS AD TERRITORIUM CUI UNUSQUISQUE PRAEEST

Archiepiscopus maior praeest ecclesiae particulari seu ritui et habet sub se plures provincias ecclesiasticas, dum Metropolita semper praeest uni tantum provinciae ecclesiasticae. Habita igitur ratione diversi gradus hierarchici, possumus loqui de aequiparantia proportionali inter Archiepiscopum maiorem et omnem Metropolitam eo sensu, quod unusquisque Metropolita aliquo modo sese habet ad suam provinciam sicut Archiepiscopus maior ad archiepiscopatum. Dico « aliquo modo », quia absque dubio potestas, qua Archiepiscopus maior pollet in universo archiepiscopatu, longe excedit potestatem Metropolitae in sua provincia. At hic non absolute comparantur eorum potestates, sed sermo fit de similitudine relationis ad territorium, cui unusquisque praeest, habita prae oculis eorum diversitate gradus hierarchici.

a) In archiepiscopatu ad Archiepiscopum maiorem spectat designatos Metropolitas sibi subiectos intra tempus a iure praescriptum¹⁵ ordinare et inthronizare;¹⁶ qua quidem obligatione tenetur etiam Metropolita relate ad designatos Episcopos comprovinciales.¹⁷

b) Archiepiscopo maiori ius et officium est invigilare, ut Metropolitae in archiepiscopatu integre fidem et disciplinam ecclesiasticam custodiant, et curent ut eadem custodiantur a clero et populo, et de abusibus Romanum Pontificem certiorum facere. Itemque ad eum spectat Metropolitas in implendis officiis negligentes monere, monitisque non obtemperantes Romano Pontifici denunciare.¹⁸ Simili obligatione vigilandi Episcopis comprovincialibus tenetur quoque Metropolita,¹⁹ hoc vero discrimine, quod Metropolita in archiepiscopatu vel patriarchatu de abusibus Episcopi comprovincialis referre debet suo

¹⁴ COP. cc. 326 § 1; 320; 321.

¹⁵ COP. c. 396 § 1, n. 1: « Nisi legitimo impedimento prohibeatur, promotus ad episcopatum debet, intra tres menses a receptis apostolicis litteris, ordinationem episcopalem recipere, et intra quatuor ad suam eparchiam pergere ».

¹⁶ COP. c. 326 § 1, n. 2.

¹⁷ COP. cc. 320 § 1, n. 4; 319, n. 1.

¹⁸ COP. c. 326 § 1, n. 3.

¹⁹ COP. cc. 319, n. 2; 320 § 1, n. 2.

quisque Archiepiscopo vel Patriarchae.²⁰ Solum Metropolitanæ, qui sunt extra patriarchatum vel archiepiscopatum, de abusibus in eparchiis suae provinciae Romanum Pontificem certiorum facere debent.²¹

c) De vacatione alicuius sedis in archiepiscopatu, Archiepiscopus maior debet Sedem Apostolicam certiorum facere, quod praescriptum refertur etiam ad Metropolitanam relate ad suam provinciam, quae est extra patriarchatum vel archiepiscopatum.²²

d) In negotiis extraordinariis vel peculiarem difficultatem praesferentibus, Archiepiscopus maior debet audire Episcopos archiepiscopatus et e converso, in iisdem autem casibus Episcopi debent exquirere sententiam Archiepiscopi maioris. Idem praescriptum valet pro Metropolitanis relate ad suos Episcopos comprovinciales et pro iisdem Episcopis relate ad suam Metropolitanam.²³

e) Ad Archiepiscopum maiorem spectat approbare et publicare libros liturgicos pro toto archiepiscopatu, dummodo convenient cum textu approbato a Sede Apostolica; quod ius pariter agnoscitur Metropolitanæ pro sua provincia extra patriarchatum vel archiepiscopatum.²⁴

f) Iure devolutivo, ad Archiepiscopum spectat negligentiam Metropolitanæ supplere, si hic, intra tempus a iure praescriptum, ad beneficia a fundatoribus praesentatos instituere omiserit; oeconomum propriae eparchiae nominare neglexerit; denique canonicam visitationem propriae eparchiae non peregerit. Solum si Metropolita in supradictis casibus negligentiam Episcoporum comprovincialium non suppleverit, res tota devolvitur ad Patriarcham vel Archiepiscopum maiorem, cui ille est subiectus. Similiter ius et officium est cuique Metropolitanæ supplere negligentiam, ad normam iuris, suorum Episcoporum comprovincialium.²⁵

g) Si intra octo dies,²⁶ collegium consultorum eparchialium non elegerit administratorem sedis metropolitanae vacantis in archiepiscopatu, eiusdem nominatio devolvitur ipso iure ad Archiepiscopum maiorem.²⁷ Eodem iure gaudet Metropolita in sua provincia, sede vacante Episcopi comprovincialis.²⁸

²⁰ COP. cc. 319, n. 2; 320 § 1, n. 5.

²¹ COP. c. 320 § 1, n. 2.

²² COP. cc. 326 § 1; 320 § 2, n. 2.; 249 § 1, n. 1.

²³ COP. cc. 329; 259 § 1; 320 § 2, n. 2.

²⁴ COP. cc. 329; 320 § 2, n. 2; 279 § 2.

²⁵ COP. cc. 320 § 1, nn. 4-5; 319, n. 3; 326 § 1, n. 4.

²⁶ COP. c. 470 § 1.

²⁷ COP. c. 326 § 1, n. 4.

²⁸ COP. cc. 320 § 1, n. 1; 470 § 2.

h) Appellatio a tribunali Metropolitanae, Archiepiscopo maiori subiecto, interponitur apud Archiepiscopum,²⁹ et a tribunali Episcopi comprovincialis provocatur ad Metropolitam.³⁰

i) Archiepiscopus maior commemorari debet post Romanum Pontificem ab omnibus Metropolitis, Episcopis ceterisque Hierarchis totius archiepiscopatus, in divina Liturgia ceterisque divinis officiis;³¹ pari modo Metropolitanae extra archiepiscopatum commemorari debent post Romanum Pontificem ab omnibus Episcopis comprovincialibus in iisdem divinis officiis.³² In archiepiscopatu autem Metropolita commemoratur post Archiepiscopum maiorem proprium.

j) Archiepiscopus maior praecedit omnibus Metropolitis et Episcopis in universo archiepiscopatu;³³ similiter Metropolita, in sua provincia, praecedit omnibus Metropolitis et Archiepiscopis honoris causa ceterisque Episcopis.³⁴

k) Dein Archiepiscopus maior legitime designatus tenetur a Romano Pontifice petere pallium, quod est signum plenitudinis potestatis archiepiscopalis. Ante pallii receptionem, prohibetur convocare synodum archiepiscopalem, itemque ordinare vel eligere Episcopos.³⁵ Metropolita extra patriarchatum vel archiepiscopatum item tenetur a Romano Pontifice petere pallium, quod est signum plenitudinis potestatis, nempe metropolitanae. Ipse ante pallii impositionem prohibetur quoque synodum provincialem convocare et Episcopos ordinare.³⁶

l) Denique, quod ad privilegia attinet, Archiepiscopo maiori conceditur facultas pontificalia peragendi in universo territorio archiepiscopatus, haud exceptis locis a sua iurisdictione exemptis.³⁷ Simile privilegium conceditur omni Metropolita in sua provincia ecclesiastica.³⁸

Adductis exemplis sat confirmatur nostra sententia, scilicet, Metropolitam aliquo modo sese habere ad provinciam ecclesiasticam sicut Archiepiscopum maiorem ad archiepiscopatum.

²⁹ COI. c. 72 § 1, n. 3.

³⁰ *IBID.* n. 1.

³¹ COP. c. 330 § 2.

³² COP. c. 317.

³³ COP. c. 339.

³⁴ *IBID.*; c. 414.

³⁵ COP. cc. 325 § 2; 236 § 1; 238 § 3.

³⁶ COP. cc. 321 §§ 1-2; 238 § 3.

³⁷ COP. cc. 332; 283, n. 6.

³⁸ COP. cc. 319 n. 5; 320 § 1, n. 5; 321 § 3.

ARTICULUS II

DIFFERENTIA INTER ARCHIEPISCOPUM MAIOREM ET METROPOLITAS

Absque dubio Archiepiscopus maior ampliore gaudet potestate in archiepiscopatu, quam Metropolita in sua provincia. Ille synodum permanentem habet, de cuius consensu seu consilio, iuxta iuris praescripta, maiora negotia expedire valet;³⁹ servatis servandis, potest provincias et eparchias erigere, earumdemque fines alia ratione describere, gradum hierarchicum mutare, sedem episcopalem transferre; Metropolitas vel Episcopos residentiales aut titulares transferre, eorundem renuntiationes acceptare; Episcopis Coadiutorem vel Auxiliarem dare,⁴⁰ electiones Episcoporum moderari;⁴¹ Episcopos iudicare in causis a iure determinatis;⁴² exarchias archiepiscopales erigere, earum fines mutare;⁴³ Exarchos archiepiscopales nominare eosque amovere.⁴⁴

Dein Archiepiscopus maior etiam in clerum populumque ampliores potestates habet. Ipse potest, iuxta iuris praescripta, ab omnibus in archiepiscopatu oblationes recipere, tributa imponere,⁴⁵ recursus ab omnibus recipere,⁴⁶ a quibusdam impedimentis matrimonialibus dispensare,⁴⁷ in universo territorio orationes et pietatis exercitia praescribere.⁴⁸

Denique, ad privilegia quod attinet, Archiepiscopus maior potest, ad normam iuris, Apocrisarium apud Sedem Apostolicam habere;⁴⁹ fruitur privilegio Praelatis assistentis solio pontificio;⁵⁰ in universo archiepiscopatu potest audire confessiones omnium fidelium sui ritus, etiam invitis Hierarchis locorum, haud exclusis religiosis utriusque sexus; potest absolvere eosdem ab omnibus peccatis et censuris, exceptis excipiendis;⁵¹ praecedit omnibus Metropolitis, licet hi in suo territorio sint.⁵²

³⁹ COP. cc. 327 § 2; 288-297.

⁴⁰ COP. cc. 327 § 1; 248.

⁴¹ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 251-255.

⁴² COI. cc. 17, 18, 20.

⁴³ COP. c. 328.

⁴⁴ COP. c. 388 § 2.

⁴⁵ COP. cc. 329; 269.

⁴⁶ COP. c. 326 § 1, n. 12.

⁴⁷ *IBID.* n. 9.

⁴⁸ COP. cc. 329; 279 § 1.

⁴⁹ COP. c. 331.

⁵⁰ COP. c. 333.

⁵¹ COP. cc. 332; 283, n. 1; vide pag. 76 nota 112.

⁵² COP. c. 339.

Ex hac enumeratione manifeste patet quantum potestas Archiepiscopi maioris excedat potestatem Metropolitanæ.

Conclusio. Institutum archiepiscopale et metropolitanum, si *absolute* dicamus, parum sane inter se conveniunt, ut aliqua vera inter utrumque similitudo constitui possit.

Archiepiscopus maior, quoad potestates metropolitanas tantum in sua provincia, omnino convenit cum ceteris Metropolitanis, ideoque sub hoc aspectu aliqua essentialis inter eos differentia non adest.

Si autem consideremus potestates, quibus unusquisque est in suo ipsorum territorio instructus, dicendum est, habita ratione diversi gradus hierarchici, omnem Metropolitanam aliquo modo sese habere relate ad suam provinciam sicut Archiepiscopum maiorem relate ad universum archiepiscopatum.

Attamen, absolute, Archiepiscopus maior potiore gaudet potestate in suo archiepiscopatu quam Metropolita in sua provincia; quam ob rem constituit gradum hierarchicum superiorem gradu metropolitano.

CAPUT IV

DE ARCHIEPISCOPI MAIORIS ELECTIONE

Designatio Archiepiscopi maioris duplici fit modo, iure vigente: libera nominatione a Romano Pontifice aut legitima electione, quam sequitur confirmatio Romani Pontificis.¹

Romanus Pontifex, vi Primatus, suprema potestate gaudet libere conferendi quodlibet officium ecclesiasticum in universa Ecclesia, neque in hoc iure exercendo ab ullo coarctari potest. Ideoque, sede archiepiscopali vacante, ad hoc officium ipse designare potest personam, quam ipse idoneam iudicaverit.

Aliter Archiepiscopus maior designatur, electa persona idonea in Synodo pro electione Archiepiscopi legitime coadunata. Huius Synodi omnes Episcopi archiepiscopatus sunt participes, exceptis iis, qui a iure arcentur. At electus, ad *ius in re* acquirendum, a Romano Pontifice confirmandus est.

In unaquaque Ecclesia, vero, designatio Archiepiscopi maioris pendet a legitima consuetudine vel praxi. Hucusque Archiepiscopi-Metropolitae, qui veri Archiepiscopi maiores habebantur, ex iure eligebantur.²

In hoc capite agemus de praescriptis quae respiciunt electionem Archiepiscopi maioris in iure vigenti, praetermissis nor-

---

¹ COP. c. 325 § 1.

² Apud Ucrainos, unione cum Sede Apostolica restaurata, electio Archiepiscopi-Metropolitae ab omnibus Episcopis comprovincialibus agnita erat Bulla Clementis VIII «*Decet Romanum Pontificem*» (23. II. 1596). Dein, instaurata sede metropolitana Haliciensis, idem ius confirmatum est Bulla Papae Pii VII «*In universalis Ecclesiae regimine*» (22. II. 1807). Attamen Reges Poloniae et postea Imperatores Austriae, ius nominandi ad omnia beneficia ecclesiastica sibi vindicabant, quibus expostulantibus Sedes Apostolica, ob adiuncta temporum rerumque civilium, annuit (F. XI, nn. 426, 435, 436). Fusius de hoc cfr. PATRYLO, *op. c.*, pp. 56-67.

Apud Rumenos Archiepiscopus-Metropolita Alba Iuliensis eligitur ab Episcopis, qui confirmatur a Romano Pontifice (F. X, n. 798). S. Congregatio pro Ecclesia Orientali litteris die 16 maii 1932 iussit, ut tria nomina Sedi Apostolicae praesentarentur a collegio quod coalescit ex Episcopis comprovincialibus et quibusdam delegatis singularum eparchiarum totius provinciae (F. X, nn. 796-797).

mis generalibus de electione in iure traditis. Hae normae quidem generatim eadem sunt ac illae, quae pro electione Patriarchae traduntur.

A. DE CONVOCATIONE SYNODI PRO ELECTIONE ARCHIEPISCOPI MAIORIS

Vacante sede archiepiscopali, Administratoris munus assumit primus ordine praecedentiae Metropolita, vel, si hic desit, primus Episcopus comprovincialis.³ Ad eum spectat convocare Synodum pro Archiepiscopo eligendo itemque praeparare omnia quae ad hanc Synodum celebrandam necessaria sunt.⁴

Ius vigens praecipit, ut coadunatio Synodi pro electione Archiepiscopi maioris fiat non ultra mensem a die vacationis. Hoc tamen tempus potest coarctari a iure particulari, non autem, uti videtur, potrahi.⁵ Mensis hic intelligitur tempus continuum, quod nullam patitur interruptionem, id est, tempus a momento vacantis sedis archiepiscopalis, non a momento habitae notitiae vacationis, incipit electioribus currere nulla interruptione, donec mensis absolvatur.⁶ Itemque mensis hic iuridice simitur, scilicet computatur de momento ad momentum per 30 dies.⁷ Si intra praescriptum temporis spatium electio Archiepiscopi facta non fuerit, non amplius valide fieri potest et provisio devolvitur ad Romanum Pontificem.⁸

Post vacationem sedis archiepiscopalis, quolibet die, sive feriato sive festivo, intra mensem, vel aliud tempus a iure particulari statutum, electio Archiepiscopi fieri potest. At recte notat Wernz-Vidal: « quamvis, si agitur de electione Praelati, non deceat tractatus celebrare ante sepulturam sive tertium diem depositionis Praelati defuncti, tamen id absolute non prohibetur, et licite fieri potest, si necessitas urgeat ».⁹

Ad eligendum Archiepiscopum vocandi sunt omnes Episcopi archiepiscopatus, qui, ex praescripto canonum, vocem activam in illa habeant, scilicet: 1) Omnes Episcopi residentia-

³ COP. cc. 325 § 3, n. 1; 336.

⁴ COP. cc. 336; 308 n. 3.

⁵ COP. cc. 325 § 2; 223.

⁶ Cfr. COR. c. 325; COP. c. 103.

Tempus utile autem, secus ac tempus continuum, computatur non a momento vacationis officii, sed a momento habitae notitiae vacationis. Dein in computando tempore utili negliguntur dies vacationis, dies in quibus notitia vacationis haberi non potuit, necnon dies in quibus collegium iuridice impeditum fuit quominus ad electionem procederet. (WERNZ-VIDAL, *op. c.*, I, n. 250 et vol. II, n. 251; CORONATA, *op. c.*, n. 225).

⁷ COR. c. 234 § 2.

⁸ COP. cc. 232; 325 § 2.

⁹ WERNZ-VIDAL, *op. c.*, II, n. 251.

les, qui, ordine episcopali insigniti, in eparchia sibi commissa ordinarium regimen in clerum populumque actu exercent. His accensendi sunt omnes Metropolitanæ, Hierarchæ locorum necnon Exarchi archiepiscopales.¹⁰

2) Omnes Episcopi titulares¹¹ qui, tantum ordinatione episcopali aucti, nulla pollent iurisdictione ordinaria. Quos inter adnumerandi sunt Episcopi Coadiutores et Auxiliares in archiepiscopatu.

3) Omnes Episcopi legitime electi et confirmati, licet ordinationem episcopalem nondum obtinuerint.¹² Licet canon mentionem de Episcopis electis solum faciat, tamen idem dicendum est de iis, qui, sine electione, a Sede Apostolica directe nominati fuerint, etsi nondum ordinati.

Quaestio exoritur, utrum Hierarchæ aggregati archiepiscopati (patriarchatui) eiusdem ritus, vocandi sint ad electionem Archiepiscopi maioris (Patriarchæ).¹³ Responsum est: adhuc desunt normæ, quibus huiusmodi Hierarchæ regantur relate ad archiepiscopatum vel patriarchatum, cui aggregati sint. Aggregatio, ut certum est, excludit subiectionem iurisdictioni Archiepiscopi maioris vel Patriarchæ. Hoc optime demonstratur ex eo, quod in Foederatis Septemtrionalis Americae Civitatibus, a Sede Apostolica nuper erecti sunt duo exarchati Apostolici, alter pro fidelibus ritus Antiocheni Maronitarum, alter pro fidelibus ritus Byzantini Melchitarum, qui adscripti sunt « ad instar Ecclesiae suffraganeæ » respectivis vicinioribus Metropolitanis latinis.¹⁴ Dictio « ad instar » innuere videtur, eos non esse sub omni respectu subiectos vigilantiae sui ipsorum Metropolitanæ, sed exemptos sub aliquo respectu, puta ritus, et e converso, eosdem non esse subiectos respectivo Patriarchæ eiusdem ritus, quia subduntur vigilantiae respectivo Metropolitanæ, ad cuius provinciam pertinent.

Cum Archiepiscopus maior vel Patriarcha sit Caput Ecclesiae particularis seu ritus,¹⁵ Hierarcha aggregatus, videlicet, aliquo vinculo eius auctoritati ligatus erit in rebus ritum liturgicum respicientibus, tamen non iurisdictionaliter. Nam voluntas Concilii Vaticani II est, ut omnis ritus habeat suam Supremam

¹⁰ COP. cc. 325 § 2; 224 § 1.

¹¹ *IBID.*

¹² *IBID.*

¹³ Decretum Conc. Vaticani II « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » loquitur de aggregatione Hierarcharum extra territorium patriarchale hierarchiæ patriarchatus eiusdem ritus (Cfr. n. 7 coll. cum n. 10).

¹⁴ *Osservatore Romano*, n. 57, 10 marzo, 1966, p. 1.

¹⁵ DEOC. nn. 7, 9 coll. cum n. 10; COP. c. 216 § 1; cfr. De notione Archiep. maioris

Auctoritatem, quae ubique curet de uniformitate ritus liturgici.¹⁶

Aggregatio igitur unionem moralem cum hierarchia archiepiscopatus (patriarchatus) indicat, quae autem, ex se, non secumfert ius assistendi Synodo pro electione Archiepiscopi maioris (Patriarchae). Quaestio tamen aggregationis adhuc solvenda est.

Cum suffragia collegialiter ferenda sint, omnes electores praesentes sint oportet. Igitur gravis obligatio imponitur iure omnibus Episcopis legitime vocatis, ut intersint Synodo electionis. Si qui existiment se esse impeditos iustam ob causam, haec scripto manifestanda est Synodo, ad quam spectat iudicare, utrum eorum absentia iustificetur.¹⁷

A Synodo pro eligendo Archiepiscopo excluduntur omnes, qui in c. 109 § 1 MP « *Cleri Sanctitati* » enumerantur, scilicet:

1) Ex natura rei excluduntur, tamquam inhabiles ad electionem canonicam, qui sunt incapaces actus humani, sicut furiosi vel amentes;

2) Censura vel infamia iuris affecti, tamen post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam;¹⁸

3) Qui sectae haereticae vel schismaticae nomen dederunt, licet occulte, quia talis adscriptio est res iuridice publica; vel iisdem sectis etiam sine adscriptione adhaeserunt, nec ulla sententia ad hunc effectum in his casibus requiritur, quia ipso facto sunt infames;¹⁹

¹⁶ Cfr. DEOC. nn. 2, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 19, 20, 23.

¹⁷ COP. cc. 325 § 2; 225.

¹⁸ Censurae, quae hunc effectum habent sunt excommunicatio, interdictum personale, suspensio ab officio, non a solo Ordine, cum in suffragio ferendo potestas Ordinis non exerceatur (Cfr. CIC. cc. 2265; 2275; 2283). Quae censurae absolute non excludunt censuratum a suffragio ferendo, nisi praecesserit sententia declaratoria vel delictum notorium, quando agitur de poena latae sententiae (CIC. cc. 2265 § 2 et 2232 § 1), vel sententia condemnatoria quando poena est ferendae sententiae. Quod si quis in censuram tamquam poenam latae sententiae incursus fuerit, ante sententiam declaratoriam, censuratus valide, sed illicite suffragium ferret, quia nemo poenae observantiam in foro externo ab eo exigere potest (CIC. c. 2232 § 1).

Quodsi agatur de delicto ante electionem patrato et de sententia post electionem lata, suffragium et a fortiori electio non invalidatur, quia tempore quo suffragium datum est, revera habilitas, quae aufertur sententia, nondum erat ablata.

Quae dicta sunt de censura innodato, valent etiam de eo, qui in infamiam iuris latae sententiae incurrerit, cuius effectus est non solum prohiberi iure eligendi (CIC. c. 2265 § 1), sed etiam inhabilem fieri ad suffragium ferendum (CIC. c. 2294 § 1). WERNZ-VIDAL, *op. c.*, II, p. 315, nota 17; CORONATA, *op. c.*, I, n. 231.

¹⁹ Cfr. CIC. c. 2314 § 1, n. 3.

Hoc praescriptum certe non est intelligendum de iis, qui Dei gratia moti, ex haeresi vel schismate, in quibus nati ed educati sunt, ad Ecclesiam perverint, sed de iis qui a fide defecerint. Nec necessario arcendi esse a iure suffragandi videntur illi, qui, licet antea haeresi adhaeserint, postea tamen facti paenitentes ad Ecclesiam reversi sunt (CORONATA, *op. c.*, I, p. 270).

4) Carentes voce activa sive ob legitimam iudicis sententiam, sive ex iure communi aut particulari.²⁰

Si quis ex praedictis ad suffragium admittatur, eius suffragium est nullum, ideoque non computandum, sed electio valet, nisi constet, illo suffragio dempto, electum non retulisse requisitum suffragiorum numerum. Praeterea invalida est electio, si scienter admissus fuerit excommunicatus per sententiam declaratoriam vel condemnatoriam.²¹

Denique, canon stricte prohibet ne laici, cuiusvis gradus et auctoritatis, sese immisceant electioni Archiepiscopi maioris, sive interventu in Synodum sive candidatorum commendatione sive aliqua alia intromissione directa vel indirecta. Hoc canone reprobantur contrariae consuetudines et revocantur contraria privilegia hac in re a laicis forte acquisita.²² Si laici contra canonicam libertatem electioni ecclesiasticae quoquo modo sese immiscuerint, electio ipso iure invalida est.²³

In convocatione electorum locus et hora quoque determinari debent. Ad locum quod attinet, residentia archiepiscopalis semper anteferenda est, licet iure non prohibeatur quominus Synodus alio in loco celebretur. Si autem iusta de causa Synodus electionis coadunanda sit in alio loco, hic designandus est ab Administratore sedis archiepiscopalis vacantis, qui, hoc in casu, tenetur sententiam expostulare Patrum Synodi collegiali-

²⁰ COP. cc. 325 § 2; 224 § 1.

Privatio vocis activae potest esse poena in se consistens (CIC. c. 2291, n. 11), vel in aliis poenis contineri, e.g. in poena privationis actuum legitimorum ecclesiasticorum (CIC. cc. 2256, n. 2; 2291, n. 8; 2294; 2368 § 1). Ut quis elector, de iure, hac ratione ab electione excludatur, sententia iudicis requiritur, scilicet, sive haec poena est latae vel ferendae sententiae, sive est poena in se consistens, sive in alia contenta; attamen in hoc ultimo casu poena non necessario privationis vocis activae est declaranda, sed sufficit ut illa poena, in qua haec continetur, per sententiam infligatur, e.g. si infligatur per sententiam infamia iuris (CIC. c. 2294 § 1; CORONATA, *op. c.*, I, p. 270).

²¹ COP. c. 109 § 2.

Electio vitiatur et est nulla, si excommunicatus scienter admittatur ad suffragium ferendum, i.e. cum debita scientia quod ille fuerit excommunicatus per sententiam; nec vitiatur electio, etsi electores de hoc dubitantes sese certiorare neglexerint et revera deinde talis excommunicatus admissus sit, quia quaelibet ignorantia, excepta affectata, excusat (CIC. c. 2229 §§ 1-2). Itemque requiritur ut *ad suffragium ferendum* admittatur, et non solum ad locum electionis. Requiritur item videtur ut admittatur a maiore saltem parte collegii electorum; si enim tantum aliqui eum admitterent, aliis contradicentibus vel simpliciter nescientibus, admitti simpliciter dici non posset, nec proinde nulla putanda esset electio tali modo facta. Cl. Coronata notat non improbableem videtur electionem adhuc sustineri, si maior pars excommunicatum admiserit, aliis tamen contradicentibus aut nescientibus; etenim in hoc casu excommunicatus simpliciter admissus non fuit; nec utile debet per inutile vitiari (CORONATA, *op. c.*, I, n. 231).

²² COP. cc. 325 § 2; 224 § 3.

²³ COP. c. 108.

ter adunatorum aut, si hoc erit impossibile, saltem per litteras.²⁴ Attamen, ut liquet, Administrator tenetur audire Patres Synodi, nullatenus vero maioris opinionem partis sequi.

Licet ius commune nihil dicat de determinando tempore, h.e. de die et hora quibus Synodus inchoanda sit, hoc, ut ex rei natura patet, debet etiam praefiniri in litteris convocationis. Tempus debet esse commodum, ita ut omnes congruenter convenire possint.

Synodus convocata, ut legitima sit, haec contineat:

1) Ut legitime convocentur omnes, qui in electione voce activa fruuntur;

2) Ut eorundem duae tertiae partes sint praesentes;

3) Ut, qui legitimo impedimento sint detenti, a Synodo excusati sint;

4) Ut omnes coadunentur in loco antea legitime designato.²⁵

B. DE IPSA ELECTIONE

Omnibus rite praeparatis, ipsum negotium electionis est inchoandum. Qua in re praemitti solent et quandoque debent quaedam accidentales sollemnitates, quae, licet iure communi non praescribantur, tamen ex praxi et consuetudine generaliter observantur. Huc spectant v.g. celebratio Liturgiae de Spiritu Sancto et aliae preces in die electionis vel antea, invocatio Spiritus Sancti, protestatio contra eos, qui ius suffragii non habent, examen electorum et alia. Huiusmodi sollemnitates autem si omissae fuerint, non reddunt ipsam electionem factam—invalidam.

Ad praesidem Synodi quod attinet, generale principium est convocationem fieri ab eo, qui praees collegio vel personae morali, quae electionem peragere debet.²⁶ In electione autem Archiepiscopi maioris hoc principium non applicatur. Synodum de eligendo Archiepiscopo convocat, uti vidimus, Administrator archiepiscopatus, qui est Metropolita ordine praecedentiae primus, vel, si hi in archiepiscopatu desint, primus Episcopus.²⁷ Attamen ius vigens praescribit ut ipsi electioni Archiepiscopi praesideat ille inter omnes Episcopos, qui ordinatione episcopali sit antiquior,²⁸ non autem Administrator archiepiscopatus.

²⁴ COP. cc. 325 § 2; 222.

²⁵ COP. cc. 325 § 2; 226 § 1.

²⁶ COP. c. 104 § 1.

²⁷ COP. cc. 325 § 3, n. 1; 336.

²⁸ COP. cc. 325 § 2; 227.

Verumtamen, hoc praescriptum canonis non est absolutum, quia admittit hoc in casu praescripta iuris particularis.²⁹ Praeterea, etiam Sedes Apostolica, in casu singulari, potest alias instructiones dare, quod ad praesidem Synodi electionis attinet, quibus, eo in casu, standum est.³⁰ Notetur, Administratori archiepiscopatus in ipsa Synodo pro Archiepiscopi maioris electione, aliter ac extra eam, nullam praecedentiam competere.³¹

Ante electionem, designandi sunt duo scrutatores et actarius seu notarius Synodi, qui, si episcopali dignitate careant, a ferendis suffragiis prorsus excluduntur.³²

Scrutatores assumendi sunt de gremio Patrum Synodi in aula electionum praesentium aut de presbyteris Synodo extraneis. Canon praescribit ut scrutatores semper designentur a Patribus Synodi per secreta suffragia.³³

In deputandis scrutatoribus sunt etiam praescripta iuris particularis perspicienda,³⁴ v.g. ex praxi Synodi vel ex statutis particularibus deputari possunt ex iis, qui determinatum officium occupant.

Munus scrutatorum apte describitur in c. 113 § 2 MP « *Cleri Sanctitati* »: Ipsi « curent ut suffragia secreto, diligenter, singillatim et servato praecedentiae ordine ab unoquoque electore ferantur; collectisque ad ultimum suffragiis, coram praeside electionis, secundum formam proprio iure particulari statutam, inspiciant an suffragiorum numerus respondeat numero electorum, suffragia ipsa scrutentur palamque faciant quot quisque retulerit ».³⁵

Praeter scrutatores etiam designandus est actarius seu notarius Synodi, cuius munus est omnia acta electionis accurate describere, eademque una cum praeside ac scrutatoribus subscribere, ut in archivio secreto archiepiscopali asserventur.³⁶ Actarius seu notarius designatur a praeside Synodi, auditis duobus Episcopis praesentibus ordinatione episcopali antiquioribus.³⁷

Ad munus actuarii seu notarii assumi potest etiam presbyter Synodo extraneus, cui, sicuti scrutatoribus, non competit ius suffragia ferendi.³⁸

²⁹ *IBID.*

³⁰ *IBID.*

³¹ COP. cc. 337 § 1; 312.

³² COP. cc. 325 § 2; 224 § 2; 228 §§ 1-2.

³³ COP. cc. 325 § 2; 228 § 1, n. 1.

³⁴ COP. cc. 325 § 2; 228 § 1, n. 2.

³⁵ COP. cc. 325 § 2; 228 § 1, n. 1.

³⁶ COP. cc. 325 § 2; 228 § 2; 113 § 5; 237 § 1.

³⁷ COP. cc. 325 § 2; 228 § 2.

³⁸ COP. cc. 325 § 2; 224 § 2; 228 § 2.

Scrutatores deputati et actuarius designatus, ante eorum munus exercendum, iusiurandum edere tenentur de munere fideliter implendo et de secreto servando circa acta in coetibus, etiam expleta electione. Hoc iusiurandum quoque vetat ne scrutatores vel ipsis Patribus Synodi nomina auctorum suffragiorum revelent.³⁹

Antequam ad Archiepiscopi maioris electionem deveniatur, singuli Patres iureiurando debent promittere se illum in singulis scrutiniis electuros, quem secundum Deum eligendum esse existimaverint.⁴⁰ Ut quis ad archiepiscopalem dignitatem eligi possit, debet esse persona idonea et digna, seu omnibus illis condicionibus praedita, quae ad tale officium requiruntur. Praeter qualitates, quae ex iure communi pro omnibus officiis ecclesiasticis expostulantur, eligendus ad dignitatem archiepiscopalem debet esse:

1) Legitimis natalibus praeditus, non autem legitimatus, etiam per subsequens matrimonium.⁴¹ Notanda est mutata dictio CIC c. 331 § 1, n. 1, « ex legitimo matrimonio » quod in c. 1015 § 3 definitur: « matrimonium inter non baptizatos valide celebratum dicitur legitimum », ⁴² in hanc aliam: « legitimis natalibus praeditus », quae revera idem significat.

2) Vinculo matrimonii non ligatus;⁴³ non autem debet necessario esse caelebs.⁴⁴ Solutus a vinculo matrimonii quis potest esse aut morte aut alio legitimo modo;⁴⁵

3) Bonis moribus, pietate, animarum zelo, prudentia, ceterisque condicionibus instructus, quae ipsum aptum efficiant ad gubernandum archiepiscopatum, de quo agitur;⁴⁶

4) Doctor vel saltem Prolyta in sacra Theologia aut iure canonico renuntiatus ab Atheneo aliquo vel Instituto studiorum a Sede Apostolica probatis, vel saltem earundem disciplinarum vere peritus; quod si ad Religionem aliquam pertineat, a suis Superioribus maioribus vel similem titulum vel saltem verae peritiae testimonium habeat;⁴⁷

5) Natus quadraginta saltem annos;⁴⁸

³⁹ COP. cc. 325 § 2; 228 § 3, nn. 1-2.

⁴⁰ COP. cc. 325 § 2; 229 § 2.

⁴¹ COP. cc. 325 § 2; 231; 394 § 1, n. 1.

⁴² Cfr. COM. c. 4 § 3.

⁴³ COP. 325 § 2; 231; 394 § 1, n. 2.

⁴⁴ COP. c. 69.

⁴⁵ Vide infra, pag. 112, nota 13.

⁴⁶ COP. cc. 325 § 2; 231; 394 § 1, n. 5.

⁴⁷ COP. cc. 325 § 2; 231; 394 § 1, n. 6.

⁴⁸ COP. cc. 325 § 2; 231, n. 1.

6) A decem saltem annis in presbyteratus ordine constitutus;⁴⁹

7) Qui antea officio episcopali canonice non renuntiaverit;⁵⁰

8) Qui non fuerit depositus ab officio episcopali;⁵¹

9) Denique ut non sit ex enumeratis in c. 109 § 1 MP « *Cleri Sanctitati* », quique ipso iure a Synodo electionis excluduntur.⁵²

Electio Archiepiscopi fit per schedulas, quae conficiendae sunt ad normam iuris particularis.⁵³

De suffragiis ferendis servanda sunt praescripta iuris communis⁵⁴ vel statuta iuris particularis.⁵⁵ Attamen cum suffragia collegialiter ferenda sint, omnes electores in loco designato praesentes sint oportet, ac proinde nemo suffragium ferre potest sive per epistolam sive etiam per procuratorem. Electores vero in domo ubi fit electio praesentes, qui ob infirmam valetudinem interesse nequeant, suffragio gaudent illudque scrutatoribus ad ipsos accedentibus scriptum tradere debent, et ab iis ad locum scrutinii transmittendum, nisi aliter particularibus legibus aut legitima consuetudine fuerit constitutum.⁵⁶ Suffragium tamen debet esse secretum.

Electus habetur ille, qui, demptis suffragiis nullis, duas ex tribus suffragiorum partes retulerit. Scrutinia toties repetenda sunt donec duae ex tribus partes in eundem candidatum conveniant.⁵⁷

Ne electio Archiepiscopi maioris nimis protrahatur, canon praecipit ut electio intra quindecim dies ab inita Synodo perficiatur. Si electores intra hoc tempus Archiepiscopum maiorem eligere praetermittant, tunc designatio personae ipso iure ad Romanum Pontificem devolvitur.⁵⁸

Si quis legitime electus sit, eidem electio illico a praeside nomine Synodi intimanda est, qui etiam exquirendus est utrum consentiat necne. Si autem ipse praeses electus fuerit, eidem intimatio fit ab eo qui praesidis vices in Synodo gerit. Inti-

⁴⁹ COP. *ibid.* n. 2.

⁵⁰ COP. c. 235 § 2; 325 § 2.

⁵¹ *IBID.*

⁵² Vide *supra*, p. 90.

⁵³ COP. cc. 325 § 2; 229 § 1.

⁵⁴ COP. c. 113.

⁵⁵ COP. cc. 325 § 2; 229 § 1.

⁵⁶ COP. cc. 325 § 2; 229 § 1; 110.

⁵⁷ COP. cc. 325 § 2; 230.

⁵⁸ COP. cc. 325 § 2; 232.

matio fit iuxta formulam et modum in singulis ritibus receptum.⁵⁹

Notetur autem notificationem electionis eis tantum faciendam esse, qui iam sunt Episcopi ordinati vel legitime electi seu designati et rite confirmati, licet nondum ordinati,⁶⁰ iis scilicet, qui vocem activam in Synodo electionis fruuntur.⁶¹ Si vero quis electus talis non sit, ab electione intimanda electo abstinendum est, donec Synodus receperit confirmationem candidati a Romano Pontifice.⁶²

Electo, cui intimata est electio canonica, datur biduum utile a recepta intimatione, ad manifestandum utrum electioni consentiat an eidem renuntiet. Biduum utile intelligitur et computatur a die insequenti⁶³ post acceptam intimationem. Si electus biduum utile praeterire permittat, quin aliquid declaret, aut si intra hoc spatium temporis dissentiat, omne ius ex electione quaesitum ipso facto amittit.⁶⁴ Si electus renuntiaverit vel, elapso biduo, consensum non manifestaverit, ad novam electionem sine interruptione procedendum est.⁶⁵

Si autem electus sui electionem factam acceptaverit et eius idoneitas probata fuit,⁶⁶ Synodus Romanum Pontificem de perpetrata electione statim debet edocere et electi confirmationem petere.⁶⁷ In Archiepiscopi maioris electione, aliter ac in electione Patriarchae,⁶⁸ quicumque fuit electus, sive Episcopus iam ordinatus sive non, ad eius proclamationem et inthronizationem non licet procedere, nisi post obtentam candidati confirmationem a Romano Pontifice.⁶⁹

Antequam confirmatio electi Archiepiscopi maioris a Romano Pontifice pervenerit et legitime publica evaserit, Synodus interim interrumpitur. Patres Synodi possunt residentiae sedem repetere, ad Synodum redituri, cum pervenerit Summi Pontificis responsum.⁷⁰

Canon etiam praecipit, ut Patres Synodi omnesque qui Synodo qualibet ratione interfuerant vel quomodolibet exitum

⁵⁹ COP. cc. 325 § 2; 233.

⁶⁰ *IBID.*

⁶¹ COP. 224 §§ 1-2.

⁶² COP. cc. 325 § 2; 235 § 3, n. 1.

⁶³ COR. c. 324 § 3, n. 3.

⁶⁴ COP. cc. 325 § 2; 234.

⁶⁵ COP. cc. 325 § 2; 235 § 1.

⁶⁶ Vide supra, p. 94.

⁶⁷ COP. cc. 325 § 2; 235 §§ 2-3.

⁶⁸ In Patriarchae electione, Romani Pontificis confirmatione indiget tantum electus, qui antea non erat Episcopus electus seu designatus et rite confirmatus (COP. c. 235 § 4).

⁶⁹ COP. c. 325 § 3, n. 2.

⁷⁰ COP. cc. 325 § 2; 235 § 3, n. 2.

electionis noverunt, secretum circa electionis exitum, servent, etiam erga electum.⁷¹ Hoc secretum, etiam erga electum, servandum est non solum tempore interruptae Synodi, sed etiam post eiusdem conclusionem.⁷² Praescriptum canonum sese refert, ut liquet, ad electum Archiepiscopum, qui Synodo electionum non interfuit, quia omnes praesentes sciunt exitum electionis statim ac suffragia palam scrutantur.⁷³

Obtenta a Romano Pontifice electi Archiepiscopi maioris acceptatione ac confirmatione, Synodus ad electi proclamationem, ordinationem, si caractere episcopali careat, et inthronizationem procedere potest.⁷⁴

At si electus Summi Pontificis confirmationem non obtinerit, Synodus ad novam electionem statim procedere debet, donec novus Archiepiscopus maior eligatur.⁷⁵

Scholion: In MP « *Cleri Sanctitati* » duplex videtur inthronizatio distingui: liturgica et canonica.

Inthronizatio liturgica est mera caeremonia sollemnis inductionis novi Episcopi residentialis in eparchiam ad maiorem venerationem ei apud populum conciliandam. De huiusmodi inthronizatione videntur loqui cc. 250; 256 § 1, n. 3; 319, n. 1; 326 § 1, n. 2, omnes collati cum cc. 397 §§ 2-3; 419; 421 § 1. Haec inthronizatio distinguitur a susceptione administrationis eparchiae, requisita ad validum exercitium iurisdictionis in ea.⁷⁶

Inthronizatio canonica est caeremonia liturgica, quae significat susceptionem regiminis ecclesiae assignatae. Huiusmodi inthronizationem videntur indicare cc. 325 § 2; 325 § 3 n. 3; 238 §§ 1, 3, ubi agitur de Patriarchis et Archiepiscopis maioribus. Alius modus suscipiendi administrationem ecclesiae assignatae non datur, iure vigente, pro Patriarchis et Archiepiscopis maioribus. At Archiepiscopus maior validum usum iurisdictionis in suo territorio iam habet post legitimam confirmationem a Romano Pontifice obtentam, etsi illicitum, ut videtur, quia plenum ius in officio nonnisi post inthronizationem obtinet.⁷⁷

⁷¹ COP. cc. 325 § 2; 235 § 3, n. 1.

⁷² COP. cc. 325 § 2; 239.

⁷³ COP. c. 113 § 2.

⁷⁴ COP. cc. 325 § 2; 235 § 3, n. 3 et § 4.

⁷⁵ COP. cc. 325 § 2; 235 § 3, n. 4.

⁷⁶ In Iure Orientali, Episcopus, ab ipsa ordinatione, episcopalem iurisdictionem obtinet (COP. cc. 396 § 2, n. 1; 416), quae tamen distinguitur a susceptione administrationis eparchiae.

⁷⁷ COP. cc. 325 § 2; 238 §§ 1-2.

In metropolia Kioviensi duplex inthronizatio celebrabatur: *Prima*, statim post absolutam electionem novus Episcopus, circumdatus Metropolita ceterisque Episcopis, collocabatur in sedem ad significandum eum ad coetum Episcoporum pertinere. *Alter*a, installatio vacata, quando novus Episcopus provisionem officii a Metropolita recepit et canonicam administrationem eparchiae iniit (Cfr. WAWRYK, *Tsinnyi Pamiatnyk...*, in *Analecta OSBM*, Series II, Sectio II, vol. IV, (Romae 1963), p. 414.

Plenitudinem autem potestatis archiepiscopalis obtinet nonnisi post receptionem pallii.⁷⁸

C. CONCLUSIO ELECTIONIS

Novus Archiepiscopus maior legitime electus et rite confirmatus, debet coram Synodo electionum, iuxta formam proprii ritus receptam, professionem fidei emittere et iusiurandum fidelitatis praestare. Haec documenta manu propria subscripta, ipse ad Romanum Pontificem mittit, ei refert de canonica electione et ab eo exposcit ecclesiasticam communionem et pallium, quod est plenitudinis officii pontificalis insigne.⁷⁹

Eodem tempore, Synodus electionis quoque, per synodicas litteras, Romanum Pontificem certiore debet facere de peracta electione Archiepiscopi maioris, deque fidei formula ac fidelitatis iureiurando coram ipsa Synodo recitatis ac subscriptis a novo Archiepiscopo maiore. His omnibus documentis additis, Synodus etiam petere debet pro novo Archiepiscopo maiore ecclesiasticam communionem et pallium.⁸⁰

Archiepiscopus maior autem canonicè electus, sed nondum confirmatus a Romano Pontifice, non potest, electionis pretextu, sese immiscere administrationi officii archiepiscopalis sive in spiritualibus sive in temporalibus. Actus enim forte positi ante requisitam confirmationem in regimen archiepiscopatus, nulli sunt.⁸¹ Plenum ius in officio Archiepiscopus maior electus obtinet nonnisi post inthronizationem.⁸²

Tamen Archiepiscopus maior legitime electus et rite inthronizatus prohibetur quominus Synodum archiepiscopalem convocet atque Episcopos eligat vel ordinet, donec confirmationem in Consistorio et pallium a Romano Pontifice sollemniter receperit.⁸³

Completa vero electione Archiepiscopi maioris, actuarius accurate acta describere debet, ut in archivo secreto archiepiscopatus reponantur et fideliter asserventur. Acta subscribi debent a praeside, scrutatoribus et actuario. Iidem testimonium quoque electionis subscriptum novo Archiepiscopo maiori tradent.⁸⁴

⁷⁸ COP. cc. 325 § 2; 238 § 3.

⁷⁹ COP. cc. 325 § 2; 236 § 1.

⁸⁰ COP. cc. 325 § 2; 236 § 2.

⁸¹ COP. cc. 325 § 2; 238 § 2.

⁸² COP. cc. 325 § 2; 238 § 1.

⁸³ COP. cc. 325 § 2; 238 § 3.

⁸⁴ COP. cc. 325 § 2; 237 § 1, n. 1 et § 2.

Canon quoque commendat ut acta electionis subscribantur ab omnibus Synodi Patribus, habita ratione praescripti iuris particularis.⁸⁵

Denique ius vigens omnes et singulos, qui Synodo interfuerunt, iubet iusiurandum praestare de secreto servando, etiam post peractam electionem, etiam erga ipsum electum, circa ea quae scrutinia sive directe sive indirecte respiciunt.⁸⁶

Conclusio. Electio Archiepiscopi maioris, ut diximus initio, iisdem normis regitur ac electio Patriarchae. Notavimus autem hoc discrimen, quod scilicet quicumque electus est Archiepiscopus maior, etsi sit Episcopus, semper indiget confirmatione Romani Pontificis, antequam ad eius proclamationem et inthronizationem procedi possit. At in electione Patriarchae, confirmatio Romani Pontificis requiritur solum, si electus non sit Episcopus. Si autem iam est Episcopus, etsi nondum ordinatus, sed legitime electus seu designatus et rite confirmatus, post eiusdem electionem statim potest procedi ad proclamationem, ordinationem et inthronizationem.

In electione Archiepiscopi maioris, pari modo ac in electione Patriarchae, sunt quaedam praescripta specialia, quae derogant praescriptis generalibus de electione datis. Praecipua sunt haec: electio Archiepiscopi maioris intra mensem continuum a die vacationis facienda est, immo prius, cum e contra iuxta principium generale collegio, cui competit ius eligendi ad quoddam officium concedatur trimestre utile.⁸⁷ Archiepiscopus eligendus est intra quindecim dies ab inita Synodo, cum in iure communi de hoc nihil caveatur. In electione Archiepiscopi maioris, is electus habetur, qui, demptis suffragiis nullis, duas ex tribus suffragiorum partes retulit; at in iure communi requiritur, demptis suffragiis nullis, maior suffragiorum pars, ut quis electus sit.⁸⁸ Denique in electione Archiepiscopi maioris Administrator convocat Synodum electionis omniaque ad eam praeparat, sed ipsi electioni praesidet Episcopus, qui ordinatione episcopali inter omnes antiquior sit; in iure autem communi praeses collegii convocat electores et ipsi electioni praest.

---

⁸⁵ COP. cc. 325 § 2; 237 § 1, n. 2.

⁸⁶ COP. cc. 325 § 2; 239.

⁸⁷ COP. c. 103.

⁸⁸ COP. c. 116.

CAPUT V

DE IURIBUS ET POTESTATIBUS ARCHIEPISCOPI MAIORIS IN UNIVERSO ARCHIEPISCOPATU

In Ecclesia, ex divina institutione, omnes Episcopi, variis gradibus hierarchicis inter se distincti, potestate ordinis una cum Romano Pontifice inter se aequales sunt. Item ex divina institutione, hierarchia iurisdictionis constat supremo pontificatu et episcopatu subordinato.¹ Unus Romanus Pontifex, ex iure divino, habet supremam ac plenam potestatem iurisdictionis super ceteros Episcopos,² qui etiam hac in re inter se aequales sunt. Unde nullus Episcopus in alium Episcopum habet superiorem quandam auctoritatem, nisi eam a Romano Pontifice obtinuerit.

Gradus igitur medii in hierarchia iurisdictionis inter Romanum Pontificam et simplices Episcopos, scilicet Metropolitanas, Archiepiscopi, Patriarchae, iure mere humano instituti sunt,³ universaque ipsorum iurdictio superior in alios Episcopos est nonnisi participatio potestatis pontificiae sive expresse sive tacite facta.⁴ Romanus Pontifex igitur, pro plenitudine suae potestatis,⁵ huiusmodi Episcoporum potestates, iura et privilegia patriarchalia, archiepiscopalialia, metropolitana potest augere, contrahere, vel limitare aut simpliciter suppressere.

Archiepiscopus maior, iam antea diximus, in universo archiepiscopatu, iure vigente, pollet potestate supra-metropolitana vel quasi-patriarchali. Quaenam sint eius iura et potestates, explicabimus in hoc capite quattuor titulis: De iuribus et

---

¹ COP. c. 38 § 3; cfr. WERNZ-VIDAL, *op. c.*, II, n. 518; CORONATA, *op. c.*, I, n. 363.

² COP. c. 162 § 1; cfr. Conc. Vaticanum II, « *Constitutio dogmatica de Ecclesia* », n. 22.

³ COP. cc. 38 § 3; 39.

⁴ Cfr. MP « *Cleri Sanctitati* », ubi titulus primae partis legitur: « *De Suprema Potestate deque iis qui eiusdem sunt canonico iure participes* ». In hoc titulo enumerantur Archiepiscopi maiores, utpote qui participant supremam potestatem Romani Pontificis.

⁵ COP. c. 162.

potestatibus Archiepiscopi maioris I. - in Metropolitae sibi subiectos; II. - in Episcopos sibi subiectos; III. - supra Exarchos archiepiscopales; IV. - in universo archiepiscopatus territorio.

ARTICULUS I

DE IURIBUS ET POTESTATIBUS ARCHIEPISCOPI MAIORIS IN METROPOLITAE SIBI SUBIECTOS

Nomen Metropolitae est antiquissimum;⁶ initio hoc titulo ornabatur Episcopus sedis principalioris seu metropolis provinciae civilis, quae simul erat etiam circumscriptio provinciae ecclesiasticae. Ideoque Metropolitae nonnulla concilia tum oecumenica tum topyca quandam iurisdictionem in alios Episcopos eiusdem provinciae agnoscebant.⁷

Postea, ortis Patriarchis, Metropolitae ipsis subiiciebantur, sed paullatim usque ad hodierna tempora, propter rerum varietates, evenit ut in patriarchatibus omnia iura metropolitana ad Patriarchas transirent.⁸

Ius vigens iuridicam condicionem instituti metropolitici in patriarchatibus confirmavit,⁹ licet de facto hoc institutum ad iura et obligationes quod attinet, plerumque adhuc remaneat absorptum a Patriarchis, a quibus restaurandum est tempore futuro opportuno.¹⁰

Archiepiscopus maior, instar Patriarchae, habet vel potest habere plures Metropolitae sibi subiectos, in quos ei, iure vigente, conceditur ius exercendi quasdam potestates ad normam canonum. Attamen voluntas Legislatoris est, ut iuridica condicio Metropolitanarum, sicuti in patriarchatibus, ita etiam in archiepiscopatibus, sarta tectaue servetur.

Metropolitae est Praelatus, qui provinciae ecclesiasticae praeest¹¹ et alios Episcopos sub se habet, qui comprovinciales vocantur. In iure vigenti tres species Metropolitanarum distinguuntur:

1) Metropolitae intra patriarchatum, dependens a Patriarcha;¹²

⁶ cc. 4, 6 Conc. Nicaeni I.

⁷ Vide Introductionem, art. I.

⁸ Cfr. Coussa, *Epitome*, I, pp. 286-287; Vide introductionem, art. I

⁹ COP. c. 242.

¹⁰ COP. c. 316.

¹¹ COP. c. 315.

¹² COP. c. 319.

2) Metropolita intra archiepiscopatum, dependens ab Archiepiscopo maiore;¹³

3) Metropolita extra patriarchatum et archiepiscopatum, qui dependet directe a Sede Apostolica.¹⁴

In suis provinciis iura et officia Metropolitanorum sive hi sunt in patriarchatibus vel archiepiscopatibus sive extra illos, enumerantur in cc. 317-321 MP « *Cleri Sanctitati* » et aliis in locis novae codificationis Iuris Canonici Ecclesiarum Orientalium.

Memorati hic sunt solum Metropolitanae in archiepiscopatu, et in specie ibi sermo est de iuribus et potestatibus, quae Archiepiscopo maiori, iure vigente, agnoscuntur in Metropolitanas sibi subiectos.

Quoniam Metropolita semper est Episcopus residentialis,¹⁵ plura iura, officia et potestates, quae Archiepiscopo maiori competunt in Episcopos residentiales, etiam de Metropolitanis intelliguntur. Propterea ad vitandam superfluum repetitionem, commemorabimus, hoc in loco, Archiepiscopi maioris potestates, iura et officia, quae expresse ad Metropolitanas referuntur, remittendo lectorem, ceteris in casibus, ad sequentem articulum ubi de Episcopis sermo erit.

Agemus in hoc articulo de iuribus et potestatibus Archiepiscopi maioris: A. In ipsas personas Metropolitanorum; B. In eorundem sedes; C. De obligationibus Metropolitanorum erga Archiepiscopum maiorem.

A. DE IURIBUS ET POTESTATIBUS ARCHIEPISCOPI MAIORIS IN IPSAS PERSONAS METROPOLITARUM

Considerabimus hic iura et potestates Archiepiscopi maioris 1) eligendi, ordinandi et inthronizandi Metropolitanas; 2) eisdem transferendi ab una ad aliam sedem; 3) convocandi Metropolitanas cum Episcopis comprovincialibus ad collationes episcopales habendas in eorum provincia; 4) invigilandi in Metropolitanis.

1) *Designatio* Metropolitanae in archiepiscopatu fit eodem modo ac designatio ceterorum Episcoporum, scilicet per electionem in Synodo electionum, cui praesidet Archiepiscopus maior, aut per nominationem a Sede Apostolica factam.¹⁶ Quo-

¹³ COP. cc. 326 § 1; 320.

¹⁴ COP. c. 320 § 1.

¹⁵ « *Provinciae ecclesiasticae praeest Metropolita, quae dignitas coniuncta est cum sede episcopali* » (COP. c. 315).

¹⁶ COP. c. 326 § 1, n. 1; Vide infra, De electione Episcoporum.

cumque autem modo Metropolita fuit designatus, post obtentam Romani Pontificis confirmationem, ad Archiepiscopum maiorem spectat illum ordinare, si electus non sit iam Episcopus ordinatus, et inthronizare. Ordinatio debet perfici intra tres menses a receptis litteris Apostolicis, et inthronizatio intra quattuor menses, nisi obstet legitimum impedimentum, intra quod tempus novus Metropolita debet regimen suae provinciae suscipere.¹⁷

Secus ac in patriachatus, provisio canonica datur Metropolitanae, sive electo sive nominato, ab uno Romano Pontifice.¹⁸

2) Archiepiscopus maior potest, in Synodo archiepiscopali vel Episcoporum, *transferre* Metropolitas in archiepiscopatu ab una sede metropolitana ad aliam. Attamen ad huiusmodi translationem peragendam requiritur gravis causa, scilicet vera necessitas Ecclesiae vel ipsius personae, deinde confirmatio Romani Pontificis.¹⁹ Haec translatio autem non potest secumferre degradationem vel depositionem Metropolitanae vel aliquam diminutionem eius potestatis. Neque potest fieri in poenam alicuius delicti, quo in casu, aliter a iure providetur.²⁰

3) De iure Archiepiscopi maioris *convocandi* Hierarchas locorum ad collationes episcopales, loquemur infra. Hoc solum notetur Archiepiscopum maiorem posse in aliqua provincia ecclesiastica, intra archiepiscopatum, convocare Metropolitanam cum eiusdem Episcopis comprovincialibus ad habendas collationes singulis annis, aut saltem semel intra quinquennium, exceptis annis in quibus celebratur Synodus archiepiscopalis.²¹ Ex hoc eruitur Metropolitas non posse in suis provinciis collationes Episcoporum convocare, saltem sine approbatione Archiepiscopi maioris.²²

4) Denique ius et officium Archiepiscopi maioris est *invi- gilandi* in Metropolitas sibi subiectos atque eorundem negligentiam supplendi:

a) Metropolitas, qui neglexerint sua officia implere, fidem et disciplinam integre custodire, legum observantiam a clero populoque urgere, Archiepiscopus maior debet monere et, si monitiones suum effectum non sortiantur, rem ad Romanum Pontificem debet deferre.²³

¹⁷ COP. cc. 326 § 1, n. 2; 396 § 1, n. 1.

¹⁸ COP. c. 395.

¹⁹ COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, n. 2; Vide infra art. II, n. III.

²⁰ COI. cc. 15, n. 3; 16 § 1.

²¹ COP. c. 326 § 1, n. 8.

²² Idem dicendum est de synodo provinciali, cum nullibi in canonibus hoc ius tribuatur Metropolitanis in archiepiscopatibus (Cfr. COP. c. 340).

²³ COP. c. 326 § 1, n. 3.

b) Archiepiscopus maior debet diligenter invigilare, ut Episcopi residentiales in archiepiscopatu habeant officium pro administrandis bonis temporalibus. Proinde si Metropolita neglexerit oeconomum nominare in propria eparchia, vel hac in re omiserit supplere negligentiam priorum Episcoporum comprovincialium, Archiepiscopus maior tenetur illum monere, et si Metropolita monitus nihil fecerit, ad illum spectat, iure devolutivo, oeconomum, in casu, nominare.²⁴

c) Demum ius et officium Archiepiscopi maioris est supplere, iure devolutivo, negligentiam Metropolitanarum circa eorundem Episcopos comprovinciales, in casibus a iure statutis. Itaque si Episcopus comprovincialis intra sex menses,²⁵ iusto impedimento non detentus,²⁶ ad beneficia a fundatoribus praesentatos instituere omiserit,²⁷ vel canonicam visitationem peragere neglexerit,²⁸ ad Metropolitam spectat negligentiam Episcoporum comprovincialium in enumeratis casibus supplere.²⁹ Si autem Metropolita nihil fecerit de re, Archiepiscopus maior tenetur in officiorum provisione supplere necnon canonicam visitationem peragere et iurisdictionem a iure concessam illo tempore exercere.³⁰

Praeterea, cum Metropolitanae sint Episcopi residentiales, Archiepiscopo maiori agnoscitur ius eorum renuntiationes acceptandi, eis permittendi ut absint ab eparchia, eosdemque iudicandi ad normam canonum et in causis a iure determinatis. De his autem loquemur infra.

B. DE IURIBUS ET POTESTATIBUS ARCHIEPISCOPI MAIORIS IN SEDES METROPOLITANAS

Hoc numero agemus speciatim de iuribus et officiis Archiepiscopi maioris in sedes metropolitanas suppressas, vacantes et impeditas.

Iam diximus voluntatem Legislatoris esse, ut vetustum institutum metropolitanum conservetur in patriarchatibus et archiepiscopatibus Ecclesiarum orientalium. Ideoque si in archiepiscopatu forte fuerint sedes metropolitanae, quamlibet ob causam suppressae de facto, non de iure, ad Archiepiscopum spectat eas gubernare atque Metropolitanarum iura et officia im-

²⁴ COR. cc. 258 §§ 2-3; COP. cc. 326 § 1, n. 4; 319, n. 3.

²⁵ COP. c. 97.

²⁶ COP. c. 499.

²⁷ COP. c. 319, n. 3.

²⁸ *IBID.*

²⁹ COP. c. 326 § 1, n. 4.

³⁰ COP. cc. 329; 258 n. 2; 326 § 1, n. 4; 320 § 1, n. 3; 319, nn. 3-4.

plere, donec illae tempore opportuno restaurentur.³¹ Restauratio autem sedium metropolitanarum vel restitutio exercitii iurium et officiorum Metropolitanarum in archiepiscopatu, reservatur Archiepiscopo maiori, consentientibus tamen Episcopis in Synodo archiepiscopali vel in Synodo electionum legitime congregatis. Praeterea, cum hoc censeatur a iure negotium maius, utpote quod aequivaleat erectioni novae provinciae ecclesiasticae, requiritur quoque confirmatio Sedis Apostolicae.³²

Sede metropolitana forte vacante in archiepiscopatu, officium metropolitanum dupliciter distinguitur: a) in regimen eparchiae Metropolitanae propriae; b) in regimen totius provinciae ecclesiasticae.

a) Tempore vacationis sedis metropolitanae in archiepiscopatu regimen eparchiae Metropolitanae propriae suscipit Administrator legitime electus a collegio consultorum eparchialium, intra octo dies ab accepta notitia vacationis.³³ Si autem Administrator non fuerit electus intra hoc tempus, vel eius electio nulla fuerit ob defectum formae,³⁴ eius designatio iure devolutivo ad Archiepiscopum maiorem spectat. Quocumque modo Administrator sedis metropolitanae vacantis designatus fuit, ad ipsum, non autem ad Archiepiscopum maiorem, spectat gubernare eparchiam Metropolitanae propriam. Hoc eruitur ex c. 326 § 1 n. 4 MP « *Cleri Sanctitati* », ubi dicitur: « Ad Archiepiscopum... spectat... nominare *Administratorem sedis metropolitanae vacantis*, si intra praescriptum tempus collegium consultorum eparchialium eum non elegerit ». Ergo regimen eparchiae Metropolitanae propriae est penes Administratorem, non autem Archiepiscopum maiorem. Idem principium applicatur ad eparchiam metropolitanam impeditam si, aliis deficientibus vel impeditis, Administrator a collegio consultorum eligendus sit.³⁵

b) Attamen regimen provinciae ecclesiasticae in archiepiscopatu seu exercitium officii vigilantiae in totam provinciam tempore vacationis sedis metropolitanae spectat non ad Administratorem, sed ad ipsum Archiepiscopum maiorem. Haec conclusio deducitur ex can. 258 n. 3 (c. 329) MP « *Cleri Sanctitati* », ubi dicitur: « Vacante sede metropolitana, ad *Archiepiscopum spectat* Metropolitanae iura exercere et officia implere *in universa provincia* ». Eadem dispositio repetitur in c. 326 § 1, n. 11 eius-

³¹ COP. cc. 242; 329.

³² COP. c. 316.

³³ COP. cc. 326 § 1, n. 4; 470 § 1.

³⁴ COP. c. 470 § 2; Administrator eligitur per actum collegialem ad normam can. 102-124 MP « *Cleri Sanctitati* » (COP. c. 471 § 1).

³⁵ COP. c. 467 § 2.

dem MP: « *Ad Archiepiscopum spectat...* vacante aliqua sede metropolitana, iura exercere et officia implere, de quibus in c. 320 § 1, *in universa provincia* ». Memorati canones silentio praetereunt regimen ipsius eparchiae sedis metropolitanae.

Ex dictis igitur hoc colligendum est: Vacante sede metropolitana in archiepiscopatu, ad Archiepiscopum maiorem spectat Metropolitanae iura exercere et officia implere in universa provincia eique invigilare usque ad novi pastoris designationem et regiminis provinciae susceptionem a novo Metropolita. Administratio tamen vacantis eparchiae Metropolitanae propriae spectat non ad Archiepiscopum maiorem, sed ad Administratorem, designatum ad normam iuris. Idem videtur dicendum est de sede metropolitana impedita, nisi Sedes Apostolica aliter providerit.

Et nil mirum, quia analogia divisio officiorum invenitur in sede archiepiscopali vacante vel impedita, ubi alius est Administrator archiepiscopatus et locorum, ubi eparchiae vel exarchiae constitutae non sunt et alius eparchiae Archiepiscopi maioris propriae.³⁶

In patriarchatibus autem alia distinctio habetur. Administrator sedis patriarchalis vacantis est simul Administrator eparchiae Patriarchae propriae atque locorum, ubi eparchiae vel exarchiae non sunt erectae.³⁷ Solum tamen sede patriarchali impedita, alius regit eparchiam Patriarchae propriam et alius universum patriarchatum.³⁸

Alia iura et potestates quae Archiepiscopo maiori in sedes metropolitanas, iure vigente, agnoscuntur sunt: gradum hierarchicum provinciae ecclesiasticae immutare, sedem metropolitanam ab una ad aliam civitatem transferre, Metropolitanis Coadiutorem vel Auxiliarem dare, exigere a Metropolitanis cathedra-ticum necnon tributa ad sustentationem curiae archiepiscopalis. De his cfr. infra: De potestatibus Archiepiscopi maioris in sedes Episcoporum.

C. DE OBLIGATIONIBUS METROPOLITARUM ERGA ARCHIEPISCOPORUM MAIOREM

Ex obligationibus Metropolitanarum erga Archiepiscopum maiorem indicantur iura Archiepiscopi maioris in subiectos Metropolitanas.

Metropolitae proprio Archiepiscopo maiori honorem et re-

³⁶ COP. c. 337 § 1 et § 3.

³⁷ COP. c. 309.

³⁸ COP. c. 314 § 1, nn. 1-2.

verentiam debent exhibere necnon obedientiam praestare in casibus a iure expresse statutis. Illi ergo tenentur:

1) In signum subiectionis, commemorare Archiepiscopum maiorem in archiepiscopatu post Romanum Pontificem in divina Liturgia ceterisque divinis officiis, ad normam legum liturgicarum sui ritus. Iidemque curare debent, ut Archiepiscopus commemoretur ab omnibus aliis Hierarchis et clericis suae provinciae in archiepiscopatu.³⁹

2) De abusibus, si forte irrepserint in suis provinciis circa fidem et disciplinam ecclesiasticam, Archiepiscopum maiorem certiore facere debent.⁴⁰ Itemque ad canonicam visitationem peragendam in eparchia Episcopi comprovincialis negligentis, petere debent approbationem a proprio Archiepiscopo maiore.⁴¹

3) In negotiis extraordinariis vel peculiarem difficultatem praesferentibus, consilium ab Archiepiscopo maiore quaerere.⁴² Quae negotia sint difficiliora, patet ex rei natura et ad Metropolitam spectat iudicare, quibus in quaestionibus consilium ab Archiepiscopo maiore sit exquirendum.

4) Si autem Archiepiscopus maior illegitime abfuerit a propria eparchia ultra sex menses, primus, ordine praecedentiae, Metropolita, vel, si desit Metropolita in archiepiscopatu, primus Episcopus comprovincialis debet illum Sedi Apostolicae denuntiare.⁴³

5) Sede archiepiscopali vacante, primus ordine praecedentiae Metropolita archiepiscopatus munus Administratoris assumit. Deficiente Metropolita in archiepiscopatu, hoc munus spectat ad primum Episcopum.⁴⁴

ARTICULUS II

DE IURIBUS ET POTESTATIBUS ARCHIEPISCOPI MAIORIS IN EPISCOPOS SIBI SUBIECTOS

Episcopi sunt Apostolorum successores atque ex divina institutione peculiaribus ecclesiis praeficiuntur, quas cum potestate ordinaria regunt sub auctoritate Romani Pontificis.¹

³⁹ COP. c. 330 § 2.

⁴⁰ COP. c. 320 § 1, n. 2 et 5.

⁴¹ COP. c. 320 § 1, n. 3 et 5.

⁴² COP. cc. 320 § 2, n. 3; 259 § 3.

⁴³ COP. c. 403 § 4 n. 2.

⁴⁴ COP. c. 336.

¹ COP. c. 392 § 1; Vide Conc. Vaticani II Constitutionem dogmaticam de Ecclesia, nn. 18, 22, 24, 28 et alia.

Cum munus Episcopi sit iuris divini, neque a Romano quidem Pontifice supprimi potest, neque ita mutari, ut eius essentia destruat. Essentia autem officii in eo consistit, ut dicit cl. Chelodi, « ut Episcopi sint veri principes, ordinaria et non mere delegata iurisdictione fori interni et fori externi praediti, peculiare gregis pastores, a presbyteris distincti eisque superiores ».² Salva hac essentia, alia omnia circa numerum, extensionem potestatis eiusve restrictionem, sive relate ad personas subiectas sive relate ad territorium, pendent a iure ecclesiastico seu a Romano Pontifice, vel ab iis quibus Romanus Pontifex hanc potestatem concesserit.

Iure vigente, Archiepiscopo maiori sat ampla fit potestas in Episcopos sibi subiectos, quam ille exercere potest ad normam canonum. Quae potestas extenditur, sive ad sedes episcopales, sive ad ipsas personas Episcoporum tum residentialium tum titularium. Quam potestatem Archiepiscopus maior non potest exercere, nisi intra fines archiepiscopatus et in Episcopos sibi subiectos, qui in illo domicilium vel quasi-domicilium habent.

In hoc igitur articulo dicemus: I. - De iure Archiepiscopi maioris moderandi electiones Episcoporum; II. - De potestate Archiepiscopi maioris in sedes Episcoporum; III. - De potestate Archiepiscopi maioris in ipsas personas Episcoporum.

I. DE IURE ARCHIEPISCOPI MAIORIS MODERANDI ELECTIONES EPISCOPORUM

In archiepiscopatibus, iure vigente, Episcopus Romanus Pontifex libere nominat aut electos in Synodo electionum confirmat. Ex ratione dicendi canonis 326 § 1, n. 1, MP « *Cleri Sanctitati* » colligitur, designationem Episcoporum in archiepiscopatibus ordinarie fieri per electiones. Ubi vero Romanus Pontifex sibi reservaverit ius Episcopos nominandi, Archiepiscopus maior, hoc in casu, habet ius commendationis. Hoc ius in eo consistit, quod ille, iuxta instructiones a Sede Apostolica datas, exquisito voto omnium Episcoporum archiepiscopatus aliorumque forsitan insigniorum clericorum, proponit Romano Pontifici nomina personarum idonearum ad episcopatum.³ Candidati ita ab Archiepiscopo maiore praesentati, nullum ius exinde acquirunt, et Romanus Pontifex potest libere aliquem assumere ex clericis sibi praesentatis aut alium promovere.

---

² CHELODI, *De Personis*, n. 186.

³ COP. c. 326 § 1, n. 1.

Aliter ordinarie designatur Episcopus iuxta pervetustam praxim Ecclesiarum Orientalium, scilicet per electionem ab omnibus Episcopis archiepiscopatus legitime adunatis in sic dicta Synodo electionum.⁴

In vetere iure Ecclesiarum Orientalium,⁵ confirmatio electi ad episcopatum facta erat a Metropolita, posterius a Patriarcha. Iure autem vigente, haec confirmatio reservatur Romano Pontifice, et hoc modo abrogantur omnia privilegia acquisita vel consuetudines adhuc vigentes.⁶

Iure vigente, duplici modo fit electio Episcoporum in archiepiscopatibus: A) In Synodo electionum, congregatis omnibus qui vocem activam in ea habent, seu modo ordinario; B) Suffragiis missis per epistolam, cum electores in Synodo non possunt congregari, seu modo extraordinario.

Electio est designatio personae idoneae ad officium eccle-

⁴ *IBID.*

⁵ Primi Episcopi positi erant ab Apostolis (Acta XIV, 23) vel ab eorum discipulis (Tit. 1, 5), exquisito nonnumquam voto fidelium (Acta I, 21) vel habito bono testimonio ab iis « qui foris sunt ». (I Tim. III, 7).

Tempore postapostolico Episcopi eligebantur tum a clero tum a populo sedis vacantis, approbantibus Episcopis vicinioribus. (HEFELE-LECLERCO, *op. c.*, I-1, p. 544ss; WERNZ-VIDAL, *op. c.*, II, p. 732).

Instituto metropolitano introducto, electio novi Episcopi fiebat ab omnibus Episcopis provinciae, tamen confirmatio electi reservata erat Metropolitae. (Conc. Nic. I. cc. 4, 6). Tempore procedente, haec praxis invaluit tum in Ecclesia Orientali (Conc. Ant. cc. 9, 19; Syn. Sard. c. 6; Syn. Laodic. c. 12), tum in Ecclesia Occidentali (Conc. Carth. III, c. 37; Tolet. IV, c. 19).

In Ecclesia Orientali, conditis patriarchatibus, Metropolitis, antequam electum Episcopum in Synodo provinciae confirmarent, opus erat consensus proprii Patriarchae. Quae praxis erat accepta saltem in patriarchatu C-politano. (Cfr. COUSSA, *Epitome*, I, p. 291; SOKOLOV, *Eparchiyalniye...*, pp. 101-104).

Attamen Archiepiscopi-Metropolitae Kiovienses, postea Halicienses, volventibus annis, cum fere completam independentiam a Patriarcha C-politano adepti sint, ipsi Episcopum electum in Synodo Episcoporum confirmabant sine ullo interventu Patriarchae C-politani. Hoc privilegio Praesules Ucraini utebantur etiam quo tempore in Orthodoxia erat. (PATRYLO, *op. c.*, p. 29).

Restituta ac feliciter conclusa Unione (1596) cum Ecclesia Catholica, privilegium Archiepiscopi-Metropolitae Kioviensis Haliciensisque Episcopos in Synodo electos confirmandi ac ordinandi approbatum erat a Romanis Pontificibus usque ad hodierna tempora. (Bulla Clementis VIII, « *Decet Romanum Pontificem* », die 23. II. 1596; Bulla Pii VII, « *In Universalis* »); an. 1916 Episcopus Peremyslensis libera collatione a Sede Apostolica nominatus est, tamen Bulla provisionis expresse de exceptione dicit. (Cfr. DP. II, n. 1060, p. 521-522).

Erecta sede metropolitana apud Rumenos, Metropolitae Alba-Iulienses gaudebant iure moderandi electiones Episcoporum. Attamen eorundem confirmatio reservata erat Romano Pontifici, salvo tamen « nihil obstat » gubernii Rumeni. (F. X, nn. 535-538, 789).

⁶ COP. c. 251; MP « *Cleri Sanctitati* », in fine.

Decretum « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » Conc. Vaticani II statuit, ut antiqua iura et privilegia Patriarcharum (et Archiepiscoporum maiorum) restaurentur. (Cfr. DEOC. n. 9 coll. cum n. 10).

Cfr. notam praecedentem.

siasticum vacans a legitimo collegio facta. At persona ita designata acquirit *ius ad rem*, scilicet ad officium, quod fit *ius in re* tantum post confirmationem a legitimo Superiore.

A. DE SYNODO ELECTIONUM

Electio Episcopi in archiepiscopatibus ordinarie fit in Synodo electionum convocata ad normam iuris.⁷ Hanc Synodum convocat Archiepiscopus maior ipsique praesidet.⁸ Etiam ad Archiepiscopum maiorem spectat designare locum et tempus huiusmodi Synodi celebrandae, nisi iure particulari de hoc iam provisum fuerit.⁹

Vocandi sunt omnes Episcopi archiepiscopatus, qui voce activa fruuntur (quos iam recensuimus in electione Archiepiscopi maioris), praeter eos qui ipso iure excluduntur. Cum suffragia collegialiter ferenda sint, omnes vocati praesentes sint oportet et nemo suffragium valide ferre potest per epistolam vel per procuratorem.¹⁰

Promovendus ad episcopatum debet esse persona idonea et digna, seu omnibus qualitatibus pollere, quae a iure ad hoc officium requiruntur. Ad Archiepiscopum maiorem, igitur, spectat processum informativum de idoneitate candidatorum ad episcopatum promovendorum instruere, ad normam iuris communis et instructionum particularium Sedis Apostolicae. Ad ipsum pertinet omnia documenta de qualitatibus a iure requisitis necnon de vita et moribus personarum idonearum colligere et rite comprobare. Proindeque Archiepiscopus maior, si opportunum censeat, rogabit parochos vel alios presbyteros vacantis eparchiae ut sacerdotem aliquem indicent, quem prae ceteris dignum et idoneum coram Domino existiment, cui christiani gregis custodia committatur. At haec interpellatio facienda est parochis et presbyteris non in conventu coadunatis, sed singulis singillatim, adhibitis debitis cautelis, data scilicet unicuique sub gravi obligatione secreti et sub lege destruendi quod intercesserit hac de re epistolare commercium. Quaelibet intromissio et commendatio laicorum hac in re prorsus excludenda est.¹¹

Praeter requisita generalia, quae ad omnia officia ecclesiastica iure requiruntur, in clerico ad episcopatum evehendo exigitur:

---

⁷ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 251-255.

⁸ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 252 § 2, n. 1.

⁹ COP. c. 104 § 1.

¹⁰ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 252 § 2, n. 1.

¹¹ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 252 § 1, nn. 1-2.

1) Ut sit praeditus legitimis natalibus, nec sufficit legitimatio post nativitatem habita per rescriptum nec etiam per parentum matrimonium;¹²

2) Ut non sit ligatus vinculo matrimoniali. Notandum autem est, iure vigente, ad episcopatum promoveri posse, praeter caelibes, etiam prosbyteros qui a vinculo matrimonii legitime soluti sint. Solutus quis esse potest aut morte aut alio legitimo modo;¹³

3) Ut natus sit saltem annos triginta;¹⁴

4) Ut a quinquennio saltem in presbyteratus ordine sit constitutus;¹⁵

5) Ut praeditus sit bonis moribus, pietate, zelo animarum, prudentia ceterisque dotibus quae ipsum aptum efficiant ad gubernandam eparchiam, de qua agitur.¹⁶

6) Ut lauream doctoralem vel saltem licentiam in sacra Theologia aut iure canonico consecutus fuerit in Athaeneo aliquo vel Instituto studiorum a Sede Apostolica probatis, vel saltem earundem disciplinarum vere sit peritus. Quodsi promovendus religiosus sit, ipse a suis Superioribus maioribus vel similem titulum vel saltem verae peritiae testimonium habeat.¹⁷

In Synodo electionum, praeter regulas iure communi de electione traditas,¹⁸ hae normae observandae sunt:

Ius proponendi nomina candidatorum, ex iure particulari, reservari potest Archiepiscopo maiori,¹⁹ qui, uti patet, potest ex praeparato elencho unum candidatum proponere.

Electores autem non tenentur presbytero a praeside proposito suffragium dare, sed ius habent libere proponendi quemcumque candidatum, quem prae ceteris dignum et idoneum coram Domino censeant, cui christiani gregis custodia committi possit.²⁰

Valide electus censeatur is qui obtinuit partem suffragiorum absolute maiorem, demptis suffragiis nullis.²¹ Attamen eo

¹² COP. c. 394 § 1, n. 1; cfr. supra p. 94.

¹³ COP. c. 69.

Matrimonium ratum et non consummatum inter baptizatos vel inter partem baptizatam et partem non baptizatam dissolvitur tum ipso iure per maiorem seu sollemnem professionem religiosam, tum per dispensationem a Romano Pontifice ex iusta causa concessam, utraque parte rogante vel alterutra, etsi altera sit invita. (COM. c. 108).

¹⁴ COP. c. 394 § 1, n. 3.

¹⁵ IBID. n. 4.

¹⁶ IBID. n. 5.

¹⁷ IBID. n. 6.

¹⁸ COP. c. 102 sqq.

¹⁹ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 252 § 2, n. 2.

²⁰ IBID.; cfr. COUSSA, *Supplementum*, p. 27.

²¹ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 252 § 2, n. 3.

ipso electus non obtinet ius in re, donec confirmatus fuerit a Romano Pontifice. Ideoque nomen electi non potest promulgari, et ne ipsi quidem electo manifestari, nisi postquam pervenerit authenticum nuntium concessae confirmationis.²²

Aliter ac in quibusdam Ecclesiis Orientalibus olim mos fuit,²³ iure vigente omnes promovendi ad episcopatum quocumque modo, indigent confirmatione a Romano Pontifice. Haec confirmatio duplici modo fit: *antecedenter* et *subsequenter*.

a) *Confirmatio antecedens* in eo consistit, quod antea praeparatur elenchus presbyterorum qui iudicio Archiepiscopi maioris et Episcoporum in Synodo congregatorum, secreto scrutinio, per partem suffragiorum absolute maiorem, idonei ad episcopale officium reperti sint. Hic elenchus praesentatur Sedi Apostolicae ad approbationem. Si quis legitime a Synodo electionum electus sit ad quamdam eparchiam sive residentialem sive titularem ex recensitis in elencho iam antea a Sede Apostolica approbato, et eius nomen interim ab eadem non fuerit expunctum, illico post legitimam electionem, potest ad ulteriora procedi, scilicet ad nominis electi promulgationem, ad ordinationem et ad inthronizationem.²⁴ Hoc in casu Sedes Apostolica statim edocenda est ab Archiepiscopo maiore de peracta electione.²⁵

Canon, uti patet, antecedentem confirmationem elenchi presbyterorum ad officium episcopale idoneorum idcirco commendat, ut expeditius eparchiae vacanti Episcopus provideatur.²⁶

b) *Confirmatio subsequens* est quando persona, ad episcopatum promovenda, post ipsius electionem approbatur a Sede Apostolica. Hoc accidit, si electus non erat recensitus in elencho antea proposito et approbato a Sede Apostolica, aut electio facta est sine ullo elencho candidatorum antea confirmatorum. Hoc in casu, electione peracta, Archiepiscopus maior universum negotium ad Romanum Pontificem debet mittere. Interim, nomen electi non potest cuiquam manifestari, ne ipsi quidem electo, neque ad ulteriora procedi potest, scilicet ad ordinationem et inthronizationem, donec pervenerit electi confirmatio a Romano Pontifice.²⁷

²² COP. cc. 326 § 1, n. 1; 253 § 2.

²³ Vide supra, notam 5.

²⁴ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 254 §§ 1-2; de inthronizatione vide p. 97.

²⁵ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 254 § 2, n. 2.

²⁶ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 254 § 1.

²⁷ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 253.

De suffragiis datis sive per litteras²⁸ sive in Synodo electionum,²⁹ secretum est servandum etiam post electionem.

Quilibet promotus ad episcopatum in archiepiscopatu, sive electus modo ordinario, scilicet a Synodo electionum, sive modo extraordinario, scilicet per litteras, sive per liberam collationem vel institutionem a Romano Pontifice, indiget canonica provisione qua vacantis eparchiae Episcopus constituatur. Haec provisio canonica in archiepiscopatu, aliter ac in patriarchatu,³⁰ datur ab uno Romano Pontifice.³¹ Prius autem candidatus professionem fidei et iuramentum fidelitatis erga Sedem Apostolicam emittere debet.³²

Notandum tamen est, Episcopum designatum non teneri emittere iusiurandum obedientiae erga Archiepiscopum maiorem, sicut tenetur promovendus in patriarchatu erga Patriarcham.³³

Quoniam in archiepiscopatibus retinetur antiquum institutum metropolitanum, iure vigente ordinatio et inthronizatio designati Episcopi spectat ad Metropolitanam ad cuius provinciam ille pertinet.³⁴ Archiepiscopus maior vero, qui numeret unam dumtaxat provinciam, ex rei natura, ipse hos actus peragit.³⁵

Promotus ad episcopatum, nisi iusto impedimento prohibeatur, intra tres menses ordinationem episcopalem debet suscipere et intra quattuor ad suam eparchiam pergere.³⁶

B. DE EPISCOPI ELECTIONE PER SUFFRAGIA MISSA PER EPISTOLAM

Si quamcumque iustam ob causam Synodus electionum congregari non possit, Episcopi electio potest fieri extraordinario modo, scilicet suffragiis per litteras missis. Ad huiusmodi electionis validitatem vero, Sedis Apostolicae licentia obtinenda est.³⁷ Sicuti in omni electione, etiam hoc in casu ad validitatem electionis praesentes sint oportet duo Episcopi scrutatores. Hi designandi sunt ad normam iuris particularis, qua deficiente,

²⁸ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 255 § 2.

²⁹ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 252 § 2, n. 4.

³⁰ Patriarchae competit Metropolitanae vel Episcopo litteras patriarchales provisionis canonicae conferre, facta tamen mentione in iisdem litteris, nominationis aut confirmationis a R. Pontifice datae. (COP. cc. 256 § 1, n. 2; 395 § 1).

³¹ COP. c. 395 § 1.

³² *ibid.* § 2.

³³ Cfr. COP. cc. 395 § 2; 260 § 1, n. 2 e.

³⁴ COP. cc. 326 § 1; 320 § 1, n. 4; 319.

³⁵ *IBID.*

³⁶ *IBID.* c. 396 § 1, n. 1.

³⁷ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 255 § 1; cfr. COR. c. 22 § 1.

designantur ab Archiepiscopo maiore de consensu tamen Synodi permanentis.³⁸

Scrutatores una cum Archiepiscopo maiore, ante exercitium sui muneris, iusiurandum interponere debent de munere fideliter riteque implendo ac de secreto servando circa acta in scrutinio, etiam expleta electione.³⁹ Iidem simul litteras Episcoporum aperiunt, suffragia numerant et relationem scriptam de peracto scrutinio una cum Archiepiscopo maiore subsignant.⁴⁰

Praescriptum de electi confirmatione sive antecedenti sive subsequenti a Romano Pontifice obtinenda, necon de secreto servando, in hac quoque electione applicandum est.

II. DE IURIBUS ET POTESTATIBUS

ARCHIEPISCOPI MAIORIS IN SEDES EPISCOPORUM SUBIECTORUM

In sedes Episcoporum sibi subiectorum Archiepiscopo maiori hae potestates, iure vigente, tribuuntur: 1) gradum hierarchicum mutare; 2) transferre sedem episcopalem; 3) dare Episcopis Coadiutorem vel Auxiliarem; 4) exigere tributa ad sustentationem curiae archiepiscopalis; 5) denique ipsi tribuuntur quaedam obligationes erga sedes episcopales vacantes et impeditas. De his mox pauca dicemus.

Praemittere hic iuvat, Archiepiscopum maiorem in suo territorio valere gradum hierarchicum alicuius sedis immutare, sedem episcopalem transferre ab una ad aliam civitatem et Coadiutorem vel Auxiliarem Episcopo dare, nonnisi in Synodo archiepiscopali vel Episcoporum, gravi ex causa, et post obtentam confirmationem Sedis Apostolicae.⁴¹ Singula memorata negotia expostulant consensum Synodi archiepiscopalis vel Episcoporum, quia sunt negotia graviora, ac proinde expedit, ut in re tanti momenti, omnes Episcopi suum iudicium ferant. Notandum est, interventum Synodi permanentis prorsus excludi.

Deinde ad haec negotia expedienda requiritur, ut monet canon, gravis causa. Ad Synodum, in qua omnes Episcopi sunt congregati, non autem ad ipsum Archiepiscopum maiorem, spectat diiudicare utrum talis gravis causa existat necne. Attamen ultimum iudicium spectat ad Romanum Pontificem, cuius

---

³⁸ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 255 § 1.

³⁹ *IBID.*; cfr. c. 113 § 1.

⁴⁰ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 255 § 1.

⁴¹ COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, nn. 1, 4.

approbatio obtinenda est antequam decisio Synodi publici iuris fieri possit et in effectum duci.

1) Ad normas iuris supra explicatas, Archiepiscopus maior valet gradum hierarchicum sedium episcopalium in archiepiscopatu immutare.⁴² Gradum hierarchicum mutare significat ad potiorum gradum eparchiam evehere, v.g. ad sedem metropolitanam, vel ad minorem reducere, v.g. eparchia in exarchiam archiepiscopalem.

2) Itemque dicendum est de translatione sedis episcopalis ab una ad aliam territorii civitatem.⁴³ Id potest fieri iusta de causa et si Ecclesiae necessitas vel magna utilitas ferat, v.g. ut Episcopus suam iurisdictionem facilius exercere possit. Quae translatio potest fieri efflagitantibus ipsomet Episcopo residentiali vel Archiepiscopo maiore.

3) Iuxta easdem normas Archiepiscopus maior valet Episcopo residentiali Coadiutorem vel Auxiliarem dare, qui sunt Episcopi titulares,⁴⁴ et quorum designatio fit aut per translationem alicuius Episcopi ab alia sede titulari⁴⁵ aut per electionem novi Episcopi in Synodo electionum.⁴⁶ In Iure Canonico Orientali vigenti Coadiutor semper intelligitur Episcopus cum iure successionis; Auxiliaris autem sine iure successionis.⁴⁷

Coadiutor in subsidium dari potest Episcopo, qui impar est omnibus officiis explendis vel ex parte vel ex toto, v.g. ob permanentem gravem infirmitatem corporis vel mentis, ob senectutem, etc., aut, licet sit sanus, tamen ob amplitudinem eparchiae vel ob multitudinem negotiorum, quae in eparchia occurrunt, necesse et valde utile est ut Episcopus adiutorium habeat in sui muneris exercitio.⁴⁸

Archiepiscopus maior, in litteris nominationis, determinare potest, audita Synodo permanenti, iura Coadiutoris,⁴⁹ quae possunt esse ad actus ordinis tantum vel ad utramque potestatem exercendam. Cum in litteris deputationis nihil cavetur, tunc regula est ut Coadiutor, si datur Episcopo prorsus inhabili, habeat omnia iura et officia episcopalia tum in spiritualibus tum in temporalibus; si autem habili, ea dumtaxat potest, quae ipsi Episcopus commiserit.⁵⁰

⁴² COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, n. 1.

⁴³ *IBID.*

⁴⁴ COP. cc. 417 § 1; 327 § 1; 248 § 1, n. 4.

⁴⁵ COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, n. 2.

⁴⁶ COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, n. 4.

⁴⁷ COP. c. 417 § 2.

⁴⁸ Cfr. COUSSA, *De Personis*, n. 242; WERNZ-VIDAL, *op. c.*, II, n. 613.

⁴⁹ COP. c. 418 § 1, n. 2.

⁵⁰ COP. c. 418 § 2.

Cum Coadiutor sit cum iure successionis, deficiente Episcopo, ille ipso facto evadit Episcopus eparchiae pro qua constitutus fuerat, sine nova collatione vel nominatione. Ipse autem regimen canonice init, ostendendo litteras suae promotionis coetui consultorum eparchialium, praesente Cancellario Curiae, qui rem in acta referat.⁵¹

Auxiliaris potest dari Episcopo propter huius dignitatem, v.g. si sit Cardinalis, vel propter multiplicia negotia vel alia onera, quibus ille gravatur. *Auxiliaris*, cum in subsidium Episcopi detur, ab ipso prorsus dependet. Non raro ei tribuuntur aliae potestates in munere *Auxiliaris* non contentae, v.g. nonnumquam simul fit *Syncellus*.⁵²

Ille administrationem officii init ostendendo litteras nominationis Episcopo, vel, si hic eum in statum inciderit ut eligendi actus humani sit impos, coetui consultorum eparchialium, praesente Cancellario, qui rem in acta referat.⁵³ Officium *Auxiliaris* expirat cum officio Episcopi, nisi in litteris constitutionis aliud caveatur.⁵⁴

Coadiutores et *Auxiliares* tenentur obligatione residendi in eparchia, et licentia ab eadem descendendi non ab Archiepiscopo maiore, sed a Coadiuto petenda est.⁵⁵

4) Archiepiscopo maiori etiam agnoscitur ius ab Hierarchis locorum sui archiepiscopatus, sicubi ius vigeat, moderatum cathedraticum exigere.⁵⁶ De hoc autem fusius tractabitur infra alio titulo: De potestate administrativa Archiepiscopi maioris.

5) Denique explicabimus obligationes Archiepiscopi maioris erga sedes episcopales vacantes et impeditas. Sedes episcopalis dicitur vacans, quando regimen Episcopi prorsus cessat. Quinque modis, a Codice Iuris Ecclesiarum Orientalium, taxative determinatis, sedes episcopalis vacat: 1) morte Episcopi; 2) eius expressa renuntiatione ab Archiepiscopo maiore acceptata; 3) tacita renuntiatione; 4) translatione Episcopi ad aliam sedem; 5) privatione Episcopo intimata.⁵⁷

Quocumque modo sedes episcopalis vacat, eo tempore, iure vigente, Archiepiscopo maiori nulla specialis potestas in illam conceditur, quia a iure iam provisum est qui regimen epar-

⁵¹ COP. cc. 421 § 1; 419 § 2.

⁵² Cfr. WERNZ-VIDAL, *op. c.*, II, n. 619.

⁵³ COP. c. 419.

⁵⁴ COP. c. 421 § 2.

⁵⁵ COP. c. 420.

⁵⁶ COP. cc. 329; 269 § 1, n. 2; COI. 241 § 1, n. 2.

⁵⁷ COP. c. 468 § 1.

chiaie vacantis suscipiat.⁵⁸ Attamen, si ad sedem vacantem in archiepiscopatu, consultores eparchiales, intra praescriptum tempus, Administratorem in loco non elegerint, aut si electio Administratoris fuerit nulla ob defectum formae, tunc Archiepiscopo maiori, iure devolutivo, competit hanc negligentiam supplere duobus in casibus: *a)* si Metropolita negligentiam consultorum eparchialium supplere omiserit;⁵⁹ *b)* si sedes metropolitana vacaverit simul cum sede comprovinciali, tunc supplementio negligentiae consultorum eparchialium devolvitur ad Archiepiscopum maiorem.⁶⁰

Quaeritur: quinam debet Sedem Apostolicam certiore facere de sede episcopali vacante in archiepiscopatu, Archiepiscopus maior vel Metropolita? De hoc canones nihil expresse cavent. Responso haec esse videtur: ad suam provinciam quod attinet, Archiepiscopus maior, vi officii metropolitici, sicuti et ceteri Metropolitae extra patriarchatus et archiepiscopatus, tenetur Sedem Apostolicam edocere de sede Episcopi comprovincialis vacante.⁶¹ Videtur hanc obligationem eidem incumbere in ceteris provinciis ecclesiasticis, quia ipse vigilantiam totius archiepiscopatus habet. Hoc infertur ex analogo praescripto, quo sede episcopali impedita ob suspensionem iurisdictionis Episcopi, Archiepiscopo maiori imponitur obligatio Sedem Apostolicam de re edocere,⁶² non autem ad Metropolitam.

Ceterum sicuti Patriarcha in patriarchatu⁶³ et Metropolita in sua provincia extra patriarchatum vel archiepiscopatum, tenentur Sedem Apostolicam monere de sede episcopali vacante, eadem obligatio incumbit Archiepiscopo maiori in suo territorio. Ex quo infertur hoc principium: qui habet potiore potestatem in aliquo territorio sibi subiecto, ad eum pertinet certiore facere Sedem Apostolicam de sede vacante.

Itemque ad sedem vacantem in archiepiscopatu novi Episcopi designatio ad normam iuris, nisi hoc ius Sedes Apostolica sibi reservaverit,⁶⁴ spectat ad Archiepiscopum maiorem. Haec designatio fieri potest electione novi Episcopi ad sedem vacantem in Synodo electionum, de qua iam diximus, aut translatione, ad normam iuris, alius Episcopi sive residentialis sive titularis.⁶⁵

⁵⁸ COP. cc. 468 §§ 2-3; 470 §§ 1-2.

⁵⁹ COP. cc. 258, n. 2; 329; 320 § 1, n. 1.

⁶⁰ COP. c. 470 § 2.

⁶¹ COP. cc. 326 § 1; 320 § 2, n. 2; 249 § 1, n. 1.

⁶² COP. c. 467 § 4, n. 2.

⁶³ COP. c. 249 § 4, n. 2.

⁶⁴ COP. c. 326 § 1, n. 1.

⁶⁵ COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, n. 2; 326 § 1, n. 1.

Sedes impedita dicitur cum Episcopus a iurisdictione, quam adhuc retinet, exercenda intercluditur. Duplici modo sedes episcopalis plena impedi potest: a) impedimento physico, aut b) impedimento canonico.

a) *Impedimento physico* detinetur Episcopus captivus, relegatus, in exilium pulsus aut inhabilis (v.g. amens), qui ne per litteras quidem cum clero populoque sibi commisso communicare possit. Quibus in adiunctis, regimen pertinet ad Syncellum vel alium sacerdotem, quem Episcopus, ad normam canonum,⁶⁶ delegaverit. His deficientibus vel etiam absolute impeditis a gubernatione assumenda, regimen suscipit Administrator a coetu consultorum eparchialium electus.⁶⁷ Quicumque ex praedictis curam eparchiae suscepit, tenetur quamprimum Sacram Congregationem pro Ecclesia Orientali et Archiepiscopum maiorem monere de sede impedita et de assumpto officio.⁶⁸ Archiepiscopo maiori solum competit potestas, iure devolutivo, negligente vel deficiente Metropolita, supplendae negligentiae consultorum eparchialium in casibus supra explicatis, quando ad sedem impeditam Administrator designandus est.⁶⁹

b) *Impedimentum canonicum*, quo iurisdictio Episcopi suspenditur, est excommunicatio, suspensio vel interdictum.⁷⁰ Tunc etiam suspensa est simul iurisdictione Syncelli.⁷¹ Eo in casu Archiepiscopo maiori, praeter obligationem edocendi de re Sede Apostolicam,⁷² nulla alia potestas in huiusmodi sedem impeditam competit. Interim, nisi Sedes Apostolica aliter provideat, regimen sedis vacantis assumit Administrator a consultoribus eparchialibus electus.

III. DE POTESTATIBUS ARCHIEPISCOPI MAIORIS IN PERSONAS EPISCOPORUM

Archiepiscopo maiori denique competit, ad normam canonum, exercere potestatem in personas Episcoporum sibi subiectorum, quae comprehendit: 1) transferre Episcopos ab una sede ad aliam; 2) acceptare renuntiationes Episcoporum; 3) permittere Episcopis abesse a suis eparchiis; 4) convocare collationes Episcoporum; 5) iudicare Episcopos.

1) Iure vigente, Archiepiscopo maiori conceditur potestas transferendi Episcopos residentiales aut titulares ab una

⁶⁶ COP. c. 467.

⁶⁷ IBID. § 2 n. 1.

⁶⁸ IBID. § 3.

⁶⁹ COP. cc. 326 § 1, n. 11; 470 § 2.

⁷⁰ COP. c. 467 § 4.

⁷¹ COP. c. 437 § 1.

⁷² COP. c. 467 § 4, n. 2.

ad aliam eparchiam residentialem vel titularem.⁷³ Hoc negotium potest perfici nonnisi gravi ex causa et in Synodo archiepiscopali vel Episcoporum. Praeterea requiritur confirmatio Sedis Apostolicae, ut id publici iuris fiat et in effectum ducatur.⁷⁴

Ex ratione loquendi canonis,⁷⁵ translatio Episcopi ea intelligenda est, quae non secumfert eiusdem demotionem vel depositionem, v.g. translatio Metropolitanae in sedem Episcopi comprovincialis; Episcopus vero residentialis potest transferri ad aliam eparchiam residentialem et Episcopus titularis ad aliam titularem. Amotio Episcopi propter aliquod delictum prorsus denegatur Archiepiscopo maiori.⁷⁶ Attamen non videtur excludi promotio Episcopi per translationem ad aliam sedem, v.g. Episcopum titularem ad sedem residentialem.

Cum translatio Episcopi ab una ad alteram sedem aequivalet collationi novi beneficii, praescripta de provisione canonica observanda sunt.⁷⁷

2) Itemque gravi ex causa et de consensu Synodi archiepiscopalis vel Episcoporum, non autem Synodi permanentis, Archiepiscopus maior valet acceptare renuntiationes Episcoporum archiepiscopatus legitime factas ad normam canonum.⁷⁸ Renuntiationes illae non consequuntur plenum effectum solum postquam confirmatae fuerint a Romano Pontifice.⁷⁹

Renuntiatio est spontanea et legitima officii dimissio in manu Superioris eam acceptantis.⁸⁰ Generatim renuntiatio cuiuscumque officii absque legitima causa fieri non potest, neque Superior eam acceptare potest.⁸¹ At hic praeclare notat Wernz-Vidal: « Eo gravior requiritur causa ad renuntiationem, quo altius et gravius est officium ecclesiasticum, et quo firmiter intercedit vinculum inter officium et beneficiarium ».⁸²

3) Archiepiscopi maioris est potestas permittendi Hierarchis locorum sibi subiectis abesse ab eparchia, praeter casus a iure iam concessos.⁸³

⁷³ COP. c. 327 § 1; 248 § 1, n. 2.

⁷⁴ *IBID.*

⁷⁵ *IBID.*

⁷⁶ COI. c. 17 §§ 1-2.

⁷⁷ COP. c. 395 § 1.

⁷⁸ COP. cc. 125 sqq.

⁷⁹ COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, n. 3.

⁸⁰ Cfr. CHELODI, *De Personis*, n. 147.

⁸¹ COP. cc. 126; 131 § 1.

⁸² WERNZ-VIDAL, *op. c.*, II, n. 327; In iure Decretalium, sex enumerabantur causae, exemplativo modo, propter quas Episcopus potuit vel etiam debuit dimittere officium, scilicet: 1) conscientia criminis; 2) infirmitas corporis; 3) defectus scientiae; 4) malitia plebis; 5) grave scandalum populi; 6) irregularitas (l.c.).

⁸³ COP. c. 258, n. 1.

Omnes Episcopi, etsi Coadiutorem habeant, lege residentiae tenentur seu obligatione commorandi in territorio proprio ad munus suum implendum;⁸⁴ immo prope ecclesiam cathedrallem, nisi gravis et urgens causa excuset, a pervigilio Nativitatis ad Epiphaniam, tempore Quadragesimae ac diebus Resurrectionis Domini et Pentecostes.⁸⁵ Hac obligatione ligantur omnes Episcopi, Coadiutores et Auxiliares.⁸⁶

Hi omnes possunt ex ipsa lege et aequa de causa, singulis annis per duos aut ad summum per tres menses sive continuos sive interruptos ab eparchia discedere, v.g. vacationum gratia, dummodo cautum sit ne ex ipsorum absentia eparchia quidquid detrimenti capiat.⁸⁷ Haec absentia a iure concessa non est necessario approbanda ab Archiepiscopo maiore, sed Episcoporum abscedentium conscientiae diiudicanda relinquitur.⁸⁸

Itemque non requiritur licentia Archiepiscopi maioris ut absit ab eparchia ultra tempus trium mensium ob aliquam ex gravibus causis a lege receptis, quae sunt: *a*) visitatio Sacrorum liminum; *b*) visitatio Archiepiscopi maioris, si ius particulare hoc exigit; *c*) praesentia Synodo Oecumenicae, archiepiscopali, provinciali, interrituali vel interprovinciali; *d*) assistentia in comitiis politicis, ex officio cum sede episcopali coniuncto.⁸⁹

Hae causae ita a iure approbantur, ut Episcopus nequeat tempus vacationis coniungere cum tempore sibi concesso occasione suae promotionis, nec cum tempore concesso ad visitationem Sacrorum liminum, vel ut adsit Synodis quibus interesse tenentur, vel etiam cum tempore feriarum anni subsequentis.⁹⁰

Praeter casus supra enumeratos a iure concessos, Episcopus a propria eparchia discedere potest solum cum praevia licentia Archiepiscopi maioris.⁹¹ Revera ad ipsum spectat iudicare utrum causa absentiae ab eparchia sit sufficiens.

Episcopum ab eparchia ultra sex menses illegitime absentem, Archiepiscopus maior tenetur ad Sedem Apostolicam denuntiare.⁹²

4) Archiepiscopo maiori agnoscitur ius et potestas convocandi Episcopos totius archiepiscopatus aut alicuius provinciae vel regionis ad habendas collationes seu conferentias Epi-

⁸⁴ COP. c. 403 § 1.

⁸⁵ IBID. § 3.

⁸⁶ COP. c. 420: Coadiutor et Auxiliaris, ut ex eparchia discedat, indiget licentia Coadiuti, non autem Archiepiscopi maioris.

⁸⁷ COP. c. 403 § 2.

⁸⁸ Cfr. WERNZ-VIDAL, *op. c.*, II, p. 756; CORONATA, *op. c.*, I, p. 469.

⁸⁹ COP. c. 403 § 1.

⁹⁰ IBID. § 2.

⁹¹ COP. cc. 329; 258, n. 1.

⁹² COP. c. 403 § 4, n. 1.

scoporum. In hisce collationibus tranctantur negotia minora archiepiscopatus, provinciae vel alicuius regionis. Huiusmodi collationes convocari possunt singulis annis, exceptis iis in quibus celebratur Synodus archiepiscopalis. Si Episcopi convocantur secundum provincias vel regiones, ita congregari debent, ut intra quinquennium omnes convocati sint.⁹³

5) De potestate iudiciali Archiepiscopi maioris in Episcopos et Hierarchas locorum sibi subiectos sive in causis criminalibus sive contentiosis, in alio titulo infra disseremus.

ARTICULUS III

DE POTESTATE ARCHIEPISCOPI MAIORIS SUPRA EXARCHOS ARCHIEPISCOPALES

Antequam de Exarchis archiepiscopalibus dicamus, liceat nobis pauca praemittere de Exarchis in genere.

Initio Exarchus (graece Exarchos), idem ac latine Primas, fuit Praesul caractere episcopali auctus, qui pluribus provinciis ecclesiasticis praeerat.¹ Nomen hoc occurrit in c. 6 Concilii Sardicensis, ubi Episcopus metropolitanus vocatur Exarchus seu Primas provinciae.² Quando distributio civilis provinciarum recepta erat etiam in circumscriptione ecclesiastica, Episcopi metropoleon civilium propter harum praesinentiam politicam, etiam iurisdictionem ecclesiasticam super alias « paroeccias », scilicet eparchias sibi tribuere conati sunt, et hoc modo titulum Exarchi (Primatis) attigerunt. Ita habebantur Exarchi Asiae, Ponti et Thraciae, ut ex c. 2 Concilii Constantinopolitani (381) manifeste patet.³

Exarchos, in iure antiquo, constituere gradum hierarchiae superiorem Metropolitae apparet ex eo, quod appellatio a tribunali metropolitano interponebatur penes illos.⁴ Horum iuris-

⁹³ COP. c. 326 § 1, n. 8.

¹ COUSSA, *Epitome*, I, p. 207; REZÁČ, *Institutiones Iuris Orient.*, vol. I, p. 257.

² « Primum oportet eum qui remansit, per litteras Primatis episcopi provinciae, hoc est Metropolitanum commoneri... » (PITRA, I, p. 472).

³ PITRA, I, p. 508; cfr. COUSSA, *op. c.*, p. 207; REZÁČ, *op. c.*, p. 257; vide pag. 22 notam 6.

⁴ « Quod si adversus eiusdem provinciae Metropolitanum episcopus vel clericus habet querelam, petat Primatem dioeceseos, aut sedem regiae urbis Constantinopolitanae, et apud ipsum iudicetur... » (Conc. Chal. c. 9). Fere iisdem verbis dicit etiam c. 17 eiusdem Concilii, PITRA I, pp. 526-528; JOANNOU, *Fonti*, IX, vol. I-1 pp. 77, 83.

« Exarchi itaque provinciarum sub se, ut videtur, metropolitanos habebant, eosque ordinabant... et si exarchorum iudicia metropolitana aut archiepiscopis, et metropolitanorum episcopis non probabantur, hi quidem ad suprema ap-

dictio vero, vi canonis 28 Conc. Chalcedonensis⁵ ad Patriarcham Constantinopolitanum serius transiit, ac propterea independentia Exarchorum cessavit et remansit mere titularis.

Tempore subsequenti Exarchi vocabantur delegati Patriarchae vel Episcopi⁶ cum determinata missione, sive ad actum, e.g. visitandi monasteria, sive permanentem, quique poterant esse etiam Episcopi.⁷

Ex eodem tempore provenit etiam praxis ornandi titulo Exarchi (Primatis) hegumenum monasterii.⁸

Inter Catholicos ritus byzantini invaluit praxis augendi titulo ac dignitate Exarchi Episcopum vel presbyterum, qui uti delegatus Patriarchae vel Episcopi mittebantur ad negotia expedienda vel ad Ecclesiam regendam.⁹

Itemque Orthodoxi ritus byzantini hunc titulum retinent, eoque cumulari possunt Episcopi vel presbyteri, et sunt Exarchi patriarchales vel episcopales.¹⁰ Ita erant Exarchi in Russia an. 1700-1724; deinde in Georgia post suppressionem catholicosatus ab an. 1802; in Rumania ante erectum patriarchatum (an. 1925); et denique in Bulgaria ad an. 1950.¹¹

Iure praeterito, extra patriarchatus, Sedes Apostolica solebat constituere Exarchos Apostolicos ad regenda territoria nondum in eparchias erecta, quibus S. Congregatio de Propaganda Fide vel recentius S. Congregatio pro Ecclesia Orientali particulares normas dederunt.¹² Huiusmodi Exarchi generatim pote-

pellabant, episcopi ad exarchum, indeque, si id adhibuisset, ad maiorem...» (Nilus Doxopatrius, cfr. FS. II, fasc. V, n. 390); cfr. BALS. in c. 9 Conc. Chalc. in PG 137, col. 416 sqq.

⁵ PITRA, I. p. 532.

⁶ Aristenus dicit: « In vico et urbe exigua in qua et unus presbyter sufficiat, non necesse est Episcopum fieri, ne Episcopi nomen vile reddatur, sed Periodeutae sive Circuitoires, quos et *Exarchos hodie* nominant, ad spiritualium peccatorum correctionem in eas mitti. Si qui autem antea facti fuerant, honore quidem amoveantur, nec aliquid episcopale administrent sine Episcopi qui civitati, cui istae subiacent, praeest, voluntate. (FS. II, fasc. V, n. 258); Vide etiam FS. II, fasc. III, documenta XXVI, nn. 1, 4, 5; XXXII, n. 2).

⁷ COUSSA, *op. c.*, p. 207-208; REZÁČ, *op. c.*, p. 257; DP. I, p. 118 ubi Exarchus vocatur « visitator » Thraciae; GATTI-KOROLEVSKIJ, *op. c.*, p. 157; cfr. MILAŠ N., *op. c.*, § 83.

⁸ E.g. Hegumenus monasterii Dalmatiou (C-poli), cfr. REZÁČ, *l.c.*

⁹ COUSSA, *op. c.*, p. 208; GATTI-KOROLEVSKIJ, *l.c.*

¹⁰ *IBID.*

¹¹ Apud Orthodoxos habentur Exarchi Patriarchae Constantinopolitani in archiep. Londyni, archiep. Neo-Eboraci, metrop. Parisiis; et Exarchi Patriarchae Moscuensis in Europa Centrali (Berolini), Neo-Eboraci, in Extremo Oriente; titularis Ucrainae (Kioviae) (REZÁČ, *op. c.*, -. 258).

¹² Exarchus Apostolicus cum normis particularibus datus erat pro fidelibus Ucrainis in Canada decr. S.C. de Prop. Fide die 18 aug. 1913 « *Fidelibus Ruthenis* » (AAS. 1913, pp. 393-399), quae normae cum modificationibus renovatae erant decr. S.C.O. die 24 maii 1930, « *Graeci Rutheni Ritus* » (AAS. 1930,

state ordinaria fruebantur, licet vicaria.¹³

In patriarchatibus vero huiusmodi territoria regebant vicarii patriarchales, quorum potestates, iura et officia determinabantur a Patriarcha, a quo illi etiam nominabantur et dependebant.¹⁴ Illi potius figuram delegati Patriarchae assumpserunt.

Exarchi igitur, pro diversitate temporum et regionum, diversam dignitatem et potestatem habuerunt. Iure praeterito, autem, illi qui vices alterius gerebant, tenebantur normis particularibus et iurisdictionem ex concessione mittentis obtinebant. Novissima codificatio Iuris Canonici Ecclesiarum Orientalium figuram iuridicam Exarchi fundamentaliter retinuit, huiusque potestates, iura et officia normis communibus accurate determinavit.

I. DE EXARCHIS IN IURE VIGENTI

Iure vigente, Exarchus, generatim, est Praelatus, qui nomine alterius regit aliquod determinatum territorium in eparchiam nondum erectum, quod exarchia vocatur.¹⁵ Exarchus qui administrat aliquod territorium nomine proprio, Exarchus Superior dicitur vel simpliciter Exarchus, v.g. Archimandrita Cryptoferratensis ab anno 1937.¹⁶

In novo Codice pro Ecclesiis Orientalibus tres species Exarchorum distinguuntur: 1) Exarchus Apostolicus; 2) Exarchus patriarchalis vel archiepiscopalis; 3) Exarchus Superior monasterii sui iuris.

1) *Exarchus Apostolicus*, ut ipsa vox fert, praeest, no-

pp. 346-354); et pro iisdem fidelibus in Foederatis Civitatibus Americae Sept. decr. S.C. de Prop. Fide die 17 aug. 1914, «*Cum Episcopo*» (AAS. 1914, pp. 458-463), quod renovatum fuit cum modificationibus decr. S.C.O. die 1 mar. 1929 «*Cum data fuerit*» (AAS. 1929, pp. 152-159) et iterum confirmatum die 23 nov. 1940 ad aliud decennium (AAS. 1941, pp. 27-28).

In «*Annuario Pontificio*» 1966, pp. 741-744 enumerantur Exarchatus Apostolici *pro Ucrainis* in Australia, Brasilia, Gallia, Germania, Magna Britannia, Lemkowszczyzna; *pro Armenis* in Gallia; *pro Bulgaris* in Bulgaria; *pro Hungaris* in Hungaria; *pro fidelibus ritus byz. in Graecia et Turchia*; *pro Russis* in Manchuria.

Recente erecti sunt Exarchati Apostolici in Foederatis Sept. Americae Civitatibus, alius pro fidelibus ritus *Antiocheni Maronitarum*, alius pro fidelibus ritus *Byzantini Melchitarum* (*Osservatore Romano*, n. 57, 10 marzo, 1966, p. 1).

¹³ Episcopus datus pro fidelibus Ucrainis in Foederatis Civitatibus Sept. Americae decr. S.C. de Prop. Fide die 14 iunii, 1907 «*Ea semper*» (DP. vol. II, n. 1035) non habebat potestatem ordinariam, sed sibi delegabilem a singulis Ordinariis latinis.

¹⁴ Vide Decretum Patriarchae Maximi III Mazlum, die 5 feb. 1838 in COUSSA, *Epitome*, I, p. 379; cfr. *IBM*, p. 337.

¹⁵ COR. c. 306 § 2, n. 1; REZÁČ, *op. c.*, p. 258.

¹⁶ Hodie unicum agnoscitur monasterium exarchicum (Abbatia Nullius Cryptoferratensis) a die 26 sept. 1937 a Pio XI erectum et unica paroecia constans (AAS. Vol. XXX (1938), p. 183).

mine Romani Pontificis, territorio extra patriarchatum vel archiepiscopatum, nondum in eparchiam constituto.¹⁷ Ille libere a Romano Pontifice nominatur,¹⁸ eiusque auctoritate regit determinatum territorium. Hoc institutum correspondet instituto Vicarii aut Praefecti Apostolici in Codice latino (c. 293).

2) *Exarchus patriarchalis vel archiepiscopalis* est fere idem ac Exarchus Apostolicus, praeterquam quod ille regit territorium intra patriarchatum vel archiepiscopatum situm, nondum in eparchiam constitutum, nomine Patriarchae vel Archiepiscopi maioris, a quibus respective nominatur.¹⁹

3) *Exarchus Superior monasterii sui iuris* praestitit territorio proprio, separato ab omni eparchia, cum clero et populo. Qui nominatur a Romano Pontifice aut ab eodem instituitur, si cui competit ius electionis vel praesentationis. Hoc institutum est fere idem ac Abbas vel Praelatus Nullius.²⁰

II. DE NOTIONE, IURIBUS ET FACULTATIBUS EXARCHI ARCHIEPISCOPALIS

1. *Notio.* — Exarchus archiepiscopalis est Praelatus, qui nomine Archiepiscopi maioris regit aliquod determinatum territorium, in archiepiscopatu situm, nondum in eparchiam erectum, quod exarchia vocatur.²¹ In locis archiepiscopatus, ubi pauci sunt fideles ritus orientalis vel propter aliam gravem causam eparchia erigi non potest, Archiepiscopus maior, de consensu Synodi permanentis et certiore facta Sede Apostolica, potest erigere exarchiam, quam regit per suum Exarchum, unde et nomen Exarchus archiepiscopalis.²² Hic potest esse character episcopali auctus vel minus.²³

Exarchus archiepiscopalis regit territorium sibi commissum potestate ordinaria, utpote quae adnexa sit officio, quae hodie precise definitur a iure communi. Haec potestas autem est vicaria, quia exercetur non nomine proprio, sed nomine Archiepiscopi maioris.

Attamen Exarchus archiepiscopalis non est mere delegatus Archiepiscopi maioris, neque utitur potestate ab eodem delegata. Ille, licet dependeat ab Archiepiscopo maiore, revera ad-

¹⁷ COP. c. 366 § 1.

¹⁸ *IBID.* § 2.

¹⁹ COP. c. 388.

²⁰ CIC. c. 319 sqq.

²¹ COP. cc. 328; 388 § 1.

²² *IBID.*

²³ COP. cc. 391; 387 § 1.

ministrat territorium sibi commissum iuxta normas a iure communi traditas.

2. *Iura.* — Exarchis archiepiscopalibus, iure vigente, agnoscuntur eadem iura et facultates, exceptis excipiendis, quae competunt Episcopis residentialibus in propriis eparchiis.²⁴ Hic notare oportet, quod illis non agnoscuntur eaedem potestates ordinariae, eaedem obligationes cum iisdem sanctionibus, quae agnoscuntur Episcopis residentialibus, et in hoc reponenda est peculiaritas instituti Exarchi archiepiscopalis. Praeterea, Exarchis archiepiscopalibus non omnia iura et facultates Episcoporum residentialium conceduntur, sed illa tantum quae a iure non excipiuntur et ab Archiepiscopo maiore non reservantur.²⁵

In particulari, iure vigente, Exarchus archiepiscopalis in suo territorio valet: *a)* nominare Syncellum, ad normam iuris communis, si id rectum regimen exarchiae exigit;²⁶ *b)* dividere exarchiam in quasi-paroecias²⁷ eisque assignare quasi-parochos vel vicarios;²⁸ *c)* constituere tribunal primae instantiae a quo appellatio interponenda est ad Archiepiscopum maiorem;²⁹ *d)* constituere consilium exarchale constans ex tribus saltem antiquioribus et prudentioribus presbyteris, quorum sententiam, saltem per epistolam, in negotiis gravioribus et difficilioribus audire debet;³⁰ *e)* congregare, saltem semel in anno, presbyteros tum religiosos tum saeculares proprii territorii, ut possit ex singulorum experientia et consilio melius cognoscere quae sint ordinanda perfectius;³¹ *f)* constituere archivum tum secretum tum ordinarium, ad normam canonum iuris communis;³² *g)* leges ferre pro suo territorio in Conventu exarchiae, quin tamen teneatur huiusmodi Conventum convocare decimo saltem quoque anno, sicuti ceteri Episcopi residentiales;³³ *h)* deficientibus e clero saeculari presbyteris, cogere Religiosos, audito eorum Superiore, etiam exemptos, exarchiae addictos, ad animarum curam exercendam, salvis peculiaribus statutis et conventionibus a Sede Apostolica approbatis;³⁴ *i)* componere atque dirimere dissidia, quae forte oriantur, in iis quae ad curam animarum pertinent, inter diversas Religiones vel inter singulos

²⁴ COP. cc. 391; 367 § 1.

²⁵ *IBID.*

²⁶ COP. cc. 391; 367 § 3.

²⁷ COP. c. 160 §§ 2-3.

²⁸ COP. cc. 489 § 3; 498.

²⁹ COI. c. 72 § 1, n. 2.

³⁰ COP. cc. 391; 377.

³¹ COP. c. 391; 378.

³² COP. cc. 391; 379.

³³ COP. cc. 391; 380 § 2.

³⁴ COP. cc. 391; 371.

clericos et religiosos;³⁵ j) canonicam visitationem in sua exarchia peragere ipse per se, vel, si legitime impeditus fuerit, per alium.³⁶

3. *Facultates.* — Ad exercendam potestatem ordinis quod attinet, Exarchus archiepiscopalis, qui caractere episcopali caret, ex iure hisce specialibus facultatibus gaudet: a) Sacramentum crismatis separatim a baptismo conferre;³⁷ b) impertire omnes benedictiones Episcopis reservatis, si quae in suo ritu sint;³⁸ c) indulgentias centum dierum concedere;³⁹ d) perficere omnes ritus qui usum sacri crismatis requirunt, exceptis iis qui, in propria disciplina, Praelatum caractere episcopali auctum requirunt;⁴⁰ e) ordines minores conferre tum suis subditis tum aliis, qui litteras dimissorias a iure requisitas exhibeant, tamen post receptam benedictionem, si eam ad normam iuris vel legum liturgicarum recipere debeat.⁴¹ Usus autem validus supra dictarum facultatum restrictus est tum territorio tum duratione muneris,⁴² ita ut, alterutra harum condicionum deficiente, Exarchus archiepiscopalis nihil agat.

III. POTESTATES ARCHIEPISCOPI MAIORIS SUPRA EXARCHOS ARCHIEPISCOPALES

Quoniam hodie Exarchi archiepiscopales normis communibus reguntur, nunc veniamus ad potestates, quae Archiepiscopis maioribus in illos tribuuntur.

1) Archiepiscopus maior, iure vigente, designat Exarchum archiepiscopalem, audita Synodo permanenti.⁴³ Proinde non admittitur, in designatione ad hoc officium, Exarchi nominatio aut praesentatio, electio vel postulatio. Nominatio fit per litteras archiepiscopales quas, ad suscipiendam administrationem exarchiae, Exarchus archiepiscopalis ostendere debet per se vel per procuratorem ei, qui interim territorium gubernat.⁴⁴

³⁵ COP. cc. 391; 372; cfr. c. 326 § 1, n. 12.

³⁶ COP. cc. 391; 374 § 2.

³⁷ COP. cc. 391; 367 § 2, n. 1; 364 § 3, n. 1. Ex DEOC n. 14 omnes presbyteri orientales hoc sacramentum, sive una cum baptismo sive separatim, valide conferre possunt.

³⁸ COP. cc. 391; 367 § 2, n. 1; 364 § 3, n. 3.

³⁹ *IBID.* Indulgentia iam dividitur in partialem et plenariam abolita determinatione numerica, e.g. trecentorum dierum, trium annorum. (P. Paulus VI, MP « *Indulgentiarum doctrina* », die 1 ian. 1967, AAS, LIX (1967), pag. 5-24, norma 2).

⁴⁰ COP. cc. 391; 367 § 2, n. 1; 364 § 3, n. 4.

⁴¹ COP. cc. 391; 367 § 2, n. 2.

⁴² COP. cc. 391; 367 § 2.

⁴³ COP. c. 388 § 2.

⁴⁴ COP. c. 389.

Ab officio autem amoveri potest ab Archiepiscopo maiore, praehabito tamen consensu Synodi permanentis.⁴⁵

Exarchus archiepiscopalis, qui dignitate episcopali non sit augendus, debet, intra tres menses a nominatione, benedictionem recipere, si eam ius particulare in huius dignitatis collatione praescribit.⁴⁶ Huiusmodi benedictionem, ex rei natura, impertit ipse Archiepiscopus maior per se ipsum vel per alium, iuxta leges liturgicas proprii ritus.

2) Ad privilegium fori quod attinet, Exarchi archiepiscopales sive caractere episcopali sunt aucti sive non sunt, nequeunt apud iudicem laicum conveniri sine licentia Archiepiscopi maioris.⁴⁷ Si nihilominus conveniantur ab eo, qui nullam habuerit licentiam, possunt, ratione necessitatis, ad maiora mala vitanda, comparere, certiore tamen facto Archiepiscopo maiore, a quo licentia obtinenda fuisset.⁴⁸

3) Quod ad iurisdictionem Exarchi archiepiscopalis attinet, hoc generale principium, iure vigente, statuitur, quod ei competunt omnia iura et facultates Episcoporum residentialium, nisi quid iure exceptum vel ab Archiepiscopo maiore reservatum fuerit.⁴⁹ Attamen Archiepiscopus maior non potest ita coarctare iurisdictionem Exarchi archiepiscopalis, ut hic ipsius delegatus evadat aut eius iurisdictione inutilis fiat. Archiepiscopus maior videlicet non potest auferre iura et facultates, quae Exarcho iure communi tribuuntur.

4) Cum Exarchus archiepiscopalis regat exarchiam nomine Archiepiscopi maioris, eidem tenetur reddere relationem, in scripto, plenam et accuratam, quinto quoque anno, de statu religioso et temporali exarchiae.⁵⁰ Informationes in hac relatione tradendae sunt iuxta formulam ab Archiepiscopo maiore confectam. Huiusmodi relationem Exarchus archiepiscopalis iam non tenetur exhibere Sedi Apostolicae neque visitationes ad limina peragere.

5) Ad Archiepiscopum maiorem spectat invigilare ut Exarchus archiepiscopalis legem residentiae observet. Haec obligatio severius in Exarcho archiepiscopali urgetur quam in Episcopis residentialibus, quia ille ut absit ab exarchia per notabile tempus, etiam existente gravi et urgenti causa, semper indiget licentia Archiepiscopi maioris.⁵¹ Etiam facultas singulis

⁴⁵ COP. c. 388 § 2.

⁴⁶ COP. cc. 391; 387 § 2.

⁴⁷ COP. c. 55 § 2, n. 3.

⁴⁸ *IBID.* § 3.

⁴⁹ COP. cc. 391; 367 § 1.

⁵⁰ COP. c. 390.

⁵¹ COP. cc. 391; 374 § 1.

annis per duos tresve menses abundi Episcopis residentialibus facta,⁵² ad Exarchos archiepiscopales non videtur extendi. Posita tamen gravi et urgenti causa, ille potest per breve tempus discedere ab exarchia sine venia Archiepiscopi maioris.⁵³

Residentia pro Exarcho archiepiscopali intelligitur intra fines exarchiae, uti ex canone eruitur,⁵⁴ ablata speciali obligatione Episcopis residentialibus imposita, penes ecclesiam cathedrallem, praesertim certis anni temporibus, residendi, quia Exarchus archiepiscopalis propria ecclesia cathedrali caret. Tamen expedit ut, more Episcoporum residentialium, resideat penes suam ecclesiam temporibus a iure praescriptis.

6) Convocata Synodo archiepiscopali, Archiepiscopus maior potest et debet vocare etiam Exarchum archiepiscopalem, qui ad illam accedere tenetur, et in ea voce deliberativa fruatur.⁵⁵ At si forte impeditus fuerit quominus huiusmodi Synodo intersit, debet suo loco procuratorem mittere et impedimentum probare.⁵⁶

Itemque Archiepiscopo maiori ius competit vocandi Exarchos archiepiscopales ad collationes habendas, iuxta praescripta canonum.⁵⁷

7) Exarchus archiepiscopalis semper indiget praevio consensu Archiepiscopi maioris ut valide possit aliquem clericum suae exarchiae adscribere vel ab eadem dimittere.⁵⁸ Advertenda est autem nota invalidans huius praescripti.

8) Denique Archiepiscopo maiori competit ius iudicandi Exarchos archiepiscopales. Itaque caractere episcopali aucti indicandi sunt, sicuti ceteri Episcopi archiepiscopatus, ab Archiepiscopo maiore cum Synodo permanenti, scilicet: *a)* in causis contentiosis gravioribus determinatis in Synodo archiepiscopali; *b)* in re pecuniaria, si agatur de summa vel re cuius pretium excedat triginta milia francorum aureorum; *c)* in causis ubi agatur de iuribus aut bonis temporalibus Episcopi aut mensae seu domus vel curiae eparchialis.⁵⁹ In ceteris causis contentiosis disceptat, ad normam canonum, tribunal ordinarium archiepiscopale.⁶⁰

In causis autem criminalibus minoribus Exarchorum archi-

⁵² Cfr. COP. c. 403 §§ 1-4.

⁵³ COP. cc. 391; 374 § 1.

⁵⁴ IBID.

⁵⁵ COP. c. 341 § 1.

⁵⁶ COP. c. 345 § 1, n. 1; cfr. c. 341 § 1.

⁵⁷ COP. c. 326 § 1, n. 8.

⁵⁸ COP. c. 48 n. 3.

⁵⁹ COI. cc. 18 §§ 1-2; 20 § 1.

⁶⁰ COI. cc. 18 § 3; 20 § 1; cfr. infra, De administratione iustitiae.

episcopalium, qui Episcopi sunt, Archiepiscopus maior, cum Synodo permanenti, potest processum instruere, sed ad sententiam ferendam indiget praevia speciali delegatione Romani Pontificis.⁶¹

Exarchi tamen archiepiscopales, qui caractere episcopali non sunt aucti, iudicandi sunt ab ordinario tribunali archiepiscopali, ad normam canonum, in omnibus causis sive criminalibus sive contentiosis.⁶²

Animadvertere hic oportet ad praescriptum iuris, vi cuius Exarchi archiepiscopales, qui domicilium vel quasi-domicilium extra archiepiscopatum habent, non subiiciuntur iudicio Archiepiscopi maioris.⁶³

Cum Exarchi archiepiscopales aequiparentur Episcopis residentialibus, Archiepiscopo maiori, in illos pariter ac in hos, aliae potestates ad normam iuris competunt.

Conclusio. Exarchus archiepiscopalis, uti vidimus, est Praelatus, qui nomine Archiepiscopi maioris, regit aliquod determinatum territorium in archiepiscopatu, ubi eparchia nondum erecta est. Ille, licet ab Archiepiscopo maiore dependeat eique rationem de munere explendo reddere debeat, tamen non est eius merus delegatus, neque utitur potestate ab eodem delegata. Iure vigente, Exarchus archiepiscopalis tenetur praescriptis iuris communis et regit territorium sibi commissum potestate quasi-episcopali. Praecipua autem potestas, quae Archiepiscopo maiori in eum agnoscitur, sistit in hoc quod ille potest, cum Synodo permanenti, huiusmodi Exarchum nominare eumve a munere amovere sine approbatione Sedis Apostolicae. Ex quo liquet, Exarchum archiepiscopalem magis subiici Archiepiscopo maiori quam ceteros Episcopos residentiales.

ARTICULUS IV

DE POTESTATE ARCHIEPISCOPI MAIORIS IN UNIVERSO ARCHIEPISCOPATU

In hoc articulo sermo erit de iuribus et officiis, quae Archiepiscopo maiori ius vicens tribuit in universo territorio archiepiscopatus. De potestatibus, quae illi conceduntur in Metropoli et Episcopus eorumve sedes, iam locuti sumus in praecedentibus articulis. Hic dicemus de potestate Archiepiscopi ma-

⁶¹ COI. c. 17 § 2; cfr. infra, De Synodo permanenti, C, 2; etiam, De administratione iustitiae.

⁶² COI. c. 20 § 2; cfr. infra, De administratione iustitiae.

⁶³ COI. c. 16 § 1, n. 1.

ioris: I. - circa maiorem divisionem territorii; II. - circa minorem divisionem territorii; III. - in clerum populumque; IV. - circa ritum; V. - de eius iuribus apud Sedem Apostolicam.

I. POTESTATES ARCHIEPISCOPI MAIORIS
CIRCA MAIOREM DIVISIONEM ARCHIEPISCOPATUS TERRITORII

Major divisio territorii ea intelligitur, cui saltem Episcopus eique aequivalens, vel Praelatus Episcopo maior, praest, nempe exarchia, eparchia, provincia ecclesiastica. Iure vigente, Archiepiscopo maiori, ad normam canonum, tribuitur peculiaris potestas maiorem divisionem territorii in archiepiscopatu peragendi, quae ceteroquin Romano Pontifici vel Oecumenicae Synodo competit.¹ Tamen huiusmodi divisio nequit peragi, nisi gravi ex causa et solum praehabito consensu Episcoporum totius archiepiscopatus.² Synodus permanens ab hoc negotio prorsus excluditur, nisi agatur de exarchia archiepiscopali.³ Praeterea, ut huiusmodi decisiones Synodi Episcoporum publicentur et vim obtineant, a Romano Pontifice confirmandae sunt.⁴

Iure vigente, Archiepiscopus maior, ad normam canonum, valet *provincias, exarchias archiepiscopales et eparchias erigere, aliter circumscribere, unire, dividere, supprimere.*⁵ Igitur ad melius illustrandam potestatem Archiepiscopi maioris circa maiorem divisionem territorii archiepiscopalis, explicabimus breviter actus in dicto canone enumeratos, quibus haec divisio perfici potest.

1) « *Erigere* » provincias ecclesiasticas, eparchias vel exarchias archiepiscopales, intelligitur condere seu prorsus novam personam iuridicam constituere cum propriis iuribus ac officiis. Provincia ecclesiastica est pars territorii ecclesiastici, cui praest Metropolitae,⁶ complectens saltem duas eparchias, unam scilicet eparchiam, cui praest Episcopus cum titulo Metropolitae, alteram, saltem unam, eparchiam Episcopi comprovincialis. Tunc dicitur in aliqua regione hierarchiam ecclesiasticam iuris communis normaliter constitutam esse.⁷

Eparchia est pars determinata territorii ecclesiastici, diversis paroeciis constans, quam Episcopus in tutulum obtinet, illamque regit potestate ordinaria propria.⁸

¹ COP. c. 159.

² COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, n. 1.

³ COP. c. 328.

⁴ COP. c. 327 § 1.

⁵ COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, n. 1; 328.

⁶ COP. c. 315.

⁷ Cfr. WERNZ-VIDAL, *op. c.*, II, n. 398

⁸ COP. c. 160 §§ 1, 3.

Exarchia (apostolica, patriarchalis, archiepiscopalis) est pars territorii ecclesiastici ubi non viget hierarchia regulariter constituta, diversis quasi-paroeciis constans, quam administrat Exarchus (apostolicus, patriarchalis, archiepiscopalis),⁹ nomine alterius, id est Romani Pontificis, Patriarchae, Archiepiscopi maioris potestate ordinaria, vicaria.

2) « *Aliter circumscribere* » significat fines alicuius territorii ecclesiastici mutare. Quod diversis modis fieri potest: a) permutatione alicuius partis territorii, e.g. inter duas eparchias; b) partiali divisione seu dismembratione alicuius territorii, scilicet si pars territorii alicuius, e.g. eparchiae, separatur et alteri, e.g. eparchiae, iam existenti applicatur; vel c) si pars territorii a pluribus e.g. eparchiis separatur ad erigendam novam eparchiam.

3) « *Dividere* », id est ex uno saltem duo efficere, cum, e.g., ex una eparchia duae fiunt.

4) « *Unire* », hoc est ex duobus vel pluribus unum constituere, e.g. coniunctio duarum eparchiarum in unam.¹⁰

5) « *Supprimere* » est totaliter beneficium extinguere. Hoc actu beneficium simpliciter desinit esse, suamque amittit personalitatem iuridicam.

Tres condiciones tamen requiruntur, ut Archiepiscopus maior possit supra enumerata singula negotia ad effectum adducere, scilicet: a) gravis causa, b) consensus Synodi archiepiscopalis vel Episcoporum, et denique c) confirmatio Sedis Apostolicae. Omnes tres condiciones debent verificari, ita ut si una ex iis desit, actus sit invalidus.

a) « *Gravis causa* », quae potest esse magna utilitas Ecclesiae vel incrementum numeri fidelium, quibus accommodandus est pastor et alia huiusmodi. Archiepiscopus maior igitur nequit arbitrarie maiorem territorii sui divisionem perficere, scilicet novas provincias, eparchias vel exarchias archiepiscopales erigere, aliter circumscribere, unire, dividere, suppressere, nisi gravis aliqua causa intercedat.¹¹

Si quaeratur quinam iudicet de gravitate causae et de eius existentia, responsum in promptu est. Cum quaestiones maiores universum archiepiscopatum respicientes definiendae sint ab Archiepiscopo maiore cum Synodo permanenti,¹² ad eandem Syno-

⁹ *IBID.* §§ 2-3.

¹⁰ Cfr. *COR.* c. 237.

¹¹ *COP.* cc. 327 § 1; 248 § 1; 388 § 1.

¹² Cfr. *COP.* cc. 327 § 2, n. 1; 288.

dum primario spectat inquirere et iudicare de gravitate causae eiusque existentia.

b) « *Consensus* » Synodi archiepiscopalis vel Episcoporum. Verificata gravitate causae, ipsa quaestio proponitur ab Archiepiscopo maiore Synodo archiepiscopali vel Episcoporum, cuius consensus requiritur,¹³ ut negotium ulterius Sedi Apostolicae proponi possit. In dictis Synodis omnes Episcopi archiepiscopatus vocem deliberativam habent,¹⁴ nam expedit ut in re tanti momenti Episcopi suum iudicium manifestent. Obtento consensu Synodi, negotium nondum vim obtinet, ideoque non potest publicari, donec Sedes Apostolica illas decisiones approbaverit.¹⁵

c) « *Confirmatio Sedis Apostolicae* ». Tertia et maximi momenti condicio, quae requiritur, est confirmatio Sedis Apostolicae. Id necessarium est, quia maior divisio territorii eiusque modificatio vel suppressio ex iure communi reservatur Summo Pontifici.¹⁶ Attamen, licet, iure vigente, haec potestas in archiepiscopatu concedatur Archiepiscopo maiori cum interventu Synodi archiepiscopalis vel Episcoporum, Romanus Pontifex sibi ultimum iudicium de rebus ab iis Synodis decretis reservavit. Proinde solum post obtentam confirmationem Sedis Apostolicae, decisiones Synodi possunt publicari et in effectum valide deduci.¹⁷

In erigenda autem exarchia archiepiscopali, Archiepiscopus maior tenetur, praehabito consensu Synodi permanentis, de re quamprimum Sedem Apostolicam certiolem facere.¹⁸

II. POTESTATES ARCHIEPISCOPI MAIORIS CIRCA MINORES DIVISIONES ARCHIEPISCOPATUS TERRITORII

Divisiones territoriales minores sunt partes territorii eparchiae vel exarchiae, quibus sub immediata dependentia Hierarchae loci praeest clericus. Huc spectant protopresbyteratus, paroeciae, quasi-paroeciae. Huiusmodi distributio territorii, ex iure, competit Hierarchae loci.¹⁹

a) *Protopresbyteratus* est pars eparchiae pluribus paroeciis constans, cui praeest protopresbyter.²⁰ Distributio territorii

¹³ COP. cc. 327 § 1; 248 § 1.

¹⁴ COP. cc. 341; 327 § 1; 248 § 1; 224 § 1.

¹⁵ COP. c. 327 § 1.

¹⁶ COP. c. 159.

¹⁷ COP. c. 327 § 1; cfr. etiam COR. c. 22 § 1.

¹⁸ COP. c. 328.

¹⁹ COP. cc. 160 § 1; 161 § 1.

²⁰ COP. c. 161 § 1; Protopresbyter aequivalet Vicario foraneo, Decano, Archipresbytero in iure latino (CIC. c. 217 § 1).

eparchialis in protopresbyteratus Episcopis a iure imponitur pro faciliore et meliore vigilantia circa exercitium curae animarum. Quodsi huiusmodi distributio, specialia ob adiuncta, aut impossibilis ad exsequendum videatur aut saltem inopportuna censeatur, Episcopus tenetur consulere de re Archiepiscopum maiorem, cui subiectus est.²¹ Tamen iure non imponitur Episcopo obligatio huiusmodi consilium sequi.

b) *Paroecia* est pars territorii eparchialis cum peculiari ecclesia et determinato populo, cui praeest parochus cum iurisdictione fori interni et fori externi sub immediata dependentia Hierarchae loci.²² Generatim ad paroeciam constituendam requiritur determinatum territorium ab aliis separatum.

Quodsi parochiani subiiciuntur determinato parochi non ratione domicilii vel quasi-domicilii in territorio cui parochus praesit, sed ratione alicuius tituli personalis, puta, familiae, linguae,²³ nationis, professionis (v.g. paroecia castrensis pro militibus), etc., paroecia mere familiaris vel personalis vocatur. Paroecia mere familiaris vel personalis tunc habetur, quando ad eam pertinent determinatae personae, nullo habito respectu ad territorium ubi illae personae commorantur.²⁴

Ad constituendas paroecias mere familiares aut personales in archiepiscopatu, Episcopus, ut valide agat, indiget speciali indulto Archiepiscopi maioris. Hoc indultum requiritur, si paroecia familiaris aut personalis constituenda sit pro fidelibus eiusdem ritus. Si autem agatur de fidelibus diversi ritus, qui Hierarchae loci subiiciuntur, hoc indultum evidenter non requiritur.²⁵

²¹ COP. c. 161 § 2, n. 1; Extra patriarchatus vel archiepiscopatus res defendenda est ad Sedem Apostolicam. (ibid. § 1).

²² COP. cc. 160 § 1; 489 § 1.

²³ Ad analogum praescriptum CIC. c. 216 § 4, Commissio Interpretationis authenticatae, die 20 maii 1923, ita solvit dubium: « Utrum in regionibus mixtae linguae, quae politice unicum Statum efformant, sed diversis utuntur linguis, ut aiunt, officialibus, requiritur, vi c. 216 § 4, indultum apostolicum ad erigendam paroeciam exclusive destinatae fidelibus determinati sermonis seu linguae, etiamsi haec determinata lingua sit una ex linguis officialibus eiusdem nationis, et paroecia erigenda suam distinctam habeat partem territorialem in dioecesi? Affirmative. (AAS. XVI, p. 113). Cl. Coronata censet hoc responso « non prohiberi erectionem paroeciae determinatae linguae si in illo territorio unice illa lingua adhibeatur, forte diversa a lingua nationis; tunc enim non agitur de erectione paroeciae pro diversitate fidelium in eadem civitate degentium » (*Op. c.*, I, p. 359, nota 3).

²⁴ COP. c. 160 § 4, n. 1; cfr. WERNZ-VIDAL, *op. c.*, II, p. 460; CORONATA, *op. c.*, I, p. 359. In Edmonton, Canada, recenter erecta erat paroecia ratione kalendarii, idest, pro fidelibus qui sequuntur kalendarium Julianum.

²⁵ Cfr. Leo XIII, « *Orientalium dignitas* », 30. XI. 1894, n. 9.

Attamen si in aliquo loco archiepiscopatus paroeciae familiares aut personales iam sunt constitutae, canon prohibet aliquid innovare, inconsulto Archiepiscopo maiore.²⁶

III. DE POTESTATIBUS ARCHIEPISCOPI MAIORIS IN CLERICOS POPULUMQUE TOTIUS ARCHIEPISCOPATUS

Nunc enumerabimus et breviter explicabimus potestates ac facultates, quas ius vigens tribuit Archiepiscopo maiori in clericos populumque totius archiepiscopatus.

A. *Convocare Synodum archiepiscopalem.* Archiepiscopus maior valet convocare omnes Episcopos et Hierarchas locorum sui territorii in Synodum archiepiscopalem ad tractanda negotia, quae universum archiepiscopatum respiciunt.²⁷ Hanc Synodum ille convocare potest nonnisi post receptum pallium a Romano Pontifice.²⁸

Ex praescripto iuris, Synodus archiepiscopalis celebranda est saltem vigesimo quoque anno; attamen si aliam ob gravem causam illa frequentius celebranda erit, tunc consensus Synodi permanentis requiritur.²⁹

Locus celebrationis Synodi designandus est ab Archiepiscopo maiore, audita Synodo permanenti.³⁰ Ex praescripto iuris, Ecclesia archiepiscopalis anteferenda est. Attamen, si adsit iustum impedimentum, Archiepiscopus maior, audita Synodo permanenti, potest alium locum maxime congruentem designare.³¹

Item ius praesidendi competit Archiepiscopo maiori,³² qui debet prius professionem fidei emittere ac iusiurandum fidelitatis erga Romanum Pontificem.³³ Ipse Archiepiscopus maior statuit ordinem servandum in quaestionibus examinandis.³⁴ Quaestiones disceptandae, pro regula, iam antecedenter praefinitae sunt; attamen Archiepiscopus maior, auditis duobus Episcopis ordine praecedentiae prioribus, potest alias quaestiones, a singulis Patribus inductas, discutiendas Synodo proponere.³⁵

Ad Synodum aperiendam, transferendam, prorogandam, absolvendam, Archiepiscopus maior indiget consensu Patrum

²⁶ COP. c. 160 § 4, nn. 1-2.

²⁷ COP. c. 340 § 1.

²⁸ COP. cc. 325 § 2; 238 § 3.

²⁹ COP. c. 344.

³⁰ COP. c. 340 § 1.

³¹ COP. c. 340 §§ 1, 5; cfr. WOJNAR, *De Ritibus Orientalibus...* in *The Jurist*, vol. XIX, n. 4, Oct. 1959, p. 436.

³² COP. c. 340 § 1.

³³ COP. cc. 329; 273, n. 1.

³⁴ COP. c. 347 § 1, n. 1.

³⁵ *IBID.* n. 2.

Synodi.³⁶ At Synodo inchoata, licentia ab eadem discedendi, si adsit iusta causa, conceditur ab ipsa Synodo.³⁷ Hoc praescripto videntur teneri ii, qui *debent* interesse Synodo, id est cum suffragio deliberativo, non alii cum suffragio consultivo.³⁸

Ad Synodum archiepiscopalem vocandi sunt alii qui suffragium deliberativum, alii qui suffragium consultivum habent.

1) *Suffragium deliberativum* habent Episcopi residentiales et titulares, Apostolici Administratores, Exarchi, Administratores sedium vacantium.³⁹ Hi omnes debent convenire, et si quis ex iis iusto impedimento detineatur quominus Synodo intersit, debet hoc impedimentum probare et procuratorem sui loco mittere. Qui procurator potest quidem esse unus ex Patribus Synodi, inde tamen ipsi non competit ius duplicis suffragii. Si vero fuerit ex Patribus, qui non habent suffragium deliberativum, ei competit dumtaxat suffragium consultivum.⁴⁰

Praeses Consociationis monasticae et Praeses Confoederationis monasticae, qui etiam vocandi sunt, ex iure suffragium consultivum habent. Ipsi tamen Sedes Apostolica, vel Patres Synodi per secretum scrutinium, suffragium deliberativum concedere possunt.⁴¹

2) Ceteri omnes vocati, qui in archiepiscopatu resident, *suffragio consultivo* gaudent, sed canon praecipit ut vocentur:

a) Supremi Moderatores Religionum clericalium;⁴²

b) Superiores monasteriorum sui iuris, nisi ius particulare aliud statuerit;⁴³

c) Superiores maiores Religionum clericalium;⁴⁴

d) Consultores eparchiales omnis eparchiae, cuius Hierarchy Synodo interesse debet. Hi invitati intervenire debent per duos consultores ex unaquaque eparchia collegialiter electos.⁴⁵

Omnes n. 2 invitati, sed impediti quominus Synodo intersint, debent impedimentum Synodo notum facere, et possunt (non debent) procuratorem ad Synodum sui loco mittere. Deputati autem consultorum eparchialium forte impediti, non tenentur procuratorem mittere.⁴⁶

³⁶ COP. c. 347 § 2.

³⁷ COP. c. 348.

³⁸ COP. c. 348 coll. cum c. 341 § 1.

³⁹ COP. c. 341 § 1.

⁴⁰ COP. c. 345 § 1, n. 1 et § 2.

⁴¹ COP. c. 341 § 2.

⁴² COP. c. 342 n. 1.

⁴³ IBID. n. 2.

⁴⁴ IBID.

⁴⁵ IBID.

⁴⁶ COP. c. 345 § 1, n. 2.

Convocari possunt et alii ex utroque clero viri, qui tamen neque tenentur Synodo interesse, neque suam absentiam iustificare. Ipsis competit dumtaxat suffragium consultivum.⁴⁷

Ad validitatem Synodi archiepiscopalis, intervenire debet pars absolute maior Patrum suffragio deliberativo fruientium.⁴⁸

Archiepiscopus maior, antequam Synodum archiepiscopalem licite et valide promulget, omnia eius acta et decreta ad Sedem Apostolicam transmittere debet, ut ab eadem expendantur et recognoscantur.⁴⁹ Interim de negotiis in Synodo pertractatis secretum ab omnibus servandum est.⁵⁰

Ipsi Synodi Patres, non solus Praeses, determinant modum promulgationis decretorum necnon vacationis tempus pro legibus in Synodo archiepiscopali latis.⁵¹ At ipse Archiepiscopus maior curare debet, ut leges in Synodo latae, post obtentam confirmationem, rite in universo archiepiscopatu promulgentur.⁵² Qua promulgatione facta, etiam Archiepiscopus maior decretis synodalibus fit subiectus, neque solus ille immutare vel abrogare valet. Attamen ille potest, de consensu Synodi permanentis, authentice interpretari leges synodales usque ad futuram Synodum.⁵³

Facultas dispensandi a decretis Synodi archiepiscopalis competit singulis Hierarchis locorum solum in casibus singularibus et iusta de causa.⁵⁴

B. Mittere Litteras Encyclicas. Litterae encyclicae quasdam exhortationes, monita aut instructiones tradunt et ante dies festos mittuntur, e.g. Nativitatis vel Resurrectionis Domini, aut pro occurrente necessitate. Huiusmodi litteras Archiepiscopus maior potest ad omnes (vel aliquos) archiepiscopatus Hierarchas mittere, qui curare debent, ut eadem publice legantur et exponantur.⁵⁵ Hoc praescriptum est consonum cum principio alibi emuntiato (vide Cap. I, art. II, D), vi cuius Archiepiscopus maior habet tantummodo mediatum exercitium potestatis in universo archiepiscopatu, ideoque non potest litteras encyclicas directe ad clericos mittere vel fidelibus publicare, praetereundo Hierarchas locorum.

⁴⁷ COP. c. 341 § 2.

⁴⁸ COP. c. 346.

⁴⁹ COP. c. 350 § 1; Decreta et acta mittenda sunt ad S. Congregationem pro Ecclesia Orientali (cfr. COP. c. 195).

⁵⁰ COP. c. 350 § 1.

⁵¹ *IBID.*

⁵² COP. c. 326 § 1, n. 6.

⁵³ *IBID.* n. 7.

⁵⁴ COP. c. 350 § 2.

⁵⁵ COP. c. 326 § 1, n. 5.

C. *Recipere oblationes et exigere tributa*. De iure Archiepiscopi maioris recipiendi oblationes et exigendi tributa tam a fidelibus, quam a personis moralibus in territorio archiepiscopatus fusius disseremus sub titulo: De administratione bonorum temporalium in archiepiscopatu.

D. *Recipere recursus*. Recursus est provocatio ad Superiorem a quolibet gravamine illato vel inferendo sive in iudicio sive extra, et distinguitur ab appellatione, quae est provocatio a sententia iudiciali iudicis inferioris ad superiorem, ratione gravaminis illati vel inferendi.⁵⁶ Igitur, contra decreta, actus, dispositiones Superioris datur tantum recursus, non autem appellatio.⁵⁷

De recursu interponendo haec praemittenda sunt. Principium generale, iure vigente, statuitur, vi cuius cuilibet fidei in toto orbe catholico competit facultas, ob Primatum Romani Pontificis, Sedem Apostolicam directe adeundi atque cum ea libere communicandi, ac proinde etiam recursus ad eam faciendi. In interponendis recursibus a iure admissis, hic ordo, nisi aliter expresse statuatur, a clericis et fidelibus servandus est: A decretis loci Hierarchae subiecti Patriarchae vel Archiepiscopo maiori, recursus fiat ad proprium Patriarcham vel Archiepiscopum maiorem; a decretis autem Hierarchae loci, Patriarchae vel Archiepiscopo maiori non subiecti, itemque a decretis ipsius Patriarchae vel Archiepiscopi maioris, ad Sedem Apostolicam.⁵⁸

Aliud principium generale, iure vigente, traditur, quo Archiepiscopus maior potest recursus recipere in casibus in quibus canones recursum admittunt.⁵⁹ Quare recursus ad Archiepiscopum maiorem datur non in omnibus casibus, sed in iis tantum qui a iure statuuntur.

Demum, recursum Archiepiscopo maiori interponere queunt clerici et fideles, qui intra territorium archiepiscopatus inveniuntur, non autem extra illud.

Iure vigente, canones recursum ad Archiepiscopum maiorem hisce in casibus admittunt:

1) Parochus amovibilis, remotus a paroecia quamcumque ob causam, a decreto proprii Hierarchae recursum Archiepiscopo interponere potest.⁶⁰

⁵⁶ CORONATA, *op. c.*, III, n. 1111.

⁵⁷ COI. c. 36 § 1.

⁵⁸ Cfr. COP. c. 145 coll. cum cc. 260 § 2 et c. 326 § 1, n. 12.

⁵⁹ COP. c. 326 § 1, n. 12.

⁶⁰ COP. cc. 326 § 1, n. 12; 260 § 2; 134. Parochus amotus potest recursum intra decem dies interponere (cfr. CIC. c. 2153 § 1; COI. c. 405).

Idem dicendum est de parochis religiosis. Parochi religiosi sunt semper amovibiles ad nutum tam Episcopi, monito Superiore, quam Superioris, monito Episcopo, aequo iure, non requisito alterius consensu, nec alterutri causa iudicii aperienda est. Qui ex supradictis (qui sunt Hierarcha loci, vel Superior religiosus vel ipse parochus religiosus) putat sibi gravamen illatum fuisse, a decreto alterius ad Archiepiscopum maiorem recurrere potest.⁶¹

Parocho vero religioso recursus patet, si amoveatur a Hierarcha loci, cum ipse non adstringatur obligatione voti; non autem ex remotione facta a proprio Superiore, cui enim obedientiam debet ex voto.⁶²

2) In exarchiis archiepiscopalibus si qua dissidia in iis quae ad curam animarum pertinent, sive inter singulos clericos vel religiosos, sive inter eosdem aliosque quoslibet, sive inter diversas Religiones forte oriantur, ea quamprimum componere debent Exarchi archiepiscopales, et, si opus fuerit, ea dirimere. Si quis ex supradictis decisione Exarchi archiepiscopalis se gravatum existimet, potest causam ad Archiepiscopum maiorem provocare.⁶³

3) Hierarcha loci, graves ob causas, suppressere potest non solum consociationem a se vel a decessoribus suis erectam, sed etiam consociationem, ex Apostolico indulto, a religiosis erectam cum praevio Hierarchae loci consensu. Contra decretum suppressionis de re a Hierarcha loci factum, patet recursus ad Archiepiscopum maiorem.⁶⁴

Attamen, si consociatio erecta erat a religiosis ex Apostolico indulto obtentoque consensu Hierarchae loci, interposito recurso Archiepiscopo maiori, executio decreti Hierarchae loci suspenditur, donec causa soluta fuerit.⁶⁵

Denique notetur, a decreto Archiepiscopi maioris semper iterum patere recursum ad Sedem Apostolicam.⁶⁶

E. Concedere dispensationes.

1) *Dispensationes ab impedimentis matrimonialibus.* Ar-

Decretum Conc. Vat. II « *Christus Dominus* » distinctionem inter parochum amovibilem et inamovibilem abrogavit (n. 31); cfr. etiam Decretum « *Ecclesiae Sanctae* », die 6 aug. 1966, n. 20 §§ 1-2.

⁶¹ COP. cc. 494 § 5; 326 § 1, n. 12; 260 § 2.

⁶² Cfr. WERNZ-VIDAL, *op. c.*, III, n. 415; DE CARLO, *Ius Religiosorum*, (1950) n. 544.

⁶³ COP. cc. 391; 372; 326 § 1, n. 12.

⁶⁴ COP. cc. 547 § 1, n. 1; 326 § 1, n. 12; 260 § 2.

⁶⁵ COP. cc. 547 § 1, n. 2; 326 § 1, n. 12; 260 § 2.

⁶⁶ COP. c. 145. Ad ritus orientales quod attinet, de recurso ad Sedem Apostolicam provocato, videt exclusive S. Congregatio pro Ecclesia Orientali (Cfr. COI. c. 36 § 2; COP. c. 195 § 1, n. 1, et § 2).

chiepiscopus maior, praeter facultates dispensandi ab impedimentis matrimonialibus, quae iure vigente tribuuntur Hierarchis locorum, gaudet quoque facultate dispensandi ab impedimentis enumeratis in c. 32 § 2 MP « *Crebrae Allatae* », ⁶⁷ scilicet:

a) Ab impedimento aetatis, non tamen ultra biennium completum;⁶⁸

b) Ab impedimento criminis, sed tantum eos qui, durante eodem valido matrimonio adulterium inter se consummarunt et fidem sibi mutuo dederunt de matrimonio ineundo vel ipsum matrimonium etiam per civilem tantum actum, attentarunt;⁶⁹

c) A quarto gradu consanguinitatis in linea obliqua;⁷⁰

d) Ab impedimento affinitatis, quae oritur ex digeneia, in secundo et ulteriori gradu lineae obliquae;⁷¹

e) Quod ad dispensationem a forma matrimonii attinet, quando catholici orientales cum acatholicis orientalibus baptizatis matrimonium ineunt, Concilium Vaticanum II statuit formam canonicam celebrationis pro his matrimoniis obligare tantum ad liceitatem.⁷² Antea, iuxta MP « *Cleri Sanctitati* » requirebatur dispensatio, quam debebat concedere Archiepiscopus maior in archiepiscopatu.⁷³

2) Canon 99 § 1 MP « *Cleri Sanctitati* » prohibet Hierarchis, sub poena invaliditatis, conferre officium, vacans per renuntiationem quam ipse acceptavit, vel per sententiam privationis quam ipse tulit, suis aut resignantis familiaribus, consanguineis vel affinibus usque ad quartum gradum inclusive, scilicet, iuxta computationem MP « *Crebrae Allatae* » c. 66. Hierarcha autem indiget consensu proprii Archiepiscopi maioris ut, officium huiusmodi vacans, conferre possit personis a iure prohibitis. Si autem ipse Archiepiscopus maior renuntiationem acceptavit aut sententiam privationis tulit, indiget, hoc in casu, consensu Synodi permanentis.⁷⁴

F. *Potestates in Religiones religiososque*. Vi legis clausurae, nemo alterius sexus et cuiusvis aetatis, generis aut condicionis

⁶⁷ COP. c. 326 § 1, n. 9.

⁶⁸ COP. c. 326 § 1, n. 9; COM. c. 32 § 2, n. 1.

⁶⁹ COP. c. 326 § 1, n. 9; COM. c. 32 § 2, n. 2; c. 65, n. 1.

⁷⁰ COP. c. 326 § 1, n. 9; COM. c. 32 § 2, n. 3.

⁷¹ COP. c. 326 § 1, n. 9; COM. c. 32 § 2, n. 4; 67 § 1, n. 1.

⁷² DEOC. n. 18. Idem decretum a die 25 martii 1967 extenditur etiam ad catholicos ritus latini ubique terrarum quando matrimonia contrahunt cum fidelibus orientalibus non catholicis (Cfr. Decretum S.C.O. de matrimoniis mixtis inter catholicos et orientales baptizatos acatholicos, die 22 feb. 1967, AAS LIX (1967), n. 2 pp. 165-166).

⁷³ COP. c. 326 § 1, n. 9; COM. cc. 32 § 2, n. 5; 90 § 1, n. 2.

⁷⁴ COP. c. 99 § 2.

in clausuram monasteriorum mulierum ingredi potest sine praescripta licentia. Inter eos autem qui, iure vigente, excipiuntur ab hac lege, est Archiepiscopus maior, qui, cum comitatu, admitti potest intra supradictam clausuram, sed in monasteriis quae ad suum ritum pertinent et quae intra territorium archiepiscopatus inveniuntur, non vero extra illud.⁷⁵

Praeterea, in archiepiscopatu, omnes religiosi sive viri sive mulieres, litteras, nulli obnoxias inspectioni, libere mittere possunt etiam ad proprium Archiepiscopum maiorem et ab eodem litteras recipere, item ab inspectione Superiorum exemptas.⁷⁶

Praeter supradictos casus, Archiepiscopo maiori nullae peculiare facultates seu potestates in Religiones, iure vigente, tribuuntur.⁷⁷ Ceteris in casibus, Archiepiscopus maior fruitur iisdem potestatibus in Religiones et religiosos ac alii Hierarchae locorum. Quare ad condenda vel erigenda monasteria vel Congregationes religiosas, Archiepiscopus maior, sicuti ceteri

---

⁷⁵ COR. c. 143 § 1, n. 1.

⁷⁶ COR. c. 158.

⁷⁷ Metropolitae apud Ucrainos iure stauropegii, instar Patriarchae, numquam gaudebant, licet hac in re abusus non defuerunt (Cfr. Decretum Benedicti XIV «*Inter Plures*», die 11. V. 1744, DP. II, n. 704, pp. 88; WOJNAR, *De Regimine*, p. 39; BŁAŻEWSKY, *De potestate Metropolitanarum...*, p. 22 sqq.).

Initio autem, in metropolia Kioviensi, monasteria, iuxta antiquam disciplinam Orientalium, iurisdictioni Metropolitae vel Episcopi subiiciebantur in quorum territorio inveniabantur.

Post Unionem cum Ecclesia Catholica Brestensem (an. 1596) conclusam, Metropolita Kioviensis Velamin Rutskyj an. 1617 reorganizationem et reformationem monachorum instauravit et centralizationem monasteriorum inchoavit, quibus praeficiebatur Superior Generalis, qui Protoarchimandrita vocabatur. Ab instaurata reformatione usque ad Capitulum Generale Novogrodense an. 1686, ad hoc munus etiam Metropolitae vel Episcopi eligebantur. Dein hi omnes ab hoc officio excluderentur, sed personae in dignitate constituti in Capitulis Generalibus participabant et Metropolitae quandam iurisdictionem adhuc in monachos exercebant.

Cum autem metropolia Haliciensis an. 1807 instaurata fuisset, P. Pius VII Bulla «*In universalis Ecclesiae regimine*», die 24. II. 1807, exemptionem Ordinis S. Basilii Magni denuo confirmavit: «Denique volumus quod nihil pariter super Ordine monachorum S. Basilii Magni, eiusdem Ruthenae Nationis innovatum intelligatur» (DP. II, n. 871, p. 318).

In Capitulo Dubnensi (an. 1743) exemptio, quoad regimen internum, Ordinis S. Basilii Magni Ruthenorum ab omni iurisdictione Metropolitanarum Episcoporumve declarata fuit et Decreto Benedicti XIV «*Inter plures*» confirmata (DP. II, n. 704, p. 88). Tamen Metropolitae competeat ius praesidendi Capitulo Generali.

Denique P. Leo XIII Bulla «*Singulare Praesidium*», die 12. V. 1882, memoratam exemptionem iteravit, ita ut omnes in dignitate constituti ab omni Capitulo prorsus excluderentur. Vide «*Constitutiones Congregationis Ruthenae Ordinis S. Basilii Magni*» (1910), Cap. II; (DP. II, p. 457); WOJNAR, *De Regimine Basilianorum Ruthenorum*, vol. I, Romae 1949; IDEM, *De Capitulis Basilianorum*, Tit. I, Cap. I, art. I-IV, Romae 1954; BŁAŻEWSKYJ, *De Potestate Metropolitanarum Kioviensium Catholicorum in Clerum Regularem*, Romae 1943.

Hierarchae locorum, consulere debet Sedem Apostolicam.⁷⁸ Praeterea, quoniam condere Religionem est maius negotium, Archiepiscopus maior videtur debere Episcopos audire.⁷⁹

IV. DE POTESTATE ARCHIEPISCOPI MAIORIS CIRCA RITUM

Supremum ius in omnes ritus orientales Romanus Pontifex sibi reservavit,⁸⁰ quod ipse exercet per S. Congregationem pro Ecclesia Orientali. Ad ipsam igitur spectat divinam Liturgiam, Sacramenta, sacramentalia ceteraque divina officia ordinare atque omnia de eorundem rubricis et caeremoniis videre. Ad eandem Sacram Congregationem etiam pertinet libros liturgicos approbare ac dubia circa eorundem textum et translationes solvere.⁸¹

Pariter Sedi Apostolicae vel Synodo Oecumenicae reservatur leges de temporibus sacris⁸² pro omnibus Ecclesiis Orientalibus communes ferre; pro singulis autem Ecclesiis particularibus, iure vigente, quaedam potestates, hac in re, Patriarchis, Archiepiscopis maioribus vel aliis supremis in loco auctoritatis ecclesiasticis agnoscuntur,⁸³ uti mox videbimus.

Cum Archiepiscopus maior, instar Patriarchae, tamquam Caput ritus habeatur,⁸⁴ ipsi, iure vigente, competit non solum curare fidelem custodiam et accuratam observantiam sui ritus, sed etiam moderari eundem sub auctoritate Romani Pontificis in casibus a iure praescriptis.⁸⁵ Unde sequitur, Archiepiscopum maiorem etiam extra archiepiscopatus territorium paternam curam sui ritus habere. Dixi « paternam curam », quia vigilantia in ritum extra territorium non est iurisdictionalis, sed conceditur ad promovendam ubique uniformitatem eiusdem ritus, atque ad rituum in Ecclesia Catholica multiplicationem evitandam. Haec cura in eo reponenda est, primo, quod consuetudo et normae quoad ritum in archiepiscopatu introductae, proponendae sunt uti exemplum et norma pro aliis eparchiis eiusdem ritus extra archiepiscopatus situs; secundo, vigilare ut ritus ubique fideliter

⁷⁸ COR. cc. 8; 13.

⁷⁹ Cfr. COP. cc. 329; 259 § 3.

⁸⁰ COP. cc. 8 § 1; 13 § 1; 260 § 1, n. 2 d; COM. c. 86 § 3, n. 3.

Cfr. Pii IX Litt. Apost. ad Archiep. Leop. ex die 3. V. 1874 « *Omnem Sollicitudinem* » (DP. II. p. 438); Const. Benedicti XIV « *Demandatam* » § 3, die 24. XII. 1743, (DE MARTINIS, *Ius Pontificium de Prop. Fide*, Pars I, vol. III, pag. 124); Const. Benedicti XIV « *Allatae sunt* », die 26. VII. 1755, (IBID. p. 598).

⁸¹ COP. cc. 195 § 1, n. 2; 329; 302; 279 § 2.

⁸² Ad tempora sacra pertinent festa, abstinentiae, ieiunia.

⁸³ DEOC., De cultu divino; Const. P. Pauli VI « *Paenitemini* », n. 8, die 17. II. 1966.

⁸⁴ DEOC. n. 10; Vide supra, De notione Archiepiscopi maioris.

⁸⁵ COP. c. 1 § 2; cfr. DEOC. nn. 19, 20, 23; P. Pauli VI MP « *Paenitemini* » n. 8.

servetur ac proinde de abusibus vel praxi a ritu aliena, Sedem Apostolicam certiore facere. Quantum autem huiusmodi cura extra territorium extendatur, determinanda est in iure condendo.

In specie, iure vigente, Archiepiscopo maiori competit:

1) *Recognoscere libros liturgicos publicandos.* Archiepiscopo maiori agnoscitur librorum liturgicorum editionis recognitio, ipseque respondere debet de fidelitate et integritate textus deque eius congruentia cum textu approbato. Qua congruentia probata, ille potest licentiam libros in vulgus edendi concedere. Prima autem textuum librorum liturgicorum approbatio reservatur Sedi Apostolicae.⁸⁶

Ad recognoscendos et imprimendos libros liturgicos, Archiepiscopo maiori imponitur obligatio constituendi consilium seu, ut aiunt, commissionem de re liturgica, cuius munus est: primum, adiuvere ipsum in recognitione librorum liturgicorum publicandorum et curare ut eorundem textus respondeat textui a Sede Apostolica approbato; deinde, pertractare quaestiones quae ad divinam Liturgiam ceteraque divina officia spectant.⁸⁷ Haec commissio, ut videtur, modificationes vel innovationes in divinis officiis introducendas potest proponere, quae tamen, ut in praxim deducantur, Sedis Apostolicae approbatione indigent.⁸⁸

Decretum « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » agnoscit etiam Archiepiscopo maiori, cum Consilio Hierarcharum, ius moderandi usum linguarum in sacris actionibus liturgicis.⁸⁹ Ex

⁸⁶ COP. cc. 329; 279 § 2.

In Ritu Byzantino praecipui libri liturgici sunt:

Euchologion Magnum, quod est liber praecum continens partes stabiles horarum canonicarum, tres Liturgias, officia sacramentorum et sacramentalium;

Apostolarium continet epistolas pro Liturgiis totius anni;

Evangeliarium, quod simili modo ac apostolarium continet evangelia pro toto anno;

Archieraticon continet Liturgiam pontificalem;

Horologion continet partes invariables officii divini necnon kalendarium ecclesiasticum;

Psaltirion habet divisionem psalterii prout diversis diebus psallitur;

Oktoichos continet officia dominicarum et dierum hebdomadis ab octava pentecostes usque ad dominicam pharisaei et publicani;

Triodion comprehendit officia omnia temporis quadragesimalis, i.e. a dominica pharisaei et publicani usque ad sabbatum sanctum;

Pentekostarion continet officia temporis a die paschatis usque ad octavam pentecostes, scilicet ad dominicam omnium sanctorum;

Minaea habet officia sanctorum totius anni;

Huc spectat etiam *Typikon* quod est liber rubricarum vel directorium, quod regulas constituit secundum quas preces ordinandae sunt in concurrentia diversorum officiorum.

⁸⁷ COP. cc. 329; 302.

⁸⁸ COP. cc. 329; 279 § 2; 195 § 1, n. 2.

⁸⁹ DEOC. n. 23

traditione, in ritibus orientalibus viget praxis utendi diversis linguis in divinis officiis, quam Concilium Vaticanum II confirmavit.⁹⁰ In archiepiscopatibus vero, ad Archiepiscopum maiorem spectat iudicare quae linguae introducendae sint in divinis officiis, certiore facta de re, notitiae causa, Sede Apostolica. Ipse autem, ut valide agat, debet cum Consilio Hierarcharum sibi subiectorum agere.⁹¹

Porro, cum eodem Consilio Hierarcharum, Archiepiscopus maior valet versionem textus in linguam vernaculam approbare, facta tamen relatione de re, notitiae causa, ad Sedem Apostolicam.⁹² Dubia autem circa versionem textus orta, remittenda sunt ad S. Congregationem pro Ecclesia Orientali, solutionis causa.⁹³

Cum consilium plurium Hierarcharum a iure requiratur, ipsi legitime convocari debent ab Archiepiscopo maiore iuxta praescripta can. 104 et sqq. MP « *Cleri Sanctitati* ». Ait Coronata: « Quando requiritur consensus vel consilium non unius tantum vel alterius personae, sed plurium simul, personae legitime et collegialiter audiendae sunt ita ut invalide agat Superior, qui eas audivit solum separatim aut earum consensum singulariter exquisierit, nisi aliud probetur ».⁹⁴

2) *Constituere vel immutare dies festos*. Festa distinguuntur in immobilia et mobilia; illa celebrantur singulis annis die fixo, haec diem fixum celebrationis non habent, sed dependent a festo paschatis, cuius dies etiam hodie non est fixus.

Potestas constituendi, transferendi aut supprimendi dies festos, omnibus Ecclesiis Orientalibus communes, soli Sedi Apostolicae vel Synodo Oecumenicae reservata est.⁹⁵

⁹⁰ IBID., nota 28; Cfr. KOROLEVSKY CYRIL, *Living Languages in Catholic Worship*.

⁹¹ Iuxta DEOC (n. 23) Patriarcha potest, in sacris liturgicis actionibus, introducere linguam vernaculam, cum Synodo, scilicet de consensu Synodi permanentis; extra patriarchatus haec potestas competit Supremae cuiusque Ecclesiae Auctoritati, scilicet Archiepiscopis maioribus et Metropolitibus cum Consilio Hierarcharum, scilicet auditis Episcopis sibi subiectis; si autem in aliquo loco est unicus Episcopus dependens directe a S. Sede, ipse, uti Suprema Auctoritas, decernit de lingua vernacula in sacris officiis introducenda (aliter censet cl. Pospishil). (Cfr. WOJNAR, *Decree on the Oriental Catholic Churches, in The Jurist*, vol. XXV, n. 2, April 1965, p. 235; POSPISHIL, *Orientalium Ecclesiarum, The Decree on the Eastern Catholic Churches of the II Council of Vatican*, p. 60). Ex quo sequitur, ad linguam in sacris actionibus liturgicis introducendam, simplex Episcopus magis potest quam Archiepiscopus maior aut Metropolita, et hi magis possunt quam Patriarcha.

⁹² DEOC. n. 23. Versiones textuum ad doctrinam quod attinet approbandae sunt, non autem quoad linguae perfectionem.

⁹³ Cfr. COP. c. 195 § 1, n. 2.

⁹⁴ CORONATA, *op. c.*, II, p. 186; cfr. COP. c. 35 § 1, n. 3.

⁹⁵ DEOC. n. 19.

Prof. Wojnar enumerat sequentes dies festos communes omnibus Ecclesiis Orientalibus: omnes anni dies dominici; Nativitas D.N.I.C.; Epiphania; Ascensio;

Pro singulis autem Ecclesiis particularibus, potestas dies festos constituendi, transferendi, aut supprimendi, praeter Sedem Apostolicam, tribuitur a Concilio Vaticano II etiam Archiepiscopis maioribus cum Synodo archiepiscopali, debita tamen ratione habita totius regionis ceterarumque Ecclesiarum particularium.⁹⁶ Haec Synodus convocanda et celebranda est ad normam can. 340 et sqq. MP « *Cleri Sanctitati* ». Eius decisiones autem, hac de re, non indiget confirmatione Sedis Apostolicae.⁹⁷

Quoad festa mobilia, quae nempe a termino paschali dependent, tendentia nunc adest ut festivitas paschatis inter omnes christianos eadem die dominica celebretur. Donec ad huiusmodi conventionem perveniatur, Concilium Vaticanum II omnibus Patriarchis et supremis in loco Auctoritatibus ecclesiasticis, inter quas et Archiepiscopi maiores intelliguntur, committit, ut ipsi interim unificationi festi paschatis celebrationis foveant inter christianos in eadem regione vel natione degentes.⁹⁸

Praescriptum conciliare minime intelligendum est ut uniformitas in festi paschatis celebratione introducatur in universa Ecclesia particulari seu ritu, sed ut omnes christiani, pro diversitate regionis vel nationis, celebrent festivitatem paschatis secundum unum systema kalendarii. Finis huius praescripti in ipso Decreto declaratur, scilicet, « interim ad unitatem inter christianos in eadem regione vel natione degentes fovendam ».

Assumptio; SS. Apost. Petri et Pauli (*The Jurist*, vol. XXV, April 1965, n. 2, p. 225). Apud Armenos autem Nativitas D.N.I.C. nonnisi a paucis celebratur (Cfr. DALMAIS, *Eastern Liturgies*, 1960, p. 135).

⁹⁶ DEOC. n. 19.

⁹⁷ *IBID.*

⁹⁸ DEOC. n. 20.

Apud Ecclesias Orientales, in anno liturgico, alii sequuntur kalendarium Gregorianum (Papa Gregorius XIII anno 1582 reformavit et correxerat kalendarium Julianum, quod illo tempore iam decem dies deviat a vero cursu solis. Hodie haec differentia iam numerat tres et decem dies); alii kalendarium Julianum, quae diversitas etiam in eodem ritu invenitur, e.g. apud Ucrainos catholicos in Canada et Foederatis Civitatibus Sept. Americae. Sunt et alii, speciatim apud Orthodoxos, e.g. Graeci et Rumeni, qui, quoad festa mobilia, sequuntur kalendarium Gregorianum, sed quoad festa mobilia, ad quae pertinet festum paschatis, adhuc terminum Julianum conservant (Cfr. POSPISHIL, *Orientalium Ecclesiarum*, p. 55). Quoniam hodie kalendarium Julianum temporis tres et decem dies kalendario Gregoriano posterius est, calculatio paschalis, quae dependet ab aequinoctio verno, differt, ideoque et Pascha non semper in eandem diem Dominicam incidit (Pascha celebratur proxima Dominica post lunam novam, quae consequitur aequinoctium vernalis, scilicet, 21 mensis martii).

Ex hac diversitate kalendarii non paucae difficultates oriuntur sub aspectu pastorali, religioso et sociali, imprimis in regionibus vel Nationibus ubi christiani, ad diversos ritus pertinentes et diversa kalendaria sequentes, constituunt minorem partem populi (quam condicionem bene explicat Patriarcha Maximos IV in *Voix de l'Eglise en Orient*, Herder Bâle, 1962, p. 189-190), vel etiam christiani sive eiusdem sive diversi ritus diversa kalendaria sequuntur.

Unde Archiepiscopus maior ceterique Hierarchae cum « unanimitate consensu et collatis consiliis cum iis quorum interest, de festo paschatis eadem die Dominica celebrando conveniat ».⁹⁹ Audiendi igitur sunt non solum Hierarchae catholici, sed etiam Hierarchae non catholici, ubi hoc requiratur, quia desiderium Concilii Vaticani II est, ut inter omnes christianos instituantur unitas in spiritu oecumenico in rebus omnibus christianis communibus.

In hoc consilio exquirendo, Archiepiscopus maior non tenetur convocare Synodum archiepiscopalem, neque conventio cum ceteris christianis obtenta indiget confirmatione Sedis Apostolicae.

3) *Abstinentias et ieiunia moderari tempore anni liturgici.* Constitutio P. Pauli VI « *Paenitemini* », die 17.II.1966,¹⁰⁰ novas normas quoad abstinentias et ieiunia toto anni tempore observanda induxit. Haec legislatio pro universa Ecclesia data, etiam Ecclesias rituum orientalium afficit.

Iuxta dictam Constitutionem dies paenitentiales ita ordinantur:

a) abstinentia servanda est singulis sextis feriis anni, nisi sint dies festi de praecepto (ideoque haud excluso tempore Quadragesimae);

b) abstinentia vero et ieiunium, in ritibus orientalibus, servantur primo die Magnae Quadragesimae et feria sexta in Passione et Morte Christi Jesu (vide Const. pars altera, II, 3).

Insuper, in eadem Constitutione Archiepiscopis maioribus quoque cum Concilio Hierarcharum¹⁰¹ datur facultas determinandi dies ieiunii et abstinentiae pro suis Ecclesiis particularibus seu ritibus, et quidem:

a) « iusta de causa, dies paenitentiae transferre, habita semper ratione quadragesimalis temporis » (IBID. VI, 1, a);¹⁰²

b) « alias formas paenitentiae, praesertim opera caritatis et exercitationes pietatis, in totum vel ex parte, pro abstinentia et ieiunio substituere » (IBID. VI, 1, b).

⁹⁹ DEOC. n. 20.

¹⁰⁰ ASS. vol. LVIII (1966), n. 3, pp. 177-198.

¹⁰¹ « In Ecclesiis Orientalibus, ad Patriarcham cum Synodo, vel ad supremam cuiusvis Ecclesiae Auctoritatem cum Concilio Hierarcharum ius pertinet determinandi dies ieiunii et abstinentiae, ad normam Decreti conciliaris De Ecclesiis Orientalibus Catholicis, n. 23 ». (Const. pars altera, n. VIII).

¹⁰² Cum tempus quadragesimale essentialem connexionem cum Mysterii Paschalis celebratione habeat, indolem paenitentialem ita retinet (cfr. Const. pars altera, II, 1), ut non possit, uti videtur, iure particulari, ad aliud anni tempus transferri (Cfr. ROMITA FLORENTIUS, *Adnotationes ad Const. « Paenitemini »*, in *Monitor Ecclesiasticus*, an. LXXXI, Series VII, fasc. I-II, an. 1966, pp. 213 et 216).

Supradictas immutationes in abstinentia et ieiunio Archiepiscopi maiores, pro suo territorio, introducere valent solum « cum Concilio Hierarcharum », quod intelligendum est de consensu Hierarcharum in Synodo coadunatorum.¹⁰³ Eiusmodi Synodus convocanda est ad normam can. 224 et sqq. MP « *Cleri Sanctitati* ». ¹⁰⁴

Decisiones Synodi, hac de re, non indigent Sedis Apostolicae confirmatione, sed eidem, notitiae causa, relatio de re facienda est.¹⁰⁵

4) *Praescribere publicas orationes et exercitia.* Ad cultum divinum quod attinet, Archiepiscopus maior facultatem habet publicas orationes vel pietatis exercitia praescribendi aut eadem permittendi in toto archiepiscopatu, sicuti Hierarcha loci in suo territorio. Si res gravioris sit momenti, Synodus permanens audienda est.¹⁰⁶ Quoniam exercitium potestatis Archiepiscopi maioris in clerum populumque totius archiepiscopatus mediatum est, uti iam diximus supra, dicta praescripta dari possunt nonnisi mediantibus Hierarchis locorum.

Quoad orationes publicas et pia exercitia, ea permittenda sunt, ut videtur, quae usu comprobata vel legibus liturgicis consona sunt, ne inducatur praxis a ritu aliena vel a traditione ecclesiastica absona.¹⁰⁷ In casibus tamen difficilioribus res tota ad Sedem Apostolicam deferenda est.

¹⁰³ Ad melius intelligendam dictionem « cum Concilio Hierarcharum » haec notanda sunt: Verbum Concilium, quod latine idem est ac Synodus graece, semper refert ad Conventus Episcoporum, quibus hi interesse debent cum voto deliberativo, cuiusmodi in Codice latino sunt Concilium Oecumenicum (c. 222 coll. cum c. 223 §§ 1-2); Concilium plenarium vel provinciale (cc. 281, 283 coll. cum cc. 282; 284 n. 1; 286 §§ 1-2; 287; 288). Ubi vero in Codice latino de Synodo dioecesana sermo est, in ea applicanda est norma c. 362: « Unicus est in Synodo legislator Episcopus, ceteris votum tantum consultivum habentibus ».

In Codice Orientali e contra, ubi adhibetur verbum Synodus, intelligitur Conventus Episcoporum in quibus hi voto deliberativo gaudent, nempe, Synodus Oecumenica (COP. c. 167 coll. cum c. 168 §§ 1-2); Synodus patriarchalis, Synodus archiepiscopalis, Synodus provincialis, Synodus plurium rituum, Synodus plurium provinciarum (COP. c. 340 §§ 1-4, coll. cum cc. 341; 346; 347 § 1, n. 1; 348; 350 § 1). Conventus autem Episcoporum qui in Codice latino Synodus dioecesana determinantur, in Codice Orientali Conventus eparchialis appellatur, in quo « Unicus est in Conventu eparchiali legislator Episcopus, ceteris suffragium tantum consultivum habentibus » (COP. c. 422 coll. cum c. 428). (Cfr. BERUTTI, *Adnotationes ad MP « Apostolica Sollicitudo » quo Synodus Episcoporum pro universa Ecclesia constituitur, in Monitor Ecclesiasticus, an. LXXXIX, Serie VII, fasc. IV, an. 1965, pag. 535 nota 9).*

¹⁰⁴ Cfr. COP. cc. 327 § 1; 248 § 1.

¹⁰⁵ Cfr. Const. P. Pauli VI « *Paenitemini* », pars altera n. VIII; DEOC. n. 23.

¹⁰⁶ COP. cc. 329; 279 § 1.

¹⁰⁷ COP. c. 1 § 2.

V. DE IURIBUS ARCHIEPISCOPI MAIORIS
APUD SEDEM APOSTOLICAM

Litteris Apostolicis Motu proprio « *Apostolica Sollicitudo* », datis die 15.IX.1965,¹⁰⁸ Summus Pontifex Paulus VI Synodum Episcoporum pro universa Ecclesia constituit, quae constat ex Episcopis variarum Nationum cum Summi Pontificis approbatione nominatis. Finis huius Synodi Episcoporum est Romano Pontifici praebere auxilium in regimine universae Ecclesiae.¹⁰⁹ Haec Synodus congregari potest *a*) in coetum generalem, *b*) in coetum extraordinarium et *c*) in coetum speciale (n. 4). Ad memoratos coetus Synodi, inter alios, etiam Archiepiscopi maiores, ratione officii, semper pertinent (nn. V, VI). In coetu speciali autem illi tunc participant quando Synodus Episcoporum convocanda est ad argumenta et negotia pertractanda, quae regiones spectant ubi sedes Archiepiscoporum maiorum inveniuntur (n. VII). Scilicet, si in coetu speciali tractantur negotia regionum non orientalium, vel ubi sedes archiepiscopales non reperiuntur, Archiepiscopi maiores, hoc in casu, non intersunt Synodo Episcoporum.¹¹⁰

Conclusio. Hoc in capite declaravimus Archiepiscopum maiorem in universo archiepiscopatu, amplissima potestate gaudere tam in Metropolitans, Episcopos ceterosque Hierarchas locorum, quam in ipsum territorium archiepiscopatus. Haec potestas tamen non est absoluta; est enim archiepiscopalis, cui a iure apponuntur quaedam restrictiones et limitationes. Archiepiscopus maior graviora negotia nequit expedire, nisi in Synodo archiepiscopali vel electionum aut cum Synodo permanenti. Praeterea multis in casibus requiritur, ut decisiones Synodi etiam a Romano Pontifice approbentur, antequam in effectum deducantur.

Ad clericos quod attinet, Archiepiscopo maiori nulla peculiaris potestas directe agnoscitur, praeter ius recipiendi recursus a decretis eorundem Hierarcharum locorum. Eidemque, quoad Religiones, sive virorum sive mulierum, nulla peculiaris potestas tribuitur.

Cum Archiepiscopus maior tamquam Caput ritus habea-

¹⁰⁸ AAS. vol. LVII (1965), pp. 775-780.

¹⁰⁹ *ibid.* pag. 776-777.

¹¹⁰ Cfr. BERUTTI, *l.c.*, pp. 541-546.

tur, ipse, praeter potestates, quibus intra suum territorium gaudet, habet paternam curam et vigilantiam in ritum etiam extra territorium archiepiscopale, quae tamen non est iurisdictionalis.

Apud Sedem Apostolicam Archiepiscopus maior ex officio pertinet ad Synodum Episcoporum pro universa Ecclesia.

CAPUT VI

DE POTESTATE IUDICIARIA ET ADMINISTRATIVA ARCHIEPISCOPI MAIORIS

Post absolutam discussionem de potestatibus et iuribus Archiepiscopi maioris in clerum populumque, in divisionem territorii archiepiscopalis necnon in ritum, oportet ut pertractentur ea, quae potestatem iudicariam et administrativam respiciunt.

Ad administrandam iustitiam in archiepiscopatibus, iure vigente, diversa sunt tribunalia, quorum quaedam habent peculiarem competentiam. In primis est Synodus permanens, ad quam primo et praecipue pertinet adiuvere Archiepiscopum maiorem in gubernando archiepiscopatu, deinde quasdam iudicare causas aliquarum personarum, ideoque est tribunal speciale. Praeterea, aliter ac in iure latino, in archiepiscopatibus tres habentur gradus tribunalium ordinariorum, et prae ceteris particulari competentia gaudet tribunal archiepiscopale.

Potestatem administrativam Archiepiscopi maioris considerabimus sub aspectu administrationis bonorum temporalium in archiepiscopatu. Archiepiscopus maior, qui potiore potestate gaudet in universo archiepiscopatu, consequenter potiore potestatem habet supra bona temporalia ecclesiastica in universo suo territorio.

Proinde hoc caput in tres articulos dividimus: I. De Synodo permanenti; II. De administratione iustitiae in archiepiscopatu; III. De potestate Archiepiscopi maioris circa bona temporalia archiepiscopatus.

ARTICULUS I

DE SYNODO PERMANENTI EIUSQUE COMPETENTIA

Praecipua proprietas curiae archiepiscopalis in eo est, quod haec, inter cetera officia, debet constare Synodo permanenti, quae iuvet Archiepiscopum maiorem in regimine totius

archiepiscopatus.¹ Haec Synodus, sicuti et tota curia archiepiscopalis, est distincta a curia eparchiae Archiepiscopi propriae.

Ipse Archiepiscopus praesidet Synodo permanenti et indiget eius consensu vel saltem iudicio in casibus a iure expresse statutis et in aliis causis gravioribus, quae universum archiepiscopatum respiciunt.²

Ubi, gravem ob causam, Synodus permanens constitui nequit, eius vices in omnibus supplet Consilium archiepiscopale, quod constituendum est iuxta praescripta canonum.³

In Ecclesia Catholica Orientali, Archiepiscopi-Metropolitae, qui erant veri Archiepiscopi maiores, hucusque carentes Synodo permanenti, regebant suum territorium cum Capitulo metropolitano.⁴ Iure vigente, in curiam archiepiscopalem, instar curiae patriarchalis, Synodus permanens introducta est, cuius competentia accurate definitur.⁵

A. DE SYNODO PERMANENTI

1) *Notio.* — Synodus permanens⁶ est coetus Episcoporum constitutus, qui, praeside Archiepiscopo maiore, eundem adiuvat in expediendis negotiis maioris momenti et iudicat causas quarundam personarum a iure determinatarum. Duplex igitur munus, ut eruitur ex recenti condificatione iuris Ecclesiarum Orientalium, habet Synodus permanens: a) adiuvaré Archiepiscopum maiorem in regendo archiepiscopatu,⁷ b) iudi-

¹ COP. cc. 327 § 2, n. 1; 288.

² *IBID.*

³ COP. cc. 327 § 2; 296; COI. cc. 91; 90.

⁴ F. X, nn. 202, 203; «Capitulum metropolitanum institutum... ad adiuvandam Metropolitanam in gubernanda dioecesi ac integra provincia ecclesiastica dirigenda». Cfr. F. XI, nn. 90, 94, 98.

⁵ Cum eadem praescripta de Synodo permanenti et Consilio archiepiscopali tradita sint in duobus MP. nempe «*Cleri Sanctitati*» et «*Sollicitudinem Nostram*», numeri canonum primario desumuntur ex MP «*Cleri S.*», additis postea numeris canonum ex MP «*Sollicitudinem N.*».

⁶ Synodus permanens (graece *endemousa*) seu de regimine, in origine vocabatur coetus Episcoporum C-poli degentium, qui adiuvabant Patriarcham in difficilioribus quaestionibus solvendis et in negotiis maioribus expediendis. Haec Synodus orta est C-poli et eius vestigia habentur iam versus finem saec. IV. Posterioribus temporibus, huiusmodi Synodus in aliis patriarchatibus constituta est.

Apud Orthodoxos, tempore recentiore, huiusmodi Synodus magnum momentum obtinuit, praesertim in Russia, et hodie in Ecclesiis autocephalis practice totam potestatem executivam detinet.

Apud Catholicos, iure anteriore, Synodus permanens quaedam praescripta habebat, sed potius theoretica. Iure vigente, pro omnibus Patriarchis et Archiepiscopis maioribus obligatorie introducta est. HAJJAR, *Le Synode Permanent* (Romae 1962), pp. 21-51; REZÁČ, *op. c.*, p. 242; HERMAN, *Conspectus...*, pp. 102-105.

⁷ COP. cc. 327 § 2; 288.

care causas quarundam tantum personarum,⁸ ideoque competentiam iudicalem habet.

Archiepiscopatum regit ipse Archiepiscopus maior, non autem Synodus permanens. Ex se Synodus permanens nullam potestatem habet, neque potest substituere Archiepiscopum maiorem. Nam munus Synodi est adiuvare Archiepiscopum maiorem, non autem regere archiepiscopatum. Negotia tractanda atque quaestiones definiendas proponit Archiepiscopus maior Synodo permanenti, cuius consensum vel saltem iudicium obtinere tenetur secundum praescripta canonum. Ideoque omnes actus ipsi Archiepiscopo imputantur, non autem Synodo permanenti.⁹

2) *Constitutio*. — Synodus permanens constat Archiepiscopo-praeside et quattuor Episcopis Archiepiscopo maiori subiectis,¹⁰ Secretario¹¹ et Archivista.¹²

Designatio membrorum Synodi permanentis ita fit ut duo eorum, a lege praefiniti, sint duo Episcopi residentiales, designati ex ordine, ratione antiquioris ordinationis episcopalis;¹³ tertius libere nominatur ab Archiepiscopo maiore, et quartus eligatur ab Episcopis Archiepiscopo subiectis, iuxta praescripta de electione a iure tradita.¹⁴

Sodales Synodi permanentis, designati ab Archiepiscopo maiore vel ab Episcopis, possunt assumi sive Episcopi residentiales sive non residentiales seu titulares. De his canones nullam restrictionem ponunt.

Dignitas episcopalis est necessaria, ut quis sit sodalis Synodi permanentis. Canones enim nullibi loquuntur de Hierarchis vel Hierarchis locorum, quia hi omnes non semper sunt caractere episcopali insigniti.¹⁵

Haec est quoque peculiaris proprietates Synodi permanen-

⁸ COI. c. 86.

⁹ Aliter res sese habet apud Ecclesias Orthodoxas, ubi forma regiminis est synodalis; omnis potestas in Synodo permanenti vel periodica residet, cui Archiepiscopus vel Metropolita praesidet uti primus inter pares. Cfr. supra, De Autocephalia; COUSSA, *Epitome*, I, p. 213.

¹⁰ COP. cc. 327 § 2; 289 § 1; COI. cc. 87 § 1; 91.

¹¹ COP. cc. 327 § 2; 291 § 1.

¹² COP. cc. 327 § 2; 291 § 2.

¹³ COP. cc. 327 § 2; 289 § 2; COI. cc. 87 § 2; 91.

¹⁴ COP. cc. 327 § 2; 289 § 3, n. 1; COI. cc. 87 § 3; 91. Electio regitur can. 102-120 MP « *Cleri Sanctitati* ».

¹⁵ COR. c. 306 § 2, n. 1: « Hierarchae nomine, praeter Romanum Pontificem, intelliguntur, nisi quis excipiatur, quod attinet ad suum quisque territorium: Episcopus residentialis, Exarchus qui praees territorio proprio, Exarchus qui praees territorio non proprio tum apostolicus tum patriarchalis tum archiepiscopalis, Administrator apostolicus permanentiter constitutus, Syncellus, iudicii exceptis nisi habuerit mandatum speciale, Administrator apostolicus ad tempus constitutus, itemque ii qui, praedictis deficientibus, interim ex iure prae-

tis, quod eiusdem sodales possunt esse Episcopi ordinati tantum, aliter ac in Synodo archiepiscopali vel electionum. In Synodo enim archiepiscopali vocem deliberativam habent etiam Hierarchae, qui non semper sunt Episcopi, ut Apostolici Administratores, Exarchi, Administratores sedium vacantium, etc.¹⁶ Item in Synodo electionum voce activa fruuntur etiam ii, qui sunt legitime electi ac confirmati Episcopi, etsi nondum caractere episcopali ornati.¹⁷ Quoniam canones de Synodo permanenti omittunt supradictas distinctiones, dicendum est, uti videtur, omnes qui non sunt Episcopi caractere aucti, excludi a Synodo permanenti. Propterea excluduntur Hierarchae locorum, vel Administratores sedium vacantium, Syncelli, et alii qui, quamvis iurisdictionem episcopalem exercent, tamen non semper sunt Episcopi ordinati.

Designatio igitur ad Synodum permanentem fit primario ratione characteris episcopalis, at non ratione officii. Quare, praeter duos Episcopos residentiales a lege praefinitos, ceteri duo sodales Synodi permanentis eorundemque substituti, esse possunt Episcopi titulares, quos canones videntur saltem non excludere.¹⁸

3) *Designatio substitutorum sodalium Synodi permanentis.* — Numerus quinarium Synodi permanentis est essentialis ita ut, si quis sodalium Synodi impeditus fuerit, substituendus sit, ad normam canonum, ab aliis Episcopis substitutis; quod si etiam hi impediti fuerint quominus sessioni Synodi intersint, sodalis Synodi debet suum suffragium per litteras mittere.¹⁹

Pro numero quinario Synodi permanentis, attentis canonibus 289 § 3, n. 2; 290 §§ 1-2 n. 1 MP « *Cleri Sanctitati* », (cc. 87 § 3, n. 2; 88 §§ 1-2, n. 1 MP « *Sollicitudinem Nostram* »), a iure praevidentur tres Episcopi substituti, qui sodales Synodi permanentis, forte impeditos, sufficiant, scilicet:

a) Episcopus residentialis ex ordine antiquitatis sequens, designatus a lege, qui substituat unum ex duobus Episcopis residentialibus impeditum;²⁰

scripto aut ex probatis statutis, succedunt in regimine; quod attinet ad ipsorum subditos, Superiores maiores in monasteriis exemptis et in Religionibus clericalibus exemptis;

n. 2. Nomine autem Hierarchae loci seu locorum veniunt omnes qui supra recensentur, exceptis Superioribus religiosis ».

¹⁶ COP. c. 341 § 1.

¹⁷ COP. c. 224 § 1.

¹⁸ Cfr. GALTIER, *Code Oriental de Procédure Ecclésiastique* (Beyrouth 1951), p. 99; EID, *La Figure Juridique du Patriarce* (Romae 1962), p. 104.

¹⁹ COP. cc. 327 § 2; 290; COI. cc. 89; 91.

²⁰ COP. cc. 327 § 2; 290 § 2, n. 1; COI. cc. 88 § 2, n. 1; 91.

b) Episcopus substitutus, nominatus ab Archiepiscopo maiore, sufficit vel sodalem Synodi ab ipso Archiepiscopo maiore nominatum,²¹ vel redintegrat numerum quinarium Synodi quotiescumque ipse Archiepiscopus impeditus substituitur a sodali Synodi, qui ordinatione episcopali antiquior est;²²

c) Episcopus substitutus, electus ab Episcopis, qui sufficit sodalem Synodi, ab iisdem Episcopis electum.²³

Obscuritate quadam laborat c. 289 § 3, n. 2 MP « *Cleri Sanctitati* » (c. 87 § 3, n. 2 MP « *Sollicitudinem Nostram*), qui statuit: Eodem tempore ac modo, designetur *Episcopus* qui sodalem Synodi permanentis, a Patriarcha (Archiepiscopo maiore) nominatum vel ab Episcopis electum, impeditum substituat ». Oritur hic quaestio: quot substituti nominandi sunt? Prima facie canon videtur unum tantum significare substitutum. Attamen, collato hoc canone cum sequenti c. 290 §§ 1 et 2, n. 1 (88 §§ 1 et 2, n. 1), videtur ibi sermonem esse de duobus substitutis. Paragraphus 1 c. 290 (c. 88 § 1) dicit: « ... per Episcopum substitutum a Patriarcha (Archiepiscopo)... designatum », et refertur ad praecedentem can. 289 § 3, n. 2 (87 § 3, n. 2). Ergo unus substitutus a Patriarcha (Archiepiscopo) nominatur.

Paragraphus 2 n. 1 c. 290 (88 § 2, n. 1) dicit: « ... si sit ex ceteris, substituitur Episcopus de quo in... » et refertur ad eundem praecedentem canonem 289 § 3 n. 2 (87 § 3 n. 2). Inde coniiciendum videtur, sermonem esse, praeter substitutum a Patriarcha (Archiepiscopo maiore) nominatum, de altero substituto ab Episcopis electo.²⁴

Haec conclusio confirmatur comparatione numeri 1 cum numero 2 c. 289 § 3 (nn. 1 cum 2 c. 87 § 3) facta. In n. 2 dictio « eodem tempore ac modo » stricte colligata est cum numero 1 eiusdem canonis, qui fert: « alter a Patriarcha (Archiepiscopo maiore) libere nominatur, alter ab Episcopis... eligitur ». Comparatis memoratis duobus numeris, hoc colligendum est: si cuti unus sodalis Synodi permanentis libere nominatur a Patriarcha (Archiepiscopo maiore) et alter eligitur ab Episcopis, eodem modo designantur eorundem substituti, scilicet, unus libere nominatur a Patriarcha (Archiepiscopo maiore), alter eligitur ab Episcopis. Ergo in c. 289 § 3, n. 2 (c. 87 § 3, n. 2) de duobus substitutis designandis, non de uno, sermo fit.

²¹ COP. cc. 327 § 2; 290 § 2, n. 1 coll. cum c. 289 § 3, n. 2; COI. cc. 88 § 2, n. 1; 91 coll. cum c. 87 § 3, n. 2; cfr. GALTIER, *op. c.*, p. 98.

²² COP. cc. 327 § 2; 290 § 1 coll. cum c. 289 § 3, n. 2; COI. cc. 88 § 1 coll. cum cc. 87 § 3, n. 2; 91.

²³ *IBID.*

²⁴ Cfr. GALTIER, *op. c.*, p. 98.

Designatio substitutorum Synodi permanentis sodalium, uti nuper inuimus, imitatur designationem ipsorum sodalium eiusdem Synodi. Itaque pro alterutro Episcopo residentiali impedito, ipsa lege designatur Episcopus residentialis antiquitate ordinationis sequens.²⁵ Ergo Episcopum residentialem non potest sufficere Episcopus non residentialis seu titularis. Ceteri duo substituti designantur eodem tempore et modo ac ceteri duo sodales Synodi permanentis, scilicet, alter libere nominatur ab Archiepiscopo maiore, alter eligitur ab omnibus Episcopis archiepiscopatus,²⁶ iuxta normas canonum de electione traditas. Hi substituti assumi possunt ex Episcopis non residentialibus seu titularibus, quia canon non distinguit.

Notare hic oportet, Synodi permanentis sodalem eiusque substitutum eligendum ab Episcopis, eligi ab omnibus Episcopis Archiepiscopo maiori subiectis, haud exclusis Episcopis titularibus. Canon enim nullam restrictionem ponit. Aliter res sese habet de Consilii archiepiscopalis sodali, qui eligendus est tantum ab Episcopis residentialibus.²⁷

Nequeunt esse sodales Synodi permanentis omnes qui enumerantur in c. 109 § 1 MP « *Cleri Sanctitati* », scilicet: *a*) incapaces actus humani; *b*) censura vel infamia iuris affecti vel tales declarati; *c*) qui sectae haereticae vel schismaticae nomen dederunt vel publice adhaeserunt; *d*) carentes voce activa sive ob iudicis sententiam sive ex iure communi aut particulari.²⁸

4) *Secretarius et Archivista*. — Synodus permanens debet habere secretarium et archivista. Ad officium secretarii designatur unus ex Episcopis synodalibus ab eodem Synodo designatus.²⁹

Munus secretarii est omnia acta sessionum Synodi permanentis conscribere eademque una cum praeside ac omnibus sodalibus Synodi subscribere.³⁰

Cura archivi Synodi permanentis committenda est presbytero, quem ipse Archiepiscopus maior nominat, eumque a munere amovere potest.³¹ Officium archivistae desumendum est ex iuris communis praescriptis.

5) *Duratio muneris sodalium Synodi permanentis*. — Munus Episcoporum Synodi permanentis perdurat ad quinquen-

²⁵ COP. cc. 327 § 2; 290 § 2, n. 1; COI. cc. 88 § 2, n. 1; 91.

²⁶ COP. cc. 327 § 2; 289 § 3, n. 2; COI. cc. 87 § 3, n. 2; 91.

²⁷ COP. c. 289 § 3, coll. cum c. 297 § 2.

²⁸ COP. cc. 327 § 2; 289 § 3, n. 1; COI. cc. 87 § 3, n. 1; 91; cfr. supra n. 90.

²⁹ COP. cc. 327 § 2; 291 §§ 1-2.

³⁰ COP. cc. 327 § 2; 291 § 1.

³¹ COP. cc. 327 § 2; 291 § 2.

nium.³² Expleto quinquennio, duo Episcopi residentiales praefiniti a lege, ex ordine ratione antiquioris episcopalis ordinationis, substituuntur ab aliis duobus Episcopis residentialibus, qui antiquitate ordinationis episcopalis immediate sequuntur,³³ et ita singulis quinquenniis. Ceteri duo Episcopi, scilicet ille qui nominatur ab Archiepiscopo maiore et ille qui eligitur ab Episcopis archiepiscopatus, expleto quinquennio, iterum ad idem munus obeundum assumi possunt.³⁴

Munus quinquennale Episcoporum Synodi permanentis ita intelligendum est: duo Episcopi residentiales designati a lege, exacto quinquennio, debent substitui ab aliis Episcopis residentialibus ex ordine immediate sequentibus, ita ut iidem non possint iterum ad idem officium assumi. Haec rotatio Episcoporum residentialium, iusta et aequa, valde utilis est, ut Archiepiscopus maior pacifice et ordinate iurisdictionem exercere possit in bonum Ecclesiae. Hinc fallitur E. Eid dicens, etiam Episcopos residentiales, confecto quinquennio, iterum ad idem officium assumi posse.³⁵

Ceteri duo Episcopi, expleto quinquennio, aliter ac Episcopi residentiales, possunt iterum ad idem munus assumi. Cl. Galtier provocans c. 90 § 2 MP « *Sollicitudinem Nostram* » (idem ac c. 297 § 2 MP « *Cleri Sanctitati* ») in quo sermo est de Consilio patriarchali (archiepiscopali) et ubi praescribitur ut Episcopus residentialis, exacto quinquennio, substituatur ab alio Episcopo residentiali ex ordine immediate sequenti, quaerit utrum eadem norma applicanda sit ad Episcopos residentiales Synodi permanentis. Dein ipse respondet: Codex Orientalis in can. 87 (idem ac. c. 289 MP « *Cleri Sanct.* ») agit de substitutione sodalium Synodi permanentis designatorum, scilicet ab Archiepiscopo maiore (Patriarcha) et ab Episcopis, sed silet de substitutione Episcoporum praefinitorum a lege, idque indicat hanc substitutionem neque praevideri neque imponi.³⁶

Allata difficultas sic solvenda videtur: Supradictus canon 87 § 1 MP « *Sollicitudinem Nostram* » (c. 289 § 1 MP « *Cleri Sanct.* ») clare loquitur de quinquenniali munere quattuor Episcoporum Synodi permanentis. Deinde in par. 2 eiusdem canonis, dictio « designati ex ordine » innuit rotationem Episcoporum residentialium eo sensu quod, expleto quinquennio, iidem Episcopi residentiales non possunt iterum ad idem officium

³² COP. cc. 327 § 2; 289 § 1; COI. cc. 91; 87 § 1.

³³ Ibid.

³⁴ COP. cc. 327 § 2; 289 § 3, n. 1; COI. cc. 91; 87 § 3, n. 1.

³⁵ « Ces quatre évêques, nommés pour cinq ans peuvent être choisis de nouveau pour les mêmes fonctions » (EID Prof. Emile, op. c., p. 103).

³⁶ GALTIER, op. c., pp. 98-99.

assumi, sed substituendi sunt ab aliis Episcopis residentialibus ex ordine sequentibus. Paragraphus 3 eiusdem canonis agens de ceteris duobus sodalibus Synodi permanentis concludit: « Hi Episcopi, exacto quinquennio, ad idem officium iterum assumi possunt ». Momentum huius dictionis in eo est, quod isti sodales Synodi permanentis, expleto quinquennio, iterum ad idem munus assumi possunt (quod non permittitur Episcopis residentialibus), non autem quod solum *eorum* munus, exclusis Episcopis residentialibus, perdurat ad quinquennium, ut censet cl. Galtier, qui deinde erroneam conclusionem deducit.

Analogum praescriptum sequentis c. 90 § 2 MP « *Sollicitudinem Nostram* » (c. 297 § 2 MP « *Cleri Sancti*. ») de rotatione Episcopi residentialis Consilii archiepiscopalis (patriarchalis), quod Cl. auctor invocat, confirmat nostram sententiam.

6) *Ratio agendi*. — Synodus permanens, ut iam explicavimus, constat ex quinque personis, scilicet Archiepiscopo praeside et quattuor Episcopis, ad normam iuris supra expositam, nominatis. Peculiaris proprietas huius Synodi haec est, quod numerus quinaris semper retinendus est ita, ut si quis ex sodalibus, haud excluso ipso Archiepiscopo maiore, impediatur, quominus Synodo permanenti intersit, substituendus sit ab altero Episcopo substituto. Quomodo haec substitutio efficiatur, iure vigente, accurate definitur.

Itaque si ipse Archiepiscopus maior impeditus fuerit, Synodi sessionibus praestit ille inter Episcopos Synodi sodales, qui ceteros praecedit ordinatione episcopali, et numerus quinaris redintegratur per Episcopum substitutum ab Archiepiscopo maiore nominatum.³⁷ Attamen attendendum est ad ius particulare, quod de substitutione Archiepiscopi, forte impediti, aliter statuere potest;³⁸ v.g. in Synodo Armena eo in casu praesidet Vicarius patriarchalis, et apud Melchitas Vicarius antiquior.³⁹

Unumquemque Episcopum residentialem legitime absentem a sessione Synodi permanentis, substituit Episcopus residentialis antiquitate ordinationis sequens.⁴⁰ Episcopum residentialem igitur non potest sufficere Episcopus non residentialis seu titularis.

Si impediatur Episcopus ab Archiepiscopo maiore vel ab Episcopis archiepiscopatus electus, substituitur per respecti-

³⁷ COP. cc. 327 § 2; 290 § 1.

³⁸ IBID.

³⁹ GALTIER, *op. c.*, p. 100; *Synodus Armena*, n. 225.

⁴⁰ COP. cc. 327 § 2; 290 § 2, n. 1.

vum Episcopum substitutum iam ab Archiepiscopo nominatum vel ab Episcopis electum.⁴¹

Si denique Episcopus, Synodi sodalis, nominatus ab Archiepiscopo maiore vel electus ab Episcopis, impediatur, itemque eius substitutus, et negotii definitio urgeat, idem Episcopus suffragium mittere debet ad Archiepiscopum maiorem per litteras aperiendas in Synodi sessione.⁴²

Oritur quaestio utrum haec norma applicanda sit etiam ad impeditum Episcopum residentialem eiusdemque substitutum, scilicet utrum hoc in casu, Episcopus residentialis teneatur suffragium per litteras ad Archiepiscopum maiorem mittere, an admittenda sit ulterior substitutio per sequentem Episcopum residentialem ordinatione episcopali antiquiorem. Canon videtur hanc possibilitatem non excludere, licet specificè loquatur tantum de sodalibus Synodi permanentis electis ab Archiepiscopo vel ab Episcopis eorundemque substitutis.⁴³

Quoties Synodus permanens definire debet negotium quod personam alicuius Episcopi Synodi sodalis vel eius eparchiam tangat, hic quidem audiendus est, sed in Synodo suffici debet eiusdem substitutus.⁴⁴

Quaeritur utrum numerus quinarius ad validitatem actuum Synodi permanentis requiratur. De hoc canones nihil cavent. Respondendum est: principium generale iuris hoc est, quo leges irritantes aut inhabilitantes eae tantum habendae sunt, quibus aut actum esse nullum aut inhabilem esse personam expresse vel aequivalenter statuitur.⁴⁵ Numerus quinarius, uti probavimus, semper exigitur ad habendas sessiones Synodi permanentis, ita ut si quis sodalis, haud excepto ipso Archiepiscopo maiore, impeditus fuerit, canones praecipunt, ut eum sufficiat eius substitutus; si autem et substitutus impeditus fuerit, eo in casu Episcopus sodalis tenetur suffragium vel iudicium per litteras ad Archiepiscopum maiorem mittere.⁴⁶ Habito igitur prae oculis hoc praescripto canonis, necnon atenta ipsa gravitate negotiorum quae cum Synodo permanenti definienda sunt, affirmandum est numerum quinarium ad validitatem actuum Synodi permanentis requiri.

Synodus permanens debet resolvere negotia per suffragia secreta,⁴⁷ et ubi eius consensus opus est, obtinenda est maior

---

⁴¹ *IBID.*

⁴² COP. cc. 327 § 2; 290 § 2, n. 2.

⁴³ Cfr. GALTIER, *op. c.*, p. 100.

⁴⁴ COP. cc. 327 § 2; 290 § 3; COI. cc. 91; 99 § 3.

⁴⁵ CIC. c. 11.

⁴⁶ COP. c. 327 § 2, n. 1; 290 § 2, n. 2; COI. cc. 88 § 2, n. 2; 91.

⁴⁷ COP. cc. 327 § 2; 292.

suffragiorum pars. Ubi autem Archiepiscopus iubetur audire sententiam Synodi permanentis, ille tenetur, ut valide agat, exquirere Synodi iudicium, sed non necessario maiori accedere parti. Attamen in iure suadetur, ne concordia suffragia eorum qui audiendi sunt, sine praevalenti ratione, praetermittantur.⁴⁸

Canon praecipit ut Synodus permanens convocetur ter in anno statis temporibus etiamque frequentius, si negotia, quae expedienda sunt, requirant consensum vel consilium Synodi.⁴⁹

Acta sessionum Synodi permanentis a praeside subscribenda sunt et ab omnibus Synodi sodalibus.⁵⁰

A decretis Synodi permanentis, extra ordinem iudicarium datis, circa materiam eidem a iure reservatam, semper datur recursus ad Sedem Apostolicam, sed cum effectu devolutivo,⁵¹ id est decreta exsequenda sunt, donec Sedes Apostolica rem diremerit, aut saltem expresse ad se avocaverit.

B. DE CONSILIO ARCHIEPISCOPALI

Consilium archiepiscopale describi potest: coetus Episcoporum ad hoc constitutus ut vices suppleat Synodi permanentis, ubi haec constitui nequit.⁵² Quod Consilium instituitur, praemonita Sede Apostolica.⁵³

Ad creandum Consilium archiepiscopale graves causae a lege requiruntur, quae possunt esse, v.g. exiguus numerus Episcoporum, difficultas tempore belli iter faciendi, et alia huiusmodi. Cessante causa, cessat ipsum Consilium et Synodus permanens instauranda est. Unde sequitur Consilium archiepiscopale esse subsidiarium et suppletorium, ideoque habendum est solum perdurante causa, propter quam constitutum est.⁵⁴

Consilium archiepiscopale eundem finem atque competentiam habet ac Synodus permanens, quia eiusdem vices, ut dicit canon, *in omnibus* supplet.⁵⁵ Proinde ubi a iure praescribitur ut Archiepiscopus maior debeat negotia expedire de consensu vel de consilio Synodi permanentis, deficiente Synodo, haec praescripta ad Consilium archiepiscopale applicanda sunt. Item dicendum est, hoc Consilium competentiam quoque iudicalem

⁴⁸ COP. c. 35 § 1, n. 2.

⁴⁹ COP. cc. 327 § 2; 295.

⁵⁰ COP. cc. 327 § 2; 291 § 1.

⁵¹ COP. 327 § 2; 293.

⁵² COP. cc. 327 § 2, n. 1; 296; COI. cc. 90 § 1; 91.

⁵³ IBID.

⁵⁴ IBID.; cfr. GALTIER, *op. c.*, p. 101.

⁵⁵ COP. cc. 327 § 2, n. 1; 296; COI. cc. 90 § 1; 91.

habere circa causas et personas, quae ad normam canonum ad Synodum permanentem spectant.⁵⁶

1) *Constitutio*. — Consilium archiepiscopale constat ex Archiepiscopo maiore—praeside, et duobus Episcopis eidem subiectis. Unus ex hisce sodalibus debet esse Episcopus residentialis ordinatione episcopali antiquior, et alter eligitur ab Episcopis residentialibus⁵⁷ eodem modo ac sodales Synodi permanentis.⁵⁸

Hic notandum discrimen inter personas quae eligunt sodalem ad Synodum permanentem, ab eis quae eligunt Episcopum ad Consilium archiepiscopale. Ad Synodum permanentem eligitur sodalis, eiusque substitutus, ab omnibus Episcopis Archiepiscopo maiori subiectis,⁵⁹ haud exclusis Episcopis titularibus; et sodalis ad Consilium archiepiscopale eligitur ab Episcopis residentialibus tantum.⁶⁰

Canones tradentes normas pro Consilio archiepiscopali silent de eligendo Episcopo substituto atque de designando secretario et archivista Consilii archiepiscopalis. Cum Consilium archiepiscopale vices Synodi permanentis in omnibus suppleat, videtur, absente aliqua norma, Legislatores voluisse hanc mutuari a praescriptis pro Synodo permanenti datis.

2) *Ratio agendi*. — Cum Consilium archiepiscopale constet ex tribus personis, patet numerum trinum esse in eo retinendum, sicuti numerum quinarium in Synodo permanenti. Utrum substitutio sodalium forte impeditorum permittatur, et quaenam norma sequenda sit, canones silentio praetereunt.

Quod attinet ad secretum suffragium, ad recursum faciendum a decretis Consilii archiepiscopalis, ad tempus convocationis necnon ab subscriptionem actorum, videntur normae pro Synodo permanenti datae esse adhibendae.

3) *Duratio muneris*. — Munus Consilii archiepiscopalis pariter ac Synodi permanentis est ad quinquennium. Quo exacto, et causa adhuc perdurante, propter quam illud constitutum erat, Episcopum residentialem designatum a lege, substituit Episcopus residentialis, qui antiquitate ordinationis episcopalis immediate consequitur. Idem Episcopus residentialis

⁵⁶ *IBID.* Hoc infertur ex verbis canonis: «Consilium patriarchale (archiepiscopale)... Synodi permanentis vices *in omnibus suppleat*...».

⁵⁷ COP. cc. 327 § 2, n. 1; 297 § 1, nn. 1-2; COI. cc. 90 § 2, nn. 1-2; 91.

⁵⁸ Vide supra: Constitutio Synodi permanentis.

⁵⁹ COP. cc. 327 § 2, n. 1; 289 § 3, nn. 1-2; COI. cc. 87 § 3, nn. 1-2; 91.

⁶⁰ COP. cc. 327 § 2, n. 1; 297 § 1, n. 2 et § 2; COI. cc. 90 § 2, n. 2; 91.

iterum ad idem officium assumi non potest. Episcopus autem electus ab Episcopis residentialibus, expleto quinquennio, ad idem officium iterum assumi potest.⁶¹

C. DE COMPETENTIA SYNODI PERMANENTIS

Duplex, uti diximus, est competentia Synodi permanentis: I. administrativa, II. iudicialis.

I. *Competentia administrativa.* — Iure vigente, Synodus permanens Archiepiscopo maiori datur praecipue ut hic adiuvetur in regendo archiepiscopatu. Propterea omnia negotia maiora vel quaestiones difficiliore, quae universum archiepiscopatum spectant, tractandae sunt cum interventu Synodi permanentis.⁶² Quae negotia sint maioris momenti, deducenda sunt ex ipsa rei natura, vel ab ipso Archiepiscopo maiore sunt diiudicanda. Attamen canones novi Codicis iuris Ecclesiarum Orientalium expresse statuunt quatenam sint praecipua negotia vel quaestiones, quae Archiepiscopus maior praestare debet cum Synodo permanenti, scilicet cum huius consensu vel consilio.⁶³

Quoniam aliis sub capitibus, in quibus de exercitio iurium ac officiorum Archiepiscopi maioris copiose tractamus, interventus Synodi permanentis declaratur, hoc in loco sufficiat enumerare tantum negotia, quae a iure cum consensu vel consilio Synodi permanentis resolvenda sunt.

1) *Consensu Synodi permanentis* Archiepiscopus maior indiget ad haec negotia expedienda:

a) Convocare Synodum archiepiscopalem extra tempus a iure praescriptum;⁶⁴

b) Exarchiam archiepiscopalem erigere, suppressere, vel eiusdemque fines immutare;⁶⁵

c) Amovere Exarchum archiepiscopalem a suo officio;⁶⁶

d) Leges a Synodo archiepiscopali latas authentice interpretari usque ad proximam Synodum;⁶⁷

e) Designare duos Episcopos scrutatores ad aperienda suffragia missa ab Episcopis per litteras, ubi Synodus pro electione Episcopi congregari non potest;⁶⁸

⁶¹ COP. cc. 327 § 2, n. 1; 297 § 2; COI. cc. 90 § 3; 91.

⁶² COP. cc. 327 § 2, n. 1; 288.

⁶³ COP. cc. 327 § 2, n. 2.

⁶⁴ COP. c. 344.

⁶⁵ COP. c. 328.

⁶⁶ COP. c. 388 § 2.

⁶⁷ COP. c. 326 § 1, n. 7.

⁶⁸ COP. cc. 326 § 1, n. 1; 255 § 1.

f) Nominare oeconomum archiepiscopalem eumque ab hoc officio amovere;⁶⁹

g) Cumulare munus oeconomi archiepiscopalis cum munere oeconomi eparchiae Archiepiscopi maioris propriae;⁷⁰

h) Nominare iudices, promotorem iustitiae ac defensorem vinculi ad tribunal regionale;⁷¹

i) Conferre officium, vacans per renuntiationem quam ipse acceptavit, aut per sententiam privationis quam ipse tulit, suis aut resignantis familiaribus, consanguineis vel affinibus usque ad quartum gradum inclusive,⁷² iuxta computationem iuris orientalis vigentis, nempe MP « *Crebrae Allatae* » c. 66.

2) *Audire sententiam Synodi permanentis* tenetur Archiepiscopus maior in sequentibus casibus:

a) Ad introducendas in universo archiepiscopatu orationes et pietatis exercitia;⁷³

b) Ad determinanda iura et officia Episcopi Coadiutoris, constituti a Synodo archiepiscopali vel electionis;⁷⁴

c) Ad nominandum Exarchum archiepiscopalem;⁷⁵

d) Ad designandum locum Synodi archiepiscopalis celebrandae;⁷⁶

e) Ad constituendum apocrisarium apud Sedem Apostolicam.⁷⁷

Alia negotia maiora vel quaestiones difficiliore, quae, licet in canonibus non statuuntur, tamen ex rei natura vel iudicio Archiepiscopi maioris talia sunt, debent expediri cum interventu Synodi permanentis.⁷⁸

II. *Competentia iudicialis*. — Ut supra iam diximus, Synodus permanens est non solum organon quod iuvat Archiepiscopum maiorem in regimine totius archiepiscopatus, sed etiam est tribunal iudiciale speciale, cui reservantur causae vel personae iudicandae a iure expresse difinitae. Dicitur Synodus permanens esse tribunal speciale, quia in MP « *Sollicitudinem Nostram* » non enumeratur in hierarchia tribunalium ordinariarum aut appellationis. Proinde a tribunalibus ordinariis inferioribus non datur appellatio ad Synodum permanentem ne-

⁶⁹ COP. cc. 329; 299 § 2, n. 3; COR. cc. 259 § 2, n. 3 et § 4.

⁷⁰ COP. cc. 329; 299 § 2, n. 4; COR. cc. 259 § 2, n. 4 et § 4.

⁷¹ COI. c. 38 § 2.

⁷² COP. c. 99 § 2.

⁷³ COP. cc. 329; 279 § 1.

⁷⁴ COP.c. 418 § 1, n. 2.

⁷⁵ COP. c. 288 § 2.

⁷⁶ COP. c. 340 § 1.

⁷⁷ COP. c. 331.

⁷⁸ COP.cc. 327 § 2, n. 1; 288.

que ab hac datur appellatio ad tribunal ordinarium superius.⁷⁹ Attamen a tribunali Synodi permanentis semper datur appellatio ad Sedem Apostolicam.⁸⁰

Reservatio causarum Synodo permanenti facta, est absoluta; ideo si forte, dum aliqua causa agitur, superveniat celebratio Synodi archiepiscopalis vel habeatur Synodus electio-num, negotii decisio Synodo permanenti reservata perseverat.⁸¹ Itemque Archiepiscopus maior nequit delegare tribunal inferius ad iudicandas causas vel personas Synodo permanenti reser-vatas.⁸²

Iure vigente, Synodo permanenti reservatur tractare causas criminales minores et causas contentiosas maiores Episcoporum, Archiepiscopo maiori subiectorum.

A. *Causae criminales.* — Causae criminales Episcoporum dividuntur in 1) maiores et 2) minores.

1) *Causae criminales maiores*, uti ex can. 17 § 1, n. 1 MP « *Sollicitudinem Nostram* » coniiicitur, sunt illae quae secumferunt poenam privationis officii, aut depositionis minoris seu depositionis simplicis vel maioris seu degradationis Episcopi. Huiusmodi poenam sive propter delictum infligere, sive aliam iustam et proportionatam ob causam imponere, exclusive Romano Pontifici reservatur.⁸³ Propterea causae criminales maiores Episcoporum a competentia Synodi permanentis prorsus excluduntur, immo ne Patriarcha quidem, his in casibus, sententiam ferre valet.⁸⁴

2) *Causae criminales minores* censentur ceterae aliae, quae non secumferunt poenam privationis officii aut depositionis minoris seu simplicis aut depositionis maioris seu degradationis Episcopi.⁸⁵

In causis criminalibus minoribus Episcoporum sibi subiectorum Archiepiscopus maior cum Synodo permanenti potest processum tantum instruere. Sententiam autem ferre ipse non valet, nisi a Romano Pontifice delegationem obtinuerit.⁸⁶

Hoc praescriptum respicit Episcopos, qui caractere episcopali iam aucti sunt, quia ceteri Hierarchae locorum, exceptis Syncellis, qui non sunt Episcopi ordinati, iudicandi sunt

⁷⁹ Vide COI. c. 72, ubi Synodus permanens non recensetur inter tribunalia appellationis.

⁸⁰ Cfr. COI. c. 73 § 2.

⁸¹ COI. c. 89.

⁸² COI. cc. 21; 17 § 2; 18 §§ 1-2; 20 § 1.

⁸³ COI. c. 15, n. 3.

⁸⁴ COI. c. 17 § 1, n. 2.

⁸⁵ COI. c. 17 § 1, n. 1.

⁸⁶ *IBID* § 2.

in omnibus causis criminalibus a tribunali ordinario sedis archiepiscopalis.⁸⁷

Competentia iudicialis Archiepiscopi maioris cum Synodo permanenti est stricte territorialis, ita ut si Episcopi, licet Archiepiscopo maiori subiecti, domicilium vel quasi-domicilium extra archiepiscopatum habeant, iidem non possint trahi ad tribunal Synodi permanentis archiepiscopalis, sed ad tribunal Sedis Apostolicae tantum.⁸⁸

B. *Causae contentiosae*. — Causae contentiosae etiam dividuntur in 1) maiores et 2) minores.

1) *Causae contentiosae maiores* dicuntur illae, quae vel ex rei natura sunt gravioris momenti vel, sive ex praescripto Codicis sive ex iure particulari uti tales definiuntur. Istae causae, cum ad tribunal Synodi permanentis advocantur, maiores dicuntur.

In Codice iuris orientalis causae contentiosae maiores sunt:

a) In re pecuniaria, illae in quibus agitur de summa vel re cuius pretium excedit triginta milia francorum aureorum,⁸⁹

b) causae contentiosae eparchiarum,⁹⁰

c) causae de iuribus aut bonis temporalibus Episcopi aut mensae seu domus vel curiae eparchialis;⁹¹

d) causae quae in Synodo archiepiscopali reservantur Synodo permanenti.⁹²

Enumeratae causae, necnon et aliae, definiri et, quantum fieri potest, recenseri debent in Synodo archiepiscopali.⁹³

Causas contentiosas maiores Episcoporum etiam titularium Archiepiscopo maiori subiectorum iudicare, reservatur tribunali Synodi permanentis.⁹⁴ Episcopi hic intelliguntur ii, qui characterem episcopali sunt aucti, quia Hierarchae locorum, qui non sunt ordinati Episcopi, in omnibus causis contentiosis, etiam maioribus, vocandi sunt ad tribunal ordinarium sedis archiepiscopalis, non autem ad tribunal Synodi permanentis.⁹⁵

Etiam ad iudicandas causas contentiosas maiores quod attinet, competentia Archiepiscopi maioris cum Synodo perma-

⁸⁷ COI. c. 20 § 2.

⁸⁸ COI. c. 16 § 1, n. 1.

⁸⁹ COI. cc. 18 § 1, n. 1; 20 § 1.

⁹⁰ COI. cc. 18 § 1, n. 2; 20 § 1.

⁹¹ COI. cc. 18 § 1, n. 3; 20 § 1.

⁹² COI. cc. 18 § 2; 20 § 1.

⁹³ *IBID.*

⁹⁴ COI. cc. 18 § 1, nn. 1-3; 20 § 1.

⁹⁵ COI. cc. 20 §§ 1-2; 18 § 3.

nenti extenditur solum ad Episcopos sibi subiectos, quique domicilium in archiepiscopatu habent.⁹⁶

2) *Causae contentiosae minores* sunt ceterae aliae, quae ex rei natura habendae sunt tales vel ex iure communi aut in iure particulari non recensentur inter causas contentiosas maiores. Huiusmodi causae Episcoporum, Archiepiscopo maiori subiectorum, etiam titularium, iudicandae sunt a tribunali ordinario archiepiscopali singulari aut collegiali trium iudicum,⁹⁷ non autem a Synodo permanenti.

Quaestiones: 1) Quaeritur: utrum Synodus permanens sit tribunal ordinarium an tribunal speciale. Resp.-Natura tribunalis ordinarii in eo sita est: a) quod illud constituitur pro omnibus subditis et pro omni causa; b) quod ab eo datur appellatio ad tribunal ordinarium superius. Synodus permanens, e contra: a) est tribunal, uti vidimus, pro certis personis et pro certis causis a iure definitis; b) non cooptatur in hierarchia tribunalium ordinariorum,⁹⁸ propterea ab ea non datur appellatio ad tribunal ordinarium superius neque ad eam appellatur a tribunali inferiori. A tribunali Synodi permanentis datur tantum appellatio ad Sedem Apostolicam.⁹⁹ Unde dicendum est Synodum permanentem esse tribunal speciale, quia iudicat certas causas et certas personas a iure determinatas.

2) Utrum Synodus permanens sit primario organon quod iuvet Archiepiscopum maiorem in regimine archiepiscopatus an tribunal iudiciale. Quaestio oritur ex eo, quod in MP « *Sollicitudinem Nostram* » c. 86 dicitur de Synodo permanenti uti tribunali, at nihil de eius competentia administrativa: « Patriarchae (Archiepiscopi maiores c. 91) habere debent Synodum permanentem constitutam iudicandis causis, quae ad normam canonum praesentium Litterarum Apostolicarum ad ipsam spectant ». E contra in MP « *Cleri Sanctitati* » c. 288 agit de Synodo permanenti uti organo administrativo, at nihil de eius potestate iudiciali: « Patriarchae (Archiepiscopi maiores c. 327 § 2) habere debent Synodum permanentem constitutam, quae eos iuvat in maioris momenti negotiis expediendis quaestionibusque definiendis, quae patriarchatum (archiepiscopatum) respiciunt ».

Responsio. — Certum est Synodum permanentem habere duplicem competentiam: administrativam et iudicalem. Attamen habita prae oculis structura curiae archiepiscopalis, et

⁹⁶ Cfr. COI. c. 16 § 1, n. 1.

⁹⁷ COI. cc. 20 § 1; 18 § 3.

⁹⁸ Cfr. COI. c. 72, ubi Synodus permanens non enumeratur inter tribunalia ordinaria.

⁹⁹ COI. cc. 32; 73 § 2; 74.

attentis canonibus quae in iure vigenti de Synodo permanenti agunt, e.g. eius regularis adunatio, negotia quae cum eius interventu expedienda sunt, dicendum est Synodum permanentem esse primario institutum ad adiuvandum Archiepiscopum maiorem in regendo archiepiscopatu. Competentia iudicialis supra certas personas in casibus a iure determinatis est solum unum ex compluribus negotiis ad hanc Synodum spectantibus, seu aliis verbis, est functio Synodi permanentis.

ARTICULUS II

DE ADMINISTRATIONE IUSTITIAE IN ARCHIEPISCOPATU

Ad recte administrandam iustitiam, efformata est in universa Ecclesia hierarchia tribunalium, ita ut, si quis se gravatum putet a tribunali inferiori, ei detur appellatio ad tribunal superius. Iure vigente, in Ecclesia Orientali, propter diversos gradus hierarchiae, habentur, aliter ac in Ecclesia latina,¹ quatuor ordines tribunalium ordinariorum, scilicet tribunalia ordinaria primae instantiae; tribunalia ordinaria secundae instantiae; tribunalia patriarchalia et archiepiscopalia; tribunalia Sedis Apostolicae.

Praeterea in patriarchatibus et in archiepiscopatibus habetur etiam tribunal Synodi permanentis de quo iam diximus, cui reservantur causae speciales ratione dignitatis personarum vel ratione gravitatis causae.² Propter competentiam particularem, hoc tribunal non enumeratur inter hierarchiam tribunalium ordinariorum, ac proinde a nullo tribunali fieri potest appellatio ad Synodum permanentem neque ab hac ad aliud tribunal ordinarium, sed tantum ad Sedem Apostolicam.

Archiepiscopus maior etiam valet, iusta ex causa, erigere tribunal ad actum in quolibet archiepiscopatus loco.³

Agemus in hoc articulo: I. De hierarchia tribunalium ordinariorum in archiepiscopatu; II. De ordine appellationis ab uno tribunali ad aliud servando; denique addemus III. De causis religiosorum in archiepiscopatu.

---

¹ CIC exhibet tres ordines tribunalium: 1. tribunalia ordinaria primae instantiae; 2. tribunalia ordinaria secundae, et aliquando ex privilegio, tertiae instantiae; 3. tribunalia Sedis Apostolicae. (Cfr. CIC. c. 1570 § 1).

² Vide supra, De Synodo permanenti, competentia iudicialia.

³ COI. c. 151 § 2.

I. DE HIERARCHIA TRIBUNALIU
ORDINARIORUM IN ARCHIEPISCOPATU

In archiepiscopatu, iure vigente, tres recensentur gradus tribunalium ordinariorum: A. tribunalia ordinaria primae instantiae; B. tribunalia ordinaria secundae instantiae; C. tribunal archiepiscopale.

A. TRIBUNALIA ORDINARIA PRIMAE INSTANTIAE. — Hic adnumeranda sunt: 1) tribunalia eparchialia; 2) tribunal regionale; 3) tribunal inter-rituale.

1) Tribunalia eparchialia primae instantiae constituuntur in unaquaque eparchia a Hierarcha loci, qui iudiciariam potestatem exercere potest ipse per se vel etiam per alios rite designatos.⁴

Nomine tribunalis eparchialis primae instantiae veniunt etiam a) tribunalia Metropolitanae et Archiepiscopi maioris quoad eorum propriam eparchiam;⁵ b) tribunalia illorum omnium, qui veniunt nomine Hierarchae loci, quique ius habent constituendi tribunal ordinarium primae instantiae, v.g. Exarcha Superior qui praeest territorio proprio;⁶ Exarcha archiepiscopalis;⁷ Administrator apostolicus, sive permanentiter sive ad tempus constitutus;⁸ itemque ii qui, praedictis deficientibus, interim, ex iuris praescripto, succedunt in regimine.⁹

Constitutio tribunalis ordinarii primae instantiae fit iuxta praescripta canonum 37-71 MP « *Sollicitudinem Nostram* ». Itaque iudex primae instantiae est ipse Hierarcha loci,¹⁰ qui iudiciariam potestatem exercere potest per vicarium iudiciale eisque adiutores, quibus nomen est vices gerentes vicarii.¹¹ Officium vicarii iudicialis debet esse distinctum ab officio Syncelli, nisi parvitas eparchiae aut paucitas negotiorum vel alia gravis causa suadeat ut ista duo officia cumulentur cum officio Syncelli.¹²

Ubi iudex requiritur collegialis, adsunt iudices eparchiales qui, propositi ab Episcopo, in Conventu seu Synodo eparchiali approbantur, nisi ius particulare praescribat eorum officium

⁴ COI. c. 37 § 1; cfr. ROBERTI, *De Processibus*, vol. I (1956), p. 223.

⁵ COI. c. 72 § 1, n. 2.

⁶ COP. c. 364 § 2.

⁷ COP. cc. 391; 367 § 1.

⁸ COP. cc. 355 § 1, n. 1; 360.

⁹ COR. c. 306 §§ 1-2; Religiones efformant ordinarium tribunal primae instantiae, iuxta propria statuta, ad suos subditos quod attinet. (COI. c. 51 §§ 1-2).

¹⁰ COI. c. 37 § 1.

¹¹ COI. c. 40 §§ 1 et 3.

¹² *IBID.* § 1.

a sodalibus Consistorii impleantur.¹³ Canon 41 § 2 MP « *Sollicitudinem Nostram* » praecipit ut iudices eparchiales « in Conventu seu Synodo eparchiali (non a Conventu seu Synodo) constituentur, propositi ab Episcopo, a Conventu approbati ». Praescriptum canonis ita intelligendum est, ut Conventus seu Synodus habeat votum dumtaxat consultivum non deliberativum, et Hierarchae loci sit decernere de nominatione personarum propositarum. Quo non obstante, decretum Episcopi hac in re constituit actum synodalem ad normam c. 428 MP « *Cleri Sanctitati* », qui haec habet: « unicus est in Conventu eparchiali legislator Episcopus, ceteris suffragium tantum consultivum habentibus ».¹⁴

Iudices eparchiales tot possunt eligi, quot Episcopus prudenti suo iudicio necessarios iudicaverit, tamen non infra quattuor.¹⁵

Notetur autem, in iure Orientali vigenti non haberi tribunal collegiale quinque iudicum sicuti in Ecclesia latina, sed solum tribunal trium iudicum.¹⁶

Ceterae personae, uti administri iudicum, sunt: *notarius*, qui est testis qualificatus ad fidem publicam faciendam de actis coram iudice positis;¹⁷ *auditores* seu *actorum instructores*, qui possunt praeponi instructioni processus;¹⁸ *promotor iustitiae*, qui pro legis tutela accedit ad causas criminales et contentiosas, in quibus bonum publicum in discrimen vocari potest;¹⁹ *defensor vinculi*, qui adest causis matrimonialibus et contra sacram ordinationem ad validitatem vinculi tuendam;²⁰ *assessores*, qui possunt admitti ut iudicis consilarii;²¹ tandem *cursores* et *apparitores*, illi ad acta denuncianda, hi ad iussa iudicis exsequenda.²²

Hi officiales tribunalis nominantur ab ipso Hierarcha loci, exceptis iudicibus eparchialibus, qui, uti diximus, in Conventu seu Synodo eparchiali constituuntur, aut eorum officium cummulatur cum officio sodalium Consistorii episcopalis. Haec

¹³ COI. c. 41. Apud Rumenos iudices eparchiales sunt sodales Consistorii episcopalis. (Cfr. F. X., nn. 422, 426, 427).

¹⁴ Cfr. GALTIER, *op. c.*, p. 63; LEGA-BARTOCETTI, *Commentarium in Iudicia ecclesiastica*, pp. 120-121.

¹⁵ COI. c. 41 § 3.

¹⁶ Cfr. CIC. c. 1576 § 1, n. 2 et § 2 coll. cum COI. c. 46 § 1 et § 2.

¹⁷ COI. c. 56 § 1.

¹⁸ COI. cc. 52 § 1; 54.

¹⁹ COI. cc. 58; 61.

²⁰ COI. c. 62.

²¹ COI. c. 45.

²² COI. c. 68 § 1.

praescripta, uti patet, etiam valent pro eparchia Archiepiscopi maioris propria.

2) *Tribunal regionale*, quod pro pluribus eparchiis constituitur ab Episcopis in Synodo congregatis, cum Sedis Apostolicae approbatione, aut ab ipsa S. Sede erigitur.²³ Hoc in casu, Hierarchae eparchiarum pro quibus tribunal regionale erectum est, nequeunt tribunal collegiale in sua eparchia valide constituere.²⁴ Non videtur tamen prohiberi eo in casu, quominus constituatur tribunal unici iudicis in singulis eparchiis.²⁵

Pro tribunali regionali autem in archiepiscopatu, nominatio iudicum, promotoris iustitiae et defensoris vinculi, spectat ad Archiepiscopum maiorem de consensu Synodi permanentis. Ceteri autem administratores ab uno Archiepiscopo maiore nominantur.²⁶

3) *Tribunal inter-rituale*. — Huc accenseri potest tribunal inter-rituale. Can. 39 § 1 MP « *Sollicitudinem Nostram* » agnoscit ius constituendi tribunal inter-rituale Hierarchis locorum, qui iurisdictionem intra patriarchatum obtinent, at silet de huiusmodi tribunali in archiepiscopatu. Attamen si consideretur finis propter quem tribunal inter-rituale constituendum est in patriarchatu, necnon similitudo condicionis iuridicae Hierarchiarum locorum in patriarchatu et in archiepiscopatu, coniciendum est, censeo, intentionem Legislatoris esse ut tale tribunal constituatur etiam in archiepiscopatu, iuxta principium: « Ubi eadem est legis ratio, eadem est legis dispositio ».²⁷ Ergo admissa hac conclusione, tribunal inter-rituale constitui potest a Hierarchis locorum, qui in eodem territorio intra archiepiscopatum iurisdictionem obtinent, ad cognoscendas causas sive contentiosas sive criminales fidelium cuiusvis ritus alicui ex iisdem Hierarchis locorum subiectorum.²⁸ Non requiritur, hoc in casu, approbatio Sedis Apostolicae aut Archiepiscopi maioris, quia hoc ius conceditur solum Hierarchis locorum.²⁹

Iidem Hierarchae nominant administratores huius tribunalis et, tempus ad quod hi in officio permaneant, constituunt.³⁰

Explanare competentiam tribunalis primae instantiae exce-

²³ COI. c. 38 § 1, n. 1.

²⁴ *IBID* n. 2.

²⁵ Cfr. GALTIER, *op. c.*, p. 59.

²⁶ COI. c. 38 § 2.

²⁷ Cfr. MICHIELS, *Normae Generales*, vol. I (1949), p. 533ss.

²⁸ COI. c. 39 § 1.

²⁹ Cfr. GALTIERI, *op. c.*, p. 60.

³⁰ COI. c. 39 § 2.

dit scopum huius articuli; provocamus solum ad generale principium a iure statutum, iuxta quod a tribunali primae instantiae, sive unius sive plurium iudicum, cognoscuntur causae omnium personarum, exceptis iis, quae reservantur Sedi Apostolicae vel ad eandem advocantur, aut a iure reservantur aliis tribunalibus, v.g. Synodo permanenti.³¹

Notemus hoc in loco Romano Pontifici reservari ius iudicandi certas personas ratione dignitatis, inter quas enumerantur Patriarchae, omissis tamen Archiepiscopis maioribus.³² At hi, cum assimilentur Patriarchis, absque dubio convenire debent in iudicio apud Romanum Pontificem.

B. TRIBUNALIA ORDINARIA SECUNDAE INSTANTIAE. — Supra tribunalia primae instantiae, in archiepiscopatu constituenda sunt etiam tribunalia appellationis seu secundae instantiae. Haec tribunalia sunt apud Metropolitanam vel Archiepiscopum maiorem,³³ nempe, 1) tribunalia metropolitana pro causis actis apud tribunal Episcopi comprovincialis;³⁴ 2) tribunal archiepiscopale: a) pro causis actis apud tribunal eparchiae Archiepiscopi maioris propriae et apud tribunal locorum archiepiscopatus, ubi eparchiae erectae non sunt;³⁵ b) pro causis actis apud tribunal Metropolitanae, qui Archiepiscopo maiori subiicitur;³⁶ c) pro causis actis apud tribunal regionale, nisi aliter expresse statutum sit.³⁷

Praeterea, illa tribunalia iudicant etiam in prima instantia certas actiones tantum, scilicet: a) quaestionem de competentia iudicum, si inter eos controversia oriatur in tribunali immediate inferiore;³⁸ b) de actionibus suspicionis contra Hierarcham, qui ipse agit partem iudicis in tribunali inferiore.³⁹

Constitutio tribunalis secundae instantiae fit eodem modo ac tribunal primae instantiae; eademque ratio procedendi adhibenda est, eademque regulae, accomodatae ad rem, in causae discussione servandae sunt.⁴⁰

C. TRIBUNAL ARCHIEPISCOPALE EIUSQUE COMPETENTIA. — In archiepiscopatu habetur etiam tribunal archiepiscopale ad de-

³¹ COI. cc. 33; 37 sqq.

³² « Ipsius Romani Pontificis dumtaxat est iudicandi: 2 S.R.E. Cardinales et Patriarchas; 3. Legatos Sedis Apostolicae, et in criminalibus, Episcopos, etiam titulares » (COI. c. 15).

³³ COI. c. 72; Cfr. ROBERTI, *op. c.*, p. 224, 332.

³⁴ COI. c. 72 § 1, n. 1.

³⁵ IBID. n. 2.

³⁶ IBID. n. 3.

³⁷ IBID. n. 5.

³⁸ COI. c. 127 §§ 1-2.

³⁹ COI. cc. 129 § 2; 130 § 3.

⁴⁰ COI. c. 75.

finiendas, in altera vel tertia instantia, causas iudicatas a tribunalibus archiepiscopatus in prima vel secunda instantia.⁴¹ Hoc tribunal diversum est a tribunali eparchiae Archiepiscopi maioris propriae⁴² et a Synodo permanenti. Est enim ordinarium tribunal sedis archiepiscopalis.⁴³

Tribunal archiepiscopale eodem modo constituitur ac tribunal primae instantiae, et debet habere proprios iudices, promotorem iustitiae et vinculi defensorem, auditores, notarios, aliosque necessarios ministros.⁴⁴ Canon praecipit tamen ut iudices, auditores et promotor iustitiae tribunalis archiepiscopalis distincti sint ab iisdem officialibus tribunalis eparchiae Archiepiscopi maioris propriae. Ceteri autem officiales possunt esse communes cum tribunali primae instantiae eparchiae archiepiscopalis.⁴⁵

Competentia tribunalis archiepiscopalis est:

1) *Iudicare Episcopos*. Iam vidimus alibi (De competentia iudiciali Synodi permanentis) Archiepiscopo maiori cum Synodo permanenti reservari processum instruere de causis criminalibus minoribus Episcoporum sibi subiectorum necnon eorundem causas contentiosas maiores definire.

Ad tribunal archiepiscopale autem spectat iudicare, ad normam iuris, in prima instantia, omnes causas contentiosas minores Episcoporum archiepiscopatus, etiam titularium.⁴⁶ Causae contentiosae minores sunt omnes illae quae ex rei natura sunt tales, exceptis illis, quae a iure communi et particulari definiuntur et recensentur uti causae contentiosae maiores.⁴⁷

Causae contentiosae minores iudicandae sunt a tribunali singulari vel collegiali. Ex praescripto iuris, a tribunali collegiali trium iudicum iudicari debent hae causae contentiosae Episcoporum: *a)* causae contentiosae de vinculo sacrae ordinationis et oneribus eidem adnexis; *b)* de statu personarum, de natalibus; *c)* de iuribus aut bonis temporalibus cathedralis ecclesiae; *d)* de iure foundationis seu patronatus ad personam moralem spectante; *e)* de re patrimoniali cuius pretium excedit summam decem milium francorum aureorum.⁴⁸

⁴¹ COI. c. 72.

⁴² COI. cc. 85 § 1; 91; COP. cc. 329; 298 § 1.

⁴³ COI. c. 20 § 2.

⁴⁴ COI. cc. 85 § 2; 91; COP. cc. 329; 298 § 2.

⁴⁵ COI. cc. 85 § 3; 91; COP. cc. 329; 298 § 3.

⁴⁶ COI. cc. 18 § 3; 20 § 1.

⁴⁷ COI. cc. 20 § 1; 18 § 3; 46 § 1, n. 1; cfr. supra, De Synodo permanenti, competentia iudicialis.

⁴⁸ COI. cc. 18 § 3; 46 § 1, n. 1; 20 § 1.

Notetur, in Codice iuris Orientalis non dari tribunal quinque iudicum sicuti in Codice latino.⁴⁹

Ceterae causae contentiosae minores, etsi a tribunali singulari definiendae sunt, tamen utraque parte petente, possunt ab Archiepiscopo maiore subiici iudicio tribunalis collegialis.⁵⁰

2) *Iudicare Hierarchas locorum.* Hierarchae locorum, qui non sunt caractere episcopali aucti,⁵¹ Syncellis exceptis, in omnibus causis sive criminalibus sive contentiosis iudicantur, in prima instantia, ab ordinario tribunali sedis archiepiscopalis.⁵² Competentia ordinarii tribunalis archiepiscopalis in Hierarchas locorum non limitatur. Proinde hoc tribunal illos iudicat in omnibus causis criminalibus tam minoribus quam maioribus atque sententiam fert, secus ac accidit de iisdem causis Episcoporum ordinatorum, quorum certae causae, uti vidimus, aliis tribunalibus reservantur.⁵³ Item in omnibus causis contentiosis, sive maioribus sive minoribus, Hierarchae locorum iudicandi sunt a tribunali archiepiscopali vel singulari vel collegiali, ad normam iuris⁵⁴ (vide num. praecedentem).

3) *Iudicare in secunda et ulteriori instantia omnes causas ad illud appellatas, iuxta praescriptum canonum.*⁵⁵

De appellationibus in archiepiscopatu interponendis explicabimus infra. Hic notare oportet, quod causae Episcoporum vel Hierarcharum locorum iudicatae a tribunali archiepiscopali, in prima instantia, possunt aut ulterius iudicari in secunda et ulteriore instantia ab aliis iudicibus ab Archiepiscopo maiore nominatis, aut appellari ad Sedem Apostolicam.⁵⁶ Quoties autem ipse Archiepiscopus maior partes iudicis per se egerit in aliqua instantia, appellatio interponi debet ad Sedem Apostolicam.⁵⁷ Hoc in casu Archiepiscopus maior nequit alios iudices nominare ad definiendam causam in ulteriore instantia.

Notetur hic, quod Episcopi vel Hierarchae locorum iudicandi a tribunali archiepiscopali, debent esse subiecti Archiepi-

⁴⁹ COI. c. 46 § 1 et § 2 coll. cum CIC. c. 1576 § 1, n. 2 et § 2.

⁵⁰ COI. c. 47.

⁵¹ Nomine Hierarchae loci vel locorum veniunt, in iure, omnes ii, qui iurisdictionem primario et directe habent in loco seu territorio et inde in personas loci seu territorii, quales enumerantur in c. 306 § 2, nn. 1-2, MP «*Postquam Apostolicis*», praeter Superiores religiosos, quorum iurisdicatio primario exercetur in personas non in territorium quique veniunt nomine solum Hierarchae. Hierarchae locorum possunt esse caractere episcopali aucti vel minus.

⁵² COI. c. 20 § 2.

⁵³ COI. cc. 15 n. 3; 17 § 2; 18 §§ 1-2; 20 § 1; cfr. supra, De Synodo permanenti: II. Competentia iudicialis.

⁵⁴ COI. cc. 18 § 3; 46 § 1, n. 1; 20 § 1.

⁵⁵ COI. cc. 72; 73.

⁵⁶ COI. c. 73 § 1.

⁵⁷ COI. c. 73 § 2.

scopo maiori atque domicilium vel quasi-domicilium in archiepiscopatu habere. Si una ex dictis condicionibus desit, Episcopi vel Hierarchae locorum, in omnibus causis, coram tribunalibus Sedis Apostolicae adire debent.⁵⁸

II. DE APPELLATIONIBUS IN ARCHIEPISCOPATU FACIENDIS

Antequam ordinem appellationis ab uno tribunali ad aliud in archiepiscopatu describamus, haec praemittenda videntur.

Ordinarie causa proponitur coram infimo tribunali ceteroquin competente.⁵⁹ Dicitur « ordinarie », quia quilibet fidelis ex toto orbe catholico valet quaslibet causas, sive contentiosas sive criminales, in quovis iudicii gradu et in quovis litis stadio, cognoscendas ad Sedem Apostolicam deferre vel apud eandem introducere.⁶⁰

Secunda instantia regulariter proponitur coram ordinario tribunali immediate superiore. Attamen nulla imponitur obligatio interponendi appellationem apud tribunal ordinarium superius, quia ab omnibus causis iudicatis a quibuslibet Hierarchis in prima instantia, patet appellatio ad Sedem Apostolicam. Notetur hic, causas provocatas ad Sedem Apostolicam, si respiciant fideles rituum orientalium, iudicari in secunda et ulteriore instantia a Sacra Rota, si ad eandem remittatur causa a S. Congregatione pro Ecclesia Orientali.⁶¹ Etenim fideles rituum orientalium, si ad Sedem Apostolicam appellationes interponant, easdem ad Sacram Congregationem pro Ecclesia Orientali deferre debent, quae causas aut ipsa cognoscat aut remittat ad tribunalia ordinaria Sedis Apostolicae.⁶²

Si autem una pars appellaverit ad tribunal Sedis Apostolicae et alia ad tribunal superius competens, appellatio proseguenda est coram tribunali Sedis Apostolicae.⁶³

Si casus ferat, causa proponi potest in tertia et ulteriore instantia coram tribunali adhuc immediate superiore, donec duae sententiae conformes habeantur, quibus res iudicata censetur.⁶⁴

Causa appellata ad tribunal superius, eodem numero iudicium definiri debet quo in prima instantia cognita fuit, scilicet,

⁵⁸ COI. c. 16 § 1, nn. 1-2.

⁵⁹ COI. c. 22.

⁶⁰ COI. c. 32 § 1; 77.

⁶¹ COI. c. 79 § 1 n. 1 et § 2.

⁶² COP. c. 195 § 2; Tribunalia ordinaria S. Apostolicae sunt S. Romana Rota (COI. cc. 78-80) et Signatura Apostolica (COI. cc. 81-84).

⁶³ COI. c. 408.

⁶⁴ COI. c. 429, n. 1.

si in prima instantia causa collegialiter cognita fuit, etiam in gradu appellationis collegialiter, nec a minore iudicum numero definiri debet; si autem ab unico iudice, etiam in gradu appellationis ab unico iudice definiri debet.⁶⁵

Qui causam vidit vel in eadem causa operam praestitit in uno iudicii gradu, nequit in alio eandem causam iudicare aut partem assessoris gerere.⁶⁶

Quoties Archiepiscopus maior ipse partes iudicis in qualibet instantia egerit, appellatio fieri debet ad Sedem Apostolicam,⁶⁷ quia non decet ut causa iudicata ab ipso Archiepiscopo maiore, ulterius definita sit vel ab eo ipso vel a iudice ab eodem delegato.

His praemissis, appellationes, iure vigente, in archiepiscopatu ita ordinantur:

1) A tribunali sive collegiali sive non collegiali Episcopi comprovincialis, appellatio debet interponi apud Metropolitanam.⁶⁸

2) Pro causis actis apud tribunal eparchiae Archiepiscopi maioris propriae, vel apud tribunal locorum archiepiscopatus ubi eparchiae nondum erectae sunt, appellatio fieri debet ad tribunal archiepiscopale,⁶⁹ nisi Archiepiscopus maior ipse partem iudicis egerit, quo in casu appellatio facienda est ad Sedem Apostolicam.⁷⁰

3) Item a tribunali regionali, nisi aliud expresse statutum fuerit, appellatio interponenda est coram tribunali archiepiscopali, vel, extra archiepiscopatum, apud Metropolitanam.⁷¹

4) Pro causis actis in prima vel secunda instantia apud tribunal Metropolitanae Archiepiscopo maiori subiecti, appellatio deferenda est ad Archiepiscopum maiorem.⁷²

5) Causae iudicatae a tribunali Archiepiscopi maioris in prima vel secunda instantia appellari possunt, poscentibus partibus, ad Sedem Apostolicam, vel Archiepiscopus maior nominare potest alios iudices ad causam definiendam in ulteriore instantia, nisi ipse per se partes iudicis egerit in instantia praecedenti, quo in casu, uti iam diximus, appellatio deferenda est ad Sedem Apostolicam.⁷³

---

⁶⁵ COI. c. 76.

⁶⁶ COI. c. 35.

⁶⁷ COI. c. 73 § 2.

⁶⁸ COI. c. 72 § 1, n. 1.

⁶⁹ *IBID.* n. 2.

⁷⁰ COI. cc. 73 § 2; 74.

⁷¹ COI. c. 72 § 1, n. 5.

⁷² *IBID.* n. 3.

⁷³ COI. cc. 73 §§ 1-2; 74.

Hoc in loco oportet in memoriam revocare Synodum permanentem non recenseri in iure vigenti inter tribunalia ordinaria, quia est tribunal speciale,⁷⁴ ac proinde ad illud non datur appellatio ab ullo tribunali inferiore.

A tribunali Synodi permanentis iudicante causas ipsi a iure reservatas, appellatio patet solum ad Sedem Apostolicam.⁷⁵ Haec dispositio legis est consona cum principio iam enuntiato, iuxta quod pro omnibus causis iudicatis ab Archiepiscopo maiore in quocumque gradu tribunalis, appellatio deferenda est ad Sedem Apostolicam.⁷⁶

III. DE CAUSIS RELIGIOSORUM IN ARCHIEPISCOPATU

Causae contentiosae et criminales quae inter religiosos exemptos eiusdem Religionis clericalis gignuntur, reservantur tribunalibus religiosis efformatis iuxta statuta uniuscuiusque Religionis.⁷⁷ Attamen tribunalibus religiosorum non subiiciuntur:

1) Controversiae inter personas físicas vel morales diversae Religionis;⁷⁸

2) Controversiae inter personas físicas vel morales eiusdem Congregationis non exemptae;⁷⁹

3) Controversiae inter personas físicas vel morales monasterii, vel Ordinis mulierum;⁸⁰

4) Controversiae inter religiosos et non religiosos sive clericos sive laicos.⁸¹

Enumeratae causae iudicantur, in prima instantia, a Hierarcha loci⁸² proindeque ab Archiepiscopo maiore ubi hic hoc nomine venit. In archiepiscopatu appellationes fiunt iuxta ordinem supra explicatum.

Praeterea Hierarcha loci iudicat in secunda instantia:

a) Causas actas coram Superiore monasterii in prima instantia, si monasterium sui iuris non est confoederatum et illud monasterium est iuris eparchialis vel pontificii, sed exemptione pontificia non fruitur.⁸³

b) Causas actas in prima instantia coram praeside con-

⁷⁴ Vide supra, De Synodo permanenti (quaestiones).

⁷⁵ Cfr. COI. cc. 73 § 2; 74.

⁷⁶ COI. c. 73 § 2.

⁷⁷ COI. c. 51 §§ 1-2.

⁷⁸ *IBID.* § 3.

⁷⁹ *IBID.*

⁸⁰ *IBID.*

⁸¹ *IBID.*

⁸² *IBID.*

⁸³ COI. c. 72 § 2 n. 1.

foederationis monasticae, si confoederatio non sit exempta.⁸⁴

Itemque, hoc in casu, in appellationibus faciendis in ulteriore instantia, idem ordo servandus est, de quo iam diximus supra.

In causis Religionum vel religiosorum, uti explicavimus, Archiepiscopo maiori nulla peculiaris potestas agnoscitur in iure vigenti, nisi ea qua ille fruitur ut Hierarcha loci et ut iudex in superiore tribunali ad quod, in archiepiscopatu, appellationes forte provocantur.

Conclusio. — In archiepiscopatu iam recensuimus tres gradus tribunalium ordinariorum, nempe tribunalia primae et secundae instantiae et tribunal archiepiscopale. Proprietas tribunalis archiepiscopalis in eo est, quod non solum est ordinarium tribunal appellationis, sed etiam habet peculiarem competentiam, nempe iudicandi in prima instantia Episcopos, etiam titulares, sibi subiectos in causis contentiosis minoribus, necnon Hierarchas locorum qui non sunt Episcopi ordinati, exceptis Syncellis, in causis criminalibus et contentiosis.

Ad iudicandas causas religiosorum quod attinet, Archiepiscopo maiori nulla peculiaris potestas competit vi eius dignitatis, praeter eam quae illi tribuitur uti Hierarchae loci vel in recipiendis appellationibus in ulteriore instantia.

Vidimus denique, quoties Archiepiscopus maior partes iudicis egit in quocumque gradu instantiae, appellationem esse deferendam, propter illius dignitatem, ad Sedem Apostolicam.

ARTICULUS III

DE POTESTATE ARCHIEPISCOPI MAIORIS CIRCA BONA TEMPORALIA ARCHIEPISCOPATUS

Potestas administrativa Archiepiscopi maioris, quae est pars potestatis executivae, respicit etiam curam et tuitionem bonorum temporalium archiepiscopatus.¹ Bona temporalia intelliguntur res, sive materiales sive immateriales, quae valorem oeconomicum habent. Haec bona esse possunt vel corporalia, quae physice tangi possunt, e.g. ager, pecunia, vel incorporalia, quae nonnisi intellectu percipiuntur, e.g. actiones, obligationes, iura.²

Bona temporalia corporalia, de quibus in hoc articulo,

⁸⁴ *IBID.* n. 3.

¹ Cfr. OTTAVIANI, *Institutiones Iuris Publici Interni*, vol. I (1947), p. 108.

² Cfr. COR. c. 234 § 1; PUJOL, *De Religiosis Orientalibus*, Roma 1957, p. 205.

quae ad Ecclesiam universam et Sedem Apostolicam vel ad aliam in Ecclesia personam moralem pertinent, bona ecclesiastica vocantur.³ Bona autem temporalia quae ad personam privatam, etsi ecclesiasticam, pertinent, bona patrimonialia seu communia dicuntur.

Quomodo bona temporalia in genere, seu bona communia, a bonis ecclesiasticis distinguantur, eruendum est a subiecto domini horum bonorum. Unde, si subiectum domini est persona moralis ecclesiastica, bona dicuntur ecclesiastica; secus non sunt ecclesiastica, sed bona temporalia in genere, seu communia; e.g. si bona pertineant ad eparchiam, paroeciam, Religionem, dicuntur bona ecclesiastica utpote quae pertineant ad personam moralem ecclesiasticam; si autem bona pertineant ad aliquam personam physicam, etsi ecclesiasticam, ut sunt bona personalia Episcopi, parochi, religiosi, etc., dicuntur bona non ecclesiastica seu communia. In iure ecclesiastico agitur tantum de bonis ecclesiasticis, non de bonis communibus.

« Omnis enim societas sive temporalis sive spiritualis, eo ipso quod hominibus constat et externe operatur, mediis externis et temporalibus, ut finem suum assequi valeat, absque dubio pollere debet ».⁴ Omni igitur societati competit ius illa bona acquirendi omnibus legitimis modis sive iuris naturalis sive iuris positivi, eaque possidendi, eisdemque libere utendi ad finem proprium assequendum. Insuper nullae legitimae societati potest denegari ius pro suis necessitatibus socialibus externis media oeconomica colligere eaque a suis subditis exigere.⁵

Ecclesia Catholica est societas in suo ordine perfecta seu independens et supernaturalis, quae ius nativum habet bona temporalia libere acquirendi, retinendi et administrandi ad proprios fines prosequendos.⁶ De facto tamen Ecclesia qua talis per se non habet dominium bonorum temporalium, sed huiusmodi dominium sub potestate Romani Pontificis pertinet ad singulas personas morales in Ecclesia, quae eadem bona legitime acquisiverint.⁷

Hoc articulo non intendimus illustrare capacitatem acquirendi, possidendi et administrandi bona temporalia, quae in iure communi assertitur de archiepiscopatu uti persona morali ecclesiastica. His praesuppositis principiis generalibus, in

---

³ *IBID.*

⁴ OTTAVIANI, *op. c.*, p. 111.

⁵ *Cfr. ibid.*

⁶ COR. cc. 232 § 1; 236 § 1.

⁷ COR. c. 236 § 2.

praesenti considerandae veniunt potestates Archiepiscopi maioris, quibus ille fruitur circa bona temporalia in universo territorio proprio, quorum dominium est sive apud archiepiscopatum sive apud alias personas tum physicas tum morales ecclesiasticas.

Quapropter agemus: I. De potestate Archiepiscopi maioris in bona temporalia ratione divisionis territorii et extinctionis personae moralis; II. De modis acquirendi bona temporalia pro archiepiscopatu singillatim; III. De bonis ecclesiasticis in archiepiscopatu administrandis; denique, IV. De supplenda negligentia circa nominationem oeconomi Metropolitae aliisque Episcopis archiepiscopatus.

I. DE POTESTATE ARCHIEPISCOPI MAIORIS
IN BONA TEMPORALIA RATIONE DIVISIONIS
TERRITORII ET EXSTINCTIONIS PERSONAE MORALIS

1) *Divisio territorii*. — Iam diximus, Archiepiscopo maiori, iure vigente, tribui peculiarem potestatem intra fines archiepiscopatus, ad normam canonum, erigendi provincias ecclesiasticas, eparchias, exarchias, easque aliter circumscribendi, uniendi, dividendi, supprimendi.⁸ Facta igitur divisione vel dismembratione territorii, ad Archiepiscopum maiorem quoque spectat dividere bona temporalia personae moralis praeexistentis.⁹

Principium generale a iure traditur, iuxta quod bona dividenda sunt non omnia, sed ea tantum quae sunt communia seu quae in utilitatem totius territorii sunt destinata,¹⁰ e.g. bona destinata ad Seminarium, quod ad usum est totius territorii. Non solum bona, sed etiam aes alienum seu debita, quae contracta fuerant pro toto territorio, dividenda sunt inter personas morales.¹¹

Non autem dividenda sunt bona quae habent destinationem particularem seu localem, e.g. bona destinata ad determinatum sanctuarium vel ad scholam determinati oppidi. Huiusmodi bona adhaerent, ratione finis, determinato loco.¹² Idem dicendum est de aere alieno seu debitis. Utraque persona moralis debet manere gravata omnibus debitis propriis, e.g. si erecta eparchia inivit aedificationem propriae cathedralis.¹³

⁸ COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, n. 1; 328.

⁹ COR. c. 237.

¹⁰ IBID.

¹¹ IBID.

¹² Cfr. PUJOL, *De bonis Ecclesiae temporalibus* (pro manuscripto), p. 15.

¹³ VROMANT, *De Bonis Ecclesiae Temporalibus* (1953), p. 65.

Archiepiscopus maior in divisione territorii necnon bonorum temporalium cum ea connexis, attentis oneribus et favoribus utrique personae alligatis, efformato iudicio aequo et bono, ita dividat territorium, ut personae morali divisae vel dismembratae sufficientes redditus remaneant, ac pariter nova persona sit bene dotata. Bona et debita, omnibus adiunctis diligenter consideratis, dividenda sunt debita proportione, ita ut commoda et incommoda aequae distribuantur. Haec distributio fieri debet cum « debita proportione », non mathematice concepta, sed « ex bono et aequo », uti dicitur in canone.¹⁴ Quo praescripto, Superiori dividendi libertas quaedam non denegatur, sed aequitas observanda est, ne alii nimis faveat, alii excessive noceat.¹⁵

Attamen in divisione territorii in archiepiscopatu, limitationes a iure appositae diligenter observandae sunt, scilicet:

a) Observandae sunt obligationes in solidum, scilicet, « quae utramque personam gravant, etiam post divisionem peractam, ita ut utraque teneatur eas implere integre, non quidem absolute, sed condicionate seu si altera pars, quacumque de causa, non satisfaciat obligationi, ipsa implere debet, cum iure tamen sibi compensandi ex bonis alterius personae ».¹⁶

b) Piae voluntates fundatorum seu oblatorum fideliter servandae sunt;¹⁷ e.g. si donator reliquit bona, ex quorum redditibus sustentanda est determinata schola vel parocchia. Ratio huius praescripti, praeter voluntatem Legislatoris, haec est, quia inter fundatorem et Ecclesiam est quasi contractus, et Ecclesia sese obligavit ad fundatoris voluntatem implendam. Secus, si huiusmodi voluntatibus non satisfaceret, fideles averterentur ab offerendis donationibus ad cultum divinum aut ad opera religionis et caritatis.¹⁸

c) Observanda sunt iura legitime quaesita,¹⁹ e.g. si benefactor sibi usufructum foundationis pro certo tempore reservavit. Ratio est, quia, mutata persona subiecti dominii, mutanda non est condicio legitime acquisita ab alia persona, quae erga praecedentem personam moralem iura aliqua legitime acquisita possidebat.²⁰

d) Denique serventur oportet leges et statuta particula-

¹⁴ COR. c. 237.

¹⁵ PUJOL, *l. c.*

¹⁶ *L. c.*

¹⁷ COR. c. 237.

¹⁸ Cfr. PUJOL, *op. c.*, p. 16.

¹⁹ COR. c. 237.

²⁰ PUJOL, *l. c.*

ria,²¹ quae non penitus a libero arbitrio auctoritatis dividendis pendent, e.g. leges particulares quibus Institutum iuris eparchialis regitur, et cuius provincia simul dividenda est. Hoc in casu statuta Instituti observanda sunt. Legislator enim non vult iure communi derogare iuri particulari, quo persona moralis in divisione bonorum regitur.

2) *Exstinctio personae moralis.* — Persona moralis ecclesiastica, licet per se sit perpetua, tamen exstingui potest duplici modo: a) si per centum annorum spatium penitus esse desierit;²² ad personas morales collegiales quod attinet,²³ si vel unum ex membris supersit, ius omnium in illud recidit;²⁴ b) si a competente auctoritate dissolvatur seu supprimatur.²⁵ In archiepiscopatibus, Archiepiscopo maiori competit potestas, ad normam iuris vigentis, provincias ecclesiasticas, eparchias et exarchias archiepiscopales suppressere vel unire.²⁶

Si Ecclesia intendat conservare suum patrimonium ecclesiasticum, cuinam transeunt bona temporalia personae moralis ecclesiasticae exstinctae? Principium generale in iure communi hoc modo enuntiatur: si persona moralis desierit existere, et si agatur de personis aliqua hierarchia inter se ordinatis, bona transmittuntur personae morali superiori;²⁷ e.g. de paroecia relate ad eparchiam, domus religiosa relate ad provinciam. Propterea non admittitur principium, iuxta quod bona personae moralis suppressae transmittuntur ad auctoritatem, quae illam suppressit.²⁸ Ex. gr. etsi domus religiosa supprimatur a Supremo Moderatore, bona tamen communitatis suppressae per se non transeunt in dominium Instituti, sed provinciae ad quam domus suppressa pertinebat.²⁹

Si autem agatur de personis moralibus inter se absolute autonomis, idest nulla hierarchia colligatis, e.g. de monasterio sui iuris, hoc in casu videtur superior persona moralis ecclesiastica ea dicenda, quae decretum erectionis personae exstinctae tulit.³⁰ In hac re praeclarum exemplum habemus in monasterio stauropégiaco quod immediate a Patriarcha dependet.

²¹ COR. c. 237.

²² COP. c. 30 § 1.

²³ Personae morales collegiales illae sunt, quae constant pluribus personis physicis in unum corpus seu collegium adunatis (COP. c. 28 § 2).

²⁴ COP. c. 30 § 2.

²⁵ IBID. § 1.

²⁶ COP. cc. 327 § 1; 248 § 1, n. 1; 328.

²⁷ COR. c. 238.

²⁸ VROMANT, *op. c.*, p. 69.

²⁹ L. c.

³⁰ Cfr. WERNZ-VIDAL, *op. c.*, vol. II, n. 1040; VERMEERSCH-CREUSEN, *Epitome Iuris Canonici*, vol. II (1934), n. 822.

Bona vero transeunt ad patriarchatum, non ad Patriarcham.

Ad alias personas morales quod attinet, e.g. diversas con-sociationes, persona moralis ecclesiastica immediate superior erit probabiliter eparchia, non autem paroecia, ut erui videtur ex can. 538 § 1 et 539 § 1 MP « *Cleri Sanctitati* ».

Hisce enuntiatis, de transmissione bonorum temporalium exstinctae provinciae ecclesiasticae, eparchiae vel exarchiae archiepiscopalis in archiepiscopatu, hae conclusiones eruendae sunt:

a) Posita exstinctione eparchiae, eiusdem bona per se non transeunt ad archiepiscopatum, sed ad provinciam ecclesiasticam ad quam suppressa eparchia pertinebat.

b) Omnia bona temporalia suppressae provinciae ecclesiasticae transmittuntur ad archiepiscopatum, utpote personam moralem immediate superiorem.

c) Idem ac sub n.b. dicendum est de suppressa exarchia archiepiscopali, quae immediate ab Archiepiscopo maiore dependet.

Quod ad bona temporalia et debita attinet personae moralis exstinctae, quae cedunt personae morali ecclesiasticae superiori, can. 238 MP « *Postquam Apostolicis* » easdem restrictiones apponit ac in divisione territorii. In primis curandum est, ut salvae maneant fundatorum seu oblatorum voluntates; cavendum est iuribus legitime acquisitis ab aliquo tertio, e.g. Liturgiae ad diuturnum tempus celebrandae. Haec onera a persona succedente sunt fideliter adimplenda et servanda. Serventur oportet et statuta particularia, quibus persona exstincta regebatur.³¹

II. DE MODIS ACQUIRENDI BONA TEMPORALIA PRO ARCHIEPISCOPATU SINGILLATIM

Praeter potestatem Archiepiscopi maioris dividendi bona temporalia occasione modificationis archiepiscopatus territorii, atque acquirendi bona personae ecclesiasticae moralis exstinctae, considerentur nunc oportet speciales tituli acquisitionis bonorum pro archiepiscopatu, qui, iure vigente, Archiepiscopo maiori agnoscuntur. Archiepiscopus maior potest, ad normann canonum, sive imponere tributa personis sibi subiectis, sive recipere oblationes pro necessitatibus archiepiscopatus, tum a suis subditis tum ab extraneis.

1) *Canonicum seu cathedra-ticum episcopale*. — Canonicum

³¹ COR. c. 238.

seu cathedraticum episcopale est moderata taxa, quam omnes Hierarchae locorum in archiepiscopatu debent quotannis persolvere Archiepiscopo maiori in signum subiectionis et in honorem cathedrae episcopalis, ad eiusdem cathedrae seu episcopalis officii onera sustentanda.³² Ius vigens agnoscit Archiepiscopo maiori ius exigendi ab Hierarchis locorum sibi subiectis moderatum canonicum seu cathedraticum, ubi talis consuetudo vigeat.³³ Notandae autem sunt limitationes huic praescripto appositae:

a) Canonicum seu cathedraticum exigi potest tantum a Hierarchis locorum Archiepiscopo maiori subiectis. Qui autem ei non sunt subditi, utpote aggregati, evidenter non adstringuntur hac obligatione. Hierarchae locorum intelligendi sunt ad normam c. 306 § 2, nn. 1-2 MP « *Postquam Apostolicis* ». ³⁴ Proinde qui non veniunt nomine Hierarchae loci, e.g. Episcopi titulares, Superiores maiores, etc. non tenentur hac obligatione. Neque hac obligatione obstringuntur aliae personae morales archiepiscopatus.

b) Quantitas cathedratici non definitur a iure, sed dicitur moderata seu modica. Hoc explicatur forsitan ex eo quod a iure cathedraticum seu canonicum fuit investum potius « in signum subiectionis » seu « dependentiae », et nullo modo, ut videtur, ob lucrum seu propter necessitates archiepiscopatus, de quibus diverso modo a iure provisum est. Unde concludendum videtur, cathedraticum non esse persolvendum sedi archiepiscopali vacanti, neque Administratori archiepiscopatus, cum id solvi debeat non in favorem archiepiscopatus, sed in favorem ipsius Archiepiscopi maioris in signum subiectionis.³⁵

c) Denique praesertim solvendi Archiepiscopo maiori cathedraticum non conceditur modo quodam absoluto, sed tantum « sicubi usus vigeat ». Ubi quae haec consuetudo non vigeat, Archiepiscopus maior non potest cathedraticum ab Hierarchis locorum exigere.

2) *Tributa pro curia archiepiscopali.* — Tributa sunt exactiones a personis sive physicis sive moralibus solvendae, quibus Ecclesia possit officia in bonum animarum in genere pro omnibus fidelibus explere. Taxae, e contra, vocantur emolumenta seu exactiones, quando Ecclesia ad opus aliquod seu

³² COR. cc. 241 § 1, n. 2 et § 3; COP. cc. 329; 269 § 1, n. 2; BENEDICTUS XIV, *De Synodo Dioecessana*, lib. V, c. 6, n. 2; cfr. WERNZ-VIDAL, *op. c.*, IV, n. 840.

³³ COR. cc. 241 § 1, n. 2 et § 3; COP. cc. 329; 269 § 1, n. 2.

³⁴ Vide, *De Synodo permanenti eiusque competentia*, notam 15.

³⁵ Cfr. PUJOL, *op. c.*, p. 22; cfr. S. Congreg. Concilii responsum die 20.VIII. 1917 (AAS. IX (1917), pag. 497-502).

officium, a quibusdam fidelibus petitum, certam summam pecuniae solvendam imponit.³⁶

Uti diximus, ius exigendi cathedraticum a Hierarchis locorum agnoscitur Archiepiscopo maiori non in favorem archiepiscopatus, sed in signum subiectionis et in honorem cathedrae episcopalis, ad eiusdem cathedrae onera sustentanda. Tamen ad sustentationem curiae archiepiscopalis Archiepiscopus maior uti debet bonis, quae percipiuntur in toto archiepiscopatu sive ex decimis, oblationibus vel collectis, sive ex aliis bonis, tam mobilibus quam immobilibus, ad hunc finem destinatis. Si autem redditus ex toto archiepiscopatu non sufficiunt ad solvendas expensas curiae archiepiscopalis, Archiepiscopus maior potest singulis eparchiis archiepiscopatus imponere tributa extraordinaria, quorum quantitas definienda est in Synodo archiepiscopali.³⁷

Tributa singulis eparchiis imponi possunt, uti eruitur ex canone, non ad alios fines, sed solum ad solvendas expensas curiae archiepiscopalis, si alii redditus in archiepiscopatu non sufficiunt.³⁸ Proinde non possunt imponi tributa eparchiis ad opera totius archiepiscopatus promovenda, vel ad sustentandam curiam eparchiae Archiepiscopi maioris propriae. Curia archiepiscopalis, quae est distincta a curia eparchiae Archiepiscopi maioris propriae, constat: Synodo permanenti,³⁹ vel Consilio archiepiscopali,⁴⁰ tribunali archiepiscopali,⁴¹ officio pro administratione bonorum archiepiscopatus,⁴² Consilio seu commissione de re liturgica.⁴³

Quantitas quoque huiusmodi tributi non est absoluta, sed dimetienda est necessitate expensarum curiae archiepiscopalis et definienda in Synodo archiepiscopali, habita ratione aliorum reddituum archiepiscopatus.⁴⁴ Si autem curia archiepiscopalis sustentari potest ex aliis redditibus archiepiscopatus, tributa eparchiis non videntur posse imponi.

Cum hoc tributum sit pro necessitatibus curiae archiepiscopalis, solvendum est etiam sede archiepiscopali vacante, itemque, ex altera parte, ab eparchiis vacantibus.

Sedes quae non veniunt nomine eparchiae, non sunt obnoxiae huic obligationi, e.g. exarchiae.

³⁶ Cfr. VIOLARDO J., *De Bonis Ecclesiae Temporalibus* (pro usu privato), p. 22.

³⁷ COP. cc. 329; 305.

³⁸ *IBID.*

³⁹ COP. cc. 327 § 2, n. 1; 288.

⁴⁰ COP. cc. 327 § 2, n. 1; 296.

⁴¹ COP. cc. 327 § 2, n. 1; 298.

⁴² COP. cc. 327 § 2, n. 1; 299.

⁴³ COP. cc. 329; 302.

⁴⁴ COP. cc. 329; 305.

3) *Decimae, oblationes, collectae*. — Ubi Archiepiscopus maior pro necessitatibus archiepiscopatus bonis stabilibus caret, potest a fidelibus et a personis moralibus archiepiscopatus consuetas decimas, oblationes et collectas exigere.⁴⁵

Decimae ecclesiasticae sunt decima (unde nomen) pars vel alia determinata pars fructuum vel lucrorum licite perceptorum Ecclesiae ministris persolvenda, ob cultum divinum et ministerium spirituale, ad eorundem honestam sustentationem.⁴⁶

Oblatio est alicuius rei non petitae largitio, quae si homini fiat, donatio dicitur.⁴⁷ Hinc oblationes intelliguntur largitiones a fidelibus sponte factae Ecclesiae ad cultum divinum et ad sustentationem sacrorum ministrorum; quae spontaneitas seu libertas fidelium non aufertur, si Ecclesia per suos ministros

⁴⁵ COR. c. 241 § 1, n. 2 et § 3; COP. cc. 329; 269 § 1, n. 2.

⁴⁶ Cfr. CORONATA, *op. c.*, II, n. 1041. Origo decimarum ex lege mosaica repetenda est; cfr. Deut. XXVI, 12; Levit. XXVII, 30; Num. XVIII, 21.

In Nova Lege evangelica decimae non reperiuntur praescriptae, sed tantum in genere fideles iubentur Ecclesiae ministris praebere necessaria ad vitam congrue sustentandam (I Cor. IX, 7).

Primis saeculis, Ecclesia vixit praecipue ex donis voluntariis fidelium necnon ex donationibus Imperatorum seu Principum. Propterea Imperatores et Patriarchae vetuerunt tributa imponere fidelibus (Cfr. HERMAN, *Conspectus...*, p. 205 ss.).

Primus qui tributum praescripsit fuit Isaac Comnenus (1057-1059), quod appellabatur canonicum (kanonikon); quam praxim sensim Imperatores approbarunt, etiam determinando quid et quantum solvendum esset sive a fidelibus sive a vicis. Subsequentibus temporibus Patriarchae imponebant canonicum solvendum tum a clericis tum a monasteriis sibi subiectis (Cfr. HERMAN, *l. c.*).

Contra atque factum est in Occidente, decimae, uti tales, numquam tributum ecclesiasticum necessarium in Oriente factae sunt (IBID. p. 173).

In Occidente decimae obligatoriae factae sunt solum sub fine saec. VI; postea iure Decretalium sancitae et denique Concilio Tridentino confirmatae (Cfr. CORONATA, *op. c.*, p. 456; VROMANT, *op. c.*, p. 86).

CIC obligationem decimarum ad ius commune iam non refert, sed consuetudines et statuta particularia rata habet (c. 1502). Idem tradit ius vigens pro Ecclesiis Orientalibus (COR. c. 239).

Patriarchae, iure moderno, potestate gaudebant imponendo propriis fidelibus usitatas decimas (Cfr. COUSSA, *Epitome*, I, p. 268).

Apud Ucrainos, postquam constituta fuit metropolia Kioviensis, decimae solvebantur a Principibus ad sustentandum Episcopum et a fidelibus ad sustentandum clerum. Princeps Volodimirus Magnus, ex decima parte suorum reddituum construxit, in Urbe Kiovia, ecclesiam, quae appellata fuit « Ecclesia Decimarum ».

Sub gubernio Polonico, decimae imponebantur vi decreti Concilii Tridentini et solvebantur clero latino. Saec. 17-18 haec praxis in desuetudinem abiit et solvebantur solum determinata tributa ad sustentandum clerum (Cfr. *Encyklopedia Ukrajinoznavstva* (1955-1957), vol. II, p. 504; *Ukrajinska Zahalna Encyklopedia*, vol. I, col. 1056).

Apud Rumenos, ex Fontibus non constat solutionem decimarum impositam fuisse.

⁴⁷ Cfr. WERNZ-VIDAL, *op. c.*, vol. IV (De Rebus, Romae 1935), p. 322.

rite deputatos petit a fidelibus oblationes in collectis quae sive in ecclesia sive per domos fieri solent. In oblationibus vero voluntas offerentium observanda est, si haec cognoscitur. Ad finem quod attinet, oblationes non distinguuntur a decimis, quia destinatae sunt ad cultum divinum et ad sustentationem ministrorum, distinguuntur tamen quantitate. Decimae enim sunt lege determinatae et obligatoriae, dum oblationes a liberalitate fidelium dependere solent.⁴⁸

Collecta est alicuius rei petitae largitio ad finem praefinitum. Aliter ac in oblatione spontanea, in collectis voluntas offerentium non est observanda, cum revera finis collectae antea a persona morali praefinitus sit.

Ius vigens concedit Archiepiscopo maiori ius exigendi decimas, oblationes et collectas, et has quidem consuetas; scilicet, servandae sunt consuetudines uniuscuiusque ritus et regionis. Propterea alias praeter « consuetas » collectas Archiepiscopus maior exigere non potest.⁴⁹

Quae decimae, oblationes vel collectae Archiepiscopo maiori solvi vel offerri debeant, determinatur non ab ipso, sed a Synodo archiepiscopali.⁵⁰ Neque videtur relinqui posse arbitrio Archiepiscopi maioris determinare summam solvendam, sed standum est iudicio Synodi archiepiscopalis, nisi consuetudine iam fuerit determinata.⁵¹

Decimae, oblationes et collectae exigi possunt a privatis fidelibus tum a personis moralibus ecclesiasticis in archiepiscopatu.⁵²

Notetur ius Archiepiscopi maioris exigendi memoratas oblationes in universo territorio archiepiscopatus non auferre Hierarchis locorum ius imponendi vectigal beneficiariis aut aliud tributum beneficiis aliisque institutis ecclesiasticis pro necessitatibus suae eparchiae.⁵³

4) *Legata, haereditates, donationes, subsidia.* — Ius vigens agnoscit Archiepiscopo maiori ius recipiendi, pro necessitatibus archiepiscopatus, pias voluntates,⁵⁴ speciatim legata, hae-

⁴⁸ L. c.

⁴⁹ COP. cc. 329; 269 § 1, n. 1; COR. c. 241 § 1, n. 1 et § 3.

⁵⁰ COP. cc. 329; 269 § 2; COR. c. 241 §§ 2-3.

⁵¹ PUJOL, *op. c.*, p. 22.

⁵² Personae morales stricte interpretandae sunt, cum agatur de re odiosa. Ideoque ab hac obligatione eximuntur omnes qui non veniunt nomine personae moralis, e.g. beneficia et alia huiusmodi.

⁵³ COR. cc. 241 § 1, n. 2; 243; COP. cc. 329; 269 § 1, n. 2.

⁵⁴ Pia voluntas dicitur dispositio bonorum ad piam causam religionis vel virtutis christianae facta (WERNZ-VIDAL, *op. c.*, n. 791). Ut aliqua dispositio bonorum pia voluntas dicatur, oportet ut bona destinata sint ad promotionem cultus divini aut ad opera charitatis spiritualis vel corporalis ex motivo

reditates,⁵⁵ donationes et subsidia tum a suis subditis tum a non subditis.⁵⁶ Non subditi intelliguntur vel fideles eiusdem ritus extra suum territorium degentes, vel etiam fideles alterius ritus intra vel extra archiepiscopatum; canon enim non distinguit. Huiusmodi bona Archiepiscopus maior potest recipere non ut sibi acquirat, sed ut archiepiscopatu acquirat. Proinde ista bona, nisi voluntas donatoris cognoscatur, impendi possunt pro necessitatibus archiepiscopatus vel pro aliqua necessitate occurrenti in archiepiscopatu, e.g. ad adiuvandam eparchiam, quae necessitate gravatur.

Attamen Archiepiscopus curare debet, ut piae voluntates benefactorum diligenter impleantur,⁵⁷ ita ut si bona designata fuerint ad determinatum scopum seu finem, ad hunc finem sunt applicanda, neque in alium converti possunt, etsi melior et utilior videatur.⁵⁸ Proinde haec bona, sive mobilia sive immobilia, iuxta pias benefactorum voluntates, et servatis normis canonicis, collocanda et custodienda sunt in locis tutis, cautis et frugiferis. Quodsi in necessitate occurrenti impendenda

supernaturali. In altero casu, si deest motivum supernaturale, habetur causa philanthropica seu profana, de qua ius ecclesiasticum non agit.

Pia voluntas fieri potest dispositione bonorum sive inter vivos in causam piam, sive mortis causa seu ultima voluntate. Dispositio inter vivos consistit in actu, qui adhuc vivente eius auctore, effectum habet, cuius praecipua forma est donatio. Talis dispositio est efficax et dat donatario « ius in re » a momento quo fuit acceptata. Vocatur etiam donatio « inter vivos », quia fit absque ulla mortis consideratione. Piae dispositiones factae per actum mortis causa seu ultimae voluntatis, effectum iuridicum non sortiuntur nisi post mortem donatoris. Donator autem perdurante sua vita plenum dominium suorum bonorum usque ad mortem retinet, ideoque facit dispositionem natura sua revocabilem.

⁵⁵ Haereditas dicitur universitas bonorum et iurium defuncti. Duplex est modus succedendi in haereditatem alterius: 1) per ultimam voluntatem defuncti; 2) ab intestato.

1) *Ad ultimam voluntatem* pertinent: a) *Testamentum* seu actus quo quis declarat personam quam vult, ut sibi post mortem in dominium bonorum succedat; b) *Legatum*, quo nomine intelligitur illa pars bonorum haereditatis quae ex testamento alteri tradi debet ab haerede; c) *Donatio mortis causa*, qua quis ita donat, ut res non sit alterius absolute et irrevocabiliter, nisi post mortem donantis. Illa donatio acceptanda est vel per se vel per alium a donatario, sed etiam post acceptationem potest revocari; d) *Donatio inter vivos*, qua quis rem ita donat, sive in testamento sive extra illud, ut absolute et irrevocabiliter velit eam esse in dominio alterius. 2) *Ab intestato* successio habetur, cum quis sine testamento obit et eius liberi vel magis propinqui ipso iure haeredes fiunt (HELLIN-GONZALEZ, *Philosophiae Scholasticae Summa*, vol. III: *Theodicea-Ethica* (1952), p. 714.

⁵⁶ COP. cc. 329; 269 § 1, n. 1.

⁵⁷ IBID.

⁵⁸ Destinationem bonorum mutare valet, ex iusta et necessaria causa, Romanus Pontifex vi supremae iurisdictionis, vel alii ab eodem delegati, nisi donator hanc potestatem Archiepiscopo maiori expresse concesserit (Cfr. COR. c. 255 § 1).

sunt, prae oculis habeantur voluntas donatorum et normae canonicae.⁵⁹

III. DE BONIS ECCLESIASTICIS ARCHIEPISCOPATUS ADMINISTRANDIS

Administratio bonorum temporalium assimilatur quodammodo gubernationi personarum. Sicuti per gubernationem personae incolumes servantur atque ad finem proprium apte perducuntur, ita per administrationem res acquisitae conservantur et ad fines suos perducuntur.⁶⁰

Notionem administrationis tradere non possumus, nisi enumeratis actibus quibus efficitur. Proinde administratio bonorum temporalium nihil aliud est, quam « summa actuum qui requiruntur ad conservationem et meliorationem substantiae bonorum necnon ad productionem, perceptionem et applicationem fructuum et reddituum qui oriuntur ex bonis ecclesiasticis ».⁶¹

Administratio bonorum in ordinariam et extraordinariam dividitur, prout actibus ordinariis vel extraordinariis administrativis constat.

a) *Administratio ordinaria* complectitur actus administrativos, qui saepe et regulariter ponuntur atque potestatem administrationis normalem non transgrediuntur. Huiusmodi actus ponuntur, quin praevius recursus ad alteriorem auctoritatem, vel aliqua formalitas ecclesiastica specialis requirantur. Huc veniunt e.g. emptiones et expensae consuetae, taxarum et debitorum solutio, perceptiones annuae ex titulis crediti, subsidia ordinaria, reparationes non notabiles, et alia huiusmodi.⁶²

b) *Administratio extraordinaria* complectitur actus administrativos qui rarius locum habent et ad quos ponendos. sive ex iure communi sive ex iure particulari, praevia Superioris licentia aliaeve formalitates ecclesiasticae saepe praescribuntur. Actus vero extraordinariae administrationis potestatem administratoris excedunt. Huc adnumerantur e.g. bona immobilia emere vel vendere, reparationes extraordinarias facere, aedificia construere, debitum seu aes alienum contrahere et ita porro.⁶³

Actus administrationis autem sive ordinariae sive extraor-

⁵⁹ COP. cc. 329; 269 § 1, n. 1.

⁶⁰ VROMANT, *op. c.*, p. 180.

⁶¹ CORONATA, *op. c.*, II, p. 482.

⁶² Cfr. VROMANT, *op. c.*, tit. 3; PUJOL, *De Religiosis Orientalibus*, pp. 218-219.

⁶³ *IBID.*

dinariae semper, servatis servandis, ab oeconomio ponuntur.⁶⁴

Administratio distinguitur a vigilantia circa administrationem bonorum. Vigilantia enim importat ius visitandi et exigendi rationes et ius praescribendi prudentem administrationis modum, ad normam canonum.⁶⁵ Vigilantia minime includit ius ponendi actus administrationis, qui per se ad oeconomum pertinent.⁶⁶

Agemus hic non de omnibus principiis, quae respiciunt administrationem bonorum temporalium, cum hac in re Archiepiscopus maior praescriptis iuris communis sit adstrictus. Explicabimus solum praescripta particularia quae, iure vigente, dantur de bonis administrandis in archiepiscopatu, scilicet, de constitutione officii pro administratione bonorum archiepiscopatus, de vigilantia administrationis eorundem bonorum, ac de suppletione negligentiae Metropolitanarum archiepiscopatus in nominando oeconomio.

1) *Constitutio officii pro administratione bonorum archiepiscopatus.* — Nova legislatio pro Ecclesiis Orientalibus, antiqua legislatione ac traditione nixa,⁶⁷ praecipit ut Archiepiscopus maior constituat officium ad bona universi archiepiscopatus administranda, distinctum ab officio quo bona eparchiae Archiepiscopi maioris propriae administrantur.⁶⁸

Hoc officium constituendum est in curia archiepiscopali, nempe in loco ubi Archiepiscopus maior residet, et constare debet oeconomio, ratiocinatore aliisque necessariis ministris.⁶⁹ Excepto oeconomio archiepiscopali, qui semper debet esse clericus, omnes aliae personae possunt eligi ex clericis vel laicis.

Officio administrationis bonorum immediate praeest oeconomus archiepiscopalis, ad quem spectat bona temporalia archiepiscopatus, ad normam canonum, administrare.⁷⁰ Eius munus vero potest cumulari cum munere oeconomii eparchiae

⁶⁴ COP. cc. 299 § 2, n. 1; 329; COR. cc. 259 § 2, n. 1 et § 4; 262 § 3; 271 § 1, n. 1.

⁶⁵ COR. c. 261.

⁶⁶ COR. cc. 259 § 2, n. 1; 262 § 3.

⁶⁷ « Cum simus debitores omnes factas literas custodire, et eam quae dicit, in unaquaque ecclesia oeconomos esse, modis omnibus inviolabilem conservare debemus. Et si quidem unusquisque metropolitanus in sua ecclesia constituerit oeconomum, bene utique: sin autem ex auctoritate propria Constantinopoleos episcopo licentia est praeponendi oeconomum in eius ecclesia; similiter et metropolitanis, si episcopi qui sub ipsis sunt, non sategerint oeconomos statuere in suis ecclesiis. Idipsum autem servandum est etiam in monasteriis »; c. 11 Conc. Nic. II (JOANNOU, F. IX, t. I-1, p. 265 ss.); cfr. Conc. Chalc. c. 26 in *op. c.*, p. 89.

⁶⁸ COP. cc. 329; 299 § 1; COR. c. 259 §§ 1, 4.

⁶⁹ *IBID.*

⁷⁰ COP. cc. 329; 299 § 2, n. 1; COR. c. 259 § 2, n. 1 et § 4.

Archiepiscopi maioris propriae, consentiente tamen Synodo permanenti.⁷¹

Oeconomus archiepiscopalis, propter momentum muneris, debet esse clericus fidelis, diligens, probatae vitae atque in administrandis bonis temporalibus expertus.⁷² Item dicendum de aliis administris, qui scilicet peritia, aequitate et bona voluntate in bonis administrandis ac simul bona fama apud omnes pollere debent. Sic enim non solum vitantur bonorum administrandorum detrimenta, sed etiam cleri populique suspicionibus via praeccluditur. Peculiaris exceptio canonicè urgetur contra consanguineos vel affines Archiepiscopi maioris usque ad quartum gradum inclusive (iuxta computationem c. 66 MP « *Crebrae Allatae* »), quibus officium pro administrandis bonis valide conferri non potest.⁷³

Nominatio et amotio oeconomi archiepiscopalis fit ab Archiepiscopo maiore, ac non nisi cum consensu Synodi permanentis.⁷⁴ Qui consensus tamen non requiritur in nominandis ceteris ministris atque oeconomo pro eparchia Archiepiscopi maioris propria.

Duratio muneris oeconomi archiepiscopalis ceterorumque ministrorum non limitatur a iure.

Oeconomus archiepiscopalis, tamen, semel nominatus, in suo munere exercendo ab Archiepiscopo maiore dependet.⁷⁵ Proinde ad ponendos actus administrationis extraordinariae ille tenetur, ad normam iuris, praeviam Archiepiscopi maioris licentiam obtinere et praescriptas formalitates ecclesiasticas servare.⁷⁶

Itemque oeconomo archiepiscopali praecipitur, ut omnes libros bene ordinatos habeat, instrumenta et documenta bene conservata, expensas et fructus significatos, ita ut quocumque tempore, etiam sine praemonitione, rationem administrationis reddere possit.⁷⁷

2) *Ius vigilandi administrationi bonorum archiepiscopatus.* — Licet oeconomus archiepiscopalis officio administrationis bonorum archiepiscopatus immediate praesit et bona archiepiscopalia administret,⁷⁸ tamen Archiepiscopo maiori competit

⁷¹ COP. cc. 329; 299 § 2, n. 4; COR. c. 259 § 2, n. 4 et § 4.

⁷² COP. cc. 329; 299 § 2, n. 2; COR. c. 259 § 2, n. 2 et § 4.

⁷³ COP. cc. 329; 299 § 2, n. 2. In MP « *Postquam Apostolicis* », die 9 feb., 1952, c. 259 § 2, n. 2, qui de eadem materia agit, clausula invalidans non apponitur. MP « *Cleri Sanctitati* », quod posteriore tempore promulgatum fuit, emendavit canonem antea enuntiatum; cfr. CIC. c. 22.

⁷⁴ COP. cc. 299 § 2, n. 3; 329; COR. c. 259 § 2, n. 3 et § 4.

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ COR. c. 276 § 1.

⁷⁷ COP. cc. 299 § 3; 329; COR. c. 259 §§ 3-4.

⁷⁸ COP. cc. 299 § 2, n. 1; 329; COR. c. 259 § 2, n. 1 et § 4.

ius vigilandi in administrationem bonorum ecclesiasticorum.

Ius vigilantiae sane duplicem potestatem complectitur: *a)* ius visitandi et exigendi rationem administrationis; *b)* ius praescribendi modum administrationis.

a) Ius visitandi et exigendi rationes administrationis. Vigilantiam in administrationem bonorum archiepiscopalium exercet Archiepiscopus maior non ipse per se, sed ope Synodi permanentis. Quae Synodus rationes totius administrationis debet exigere semel in anno, immo saepius, etiam inopinato, si hoc opportunum existimet. Ad hoc munus exsequendum Synodus permanens delegare debet saltem duos Episcopos synodales, qui vel per se vel ope peritorum, rationes ab oeconomio exhibitas examinant.⁷⁹

Episcopi synodales imprimis recognoscere debent arcam; quanti sint redditus, expensae et debita, quantaque pecunia supersit; utrum libri accepti et expensi sint bene riteque ordinati. Deinde rationem exigere debent de venditione et emptione bonorum atque de tuta collocatione et fideli applicatione donationum.⁸⁰

Porro, inspectiones bonorum exsequi debent, utrum bona sive mobilia sive immobilia frugifera sint, quaenam meliorationes faciendae sint, ne bona aliquod damnum capiant; utrum res pretiosae bene conservatae et custoditae sint.⁸¹

Denique examinare debent instrumenta vel documenta⁸² emptionum nominum seu titulorum⁸³ aliorumve contractuum, quibus iura Ecclesiae in bona nituntur, ut rite ordinentur atque diligenter conserventur.⁸⁴ Breviter, Episcopi synodales examinare debent utrum administratio sit ordinata, prudens et fructuosa.

b) Ius praescribendi modum administrationis. Examinata ratione administrationis, Episcopi synodales, si opportunum ducant, necessarias instructiones de bonis administrandis possunt impertire:⁸⁵

⁷⁹ COR. c. 259 §§ 3-4; COP. cc. 299 § 3; 329.

⁸⁰ IBID.

⁸¹ IBID.

⁸² Documenta sunt « scripta quaecumque aliquod factum testantia ». Instrumenta sunt « scripturae ordinatae ex ipsa intentione partium quarum interest, ad fidem faciendam de actibus quorum memoria praestat ne pereat » (Cocchi, *Commentarium in Codicem Iuris Canonici*, Augustae Taurinorum 1920-1928, III, n. 204).

⁸³ Tituli seu nomina, alia sunt ad latorem, alia dicuntur nominativa. Prima sunt actiones aut obligationes societatum quae, quia anonimae, nomine proprietarii carent. Nominativa vero sunt illa, quae nomine proprietarii inscribuntur (Pujol, *De Religiosis Orientalibus*, p. 227).

⁸⁴ COR. c. 259 §§ 3-4; COP. cc. 299 § 3; 329.

⁸⁵ IBID.

— *quoad conservationem*, ne conservatio bonorum sit sterilis, sed ex illis aliquod fenus percipiatur;

— *quoad tutelam*, ut custodiantur et observentur variae cautiones a iure praescriptae, ne, in administratione oeconomica, bona aliquod detrimentum capiant;

— *quoad incrementum*, ut bonorum fructus crescant, idest, ut collocentur sive in bonis immobilibus et frugiferis sive in emptione nominum seu titulorum, qui securi sint, ita ut patrimonium augeatur.⁸⁶

Ad vigilantiam vero nullimode pertinet ponere actus administrationis, qui per se pertinent ad oeconomum qui immediate praest officio administrationis bonorum archiepiscopatus.⁸⁷

In exercendo munere vigilantiae ob oculos habendum est quoque praescriptum can. 256 MP « *Postquam Apostolicis* »: « Superiores ecclesiastici immediate altioris gradus gravi tenentur obligatione curandi ut bona temporalia Ecclesiae acquisita, nomine personae moralis ad quam pertinent inscribantur, servatis omnibus legis civilis praescriptis quae ius Ecclesiae in tuto ponant. Quod si lege civili non concedatur, ut bona temporalia nomine personae moralis inscribantur, iidem Superiores curent, ut, auditis viris in iure civili peritis et consilio administrationis, Ecclesiae ius, adhibitis modis civili iure validis, illaesum maneat. Supradicta praescripta serventur etiam quod attinet ad bona ab Ecclesia legitime possessa, quorum acquisitio instrumentis nondum sit firmata ».

IV. DE SUPPLETIONE NEGLIGENTIAE IN NOMINANDO OECONOMO A METROPOLITIS ALIISQUE EPISCOPIS ARCHIEPISCOPATUS

Denique Archiepiscopo maiori competit ius supplendi, iure devolutivo, negligentiam Metropolitanæ in nominando oeconomopro administratione bonorum ecclesiasticorum.⁸⁸ Ius commune praecipit ut unusquisque Hierarcha loci constituat in curia eparchiali officium administrationis bonorum ecclesiasticorum, quod constat oeconomopro, ratiocinatore, et aliis necessariis ministris.⁸⁹ Idem praescriptum, ut patet, valet quoque de Metropolitanis in propria eparchia.⁹⁰

⁸⁶ *IBID.*; cfr. VROMANT, *op. c.*, p. 164.

⁸⁷ COP. cc. 329; 299 § 2, n. 1; COR. c. 259 § 2, n. 1 et § 4.

⁸⁸ COR. c. 258 §§ 2-3.

⁸⁹ COR. c. 262 § 1; COP. cc. 438 § 1; 429 § 2.

⁹⁰ COP. c. 318; COR. c. 258 § 3.

Si autem Metropolita oeconomum pro sua eparchia non nominaverit, Archiepiscopus maior tenetur illum de re monere. At, monitione in cassum facta, ad Archiepiscopum maiorem spectat, iure devolutivo, oeconomum nominare.⁹¹

Idem dicendum, si Metropolita suum Episcopum comprovincialem hac in re negligentem non monuerit, aut eo inefficaciter monito oeconomum pro eius eparchia non constituerit; tunc Archiepiscopus maior debet de re Metropolitam monere. At, si Metropolita monitus nihil egerit, Archiepiscopo maiori competit supplere eius negligentiam, scilicet, oeconomum pro eparchia eius Episcopi comprovincialis nominare,⁹² veluti in poenam negligentiae commissae a Metropolita.

Eadem iura Archiepiscopo maiori competunt, si Metropolita sibi subiectus, intra tempus a iure praescriptum,⁹³ nisi iusto impedimento fuerit detentus,⁹⁴ a fundatoribus ad beneficia praesentatos instituere omitteret, aut hac in re neglexerit supplere negligentiam Episcopi comprovincialis.⁹⁵

Principia supra enuntiata valent, videlicet, pro Episcopis comprovincialibus provinciae Archiepiscopi maioris propriae.⁹⁶

Hic denique adiungendum est praescriptum can. 100 MP « *Cleri Sanctitati* »: « qui alius negligentiam vel impotentiam supplens, officium confert, nullam inde potestatem acquirit in nominatum; sed huius iuridicus status perinde constituitur, ac si provisio ad ordinariam iuris normam peracta fuisset ».

Conclusio. Circa administrationem bonorum Ecclesiae temporalium, quorum dominium est vel apud ipsum archiepiscopatum vel alias personas morales aut físicas, Archiepiscopo maiori, iure vigente, sat ampla potestas agnoscitur, cui tamen diversae limitationes a iure apponuntur.

Itaque, occasione maioris divisionis territorii, Archiepiscopus maior debet etiam dividere bona temporalia, sed cum debita proportione, ita ut bona et debita ex aequo distribuantur. Observandae etiam sunt piae voluntates fundatorum vel oblatorum, iura legitime acquisita, necnon statuta particularia alicuius personae moralis. Archiepiscopo maiori tamen non conceditur ius reducendi, moderandi aut commutandi pias volun-

⁹¹ COR. 258 §§ 2-3; COP. cc. 326 § 1, n. 4; 319, n. 3.

⁹² *IBID.*

⁹³ « Officiorum provisio, cui nullus terminus est speciali lege praescriptus numquam differatur ultra sex menses utiles ab habita notitia vacationis computandos » (COP. c. 97).

⁹⁴ « Vacanti parociae curet Episcopus providere ad normam c. 97, nisi peculiaria locorum ac personarum adiuncta, prudenti Episcopi iudicio, collationem tituli parocialis differendam suadeat » (COP. c. 499).

⁹⁵ COP. c. 326 § 1, n. 4; 319, n. 3.

⁹⁶ COP. cc. 326 § 1; 320 § 1, n. 4; 319, n. 3; cfr. COR. c. 258 §§ 2-3.

tates, nisi fundator vel oblator hanc potestatem ei expresse concesserit.

Pro necessitatibus archiepiscopatus et pro sustentatione curiae archiepiscopalis, Archiepiscopus maior nonnullas potest exigere oblationes a fidelibus et a personis moralibus, etiam ab eparchiis, si alii reditus non sufficiunt ad sustinendam eius curiam. Tamen tributa praestanda et oblationes offerendae, in Synodo archiepiscopali, non ab ipso Archiepiscopo maiore definiendae sunt.

Ad bona archiepiscopatus administranda, Archiepiscopus maior debet constituere officium pro administratione bonorum temporalium, supra quod illi competit ius vigilantiae. Idemque debet invigilare, ut huiusmodi officium pro administrandis bonis in omni eparchia constituatur et in casu negligentiae, iure devolutivo, ille debet oeconomum nominare.

CAPUT VII

DE OBLIGATIONIBUS ARCHIEPISCOPI MAIORIS

Munus Archiepiscopi maioris complures obligationes secumfert, quae continentur in eius officio gubernandi archiepiscopatum sub dependentia Romani Pontificis, iuxta canones pro Ecclesiis Orientalibus traditos. De multis obligationibus iam alibi tractavimus, quae cum iuribus et officiis Archiepiscopi maioris connexae sunt. In praesenti sermo erit praecipue de obligationibus Archiepiscopi maioris erga Romanum Pontificem; deinde breviter agemus de quibusdam aliis quae archiepiscopatum respiciunt.

A. DE OBLIGATIONIBUS ERGA ROMANUM PONTIFICEM

1) *Subiectio et fidelitas erga Romanum Pontificem.* — Romanus Pontifex ex iure divino habet supremam plenamque potestatem iurisdictionis in universa Ecclesia super omnes et singulos Episcopos, cuiusvis gradus hierarchiae hi sint.¹ Ex hoc autem principio gignitur illa prima et praecipua obligatio Archiepiscopi maioris regendi suum archiepiscopatum sub dependentia Romani Pontificis. Nam Archiepiscopus maior non habet supremam potestatem iurisdictionis in suo territorio, sed illam tantum partem sollicitudinis sive iurisdictionis ecclesiasticae, ad quam pro necessaria et convenienti administratione muneris archiepiscopalis a Romano Pontifice vocatus est. Ergo Archiepiscopus maior debet exercere suam auctoritatem in universo archiepiscopatu secundum normas a iure communi traditas, necnon iuxta spiritum et modum a mente Ecclesiae non alienum. Praeter leges, quae eius potestatem definiunt, Archiepiscopus maior debet omnia praescripta vel instructiones pro eo ipso vel pro toto archiepiscopatu a Romano Pontifice editas fideliter exsequi et ab aliis observationem urgere.

In specie, autem, canones praecipiant ut Archiepiscopus maior suam subiectionem Romano Pontifici iuramento fide-

---

¹ COP. cc. 162 § 1; 392 § 1.

tatis sollemniter firmet, quoties id iure praescribitur, specialiter statim post suam electionem² et quando Synodus archiepiscopalis celebratur.³

Idem intra annum ab electione debet ad Urbem, beatorum Apostolorum Petri et Pauli sepulchra veneraturus, accedere atque reverentiam et oboedientiam Romano Pontifici personaliter exhibere.⁴

2) *Petitio pallii*. — Archiepiscopus maior legitime nominatus aut electus, factaque fidei professione, et fidelitatis iuramento praestito, debet quamprimum petere ecclesiasticam communionem a Romano Pontifice et pallium, quod est plenitudinis officii pontificalis insigne.⁵ Haec obligatio est personalis

² COP. cc. 325 § 2; 236 § 1.

³ COP. cc. 329; 273, n. 1.

⁴ *IBID.*

⁵ COP. 325 § 2; 236 § 1.

Pallium latinum ex disciplina vigente « est fascia lanea candida tres circiter digitos lata in modum circuli contexta, quae humeros cingit habetque ab utraque parte lineas sive fasciolas, quarum anterior ante pectus, posterior intra humeros dependet, intextis partim in binis hisce fasciolis, partium in circulo humeris incumbente sex sericis nigrisque crucibus tribusque crucibus aciculis aureis consuitur et alligatur » (WERNZ-VIDAL, *op.c.*, II, n. 530).

« Hoc pallium conficitur ex lana agnorum, qui nunc in festo S. Agnetis benedicuntur et Decano Rotae traduntur. Pallia vero confecta benedicuntur a Romano Pontifice in vigilia festi SS. Petri et Pauli et in confessione S. Petri conservantur » (*l. c.*).

Distinguendum est supra descriptum pallium latinum, quod sumitur a corpore S. Petri in quo (pallio) est plenitudo potestatis et a solo Romano Pontifice concedi potest, a pallio graeco, quod vocatur omophorion et est indumentum longius et largius, phrygio opere ornatum et crucibus distinctum. Omophorion officium pastorale significans est sacra vestis communis Episcopis Orientalibus quam Episcopi etiam titulares deferre possunt (Cfr. *l. c.*; COUSSA, *Epitome*, I, p. 253).

Apud Orientales omophorion adhibebatur ab Episcopis in ipsa celebratione Liturgiae ab antiquissimis temporibus, neque permissa fuit speciali Romani Pontificis concessione, sed Episcopi illud receperunt a suis Metropolitibus, hi a Patriarchis, et Patriarchae vero aut ipsi sibi omophorion (suorum praedecessorum) imposuerunt aut in consecratione illud consecuti sunt (WERNZ-VIDAL, *l. c.*).

In Occidente, Episcopi complurium regionum ordinarie videntur gestasse pallium, et paullatim, praecipue in Italia, a saec. VI Romani Pontifices coeperunt aliis Episcopis pallium concedere, praesertim suis vicariis et quibusdam Metropolitibus, quod decursu temporis transiit in stabilem praxim Romanorum Pontificum (WERNZ-VIDAL, *l. c.*; CHELODI, *op. c.*, n. 182).

Quoniam Patriarchae et Episcopi Orientales omophorio utebantur, pallium latinum iis non concedebatur usque ad tempus Sacri belli cruce signatorum, quo tempore cum Patriarchae latini ritus in Oriente constituti fuerint, pallium latinum a Romano Pontifice iis concedebatur.

Occasione reditus Praesulum Orientalium ex Orthodoxia in Ecclesiam Catholicam, praxis tribuendi illis pallium latinum continuabat et in nova legislatione recepta est (Cfr. WERNZ-VIDAL, *l. c.*; COUSSA, *op. cit.*, n. 239 POSPISHIL, *op. c.*, p. 122 ss.).

Metropolita Kioviae Ucrainus (Antonius Sielava) probabiliter recepit pallium an. 1643, iuxta cl. Coussa, et Metropolita Fogarasiensis et Alba-Iuliensis Rumensorum an. 1853 (Cfr. COUSSA, *l. c.*).

ideoque non admittitur petitio pallii per procuratorem sicuti permittitur Metropolitae in iure latino.⁶

Dicitur pallium esse « plenitudinis officii pontificalis insigne », quia priusquam imponatur, secluso speciali indulto, Archiepiscopus maiorem plenam iurisdictionem non consequitur et, iure vigente, prohibetur Synodum archiepiscopalem convocare et Episcopos sive eligere sive ordinare.⁷

Pallium est stricte personale⁸ et Archiepiscopus maior eo uti potest, ad normam legum liturgicarum, in toto archiepiscopatu, haud exceptis locis a sua iurisdictione exemptis, non autem extra illud.⁹

Obligatio petendi pallium inducta est ad unitatem Episcoporum cum Sede Apostolica firmandam.¹⁰

3) *Relatio de statu archiepiscopatus et visitatio SS. Liminum.* — Archiepiscopus maior gravi obligatione tenetur singulis quinquenniis referendi ad Romanum Pontificem de suo pastoralis officio ac de omnibus rebus ad archiepiscopatus sui statum pertinentibus.¹¹ In praxi, haec relatio exhibenda est S. Congregationi pro Ecclesia Orientali iuxta formularium quaestionum ab eadem paratum a Summo Pontifice approbatum.¹²

Quinquennia sunt fixa et communia, et pro Episcopis rituum Orientalium computari incipiunt a die 1 Ianuarii 1954 iuxta sequentem ordinem in MP « *Cleri Sanctitati* » stabilitum: a) In primo quinquennii anno relationem exhibere debent Episcopi Europae; b) in altero, Episcopi Asiae; c) in tertio, Episcopi Africae; d) in quarto, Episcopi aliorum locorum.¹³

Si annus ad exhibendam relationem assignatus incidit ex

Iure vigente, Romanus Pontifex potest pallium alicui Episcopo conferre honoris causa, sed hoc nec iurisdictionem nec titulum archiepiscopalem vel metropolitanum secumfert, nisi in apostolicis litteris aliud caveatur (COP. c. 322).

⁶ CIC. c. 275.

⁷ COP. cc. 325 § 2; 238 § 3.

⁸ Pallium est ornamentum personale et ita concessum, ut e persona non egrediatur. Quare Archiepiscopus maior suum pallium alteri Archiepiscopo seu Metropolitae numquam commodare potest; immo si in aliam ecclesiam archiepiscopalem vel metropolitanam transferatur, illud secum transferre debet, ut cum eo sepeliatur et successori vel Coadiutori cum iure successionis relinquere nequit. Archiepiscopus vel Metropolita in aliam sedem translatus, pro nova sede etiam novum pallium petere debet, quo ultimo pallio indutus postea sepelitur, cum pallium prioris ecclesiae archiepiscopalis seu metropolitanae capiti ipsius subiciatur (Cfr. CIC. c. 278, 279; WERNZ-VIDAL, l. c.).

⁹ COP. cc. 332; 283, n. 6.

¹⁰ CORONATA, *op. c.*, I, n. 366.

¹¹ COP. cc. 329; 275 § 1.

¹² *IBID.* COP. c. 195.

¹³ COP. c. 405 § 3.

toto vel ex parte in primum biennium ab inito eparchiae regimine, Episcopus eo casu a conficienda et exhibenda relatione abstinere potest.¹⁴

Eo anno quo Archiepiscopus maior relationem Sedi Apostolicae exhibere debet, tenetur sepulchra beatorum Apostolorum Petri et Pauli venerari, necnon actum reverentiae et oboedientiae Romano Pontifici praestare.¹⁵

Huic obligationi ille satisfacere potest per se vel per Auxiliarem Episcopum, si forte habeat, vel per idoneum presbyterum in dignitate constitutum et in archiepiscopatu habitualiter residentem.¹⁶ Ab hoc munere obeundo excluditur apocrisiarius archiepiscopalis apud Sedem Apostolicam forte designatus.

4) *Publicatio actorum Romani Pontificis.* — Canon dividit acta Romani Pontificis, quae Archiepiscopus maior tenetur publicare, in tres categorias, scilicet, in acta quae respiciunt a) universam Ecclesiam; b) Ecclesias Orientales; c) universum archiepiscopatum.¹⁷

a) Non omnia acta quae respiciunt universam Ecclesiam, Archiepiscopus maior tenetur promulgare, sed ea tantum quae, ex rei natura, afficiunt omnes clericos et fideles, etiam rituum Orientalium, v.g. in rebus fidei et morum.

b) Aliquando Romanus Pontifex edit acta, constitutiones, encyclicas aliasque litteras apostolicas et documenta, quae respiciunt omnes Ecclesias Orientales. Huiusmodi acta Archiepiscopus maior tenetur nota facere omnibus Episcopis in archiepiscopatu et ceteris quibus ea innotesci debent. Si quae ex his actis a fidelibus cognoscenda sint, Archiepiscopus maior debet praescribere, ut ea publice legantur in ecclesiis archiepiscopatus.¹⁸

c) Eadem obligatio, de qua supra, imponitur Archiepiscopi maiori promulgandi acta Romani Pontificis, et in particulari, exsequendi praescripta vel horum executionem urgendi, quae eius archiepiscopatum respiciunt.¹⁹

Imprimis Archiepiscopo maiori imponitur onus promulgandi omnibus, quorum interest, acta vel praescripta quae ei communicantur a Sacra Congregatione pro Ecclesia Orientali.²⁰

A supradicta obligatione Archiepiscopus maior excusatur,

¹⁴ *IBID.* § 4.

¹⁵ *COP.* cc. 329; 275 § 2, n. 1.

¹⁶ *COP.* cc. 329; 275 § 2, n. 2.

¹⁷ *COP.* cc. 329; 244 § 1.

¹⁸ *IBID.*

¹⁹ *IBID.* §§ 1-2.

²⁰ *IBID.* § 1.

si Romanus Pontifex directe providerit suorum actorum promulgationi.²¹

5) *Commemoratio Romani Pontificis in divina Liturgia.* — Apud ritus orientales publice commemorantur in divina Liturgia ceterisque divinis officiis Hierarchae, quibus quis subiectus est, inter quos primum locum Romanus Pontifex obtinet. Ideoque Archiepiscopus maior, in signum subiectionis, tenetur commemorare Romanum Pontificem, ad normam legum liturgicarum, et curare debet ut eadem obligatio ab omnibus Metropolitanis, Episcopis ceterisque Hierarchis et clericis archiepiscopatus persolvatur.²²

B. DE ALIIS OBLIGATIONIBUS ARCHIEPISCOPI MAIORIS

1) *Residentia in archiepiscopatu.* — Obligatio residentiae intra limites archiepiscopatus non imponitur Archiepiscopo maiori sicuti Patriarchae.²³ Attamen ille tenetur commorare in propria eparchia et observare normas hac de re datas ceteris Hierarchis locorum. Haec obligatio Archiepiscopi maioris eruitur ex can. 403 § 4, n. 2 MP « *Cleri Sanctitati* », ubi statuitur, si Archiepiscopus maior ultra sex menses ab eparchia illegitime abfuerit, eum esse Sedi Apostolicae denuntiandum ab antiquiore Metropolitana, qui si desit, a primo Episcopo provinciali archiepiscopatus.²⁴

2) *Constitutio commissionis liturgicae.* — Archiepiscopus maior obligatione obstringitur constituendi consilium seu, ut aiunt, commissionem de re liturgica. Scopus huius commissionis est, *primum*, adiuvare Archiepiscopum maiorem in praeparandis editionibus librorum liturgicorum, qui, ut publicari possint, correspondere debent textui a Sede Apostolica approbato. *Secundum*, pertractare quaestiones quae ad divinam Liturgiam vel alia divina officia spectant. Attamen omnes modificationes vel innovationes introducendae indigent praevia approbatione Sedis Apostolicae.²⁵

3) *Constitutio officii administrationis bonorum temporalium.* — Iuxta antiquam Ecclesiae Orientalis disciplinam Archiepiscopus maior, sicuti ceteri Hierarchae locorum, non potest per se administrare bona temporalia archiepiscopatus, sed ad hoc munus obeundum tenetur constituere officium pro bonis

²¹ IBID.

²² COP. c. 330 § 1.

²³ Cfr. COP. c. 276.

²⁴ COP. c. 403 § 4, n. 2.

²⁵ COP. cc. 329; 302; cfr. supra, De potestate Archiepiscopi maioris circa ritum, n. 7.

temporalibus administrandis. Attamen, ex rei natura, Archiepiscopo maiori competit quaedam vigilantia in administrationem bonorum temporalium archiepiscopatus, quam ille exercet ope Synodi permanentis.²⁶

4) *Exquisitio iudicii Episcoporum in negotiis extraordinariis.* — Uti iam vidimus, Archiepiscopus maior regit archiepiscopatum cum Synodo permanenti, cuius consensum obtinere debet vel saltem eius iudicium exquirere in casibus a iure praescriptis. Praeterea, etiam extra casus a iure enumeratos, canon praescribit ut Archiepiscopus maior audiat opinionem Episcoporum archiepiscopatus in negotiis extraordinariis vel peculiarem difficultatem praesferentibus.²⁷ Ille ipse autem iudicat, quibus in casibus Episcopi consulendi sint. Licet Archiepiscopus maior hoc in casu non teneatur acquiescere opinioni partis maioris, tamen non potest Episcoporum iudicium parvi pendere.²⁸

5) *Vigilantia in universum archiepiscopatum.* — Denique Archiepiscopo maiori imponitur a iure obligatio vigilandi in universum archiepiscopatum. Haec vigilantia imprimis exercenda est supra Metropolitam hoc fine, ut hi in suis provinciis ecclesiasticis puritatem fidei in clero populoque custodiant et curent ut disciplina ecclesiastica ab iisdem serventur. Si qui abusus in archiepiscopatu irrepserint, ille debet Romanum Pontificem de re certiore facere.²⁹ Idem Metropolitam, qui suo muneri non satisfaciant, debet monere, et si monitiones optatum effectum non sortiantur, inoboedientes tenetur Romano Pontifici denuntiare.³⁰

De divina Liturgia pro populo totius archiepiscopatus applicanda, nulla specialis obligatio Archiepiscopo maiori imponitur sicuti Patriarchae.³¹ Ergo ipse tenetur tantum applicare divinam Liturgiam pro populo propriae eparchiae, sicuti ceteri Hierarchae locorum.³²

Postremo, breviter dicendum est, praecipuam obligationem Archiepiscopi maioris esse regendi archiepiscopatum sub dependentia Romani Pontificis, eidem exhibendi in omnibus fidelem subiectionem ac filialem venerationem, necnon vigilandi ut fides catholica et disciplina ecclesiastica in suo territorio integre serventur.

²⁶ COP. c. 299 ss.; cfr. supra, De bonis ecclesiasticis archiepiscopatus administrandis.

²⁷ COP. cc. 329; 259 § 3.

²⁸ Cfr. COP. c. 35 § 1, n. 2.

²⁹ COP. c. 326 § 1, n. 3.

³⁰ IBID.

³¹ Cfr. COP. c. 277.

³² COP. c. 404.

CAPUT VIII

DE PRIVILEGIIS ARCHIEPISCOPI MAIORIS

Archiepiscopus maior, praeter illa communia privilegia, quae ei competunt ex ordinatione episcopali, gaudet etiam aliis specialibus privilegiis, quae ei tribuuntur propter altiorem gradum dignitatis et potestatis.¹ Haec specialia privilegia, de quibus sermonem facimus, alia apud Sedem Apostolicam, alia tum intra tum extra archiepiscopatus territorium illi agnoscuntur.

A. DE PRIVILEGIIS APUD SEDEM APOSTOLICAM

1) *Nominatio apocrisarii.* — Archiepiscopus maior, instar Patriarchae, potest habere apud Sedem Apostolicam apocrisarium,² quem ipse designat audita Synodo permanenti necnon obtento praevio consensu eiusdem Sedis Apostolicae.³ Apocrisarius, correspondens procuratori in iure latino, est clericus qui nomine Archiepiscopi maioris exponit vel pertractat negotia archiepiscopatus apud Sedem Apostolicam.

2) *Privilegium assistentis solio pontificio.* — Itemque apud Sedem Apostolicam, ipso iure, Archiepiscopus maior fruitur privilegio Praelati assistentis solio pontificio.⁴ Hoc privilegio

---

¹ His privilegiis Archiepiscopus maior gaudet nonnisi post peractam inthronizationem a iure praescriptam (COP. cc. 325 § 2; 235; 283; 332).

² Apocrisarius (a vocabulo graeco apokrisis, « responsum »), latine « responsalis », vocabatur ille, qui responsa domini referebat ad aliam auctoritatem sive civilem sive ecclesiasticam.

In iure ecclesiastico antiquo apocrisarii mittebantur ad negotia ecclesiastica obeunda apud Metropolitam, Patriarchas aut Principes vel Imperatores. Itaque Episcopi habebant apocrisarios penes Metropolitam, hic penes Patriarcham; Patriarchae et Episcopi principales penes Imperatorem.

Subsequentibus temporibus, apocrisarius seu responsalis generatim vocabatur ille qui ordinaria negotia apud alium curabat et correspondebat hodierno procuratori.

Etiam Romani Pontifices apocrisarium habebant penes Imperatores, quod originem dedit modernis Legatis, Delegatis et Nuntiis Apostolicis. Cfr. *Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie*, sub Apocrisaires; *Origines et Raison de la Liturgie Catholique*, sub Apocrisaire; DINO STAFFA, *Le Delegazioni Apostoliche*, 1959, p. 18 ss.

³ COP. c. 331.

⁴ COP. c. 333.

conceditur Archiepiscopo maiori ius assistendi throno Summi Pontificis in caeremoniis pontificiis, servato ordine praeedentiae.⁵

3) *Privilegium fori*. — Ad privilegium fori quod attinet, hoc principium generale in iure statuitur, quod clerici in omnibus causis, etiam temporalibus, tam contentiosis quam criminalibus, apud iudicem ecclesiasticum conveniri debent.⁶ Cum haec immunitas hodie in pluribus Statibus non agnoscatur aut legitima consuetudine sublata fuerit, Ecclesia ad privilegium fori sustinendum, exigit ut fideles, quorum est iura Ecclesiae agnoscere, veniam impetrent a respectiva auctoritate ecclesiastica ad hoc, ut ad laica tribunalia contra clericum recurrere possint.⁷ Itaque, si agatur de conveniendis Archiepiscopis maioribus, competens auctoritas ad illam veniam concedendam, est Sedes Apostolica.⁸

Hinc, si Archiepiscopus maior contra canones in ius rapiatur, comparere et respondere potest ad maiora mala vitanda, certiore tamen facta Sede Apostolica, a qua venia obtinenda fuisset.⁹

B. PRIVILEGIA INTRA ARCHIEPISCOPATUS TERRITORIUM

I) FACULTAS AUDIENDI CONFESIONES IN UNIVERSO ARCHIEPISCOPATU ET UBIQUE TERRARUM.

Haec facultas Archiepiscopi maioris, iure vigente, hauritur tribus ex fontibus, quorum unusquisque secumfert suas peculiaritates, scilicet restrictiones et extensiones. Fontes vero sunt: 1) MP « *Cleri Sanctitati* »; 2) Decretum Concilii Vaticani II « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* »; 3) Litterae Apostolicae « *Pastorale Munus* », die 30.XI.1963. De his pauca explicabimus.

1) Vi MP « *Cleri Sanctitati* » Archiepiscopus maior in archiepiscopatu gaudet privilegio audiendi confessiones ritus orientalis fidelium, etiam religiosorum utriusque sexus, et absolventi ab omnibus peccatis et censuris etiam reservatis, exceptis censuris Sedi Apostolicae specialissimo modo reservatis et aliis, quae adnexae sunt revelationi secreti S.C. pro Doctrina Fidei.¹⁰ Igitur, ex iure communi, Archiepiscopus maior potest confessiones excipere tantum in universo territorio archiepiscopatus, non autem extra illud. Cum privilegia late interpre-

⁵ *Enciclopedia Cattolica*, II, col. 176; *Annuario Pontificio*, 1966, p. 1399.

⁶ COP. c. 55 § 1.

⁷ WERNZ-VIDAL, *op. c.*, II, n. 76; CHELODI, *op. c.*, n. 111.

⁸ COP. c. 55 § 2, n. 1.

⁹ *IBID.* § 3.

¹⁰ COP. cc. 332; 283, n. 1; 185 § 1, n. 1.

tanda sint, illud privilegium extenditur etiam ad « loca exclusiva »¹¹ in archiepiscopatu, quae condita sunt pro fidelibus alicuius ritus.

Canon loquitur de fidelibus « ritus orientalis »; quapropter haec facultas non extenditur ad fideles, qui non pertinent ad ritum orientalem, v.g. ritus latini.

Facultas absolvendi ab omnibus peccatis et censuris etiam reservatis, exceptis iis a iure enumeratis, valet, ut videtur, tum pro foro interno tum externo. Canon enim non distinguit.

Dein Hierarcha loci alicuius ritus orientalis in archiepiscopatu non potest impedire, quominus Archiepiscopus maior audiat confessiones eius fidelium vel absolvat a peccatis et censuris reservatis, quia hoc privilegium datur a iure.

Demum, dicta facultas constituit potestatem ordinariam, quia adnexa est muneri Archiepiscopi maioris, tamen habenda est uti privilegium personale, proinde non est aliis delegabile.

2) « *Decretum « De Ecclesiis Orientalibus Catholicis »* (n. 16) hoc principium statuit de excipiendis confessionibus in regione vel territorio ubi inveniuntur fideles diversorum rituum: « Facultas presbyterorum cuiuscumque ritus excipiendi confessiones, a propriis Hierarchis rite et sine ulla restrictione concessa, ad totum territorium extenditur concedentis necnon ad loca et fideles cuiuscumque ritus in eodem territorio, nisi Hierarcha loci, quoad loca sui ritus, expresse renuerit ». Haec facultas concessa presbyteris, a fortiori applicanda est Archiepiscopo maiori ad universum archiepiscopatum, in quo illi ex iure competit confessiones excipere.

Supra dicta facultas autem concessa est presbyteris « sub conditione », scilicet « nisi Hierarcha loci, quoad loca sui ritus, expresse renuerit ». Creatur quaestio, utrum, vi memorati Decreti, aliquis Hierarcha loci, in archiepiscopatu, impedire possit quominus etiam Archiepiscopus maior audiat confessiones in « locis exclusivis » sui ritus. Respondeo: distinguendum inter Hierarchas rituum orientalium et Hierarchas ceterorum rituum. Censeo Hierarcham ritus orientalis non posse impedire Archiepiscopo maiori usum dictae facultatis, quia haec ei competit vi iuris communis, scilicet MP « *Cleri Sanctitati* ». At Hie-

¹¹ Distinguendum est territorium a « locis exclusivis » alicuius ritus. Territorium scilicet latius patet, et regitur aut ab unico Hierarcha alicuius ritus aut a pluribus Hierarchis diversorum rituum, qui habent cumulativam iurisdictionem, unusquisque supra subditos proprii ritus. Ex. gr. in archiepiscopatu potest constitui Hierarcha pro fidelibus ritus latini, aut pro alio ritu.

« Loca exclusiva » autem dicuntur illa, quae Hierarcha loci condit praecipue pro fidelibus proprii ritus et quae subiecta sunt exclusive eius iurisdictioni, v.g. ecclesiae, episcopium, domus paroecialis, nosocomium, scholae episcopales strictae tales, et alia huiusmodi (Cfr. COUSSA, *De Matrimonio*, p. 197 ss.).

rarcha alius ritus non orientalis, videtur posse in « locis exclusivis » sui ritus hanc facultatem renuere Archiepiscopo maiori, sicuti ceteris presbyteris, quia extensio huius privilegi data per Decretum conciliare, regitur etiam normis in eodem Decreto statutis.

Ideoque ex privilegio Decreti conciliaris Archiepiscopus maior potest, in toto archiepiscopatu, audire confessiones non solum fidelium ritus orientalis, sed etiam ritus non orientalis, puta latini. Tamen excludenda est facultas absolvendi fideles, qui non pertinent ad ritum orientalem, a peccatis et censuris reservatis, quia Decretum nihil de his statuit.

3) In Litteris Apostolicis « *Pastorale Munus* », die 30.XI. 1963,¹² conceditur privilegium omnibus Episcopis sive residentialibus sive titularibus, proindeque et Archiepiscopo maiori, ab accepta authentica notitia canonicae provisionis, audiendi confessiones fidelium, etiam religiosarum, *ubique terrarum*, nisi Ordinarius loci expresse renuerit (Pars II, n. 2). Hoc privilegio conceditur etiam facultas absolvendi, in actu sacramentalis confessionis, ab omnibus peccatis reservatis, excepto tamen peccato falsae delationis, qua sacerdos innocens accusatur de crimine sollicitationis apud iudices ecclesiasticos (n. 3), et ab omnibus censuris etiam reservatis, exceptis tamen a) censuris ab homine; b) censuris specialissimo modo Sedi Apostolicae reservatis; c) censuris quae sunt adnexae revelationi secreti S.C. pro Doctrina Fidei; d) excommunicatione qua plectuntur sacerdotes omnesque cum illis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumentes et actu conviventes (n. 4).

Dictum privilegium, ex rei natura, conceditur etiam Episcopis rituum orientalium, quia datur ad bonum spirituale singularum animarum et non est contrarium ritibus orientalibus.¹³ Quamobrem omnes Episcopi, cuiusvis ritus, possunt excipere confessiones omnium fidelium cuiusvis ritus, etiam religiosarum, eosque omnes absolvere a peccatis et censuris reservatis, exceptis enumeratis, in toto orbe terrarum, haud exclusis « locis exclusivis ».¹⁴

Omnia privilegia concessa in Litt. Apostolicis « *Pastorale munus* », licet ipso iure concedantur, tamen non constituunt potestatem ordinariam, quia non adnectuntur ipso iure officio, sed dignitati episcopali; sunt igitur a iure delegata.¹⁵ Itemque

¹² AAS, LVI (1964), p. 5-12.

¹³ Cfr. BUIJS, *Facultates et Privilegia Episcoporum* (1964), pp. 4-6, 119-120; BELLUCCI, *Novissimae Ordinariorum Locorum Facultates*, Romae 1964, p. 48-52.

¹⁴ Cfr. supra, notam 11.

¹⁵ BUIJS, *op. c.*, p. 1.

illa sunt privilegia personalia, ac proinde non possunt aliis delegari.

Si privilegium Archiepiscopi maioris audiendi confessiones et absolvendi a peccatis et censuris reservatis concessum MP « *Cleri Sanctitati* » comparetur invicem cum facultate concessa in « *Decreto de Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » et cum privilegio dato in Litt. Apostolicis « *Pastorale Munus* », hae differentiae et similitudines notantur.

Differentiae: — a) « *Pastorale Munus* » extendit hoc privilegium ad totum orbem terrarum, dum MP « *Cleris Sanctitati* » illud concedit intra fines archiepiscopatus tantum. Huc accedit etiam Decretum « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* ».

b) « *Pastorale Munus* » et Decretum « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » apponunt clausulam « nisi Hierarcha loci expresse renuerit », scilicet Hierarcha seu Ordinarius loci potest expresse renuere, quominus aliquis Episcopus vel Episcopi alicuius ritus audiunt confessiones non subditorum in eiusdem dioecesi seu eparchia. In archiepiscopatu, e contra, MP « *Cleri Sanctitati* » non concedit hanc facultatem Hierarchis ritus orientalis erga Archiepiscopum maiorem.

c) « *Pastorale Munus* » et Decretum « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » extendunt illud privilegium ad fideles cuiusvis ritus; cum MP « *Cleri Sanctitati* », e contra, restringit illud ad fideles ritus orientalis tantum.

d) In MP « *Cleri Sanctitati* » facultas Archiepiscopi maioris in archiepiscopatu absolvendi a peccatis et censuris reservatis latius patet, uti iam diximus, quam in MP « *Pastorale Munus* ». In Decreto « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* », ad peccata vel censuras reservatas quod attinet, nihil cavetur.

e) In MP « *Pastorale Munus* » privilegium absolvendi a censuris reservatis conceditur « in actu sacramentalis confessionis », scilicet in foro interno tantum, nisi agatur de Episcopo residentiali, qui pro suis subditis etiam in foro externo hac facultate uti potest. Archiepiscopus maior autem in universo archiepiscopatu, vi MP « *Cleri Sanctitati* », videtur a censuris reservatis etiam in foro externo absolvere posse. Canon enim non distinguit.

f) Privilegium concessum per « *Pastorale Munus* » non adnectitur ipso iure officio, sed dignitati episcopali, ac proinde non est potestas ordinaria, sed a iure delegata. Itemque delegatum est privilegium in Decreto « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* ». In MP « *Cleri Sanctitati* » autem hoc privilegium adnectitur ipso iure officio archiepiscopali proindeque est potestas ordinaria.

Similitudines: — Ad similitudines quod attinet, haec notantur:

a) Facultas memorata est privilegium personale, ideoque non potest aliis delegari.

b) Extenditur etiam ad « loca exclusiva », ita ut confessiones audiri possunt etiam in locis, quae Hierarcha loci condit praecipue pro fidelibus sui ritus.

Praefatis Documentis invicem comparatis quoad privilegium Archiepiscopi maioris audiendi confessiones a Legislatore concessum in diversis locis, hoc dicendum est: privilegium concessum MP « *Cleri Sanctitati* » est potior potestas, quia constituit potestatem ordinariam, non potest renui ab aliquo Hierarcha in archiepiscopatu, latius patet quoad peccata et censuras reservatas. In Decreto « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » hoc privilegium latius patet quoad personas, quia extenditur ad fideles cuiusvis ritus, sed minus quoad alios casus. In MP « *Pastorale Munus* » est latissimum quoad personas et territorium, sed minus quoad potestatem.

II) IUS PRAECEDENTIAE.

Archiepiscopus maior, propter potiozem gradum iurisdictionis, quae ei competit, praecedit omnibus Metropolitanis, Archiepiscopis honoris causa, atque Episcopis sive hi omnes sunt in proprio territorio, sive extra illud. Ille cedit tamen Cardinalibus, Legatis pontificiis et Patriarchis.¹⁶

Quaestio oritur utrum Archiepiscopus maior praecedat Episcopo vel Archiepiscopo latino, qui sit in proprio territorio, pro quibus CIC can. 347 hanc normam tradit: « in suo territorio Episcopus praecedit omnibus Archiepiscopis, Episcopis, exceptis Cardinalibus, Legatis Pontificiis et proprio Metropolita ».

Responsio. — De praecedentia personarum physicarum inter se nulla auctoritate colligatarum hoc principium generale, tam in Codice Orientali quam in Codice latino, traditur: qui ad gradum potiozem pertinent, praecedunt iis qui sunt inferioris gradus.¹⁷ In dictis canonibus, licet simpliciter de gradu loquatur, non de gradu iurisdictionis, intelligitur sermonem esse de gradu iurisdictionis, quia vox gradus ibi in oppositionem ad ordinem adhibetur.¹⁸ Notat cl. Chelodi: « Personarum physicarum praecedentia, seclusa alterius in alterum auc-

¹⁶ COP. cc. 339; 414.

¹⁷ COP. c. 37, n. 3; CIC. c. 106, n. 3.

¹⁸ CORONATA, *op. c.*, I, n. 157; MICHIELS, *Principia Generalia de Personis* (1955), p. 688.

toritate, dimetitur... primum, ex potiore gradu iurisdictionis, deinde ex potiore ordine... ».¹⁹ Nemo est qui ignoret, quod Archiepiscopus maior, gaudens potestatibus quasi-patriarchalibus, constituit superiorem gradum hierarchiae non mere titularem, sed vere iurisdictionalem, uti conatus sum demonstrare in hoc opusculo. Archiepiscopus autem in Ecclesia Occidentali est meri honoris titulus, ex quo nulla peculiaris iurdictio ei competit,²⁰ et correspondet Archiepiscopo minori seu honoris causa in iure Orientali.²¹ Porro, in Ecclesia Occidentali, omnis Metropoli ornatur titulo Archiepiscopi et aequiparatur Metropolitae in iure Orientali.²²

Quare, si Archiepiscopus maior, propter potiozem gradum iurisdictionis, praecedit omnibus Metropolitae, Archiepiscopis honoris causa et Episcopis rituum orientalium, etiam si hi omnes sint in proprio territorio,²³ censeo eandem normam applicandam esse etiam ad Archiepiscopos et Episcopos ritus latini propter eandem rationem. Nam ad praecedentiam quod attinet, tam in Codice orientali quam in Codice latino, hoc generale principium statuitur: in praecedentia diversitas ritus non attenditur.²⁴

III) COMMÉMORATIO.

In universo archiepiscopatu Archiepiscopus maior commemorandus est ab omnibus Metropolitae, Episcopis, ceterisque Hierarchis et clericis, post Romanum Pontificem, in divina Liturgia ceterisque divinis officiis iuxta praescripta liturgica.²⁵ Commemoratio hierarchiae in ritibus orientalibus, cum fiat in signum subiectionis, omnes Episcopi et clerici subiecti Archiepiscopo maiori, intra archiepiscopatus territorium, tenentur hac obligatione. Extra archiepiscopatum autem, ubi iurdictio Archiepiscopi maioris locum non obtinet, nulla obligatio imponitur eum commemorandi.

IV) EXERCITIUM PONTIFICALIUM.

In omnibus archiepiscopatus ecclesiis, etiam exemptis, Archiepiscopus maior potest pontificalia peragere, sicuti Episcopi in proprio territorio, et benedicere populum. Si autem agatur

¹⁹ CHELODI, *op. c.*, n. 103.

²⁰ CIC. c. 272; cfr. COUSSA, *De Personis*, p. 129.

²¹ COP. c. 338.

²² Cfr. CIC. c. 272; COP. c. 315.

²³ COP. cc. 414 § 1; 339 § 1.

²⁴ COP. a. 37, n. 4; CIC. c. 106, n. 4.

²⁵ COP. c. 330 § 2.

de ecclesiis cathedralibus, Hierarcha loci praemonendus est.²⁶ Ad pontificalia celebranda quod attinet, hucusque nulla habebatur norma in ritibus orientalibus, praesertim in ritu byzantino.²⁷ Ideoque ad introducendam uniformitatem hac in re, nova legislatio iuris canonici Ecclesiarum Orientalium hanc normam statuit: « Pontificalium exercitio intelligitur agere sacras functiones quae ad normam legum liturgicarum ab Episcopo omnibus insignibus pontificalibus induto sollemniter perfici debent, cuiusmodi sunt praesertim ingressus sollemnis in ecclesiam, sollemnis celebratio aut adsistentia divinae Liturgiae aliorumque divinorum officiorum, sollemnis benedictio populi, ducere sollemniter processiones, sacram ordinationem conferre, Episcopi adsistentis munere fungi in ordinatione episcopali, ecclesiam, altare, aliave loca, antimensium, iconostasium consecrare et chrisma conficere ».²⁸

Attamen privilegium Archiepiscopi maioris peragendi pontificalia in universo archiepiscopatu restringitur solummodo ad celebrandas caeremonias liturgicas. Ille enim non potest exercere ea quae iurisdictionem requirant,²⁹ v.g. sacram ordinationem conferre, nisi in casibus a iure praevisis.³⁰

Itemque Archiepiscopus maior potest in universo archiepiscopatu, etiam in locis a sua iurisdictione exemptis, baculo pastoralis et pallio uti, ad normam legum liturgicarum. Baculo pastoralis potest ille uti etiam extra archiepiscopatum, sed in ecclesiis proprii ritus tantum.³¹

Baculum pastorale apud plures ritus orientales non est solum signum iurisdictionis, sicuti in ritu latino, sed pertinet ad indumenta pontificalia. Proinde Episcopus titularis, in celebratione sollemnis Divinae Liturgiae, utitur baculo pastoralis.³²

V) SUPERCAMELAUCIUM ALBUM.

Archiepiscopo maiori conceditur, iure vigente, utendi supercamelaucio albo, ubi talis usus viget.³³ At, deficiente tali

²⁶ COP. c. 326 § 1, n. 10; cfr. c. 319, n. 5.

²⁷ COUSSA, *Epitome*, I, p. 308.

²⁸ COR. c. 307.

²⁹ COP. cc. 326 § 1, n. 10; 319 n. 5.

³⁰ Archiepiscopus maior potest canonicam visitationem peragere, si eam Hierarcha loci neglexerit; tempore visitationis potest praedicare, confessiones audire, de vita et honestate clericorum inquirere, clericos infamia notatos Hierarchis ipsorum, ut eos puniant, denunciare, notoria delicta, notorias vel manifestas offensas tum sibi tum suis forte illatas, iustis poenis, censuris non exclusis punire (COP. cc. 326 § 1; 320 § 1, n. 3; 319, n. 4).

³¹ COP. cc. 332; 283 n. 6.

³² Cfr. POSPISHIL, *o. c.*, p. 141.

³³ COP. c. 334.

usu, aut legitima consuetudine sublata, hoc privilegium videtur ei non competere.³⁴

VI) CONCESSIO INDULGENTIARUM.

Denique, pro toto archiepiscopatu, Archiepiscopus maior potest indulgentiam ducentorum dierum concedere.³⁵

Quod ad titulum attinet, nulla datur peculiaris dispositio hac de re, iure vigente, ideoque Archiepiscopo maiori datur titulus Excellentiae Reverendissimae, iuxta praxim styli Curiae Romanae.³⁶

Conclusio. — Vidimus Archiepiscopum maiorem, propter dignitatem archiepiscopalem, quibusdam peculiaribus privilegiis ipso iure gaudere. Ille potest habere apocrisarium apud Sedem Apostolicam; ipso iure est Praelatus assistens solio pontificio; propter potiorem gradum hierarchicum praecedit omnibus Metropolitanis, Episcopis, Archiepiscopis honoris causa et Archiepiscopis latinis, licet hi omnes sint in proprio territorio. Denique Archiepiscopo maiori agnoscitur, ex MP « *Cleri*

³⁴ Supercamelaucium est pannus niger, qui ut velum tegit camelaucium de quo dependens super tergum defluit cuiusque extremitates laterales dividuntur in singulas lineas seu fasciolas quae super humeros dependent. In ritu byzantino omnes monachi et personae dignitate ecclesiastica praestantes utuntur supercamelaucio nigro.

In Russia autem Synodus Moscoviensis an. 1564 concessit privilegium utendi supercamelaucio albo Metropolitanae, postea Patriarchae moscoviensi. Dein Synodus Moscoviensis an. 1667 concessit hoc privilegium omnibus aliis Metropolitanis (Cfr. NYKOLSKYJ CONSTANTINUS, *Posobiye...*, p. 66; DE MEESTER, *Studi di Rito Byzantino*, libro II, parte VI, p. 18).

Apud Ucrainos autem, uti constat ex iconographia, Episcopi non utebantur supercamelaucio supra descripto, sed cucullo, quod erat tegumentum capitis monachorum.

Vi praescripti Synodi Zamoscensis, si promovendus ad episcopatum ex clero saeculari fuerit, debebat professionem religiosam emittere post expletum annum et sex hebdomadas probationis in Ordine S. Basilii Magni, nisi a Sancta Sede dispensationem obtinuerit (Cfr. *Synodus Provincialis Ruthenorum in civitate Zamosciae anno 1720 habita*, tit. 6).

Exeunte saec. XXVIII, haec dispensatio petebatur (cfr. WAWRYK, *Tsinnyj Pamiatnyk...*, p. 391), propterea Episcopi cucullum, quod pertinebat ad vestem monachorum, non gestabant. Mox, in provincia Leopolitana, praxis tegendi caput cucullo, in desuetudinem abiit.

³⁵ COP. cc. 326 § 1, n. 10; 319 n. 6. Hodie indulgentia dividitur in partialem vel plenariam prout a poena temporali, pro peccatis debita, liberat ex parte aut ex toto (norma 2). Unde computatio indulgentiae numerica, e.g. trecentorum dierum, trium annorum, abolita est (norma 4). (P. Pauli VI Decretum « *Indulgentiarum doctrina* », die 1 Jan. 1967, AAS., vol. LIX (1967) n. I, pag. 5-24).

³⁶ *ANNUARIO PONTIFICIO*, an. 1965, pp. 916, 1109; БАЇНСЬКИЙ А., *Ius ecclesiasticum* (lingua ucraina), Lwow 1900, p. 252: Archiepiscopis competit titulus Excellentissimus ac Reverendissimus.

Sanctitati », solum in universo archiepiscopatu, facultas audiendi confessiones fidelium rituum orientalium, etiam religiosorum, eosque omnes absolvere ab omni peccatis et censuris etiam reservatis, exceptis a iure excipiendis. Cetera autem privilegia sunt communia cum Metropolitibus ceterisque Episcopis.

CONCLUSIONES ET CONSECTARIA

Praemisso brevissimo « *Conspectu historico instituti Archiepiscopi maioris* » per modum Introductionis et peracto examine figurae iuridicae Archiepiscopi maioris in Iure Canonico Orientali vigenti, nil manet nisi ut brevem synthesim huius dissertationis, ad modum conclusionis, conficiamus. Qua peracta, iam ad quaedam consecraria via patet, quae Iuri Canonico Orientali condendo seu recognoscendo, ad mentem Concilii Oecumenici Vaticani II, praesidere debent.

I. CONCLUSIONES GENERALIORES

Praeter conclusiones particulares, quas suis in locis proposuimus, expedit ut hic quasdam conclusiones generaliores proponamus.

1) Institutum Archiepiscopi maioris originem ducit ab instituto metropolitano iuris antiqui et praefiguratur in instituto Archiepiscopi autocephali Ecclesiae antiquae. Recenter in Ecclesia catholica dabantur Archiepiscopi Metropolitae, qui veri Archiepiscopi maiores de facto habebantur, sed eorum figura iuridica non erat undequaque definita; illi normis iuris particularis regebantur.

2) Iure vigente, Archiepiscopus maior tamquam Caput habetur Ecclesiae particularis seu ritus extra patriarchatus sitae, determinatae vel agnitae a Romano Pontifice aut a Synodo Oecumenica.

Revera figura iuridica Archiepiscopi maioris praecipue in eo reponenda est quod ille est Metropolitae, qui ratione tituli archiepiscopalis, habet vel potest habere sub se plures Metropolitae cum eorundem Episcopis comprovincialibus, et regit universum archiepiscopatus territorium amplissima potestate, quae multis in casibus accedit ad potestatem patriarchalem; ex. gr. Archiepiscopus maior valet, servatis praescriptis iuris, maiorem divisionem archiepiscopatus territorii perficere, electiones Episcoporum moderari, Episcopos subiectos transferre, et cetera.

Haec potestas autem est ordinaria, utpote ipso iure officio adnexa, sed ad instar propria, quia Archiepiscopus maior, licet ipse regat archiepiscopatum, tamen maiora negotia valide expe-

dire nequit nisi cum interventu Synodi sive permanentis sive omnium Episcoporum archiepiscopatus.

3) Attamen Archiepiscopus maior non est Patriarcha neque omnibus potestatibus patriarchalibus pollet. Ille aliquomodo assimilatur Patriarchae, sed ab eo distincte differt. Neque Archiepiscopus maior est simplex Metropolita, quia illius potestates longe excedunt potestates Metropolitanarum. Archiepiscopus maior igitur constituit novam dignitatem archiepiscopalem, novum gradum hierarchicum, intermedium scilicet inter Patriarcham et Metropolitam.

4) Quamvis Archiepiscopus maior amplissima potestate in suo territorio gaudeat, ea tamen, iure vigente, diversimode limitatur: *a)* circumscribitur territorio, ita ut non possit iurisdictionem extra illud exercere. Extra territorium ille paternam curam proprii ritus habet ad promovendam eiusdem uniformitatem; *b)* limitatur ad personas proprii ritus pro quibus primario constitutus est; *c)* ille iurisdictionem, ad normam canonum, directe exercere potest tantum in Metropolitanas ceterosque Hierarchas locorum; in ceteros autem clericos et fideles non nisi indirecte, scilicet mediantibus Hierarchis locorum, quia Archiepiscopus maior non venit nomine Hierarchae loci in universo archiepiscopatu neque cumulativam habet potestatem cum ceteris Hierarchis locorum; *d)* maiora negotia ille non potest valide expedire ipse per se, sed cum interventu Synodi permanentis vel Episcoporum totius archiepiscopatus. Praeterea in negotiis, quae respiciunt Metropolitanas, Episcopus eorumve sedes vel maiorem divisionem territorii archiepiscopatus, eius decreta, cum Synodo facta, indigent etiam approbatione Romani Pontificis ut in effectum deducantur.

5) De administratione iustitiae haec peculiaritates notantur: *a)* in archiepiscopatu, iure vigente, recensentur tres ordines tribunalium ordinariorum, quorum particularem competentiam habet tribunal archiepiscopale. Hoc tribunal est non solum tribunal appellationis a tribunalibus ordinariis inferioribus, sed illam particularem proprietatem habet, quod iudicat, in prima et ulteriore instantia, causas contentiosas minores Episcoporum necnon omnes causas sive criminales sive contentiosas Hierarcharum locorum, qui caractere episcopali aucti non sunt; *b)* praeterea, Archiepiscopus maior cum Synodo permanenti constituit speciale tribunal pro definiendis quibusdam causis determinatarum personarum. Ille cum Synodo permanenti causas contentiosas maiores Episcoporum, etiam titularium, iudicare potest necnon processum instruere, non autem sententiam ferre, de causis criminalibus minoribus Episcoporum sibi subiectorum et in archiepiscopatu degen-

tium; *c*) quoties autem ipse Archiepiscopus maior partes iudicis egerit in quacumque tribunalis instantia, appellatio eo in casu patet non ad ordinarium tribunal superius, sed ad Sedem Apostolicam.

6) Ad bona temporalia ecclesiastica quod attinet, Archiepiscopus maior, iure vigente, sat ampla potestate fruitur: *a*) occasione maioris divisionis territorii in archiepiscopatu ille valet etiam bona temporalia ecclesiastica personae moralis divisae, servatis de iure servandis, dividere vel distribuere ad normam canonum; *b*) ab Episcopis sibi subiectis modicum cathedraticum, in signum subiectionis, exigere; *c*) in Synodo archiepiscopali tributa singulis eparchiis imponere ad sustentandam curiam archiepiscopalem; *d*) in eadem Synodo, determinatas oblationes tum a personis moralibus tum a fidelibus archiepiscopatus exigere pro necessitatibus totius archiepiscopatus; *e*) praeterquam ad administranda bona temporalia archiepiscopatus ille tenetur constituere officium pro administrandis istis bonis, cui praest oconomus ab Archiepiscopo maiore nominatus cum consensu Synodi permanentis.

7) Praecipuae obligationes Archiepiscopi maioris sunt: *a*) regere archiepiscopatum sub dependentia Romani Pontificis, eidemque fidelem subiectionem et filialem venerationem exhibere; *b*) vigilare ut fides catholica et disciplina ecclesiastica integre serventur ac de abusibus Romanum Pontificem certiorum facere; *c*) negligentiam Metropolitanorum, ad normam canonum, supplere; *d*) singulis quinquenniis relationem de statu archiepiscopatus Romano Pontifici exhibere; *e*) acta Romani Pontificis, quae archiepiscopatum quocumque modo afficiunt, ad normam iuris, promulgare, eaque fideliter exsequi aut eorundem executionem urgere; *f*) commemorare in divina Liturgia Romanum Pontificem in signum subiectionis et urgere ut Metropolitanas, Episcopi ceterique Hierarchae et clerici illum commemorent.

8) Denique, ratione dignitatis archiepiscopalis, Archiepiscopo maiori competunt specialia privilegia, quorum praecipua sunt sequentia: *a*) ipso iure ille gaudet privilegio Praelati assistentis solio pontificio; *b*) potest habere, servatis de iure servandis, apocrisarium apud Sedem Apostolicam; *c*) praecedit omnibus Metropolitanis, Episcopis et Archiepiscopis honoris causa, haud exceptis Archiepiscopis latinis, etiamsi hi omnes in proprio territorio sint; *d*) uti, ad normam legum liturgicarum, baculo pastorali et pallio in universo territorio archiepiscopatus.

Postremo dicendum est, Archiepiscopum maiorem amplissima potestate in archiepiscopatu gaudere; extra illud pater-

nam curam ritus habere, quae adhuc definienda est in iure condendo. Tamen potestas Archiepiscopi maioris non est absoluta, est enim potestas archiepiscopalis, quae, ex una parte, in rebus maioris momenti valide exerceri nequit nisi cum interventu praescriptae Synodi, ex altera autem parte, multis in casibus, indiget confirmatione Sedis Apostolicae.

II. CONSECTARIA

Lineamenta historica figurae Archiepiscopi in iure antiquo, eiusdem figurae in iure recentiori, hucusque vigenti, canonicae determinationes, quaedam consecraria pro Iure Orientali Canonico recognoscendo vel condendo inducere valent. Non est nostrum in hac quaestione elaboranda morari. Non est enim hic finis nostrae dissertationis, neque scientiae et experientiae legislatorum futurorum aliquod praeiudicium inferre intendimus. Sequentia tamen optimo iure innuere licet.

1) Quidquid de Iure Orientali Canonico recognoscendo in genere, nempe de eius possibilitate, necessitate, opportunitate et forma dicatur, certo certius de instituto patriarchali et archiepiscopali quaedam cognitio sat substantialis non solum est opportuna, sed etiam necessaria, imo obligatoria, ex vi decretorum Concilii Oecumenici Vaticani II et praeprimis decreti « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* », in quo sub nr. 9 habetur: « Secundum antiquissimam Ecclesiae traditionem, singulari honore prosequendi sunt Ecclesiarum Orientalium Patriarchae, quippe qui suo quisque patriarchatui tamquam pater et caput praesint. Ideo statuit haec Sancta Synodus, ut eorum iura atque privilegia instaurentur, iuxta antiquas traditiones uniuscuiusque Ecclesiae et Synodorum Oecumenicarum decreta. Haec autem iura et privilegia sunt illa, quae tempore unionis Orientis et Occidentis viguerunt, etsi ad hodiernas condiciones aliquantum aptanda sint ».¹ Ex his patet necessitas recognitionis iuris patriarchalis orientalis; ex altera vero parte non minor elucet necessitas studendi historiae in genere et praesertim figurae iuridicae patriarcharum orientalium, qua in re optima quaedam studia iam peracta sunt,² quae legislatoribus subsidio esse valent. Plura tamen adhuc facienda manent et praesertim totus labor Commissionis Codici Iuris Canonici Orientalis recognoscendo et perficiendo.

¹ *Constitutiones, Decreta, Declarationes*, Typ. Polyglottis Vaticanis, an. 1966, pag. 229.

² Ex recentioribus cf. ex. gr. opus EID EMILE, *La Figure juridique du Patriarche*, ed. 2, Romae 1962, et P. WILHELM DE VRIES, S.J., *Rom und die Patriarchate des Ostens*, Freiburg i.Br. 1963, cum eorum sat copiosa et recentiore bibliographia.

2) In eodem decreto « *De Ecclesiis Orientalibus Catholicis* » numero 10 statuitur: « Quae de Patriarchis sunt dicta, valent etiam, ad normam iuris, de Archiepiscopis maioribus, qui universae cuidam Ecclesiae particulari seu ritui praesunt » (ib.). Collatis hisce textibus, facile patet ius archiepiscopale orientale sat profundam recognitionem expectare, secundum eadem principia Concilii, quae de Patriarchis statuta sunt, non tantum ut ius antiquum instauretur, sed ipsa figura Archiepiscopi maioris figurae Patriarchae adaequetur ad normam iuris, utique condendi. Proinde iuste praevideri potest sat arduus labor historicus et canonicus, ut tandem aliquando legislator viam certam et securam ingredi valeat. De quibusdam Ecclesiis particularibus studia historico-iuridica iam peracta ex parte sunt,³ plura tamen et quidem praeprimis characteris canonici adhuc desiderantur. Nos ipsi in praesenti dissertatione nobis proposuimus statum rei nunc vigentem delineare, quo proposito etiam limites nostro labori fuerunt adsignati: neque enim de praeteritis nisi ad modum introductionis valuimus tractare neque futura praecurrere rationabiliter licuit. Attamen, conclusionibus iuris antiqui praemissis, et statu iuris praesentis examinato, iam via patet, ut de iure novo seu condendo vel recognoscendo cogitemus et adminicula apparemus, ut tandem aliquando mens et voluntas Concilii ad effectum deducatur pro bono Ecclesiarum orientalium archiepiscopatum, nisi eas in patriarchatus erigere expediret, prout statuit idem decretum Concilii: « Cum institutum patriarchale in Ecclesiis Orientalibus sit forma regiminis traditionalis, Sancta et Oecumenica Synodus exoptat ut, ubi opus sit, novi erigantur patriarchatus, quorum constitutio Synodo Oecumenicae vel Romano Pontifici reservatur » (ibid., nr. 11);

3) Quidquid de erectione novorum patriarchatum in Oriente dicendum est, certo certius est figuram Archiepiscopi maioris figurae Patriarchae sive in historia sive in iure canonico iam proxime accedere, praesertim in quibusdam Ecclesiis particularibus.⁴ Unde ipsa capacitas institutionis patriarchatum novorum sat clare patet, ut possit de hac erectione cogitare legislator.⁵

³ Ex. gr. apud ucrainos cf. LOZOVEI P., OSBM., *De Metropolitanum Kioviensium potestate* (988-1596), Romae 1962; PATRYLO ISIDORUS, OSBM., *Archiepiscopi Metropolitanum Kievo-Haliciensis, attentis praescriptis MP. « Cleri sanctitati »*, Romae 1962; KAMINSKYJ E., *De Metropolitanum Kioviensium catholicorum potestate* (1596-1805), (dissert. manuscripta ad Lauream in Universitate Urbaniana de Prop. Fide, 1954).

⁴ Ex. gr. apud Ucrainos et Romanos. Item quaestio ponitur de Ecclesia Malabarensi et Aetiopica et forsitan Malankarensium.

⁵ De his quaestionibus mentio facta fuit tempore Concilii Vaticani II tum in Commissionibus tum in Aula Conciliari, in disceptatione. Concilium tamen rem non tractavit, eam ad futurum legislatorem remittendo.

4) Tandem quod opportunitatem spectat, considerata manent decreta Concilii, circumstantiae temporum et singularum communitatum ecclesialium orientalium.

Concilium Vaticanum II in decreto « *De Ecclesiis orientalibus catholicis* », numero 4, pro Orientalibus disposuit, ut « omnes et singuli catholici, necnon baptizati cuiusvis Ecclesiae vel communitatis acatholicae ad plenitudinem communionis catholicae convenientes, proprium ubique terrarum retineant ritum eumque colant et pro viribus observent », ⁶ quae dispositio apta supponit organa, instrumenta et normas.

Tandem cultus et observatio Rituum seu Ecclesiarum orientalium tum in regionibus tum etiam in territoriis orientalibus ac diaspora exigant, ut competens vigilantia et cura exerceatur tum a Patriarchis tum ab Archiepiscopis maioribus tum denique ab aliis Auctoritatibus singularum communitatum orientalium.

Haec omnia, absque dubio, prae oculis habebit futurus iuris orientalis legislator, ut ad mentem Concilii Vaticani II Supremis Auctoritatibus singularum Ecclesiarum opportuna agnoscantur vel tribuantur facultates, ut necessitatibus fidelium propriae cuiusque Ecclesiae particularis melius et aptius provideatur.

Haec est mens Ecclesiae, haec est voluntas Concilii, haec sunt desideria Orientalium, quibus Deus concedat benigne, ut quam primum exaudiantur, temporibus, quae Ipse in Sua Providentia statuit.

A. M. D. G.

---

⁶ *Constitutiones, Decreta, Declarationes, Vaticanis 1966*, pag. 226.

INDEX CANONUM IURIS CANONICI ORIENTALIS

Indicantur canones (in primo loco et colore **nigro** signati) qui in hac dissertatione referuntur et explicantur.

Motu Proprio « Cleri sanctitati » (1957)

1	142, 147	145	138, 139
4	58	159	51, 131, 133
5	58	160	126, 131, 132, 133, 134, 135
8	142	161	133, 134
13	142	162	51, 56, 60, 101, 195
22	58	167	147
28	181	168	147
30	181	173	51
35	54 144, 160, 200	185	60, 202
37	206, 207	195	51, 137, 139, 142, 143, 144, 174, 197
38	101	216	21, 46, 49, 57, 65, 78, 89
39	101	220	70
48	129	221	65, 66
55	128, 202	222	92
69	94, 112	223	88
80	72	224	89, 91, 93, 96, 133, 147, 154
97	105, 193	225	90
99	140, 163	226	92
100	193	227	92, 93
102	106, 112, 153	228	93, 94
103	88, 99	229	94, 95
104	92, 111, 144	230	95
108	91	231	94, 95
109	90, 91, 95, 156	232	88, 95
110	95	233	96
113	93, 95, 97, 115	234	96
116	99	235	67, 95, 96, 97, 201
125	120	236	67, 68, 80, 83, 98, 196
126	120	237	93, 98, 99
131	120	238	67, 80, 83, 97, 98, 135, 197
134	138	239	97, 99
139	52, 53, 54	241	58
142	56, 59		

- 242** 57, 65, 80, 102, 106
243 68, 74
244 60, 69, 80, 198, 199
245 65, 73
246 72
247 55, 65
248 46, 52, 54, 65, 66, 80, 84,
104, 115, 116, 118, 120, 131
132, 133, 147, 179, 181
249 71, 82, 118
250 71, 97
251 65, 84, 110, 111
252 111, 112, 114
253 113
254 113
255 114, 115, 162
256 65, 70, 97, 114
258 65, 105, 106, 118, 120, 121
259 82, 108, 142, 200
260 49, 57, 68, 70, 72, 78, 114,
138, 139, 142
261 49, 57, 78
262 49, 57, 78
263 75
264 73
265 73, 74
266 73
267 73
268 74
269 57, 65, 68, 84, 117, 183,
185, 186, 187, 188
270 72
273 50, 68, 135, 196
274 69
275 68, 197, 198
276 199
277 200
278 71
279 68, 82, 84, 142, 143, 147,
163
281 73
282 46
283 60, 69, 70, 76, 77, 80, 83,
84, 197, 201, 202, 208
284 73
285 70, 77
286 46, 67
287 67
288 55, 58, 67, 84, 132, 152, 162,
163, 166, 184
289 153, 154, 155, 156, 157, 161
290 154, 155, 156, 158, 159
291 153, 156, 160
292 159
293 160
295 160
296 152, 160, 184
297 156, 157, 158, 161, 162
298 67, 172, 184
299 67, 163, 184, 189, 190, 191,
192, 200
302 67, 142, 143, 184, 199
305 65, 184
306 173
308 88
309 107
312 93
314 107
315 21, 51, 79, 80, 102, 103,
131, 207
316 57, 80, 102, 106
317 83, 103
318 192
319 55, 60, 80, 81, 82, 83, 97,
102, 105, 114, 193, 208, 209
320 79, 80, 81, 82, 83, 103, 105,
107, 108, 114, 118, 193, 208
321 80, 81, 83
322 197
324 21, 28, 45, 46, 50, 51, 52,
65, 79, 80
325 46, 65, 66, 67, 68, 83, 87,
88, 89, 90, 91, 92, 93, 94,
95, 96, 97, 98, 99, 135, 196,
197, 201
326 46, 50, 52, 55, 56, 57, 60,
65, 67, 68, 71, 80, 81, 82,
84, 97, 103, 104, 105, 106,
109, 110, 111, 112, 113, 114,
115, 118, 119, 122, 127, 129,

- 137, 138, 139, 140, 162, 193, 377 126
 200, 208, 209 378 126
327 46, 47, 52, 54, 55, 58, 65, 379 126
 66, 67, 80, 84, 104, 115, 380 126
 116, 118, 120, 131, 132, 133, 387 125, 128
 147, 152, 153, 154, 155, 156, 388 52, 55, 66, 84, 125, 127,
 157, 158, 159, 160, 161, 162, 128, 132, 162
 163, 166, 179, 181, 184 389 127
328 52, 54, 66, 84, 125, 131, 133, 390 128
 162, 179, 181 391 125, 126, 127, 128, 129, 139,
329 50, 57, 60, 65, 67, 68, 69, 168
 80, 82, 84, 105, 106, 117, 392 60, 108, 195
 118, 121, 135, 142, 143, 147, 394 94, 112
 163, 172, 183, 184, 185, 186, 395 70, 104, 114, 120
 187, 188, 189, 190, 191, 192, 396 81, 97, 104, 114
 196, 197, 198, 199 200 397 60, 97
330 57, 69, 83, 108, 199, 207 399 60
331 53, 70, 84, 163, 201 400 60
332 57, 60, 70, 76, 80, 83, 84, 403 108, 121, 129, 199
 197, 201, 202, 208 404 60, 200
333 53, 69, 84, 201 405 197, 198
334 70, 208 414 83, 206, 207
335 21 416 97
336 88, 92, 108 417 116
337 93, 107 418 116, 163
338 51, 207 419 97, 117
339 51, 83, 84, 206, 207 420 117, 121
340 55, 104, 135, 145, 147, 163 421 97, 117
341 129, 133, 136, 137, 147, 154 422 147
342 136 428 147, 169
344 135, 162 429 192
345 129, 136 437 119
346 137, 147 438 192
347 135, 136, 147 467 106, 118, 119
348 136, 147 468 117, 118
350 137, 147 470 82, 106, 118, 119
355 48, 168 471 106
360 168 489 126, 134
364 127, 168 494 72, 139
366 125 498 126
367 126, 127, 128, 168 499 105, 193
371 126 538 182
372 127, 139 539 182
374 127, 128, 129 547 139

Motu Proprio « **Sollicitudinem nostram** » (1950)

7	56, 58	72	46, 69, 83, 126, 164, 166, 168, 171, 172, 173, 175, 176, 177
15	104, 164, 171, 173	73	69, 164, 166, 173, 175, 176
16	57, 104, 130, 165, 166, 174	74	166, 175, 176
17	71, 84, 120, 130, 164, 173	75	171
18	84, 129, 164, 165, 166, 172, 173	76	175
20	84, 129, 130, 164, 165, 166, 172, 173	77	174
21	164	78	174
22	174	79	174
32	166, 174	80	174
33	171	81	174
35	175	85	46, 67, 69, 172
36	138, 139	86	153, 166
37	69, 168, 171	87	153, 154, 155, 156, 157, 161
38	69, 163, 170	88	154, 155, 156, 159
39	170	89	154, 164
40	168	90	67, 152, 157, 158, 160, 161, 162, 166
41	169	91	67, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 172
45	169	99	159
46	169, 172, 173	127	171
47	173	129	171
51	168, 176	130	171
52	169	151	167
54	169	152	56
56	74, 169	241	117
58	169	405	138
61	169	408	174
62	169	429	174
63	74		
68	169		

Motu Proprio « **Postquam Apostolicis** » (1952)

8	142	34	75
11	75	42	75
13	74, 75, 142	140	75
14	75	143	141
15	75	158	141
17	75	164	75
18	75	182	76
19	75	188	75
22	53, 114, 133	190	76

199	75	258	105, 192, 193
218	75	259	163, 189, 190, 191, 192
232	178	261	189
234	88, 177, 178	262	189, 192
236	178	271	189
237	132, 179, 180, 181	276	190
238	181, 182	303	38, 49
239	185	306	60, 124, 153, 168, 173, 183
241	183, 185, 186	307	208
243	186	324	96
255	187	325	88
256	192		

Motu Proprio « Crebrae allatae » (1949)

4	94	67	140
32	67, 140	86	58, 142
51	73	90	140
65	140	108	112
66	140, 163, 190	130	73

Decretum Concilii Vaticani II

« De Ecclesiis orientalibus catholicis » (1964)

2	48, 49, 50, 90		64, 89, 90, 110, 142, 215
3	48, 49	11	50, 90
4	49, 216	14	127
5	49, 50, 90	16	203
6	49, 50, 90	18	140
7	21, 46, 49, 50, 57, 58, 89, 90	19	58, 64, 68, 90, 142, 144, 145
9	57, 65, 66, 89, 90, 110, 214	20	58, 90, 142, 145, 146
10	21, 45, 46, 49, 57, 58, 63,	23	58, 64, 67, 68, 90, 142, 143, 144, 146, 147

Codex Iuris Canonici (1917)

11	159	331	94
22	190	347	206
106	206, 207	362	147
216	134	1015	94
217	133	1061	73
222	147	1502	185
223	147	1570	167
272	51, 79, 207	1576	169, 173
275	197	2153	138

278	197	2229	91
279	197	2232	90
281	147	2256	91
282	147	2265	90
283	147	2275	90
284	147	2283	90
286	147	2291	91
287	147	2294	90, 91
288	147	2314	90
293	125	2368	91
319	125		
